Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

J. P. Zanier

Jenae c. 51: m: 169 f. l. 19 f. 4 d.

cuius donationi
liberali
nunc debet
Ang. Joh. Dan. Aepinus.

1749.

3 Kupfer. 1 Karte.

Ci_2084.

Universitäts Bibliothek Rostock
https://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn1847904122/phys_0002
DFG

Nic: Klimius Imperator
Subterraneus et Ædituus ad Templ:
Crucis Berg: Norweg:

Mentzel f.

NICOLAI KLIMII ITER SVBTERRANEVM

NOVAM TELLVRIS THEORIAM

AC

HISTORIAM QVINTÆ MONARCHIÆ

ADHVC NOBIS INCOGNITÆ

EXHIBENS

E

BIBLIOTHECA B. ABELINI.

HAFNIÆ & LIPSIÆ,
SVMPTIBVS IACOBI PREVSSII.
MDCCXLI.

Olai Gerh. Tychsen
1771.

Universitäts Bibliothek Rostock
https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1847904122/phys_0007
DFG

Bibliotheca Academica Rostochiensis

Norwegia. Fig. I.

NICOLAI KLIMII ITER SVBTERRANEVM.

CAPVT I.
AVTORIS DESCENSVS AD INFEROS.

Anno 1664, postquam in Academia Hafniensi vtroque examine defunctus eram, et Characterem, qui dicitur Laudabilis, suffragiis Tribunalium, tam Philosophorum, quam Theologorum, emerueram, reditui in patriam me accingo, nauemque Bergas Noruegiae ituram conscendo, niueis vtriusque Facultatis calculis monstrabilis, at aeris inops. Commune mihi fatum cum caeteris Noruegiae Studiosis erat, qui a bonarum artium mercatura deplumes in patriam redire solent.

Ferentibus ventis vsi, post prosperam sextidui nauigationem portum Bergensem intrauimus. Ita redditus patriae, doctior quidem, sed non ditior, sumptibus eorum, qui necessitudine mihi iuncti erant, subleuatus aliquandiu, precariam, licet non plane desidem atque inertem vitam egi. Nam, vt Physicum, cui initiatus eram, studium experimentis illustrarem, indolemque terrae ac montium viscera explorarem, omnes prouinciae angulos solicite perreptabam. Nulla tam ardua erat rupes, quam non scandere, nulla tam praeceps et immanis cauerna, in quam non descendere conabar, visurus, ecquod curiosum ac Physici examine dignum forte reperirem. Permulta enim in patria nostra, non oculis modo, sed ne auribus quidem nouimus, quae si tulisset Gallia, Italia, Germania, aliaue quaelibet miraculorum ferax commendatrixque terra, audita, perlecta lustrataque haberemus. Inter ea, quae notatu maxime mihi visa sunt digna, erat spelunca magno praeceps hiatu in cacumine montis, quem indigenae vocant *Flöien*. Cumque os eiusdem speluncae leuem ac haud ingratam

gratam per interualla emittat auram, sed ita, vt crebris quasi singultibus fauces modo laxare, modo includere videatur, literati Bergenses, in primis celeberrimus *Abelinus*, et Conrector Scholae Mag. *Eduardus*, Astronomiae ac Physices apprime gnarus, rem credebant exercitationibus philosophicis dignissimam, saepeque populares, cum ipsi prae senio nequirent, stimulauerant ad indolem istius cauernae penitius inspiciendam; maxime cum statis veluti vicibus, ad exemplum respirantis hominis, retractam cum impetu regereret animam. Stimulatus ego qua sermonibus horum, qua proprio ingenio, descensum in hanc cauernam meditabar, mentemque meam quibusdam ex amicis indicabam. Sed his consilium valde displicebat, dicentibus, inceptionem esse stulti ac desperati hominis. At impetum his monitis non flectere, nedum frangere poterant, et quae sufflaminare ardorem deberent, aegro animo faces subiiciebant: Ad quoduis enim discrimen subeundum, acerrimum istud, quo in res naturales detegendas ducebar, studium excitabat, et sponte currenti calcaria addebant rerum

domesticarum angustiae. Nam exhaustae erant facultates, et durum ac molestum mihi videbatur, aliena diutius quadra viuere in patria, vbi omni emergendi spe incisa, ad perpetuam mendicitatem me damnatum intuebar, omneque ad honores et emolumenta obseptum iter, nisi audaci aliquo facinore nobilitarer. Obfirmato igitur animo, et praeparatis huic expeditioni necessariis, die quodam Iouis, cum serenum atque impluuium esset coelum, egredior ciuitate paulo post diluculum, quo, rebus peractis, saluo adhuc die, redire in vrbem liceret; Quippe rerum futurarum nescius praeuidere non poteram, quod alter ego Phaëthon

Voluerer in praeceps, longoque per aëra tractu

in alium orbem detrusus, non nisi post decem annorum errores patriam et amicos reuisurus essem.

Suscepta est haec expeditio Anno 1665 Coss. Berg. *Iohanne Munthe* et *Laurentio Seuerini*, Senatoribus, *Christierno Bertholdi* et *Laurentio Scandio.* Euntem comitabantur quatuor mercenarii, qui funes et harpagones, quibus descendenti erat opus, secum

secum ducebant. Recta tendimus ad *Sanduicum*, per quem commodissime in montem ascenditur. Enixi in cacumen, postquam peruenimus in locum, vbi fatalis erat cauerna, fessi molesto itinere, paulisper ibi consedimus, ientaculum sumpturi. Tunc animus, quasi instantis mali praesagiens, compauescere mihi primum coepit. Igitur conuersus ad comites, ecquis, rogo, aleam hanc prior subire velit? nemine vero respondente, impetus langueſcens ex integro recaluit: funem aptari iubeo, itinerique ita paratus animam Deo commendo. Iam in cauernam demittendus comites docebam, quid porro faciendum: pergerent scilicet remittere funem, donec vociferantem me audirent, quo signo dato, restem intenderent, ac vociferari perseuerantem ex antro subito retraherent. Ipse dextra tenebam harpagonem, quo mihi opus erat, vt, si qua in descensu occurrerent obstacula, remouerem, et medium inter vtrumque cauernae latus corpus suspensum seruarem. At vix ad altitudinem decem vel duodecim cubitorum descenderam, cum rumpitur restis. Malum hoc mihi innotuit

e ſubſequenti mercenariorum clamore et vlulatu, qui tamen mox euanuit. Nam mira celeritate in profundum rapior, et tanquam alter Pluto, niſi quod harpago mihi pro ſceptro eſſet,

Labor, et icta viam tellus ad tartara fecit.

Circiter horae quadrantem, quantum in iſta animi perturbatione coniicere licuit, in ſpiſſa caligine et perpetua nocte verſatus eram, cum tandem tenue quoddam lumen, crepuſculi inſtar, emicuerit, et mox lucidum et ſerenum coelum apparuerit. Stulte igitur credebam, aut a repercuſſione aëris ſubterranei, aut vi contrarii venti me reiectum, cauernamque iſtam ſpiritus ſui reciprocatione in terram me reuomuiſſe. At neque ſol, quem tunc conſpicabar, nec coelum, nec reliqua ſidera nota mihi erant phaenomena, cum coeli noſtri ſideribus iſta, quae iam videbam, eſſent minora. Credebam igitur, aut totam noui iſtius coeli machinam in ſola cerebri imaginatione, e capitis vertigine excitata, conſiſtere, aut fingebam me mortuum ad ſedes beatorum ferri. At vltimam hanc opinionem mox ride-

ridebam, cum me ipsum intuerer harpagone munitum, et longum funis syrma trahentem, satis gnarus, reste ac harpagone non opus esse in paradisum eunti, nec coelitibus placere posse ornatum, quo ad exemplum Titanum Olympum vi expugnare, et superos inde deturbare velle viderer. Tandem, re serio pensitata, iudicabam, delatum me fuisse in coelum subterraneum, ac veras esse eorum coniecturas, qui concauam statuunt terram, et intra crustas illius alium contineri orbem nostro minorem, aliudque coelum sole, sideribus ac planetis minoribus interstinctum. Et docuit euentus, acu me rem tetigisse.

Impetus iste, quo praeceps ferebar, diu iam durauerat, cum tandem sentirem, paulatim langueſcere, prout propius accederem planetae, seu coelesti cuidam corpori, quod primum in descensu obuium habui. Idem planeta in tantum sensim excreuit, vt tandem per densiorem quandam atmosphaeram, qua cinctus erat, montes, valles et maria internoscere haud difficulter possem;

- - Sicut auis, quae circum litora, circum
Piſcoſos ſcopulos humilis volat aequora iuxta,
Haud aliter terras inter coelumque volabam.

Tunc animaduertebam, non modo ſuſpenſum me in aura coeleſti natare, ſed et curſum, qui adhuc perpendicularis fuerat, in circularem abire. Hinc ſtetere mihi comae; nam verebar, ne in planetam vel ſatellitem proximi planetae transformarer, aeterna vertigine circumagendus. At, cum reputarem, dignitatem meam hac metamorphoſi nil detrimenti capturam, corpusque coeleſte, ſeu ſatellitem coeleſtis corporis pari ſaltem paſſu ambulaturum cum famelico Philoſophiae Studioſo: animum reſumo, maxime cum beneficio aurae purioris et coeleſtis, in qua natabam, neque fame neque ſiti premi me ſentirem. Attamen, cum ad animum reuocarem, in loculis meis eſſe panem (Bergenſes vocant Bolken, qui figurae oualis vel potius oblongae ſolet eſſe) ſtatui e loculis eundem depromere, et periculum facere, ecquid in iſto rerum ſtatu palato arrideret. Sed primo ſtatim morſu

morsu nauseam mihi moturum omne terrestre alimentum deprehendens, tanquam rem plane inutilem abieci. At excussus panis non modo suspensus in aethere stetit, sed mirabile dictu, circulum minorem circa me describere coepit. Et innotuerunt mihi exinde verae motus leges, quae efficiunt, vt omnia corpora in aequilibrio posita motum circularem sortiantur. Hinc qui tanquam fortunae ludibrium me nuper deploraueram, fastu tumescere coepi, intuens me ipsum non solum tanquam simplicem planetam, sed et talem, qui perpetuo stipatus foret satellite, adeo vt inter sidera maiora aut primi ordinis planetas quodammodo referri possem. Et vt impotentiam meam fatear, tantus tunc animum fastus incessit, vt, si obuios habuissem omnes simul Consules ac Senatores *Bergenses*, cum supercilio eosdem excepissem, tanquam atomos adspexissem, indignosque iudicassem, quos salutarem, aut quibus harpagonem meum subiicerem.

Integrum fere triduum in isto statu permanebam. Nam, cum circa planetam mihi proximum absque intermissione vo-

lutarer, noctes ac dies discriminare poteram, solem subterraneum iam orientem, iam rursus descendentem, et e conspectu meo abeuntem cernens, quamuis nullam, qualis apud nos, noctem sentirem. Cadente enim sole, lucidum apparuit ac purpureum vndique firmamentum, splendori lunae haud dissimile; id quod iudicabam esse intimam terrae subterraneae superficiem aut hemisphaerium, quod lumen istud a sole subterraneo, in centro huius orbis posito mutuabatur. Hypothesin hanc mihi fingebam studii Physicae coelestis non plane hospes. At, cum ista felicitate Diis me proximum crederem, meque vt nouum coeli sidus intuerer, vna cum satellite meo, quo cingebar, a proximi planetae Astronomis in catalogum stellarum inferendum: ecce! immane apparuit monstrum alatum, quod iam dextro, iam sinistro lateri meo, iam capiti et ceruici imminebat. Credebam primo intuitu esse vnum e duodecim signis coelestibus subterraneis, ac proinde optabam, si vera esset coniectura, Virginem fore, cum e toto duodecim signorum systemate solum istud signum (sc. Virgo) in ista soli-

solitudine auxilii quid ac solatii afferre valeret. At, cum corpus istud mihi propius accederet, videbam toruum et immanem esse gryphum. Tanto tunc corripiebar terrore, vt oblitus mei ipsius et sidereae meae, ad quam nuper euectus eram, dignitatis, in isto animi aestu deprompserim testimonium meum Academicum, quod in loculis meis forte habebam, occurrenti ostensurus aduersario, examina mea Academica me sustinuisse, Studiosumque me esse, & quidem Baccalaureum, qui quemuis aggressorem extraneum exceptione fori repellere possem. At deferuescente primo aestu, cum ad me paulatim redirem, stoliditatem meam deridebam. Dubium adhuc erat, in quem finem gryphus iste me comitaretur, vtrum hostis esset, an amicus, aut quod verisimilius erat, an sola rei nouitate delectatus, propius accedendo oculos saltem pascere vellet. Nam adspectus corporis humani, in aëre circumacti, harpagonem dextra tenentis, et longum post se funem caudae instar trahentis, phaenomenon erat, quod quoduis brutum animal in spectaculum sui allicere posset. Insolita ista

figura,

figura, quam tunc expressi, variis, vt postea audiui, sermonibus et coniecturis ansam dederat incolis globi, circa quem voluebar. Nam Philosophi ac Mathematici cometam me putarunt, funem pro cauda cometae capientes. Et erant, qui ex eodem insolito meteoro imminens aliquod malum, pestem, famem aut insignem aliquam catastrophen portendi iudicarunt. Nonnulli etiam vlterius progressi, corpus meum, quale e longinquo illis visum fuerat, accuratis penicillis delineauerant, adeo vt descriptus, definitus, depictus & aeri incisus essem, antequam globum istum attigerim. Haec omnia non sine risu ac voluptate quadam audiui, cum in orbem hunc delatus linguam subterraneam didicissem.

Notandum est, dari quoque repentina quaedam sidera, quae subterranei dicunt *Sciscisi*, (i. e.) crinita, quaeque describunt horrentia crine sanguineo, et comarum modo in vertice hispida, adeo vt in speciem barbae longae promineat iuba. Hinc non secus ac in orbe nostro inter prodigia coelestia referuntur.

Sed

Sed vt ad telam reuertar, gryphus iſte eo viciniae iam peruenerat, vt alarum quaſſatione me infeſtaret, et tandem crus meum ſerrato vexare morſu non dubitaret, adeo vt manifeſte patuerit, qua mente nouum hoſpitem venaretur. Hinc coepi pugnaciſſimum animal armata elidere manu, et harpagonem vtraque manu complexus, hoſtis audaciam compeſcui, fugae locum ſaepe circumſpicere cogens, tandemque, cum pergeret me vellicare, poſt vnum vel alterum inanem ictum, harpagonem tanto impetu tergo alitis inter vtramque alam impegi, vt telum reuellere nequirem. Vulneratus ales, horrendo edito ſtridore in globum praeceps corruit. Ego vero ſtatus iam ſiderei ac nouae dignitatis, quam variis caſibus et periculis, vt vulgo fieri ſolet, expoſitam videbam, pertaeſus

Arbitrio volucris rapior, quaque impetus egit,
Huc ſine lege ruo, longoque per aëra tractu
In terram feror, vt de coelo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.

Et

Et ita motus circularis, quem nuper descripseram, in perpendicularem denuo mutatur.

Sic ingenti cum impetu per aduersa crassioris aëris verbera, cuius stridor aures percutiebat, diu tractus, tandem leui innoxique casu in globum delabor vna cum alite, qui paulo post e vulnere obiit. Nox erat, quando in planetam istum delatus fui, id quod e sola absentia solis colligere poteram, non vero e tenebris; nam tantum luminis restabat, vt testimonium meum Academicum distincte legere possem. Oritur nocturnum istud lumen e firmamento siue crusta terrae inuersa, cuius hemisphaerium splendorem, qualem apud nos luna, reddit: hinc si solius luminis ratio habeatur, parum hic differunt noctes a diebus, nisi quod absit sol, et absentia eiusdem noctes reddat paulo frigidiores.

CAP.

fig. 11.

Typus Civis Potuani.

Universitäts Bibliothek Rostock
https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1847904122/phys_0025
DFG

* *

CAPVT II.

DESCENSVS IN PLANETAM NAZAR.

Defunctus ita aëria hac nauigatione, cum globum ſaluus et illaeſus attigiſſem, (nam impetus, quo initio ferebatur gryphus, cum virium diminutione languerat) iacebam diu immobilis, exſpectans, quid noui illuceſcente die mihi contingeret. Animaduertebam tunc priſtinas infirmitates redire, opusque mihi eſſe tam ſomno quam cibo, adeo vt poenitudo me ceperit abiecti temere panis. Variis ſolicitudinibus feſſo animo tandem altus ſopor obrepſit. Stertueram, quantum coniicere mihi licuit, duas horas, cum horrendus boatus diu quietem turbans, tandem ſomnum penitus excuſit. Dormientis animo variae ac mirae oberrauerant imagines. Videor in Noruegiam rediiſſe, ibique popularibus, quae vſu venerant, narraſſe. Imaginor denique in Templo Fanoenſi haud procul ab vrbe cantantem Diaconum *Nicolaum Andreae* audire, ſtridorem-

remque vocis illius aures meas misere et more solito ferire. Igitur experrectus credebam, latratum istius viri somnum turbasse. Sed cum haud procul stantem viderem taurum, ex eiusdem boatu quietem abruptam conieci. Mox timidos oculos vndique circumferens, cum oriente sole, virides passim campos et foecundos videbam agros. Arbores quoque apparuere, sed (mirabile visu) mobiles erant, licet tanta esset aëris tranquillitas, vt ne leuissima quaedam pluma moueri loco posset. Cum mugiens taurus recta ad me tenderet, trepidus fugam circumspiciebam, ac in ista trepidatione arborem haud procul stantem conspicatus, eandem scandere conabar. Sed cum in eo essem, vocem illa edidit teneram, sed acutam et talem, qualis solet esse iracundae mulieris, moxque quasi palma excussissima colaphus mihi tanta vi inflictus est, vt vertigine correptus, pronus in terram caderem. Ictu hoc iam quasi fulmine percussus, ac terrore animam propediem agens, murmura vndique audiebam et strepitus, qualibus resonare solent macella aut mercatorum basilicae, quando maxime

xime sunt frequentes. Postquam oculos aperiebam: conspicabar totam circa me syluam animatam, campumque arboribus arbusculisque obsitum, cum nuper vix sex vel septem apparuissent. Vix dici potest, quantas haec omnia in cerebro meo turbas excitauerint, et quantum his praestigiis animus commotus fuerit. Iam vigilem me somniare, iam spectris me vexari, et malis spiritibus obsideri, iam alia absurdiora mihi fingebam. Sed tempus mihi non datum est, automata haec eorundemque causas excutiendi; nam aduolans mox alia arbor ramum demittit, cuius extremitas sex gemmis, tanquam totidem digitis, munita erat. His iacentem me sustulit, ac vociferantem abstraxit, comitantibus innumeris diuersi generis diuersaeque magnitudinis arboribus, quae sonos ac murmura edebant, articulata quidem, sed auribus meis peregrina, adeo, vt nihil praeter verba haec, *Pikel Emi*, cum saepius eadem iterata fuerint, retinere memoria potuerim. Audiui mox per verba haec intelligi simiam insolitae figurae: quippe e corporis mei forma et cultu coniiciebant, me simiam esse, quamuis specie non-

nihil distinctam a Cercopithecis, quos haec terra alit. Alii pro incola firmamenti me coeperunt, quem alitem per aërem huc asportasse credebant; id quod olim vsu venisse, annales huius globi testantur. Sed haec non nisi post aliquot mensium intercapedinem, et postquam linguam subterraneam edoctus fueram, didici. Nam in praesenti rerum statu prae metu et mentis perturbatione mei ipsius oblitus eram, nec capere poteram, quid de viuis et loquacibus arboribus statuendum, nec quorsum euaderet processio haec, quae lente et compositis gradibus fiebat. Voces tamen et murmura, quibus vndique personabant campi, iram et indignationem quandam indicabant; et sane non sine graui causa iram in me conceperant. Arbor enim ista, quam taurum fugiens scandere volebam, vxor erat Praetoris, qui in proxima ciuitate ius dicebat, qualitasque personae laesae crimen aggrauauerat; nam non modo simplicem et plebeiae sortis mulierem, sed matronam primi ordinis visus sum voluisse palam subagitare; insolitum ac horrendum genti adeo modestae ac verecundae spectaculum.

culum. Tandem ad ciuitatem, quo captiuus ducebar, ventum est. Erat illa non minus superbis aedificiis, quam regionum, vicorum ac platearum concinno ordine et symmetria monstrabilis. Altae adeo conspicuaeque erant aedes, vt speciem turrium praeberent. Plateae ambulantibus plenae erant arboribus, quae demittendo ramos se inuicem in occursu consalutabant, quoque plures deprimerent ramos, eo maius erat reuerentiae ac submissionis argumentum. Ita, cum e conspicua quadam domo forte eodem tempore egrederetur quercus, ad visum illius demissis ramis plerisque retro cedebant caeterae arbores, vnde coniicere licuit, eandem supra sortem vulgarem esse. Et innotuit mox mihi vrbis esse Praetorem, et quidem eundem, cuius a me laesa dicebatur vxor. Rapior mox sublimis in eiusdem Praetoris aedes, vbi confestim a tergo meo obditur ianua, et fores oppessulantur, quocirca me tanquam pistrini candidatum intuebar. Metum hunc insigniter adaugebant positi extra fores, tanquam in excubiis, tres custodes; singuli sex securibus pro numero ramorum erant armati; nam quot rami erant, tot brachia, et quot gemmae, tot

digiti. Notabam in ſummitate truncorum poſita eſſe capita, humanis haud abſimilia, et loco radicum binos conſpicabar pedes, eosdemque admodum curtos, unde fit, vt teſtudineo gradu incedant planetae huius incolae. Hinc, ſi ſolutus fuiſſem, facile mihi foret, manus illarum effugere, cum pernicitate pedum praeſtantior prae illis volare viderer.

Vt breui me expediam, perſpicue iam videbam, arbores has incolas eſſe huius globi, et ratione easdem eſſe praeditas, mirabarque varietatem iſtam, qua natura in animantium formatione delectatur. Arbores hae noſtras proceritate non exaequant, quippe iuſtam hominis ſtaturam vix excedunt pleraeque; quaedam minores erant; flores diceres aut plantas; et has coniiciebam eſſe infantes. Mirum eſt, in quosnam cogitationum labyrinthos phaenomena iſta me deduxerint, quot ſuſpiria mihi expreſſerint, quantumque cariſſimae tunc patriae deſiderium ſubierit. Nam, quamuis iſtae arbores viſae mihi ſint ſociabiles, linguae beneficio vtentes, ac ſpecie quadam rationis praeditae, adeo, vt ad animantia rationalia quodammodo

referri

referri possent, dubitabam tamen, comparari posse cum hominibus; negabam iustitiam, clementiam, aliasque virtutes morales inter easdem locum habere. His cogitationum turbis collisus, viscera mea moueri sentiebam, et e fontibus oculorum torrentes lacrimarum defluentes faciem inundabant. Sed cum dolori ita indulserim, et in fletus me muliebres coniecerim, intrant cubiculum custodes corporis mei, quos respectu securium tanquam lictores intuebar. His praecuntibus ducor per vrbem ad perspicuam quandam domum, in vmbilico fori positam. Visus mihi tunc sum Dictatoriam dignitatem adeptus, et Consule Romano maior; nam non nisi duodecim secures in comitatu consulum erant, cum ego octodecim stipatus procederem. Valuis aedium, ad quas ferebar, caelata stabat iustitia, in formam arboris efficta, bilancem ramo tenens. Imago eadem erat filo virginali, adspectu vehementi, luminibus oculorum acribus, neque humilis, neque atrocis, sed reuerendae cuiusdam tristitiæ dignitate spectabilis. Hinc senaculum esse mihi liquido patuit. Introductus in curiam, cuius strata tessel-

lati operis marmore interſtincta nitebant, aureo ibi ſedili tanquam tribunali ſublimem vidi arborem, cum bis ſenis aſſeſſoribus, qui a dextra et ſiniſtra Praeſidis, ordine concinno, ac totidem ſubſelliis aſſidebant. Praeſes palma erat mediocris ſaturae, ſed inter caeteros iudices ob foliorum varietatem, quae diuerſis coloribus erant tincta, notabilis. Vtrumque latus cingebant apparitores numero viginti quatuor, quorum ſinguli ſex ſecuribus armati ſtabant. Horrendum oculis meis ſpectaculum! cum ex iſta armatura ſanguinariam hanc gentem ominarer.

Ad introitum meum conſurgentes ſenatores excelſos ad aethera extendebant ramos, quo religionis exercitio defuncti, denuo conſederunt. Sedentibus cunctis, ante cancellos ego ſiſtor inter duas medius arbores, quarum trunci pelle ouina erant obducti. Credebam eſſe aduocatos, et reuera tales erant. Antequam cauſas dicere coeperunt, centonibus quibusdam atrati coloris obuoluitur caput Praeſidis. Mox actor breuem habuit orationem, quam ter repetiuit; reſponditque pari breuitate rei defenſor. Actiones

eorum

eorum subsecutum est semihorae silentium. Tunc adempto, quo tectus erat, velamine, exsurgit Praeses, sublatisque denuo ad sidera ramis, verba quaedam decenter enunciauit, quibus sententiam meam contineri iudicabam. Nam finito sermone, dimissus ad vetus ergastulum reducor, vnde tanquam e cella promptuaria ad flagrum me mox depromendum ominabar. Solus ibi relictus, cunctis quae acciderant ad animum reuocatis, ridebam stultitiam huius gentis; nam visa mihi est potius histrioniam egisse, quam iustitiam exercuisse, omniaque, quae videram, gestus, ornatus, modus procedendi etc. ludicris spectaculis ac pantomimorum scenis, quam graui Themidos tribunali apparebant digniora. Felicitatem tunc orbis nostri praedicabam, et praestantiam Europaeorum prae caeteris hominibus. At, quamuis stuporem et stoliditatem gentis huius subterraneae damnarem; coactus tamen simul eram fateri, a brutis animantibus debere distingui. Nam nitor ciuitatis, symmetria aedificiorum, et alia manifeste indicabant, ratione non destituras esse has arbores, nec artium,

inprimis mechanices, prorsus esse rudes. Sed putabam, hoc solo virtutem ac praestantiam omnem absolui.

Dum ita tacitus mecum loquebar, intrat arbor, sistrum manu tenens. Eadem, diffibulato meo pectore, ac nudato altero brachio, mediam mihi venam scite admodum pertudit. Postquam sanguinis, quantum sat videbatur, elicuerat, brachium non minori dexteritate obligabat. Ita officio functa, inspecto solicite sanguine, tacita ac velut admiratione satura digreditur. Haec omnia confirmabant opinionem, quam de stoliditate huius gentis mihi finxeram. At, quam primum linguam subterraneam edoctus essem, et explicata mihi cuncta fuissent, contemptus in admirationem vertitur. Processus hic forensis, quem temere damnaueram, ita mihi exponitur. E forma corporis mei iudicauerant, me esse incolam firmamenti. Visus fueram honestam et primi ordinis matronam velle violare. Ob crimen hoc in forum reus tractus fueram. Aduocatorum alter culpam exaggerauerat, supplicium lege debitum poscens; alter vero non poenam deprecatus erat, sed dila-

dilationem ſupplicii ſuaſerat, donec innotuerit, quis, qualis et cuias eſſem, vtrum brutum, an animal rationale. Porro ramorum extenſionem didici eſſe actum religionis ordinarium, antequam res diiudicaretur. Aduocati ouina tecti erant pelle, vt memores eſſent innocentiae et integritatis in partibus obeundis. Et reuera probi hic omnes ac integri ſunt, id quod monſtrat, in republica bene conſtituta dari poſſe probos ac honeſtos cauſidicos. Seuerae adeo in praeuaricatores latae ſunt leges, vt nec ſycophantiis, nec fucis vllum mantellum ſit obuium; nec deprecatio perfidiis, nec maledictis ſit fuga, nec confidentiae vsquam hoſpitium ſit, nec diuerticulum dolis. Verborum trina repetitio fieri ſolebat ob tarditatem perceptionis, qua ab aliis gentibus diſtinguebantur huius terrae incolae; nam paucis datum erat intelligere, quod obiter legerant, aut percipere, quod ſemel tantum audiuerant. Qui ſtatim rem capiebant, vi iudicandi credebantur deſtituti, ideoque raro hi ad magna ac momentoſa munera admittebantur. Experientia quippe didicerant, fluctuaſſe rempublicam in ma-

nibus eorum, qui promptissimae sunt perceptionis, ac qui vulgo magna ingenia dicuntur; tardos vero, ac per contemptum hebetes dictos, composuisse, quae primi turbauerant. Paradoxa haec omnia erant, licet serio ponderanti non plane absurda mihi sint visa. Maximam vero admirationem mouebat historia Praesidis: nam virgo erat, indigena huius loci, et a Principe constituta *Kaki*, seu supremus in ciuitate iudex. Apud hanc gentem enim nullum in distributione officiorum obseruatur sexus discrimen, sed habito delectu, reipublicae negotia dignissimis conferuntur. Vt rite de vniuscuiusque profectu ac dotibus animi iudicetur, instituta sunt seminaria, quorum ephori siue directores dicebantur *Karatti* (vox ista proprie denotat examinatores siue scrutatores). Eorum officium erat, profectum et vires vniuscuiusque examinare, indolem iuuentutis penitius inspicere, habitoque examine, principi quotannis exhibere indicem eorum, qui ad munera publica essent admittendi, simulque ostendere, qua in re vnusquisque patriae maxime vsui esse posset. Accepto isto catalogo,

logo, Princeps nomina candidatorum libro inferri iussit, quo in memoria et tanquam ante oculos haberet, quos ad vacantia munera admoueret. Praedicta virgo splendidum ante quatuor annos a Karattis obtinuerat testimonium, eoque nomine a principe constituta erat Praeses Senatus huius vrbis, in qua nata erat. Sancta et constans est huius moris obseruantia apud *Potuanos*, cum credant, optime iis perspectum esse statum loci, qui in eodem nati sunt et educati. *Palmka* (id nomen huic virgini erat) summa cum laude triennii spatio spartam hanc ornauerat, habitaque fuit prudentissima totius ciuitatis arbor. Nam tanta illi erat perceptionis tarditas, vt rem, nisi ter vel quater repetita esset, aegre perciperet. At, quod semel percepit, penitus perspexit, tantoque iudicio quaeuis problemata discussit, vt effata eiusdem totidem oracula habita fuerint.

Nouit enim iustum gemina suspendere lance
Ancipitis librae, rectum discreuit, vbi inter
Curua subit, vel cum fallit pede regula raro.

Hinc

Hinc nulla ab ea quadriennii spatio dicta fuit sententia, quae non a summo Tribunali *Fotuano* confirmata et encomiis ornata esset. Igitur institutum istud in fauorem sexus sequioris, quod primo intuitu damnaueram, non plane absonum curatius examinanti visum est. Cogitabam mecum, quid, si vxor Praetoris nostri *Bergensis* loco mariti ius diceret? quid, si aduocati *Seuerini* filia, eloquentia ac praeclaris animi dotibus ornata virgo, pro stupido parente causas in foro ageret? iurisprudentia nostra parum inde detrimenti caperet, et forsitan Themis toties non vapularet. Cogitabam porro, quoniam in foris Europaeis causae celeriter adeo iudicantur, sententias istas extemporales ac praecoces, si seueriori examini subiicerentur, notas censorias non effugituras. Vt pergam reliqua explicare: venae sectionis rationem hanc audiui. Si quis criminis conuictus sit, pro flagris, membrorum mutilatione aut capitali supplicio ad venae sectionem damnatur, quo pateat, vtrum e malitia, an sanguinis aut humorum vitio deriuandum sit crimen, et an tali operatione corrigi queat, adeo,

vt

vt tribunalia haec ad emendationem potius quam ad poenam spectent. Emendatio tamen haec poenam quodammodo complectebatur, quoniam nota quaedam ignominiae erat, ex iudicis sententia hanc operationem subire. Si quis iterum laberetur, indignus ciuitate iudicatus, ad firmamentum, vbi omnes absque discrimine recipiebantur, solebat relegari. At de exilio isto, eiusdemque indole, plura mox dicenda. Quod vero chirurgus iste, qui venam mihi mediam aperuit, ad visum sanguinis mox obstupuerit, causa haec erat, quod incolae huius globi, loco sanguinis, liquidum et candidum habeant succum, per venas fluentem, qui, quo est candidior, eo maior sanctitatis nota.

Haec omnia linguam subterraneam edocto penitius innotuerunt, quo facto clementius iudicium ferre coeperam de gente ista, quam temere nimis damnaueram. At, quamuis stupidas et stolidas has arbores primo intuitu iudicaueram, animaduerteram tamen mox non omni humanitate esse destitutas, ac proinde nullum mihi esse periculum vitae; in qua spe confirmabar, cum viderem, bis quouis die alimenta

menta mihi afferri. Cibus vulgo constabat e fructibus, herbis ac leguminibus; potus erat liquidus succus, quo nil dulce magis ac saporum.

Praetor iste, in cuius custodia eram, Principi siue Dynastae, haud procul ab hac ciuitate degenti, mox indicabat, in manus suas casu incidisse animal quoddam rationale, sed insolitae figurae. Rei nouitate motus Princeps, in lingua me erudiri, et deinde ad aulam suam mitti iubet. Datus hinc mihi fuit Magister linguae, sub cuius institutione semestri spatio tantum profeci, vt cum incolis satis expedite fabularer. Postquam in lingua subterranea tyrocinii rudimenta deposueram, adfertur ab aula nouum mandatum de vlteriore mea institutione, iubeorque seminario vrbis initiari, vt a *Karattis* eiusdem siue examinatoribus perspicerentur vires ingenii mei, et in quo disciplinae genere maximam spem promitterem. Haec omnia solicite exsequuntur; sed dum in stadio hoc eram, non corporis mei minor cura habebatur quam animi, et soliciti inprimis erant, vt ad similitudinem arboris, quantum fieri licuit, formarer; quem in finem

finem ramos quosdam adscititios corpori aptabant.

Dum haec aguntur, hospes meus redeuntem quauis vespera e seminario, variis sermonibus ac quaestionibus exercebat. Audiuit summa cum animi voluptate me de iis, quae in subterraneo hoc itinere vsu venerant, dissertantem; maxime vero obstupuit ad descriptionem terrae nostrae, et immensi, quo cincta erat, coeli, innumeris sideribus interstincti. Horum omnium attentus auidusque erat auditor; at erubuit non nihil ad ea, quae narrabam de arboribus nostri orbis, quae inanimatae, immobiles, ac radicibus terrae stent fixae, ac tandem non sine indignatione me intuebatur, cum testarer, arbores nostras caesas calefaciendis fornacibus et cibis coquendis inseruire. Attamen re serio pensitata, paulatim ira detumuit, protensisque versus coelum quinque ramis, (nam totidem illi erant) iudicia Creatoris, cuius sint variae occultae rationes, est miratus: attente porro audiuit alia narrantem. Vxor illius, quae adhuc praesentiam meam auersata fuerat, cum veram, ob quam in iudicium tractus eram, causam

cauſam didiciſſet, ac ſpecie me arboris, quam in orbe noſtro ſcandere ſolemus, deceptum, abiecta omni ſuſpicione, in gratiam mecum rediit. At ego, ne inter initia coëuntis gratiae recentem cicatricem reſcinderem, non niſi praeſente ac iubente marito, ſermones cum illa miſcui.

* *

CAPVT III.

DESCRIPTIO VRBIS KEBAE.

Interea, dum in curſu hoc tyrocinii eram, per vrbem me circumduxit hoſpes meus, vt monſtraret, quicquid maxime curioſum ac ſpectabile erat. Ambulauimus absque impedimento, ac, quod maxime mirabar, ſine vllo incolarum accurſu; aliter ac apud nos fieri ſolet, vbi ad omne, quod inſolitum eſt, cateruatim aduolant homines, vt curioſos paſcant oculos. Nam incolae huius planetae nouitatis parum auidi ſolida tantum ſectantur. Ciuitati huic nomen eſt *Keba*, quae inter vrbes Principatus *Potuani* ſecundum locum tenet.

Incola Martinianus
cum Cæsarie.

Universitäts Bibliothek Rostock
https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1847904122/phys_0045
DFG

net. Incolae graues adeo sunt ac prudentes, vt quot ciues, tot Senatores diceres. Honestissimum ibi est senectutis domicilium; nusquam enim tantum tribuitur aetati, nusquam senectus est honoratior, cuius non in sententia sola, sed et nutu residet auctoritas. Mirabar gentem adeo modestam ac sobriam certaminibus ludicris, comoediis ac spectaculis delectari; nam haec grauitati eiusdem parum conuenire videbantur. Id quod animaduertens hospes: per totum, ait, hunc Principatum seria ac nugae per vices nos partiuntur,

Saturnumque grauem nostro Ioue frangimus vna.

Inter alia enim huius Principatus egregia instituta erat permissio voluptatum innocuarum, quibus roborari creditur animus, et ad molesta obeunda munera reddi idoneus, quibusque dissipari putantur atrae istae nubes, ac melancholici affectus, tot turbarum, seditionum ac prauorum consiliorum fontes. Hac ratione ducti grauiora opera lusibus iocisque distinguunt, seueritatem tamen comitatemque ita miscentes, ne illa in tristitiam, haec in petu-

lantiam degeneret. At non sine indignatione animaduertebam, inter spectacula et ludos scenicos numerari exercitia disputatoria. Namque statis anni temporibus, factis sponsionibus, et certo vincentibus statuto praemio, disputatores tanquam gladiatorum paria committebantur, eisdem fere legibus, quibus certamina apud nos fiunt inter gallos gallinaceos aut animalia aeque ferocia. Hinc diuitibus mos erat, alere disputatores, quemadmodum in orbe nostro canes venaticos, eosdemque in arte disputandi siue dialectica erudire, vt idonei et loquaces redderentur ad stata, quae quotannis fierent, certamina. Ita ciuis quidam opulentus, nomine *Henochi*, triennii spatio magnas opes, scilicet 4000 *Ricatu* cumulauerat e tropaeis vnius, quem hunc in finem alebat, disputatoris, et haud semel immodicae summae domino eiusdem oblatae fuerant ab iis, qui ex eiusmodi exercitiis quaestus facere solebant; sed adhuc vendere nolebat thesaurum, vnde tot illi quotannis erant reditus. Mira ille linguae volubilitate pollens diruebat, aedificabat, quadrata rotundis mutabat, syllogismorum captionum-

ptionumque dialecticarum laqueis ſtrepebat, et vnumquemque opponentem diſtinguendo, ſubſumendo, et limitando eludere, ac ad ſilentium pro lubitu reducere callebat. Semel atque iterum ſpectaculis eiusmodi ſumma cum animi aegritudine interfui. Nam impium et indignum mihi videbatur, auguſta adeo exercitia, quae ornare ſolent gymnaſia noſtra, in ludos ſcenicos transformari. Et cum ad animum reuocarem, ter me ſummo cum applauſu publice disputaſſe, et lauream exinde emeruiſſe, a lacrimis vix temperare poteram. Caeterum non ipſe magis actus, quam diſputandi modus ſtomachum mihi mouebat. Conducti enim erant certi ſtimulatores, quos dicebant *Cabalcos*, qui, cum viderent impetum disputantium langueſcere, latera eorundem ſiſtris quibusdam pungerent, vt denuo recaleſcerent, ac vires torpentes integrarent. Mitto alia, quorum meminiſſe pudet, et quae in gente adeo exculta damnabam. Praeter hos diſputatores, quos *Masbakos*, ſiue altercantes, per ludibrium vocant ſubterranei, erant et alia certamina inter quadrupedia, tam fera, quam manſueta, et alites maxime feroces, quae

certo ſpectantibus pretio exhibebantur. Quaerebam ab hoſpite, qui fieri poſſet, vt gens, tanto iudicio praedita, ad ludos circenſes reiiceret nobilia adeo exercitia, quibus facultas loquendi paratur, veritas detegitur, ingeniumque acuitur. Reſpondebat ille, certamina haec barbaris olim ſaeculis magni aeſtimata fuiſſe; ſed cum experientia tandem edocti fuerint, veritatem diſputando potius ſuffocari, iuuentutem procacem reddi, turbas inde enaſci, et ſolidis ſtudiis compedes iniici, ab Academiis ad circos haec exercitia transtuliſſe: et docuiſſe euentum, ſilentio, lectione, ac meditatione citius magiſterium adipiſci tyrones. Qua tamen reſponſione, quantumuis ſpecioſa, non acquieſcebam. In ciuitate hac erat Academia ſiue Gymnaſium, vbi decenter ac ſumma grauitate docebantur artes liberaliores. Ab hoſpite meo in auditorium huius ſcholae introducor die quodam ſolenni, quo crearetur *Madic*, ſiue Philoſophiae Doctor. Celebratus fuit actus absque vlla caeremonia, niſi quod Candidatus docte et eleganter de problemate quodam phyſico diſſeruerit; quo exercitio defunctus, a Praeſidibus Gymnaſii in album relatus eſt eorum

qui

qui publice docendi iure gaudent. Rogitanti hospiti, ecquid actus iste mihi placuisset, respondebam, siccum nimis ac ieiunum prae nostris promotionibus mihi visum. Exponebam porro, qui apud nos creari soleant Magistri ac Doctores, nempe praeuiis speciminibus disputatoriis. Ad haec frontem ille contrahens, modum et indolem eiusmodi disputationum, et, qui a subterraneis differant, quaerit. Respondebam ego, vulgo fieri de rebus admodum doctis et curiosis, in primis de iis, quae spectant ad mores, linguas, et vestitus duarum veterum gentium, quae olim in Europa maxime floruerant; testabarque me trinis eruditis disputationibus commentatum in veteres earundem gentium crepidas. Hoc audito, tantum edidit cachinnum, vt tota domus inde exsonaret. Excitata ad strepitum hunc vxor illius aduolat, causam risus curiose sciscitans. At, tantam ego conceperam iram, vt respondere non dignarer; nam indignum mihi videbatur, res adeo graues ac serias cum risu ac ludibrio excipi. At a marito tandem id, quod rei erat, edocta, in risum non minorem erupit. Res

haec per totam breui vrbem diffeminata, perpetuis fannis anfam dedit, et vxor Senatoris cuiusdam, in rifum prona, narratione hac adeo commota fuit, vt ilia crebris cachinnis paene diffolueret. Et cum non ita multo poft febri correpta moreretur, credebatur ex immoderato hoc rifu, quo pulmonem nimis exagitauerat, morbum, qui fatalis illi erat, contraxiffe. Sed de vera mortis cauſa non ſatis liquide conſtat; murmura tantum eiusmodi audiebantur. Erat alias praeclarae indolis matrona, ac ſtrenua materfamilias; nam ſeptem illi erant rami, quod rarum in iſto ſexu. Hinc mortem illius aegre tulerunt omnes honeſtae arbores. Humo mandatur intempeſta nocte extra vrbis pomoeria, iisdemque veſtibus effertur, quibus mortua eſt inuenta. Cautum enim lege eſt, ne quis in vrbe ſepeliatur, cum aërem ex effluuiis cadauerum putreſcere credant. Cautum porro eſt, ne cum inſigni comitatu ac ſplendido ornatu efferantur funera, vermium ſcilicet pabula mox futura. Quae omnia ſatis prudenter inſtituta mihi videbantur. Parentalia tamen haberi ſolent orationesque funebres,

bres, sed quae pura tantum hortamina sunt ad bene viuendum, quaeque mortalitatis imaginem ante oculos audientium ponunt. Adesse iubentur Censores, obseruaturi, an defunctorum praeter merita memoriam aut extenuent oratores, aut attollant. Hinc encomiorum parcissimi sunt oratores subterranei, cum poena immodice et praeter merita laudantibus sit statuta. Non ita multo post, cum tali parentationi interfuerim, quaerebam ab hospite de sorte et statu defuncti herois, cuius memoria celebrabatur. Respondit ille, agricolam fuisse, quem ad vrbem tendentem mors in itinere occupauerat. Hinc, qui nuper a subterraneis derisus fueram, meo more non minus effuse ridebam, telaque, quae in Europaeos vibrauerant hi, strenue retorsi. *Eccur*, aiebam, *boues ac tauri, rusticorum socii, et commilitones, pro rostris etiam non laudantur? eandem, quam fossores terrae materiam orationi suppeditabunt, eodem ministerio fungentes.* At a risu me temperare iubet hospes, docens, agricolas in his terris summo in honore haberi, ob nobilitatem ministerii, in quo occupantur, nullumque vitae genus hic honestius agricul-

tura censeri. Hinc quiuis honestus rusticus, ac diligens paterfamilias, nutritor et patronus oppidanorum salutatur. Eo respectu fieri solet, vt agricolae, cum circa autumni initium, aut mense Palmae ad vrbem cum ingenti numero vehiculorum, frumento onustorum, tendunt, extra portas vrbis obuios habeant Magistratus vrbis, ac tubarum clangore, et symphoniae sono, ouantium ritu, in ciuitatem introducantur. Stupescebam ad hanc narrationem, ad animum reuocans sortem agricolarum nostrorum, sub foeda seruitute gementium, et quorum occupationes sordidas et illiberales iudicamus prae aliis artibus, quae ministrae sunt voluptatum, vt, coquorum, fartorum, vnguentariorum, saltatorum etc. Hospiti quidem hoc paulo post, sed sub fide silentii exposui, verens, ne nimis sinistra iudicia de genere humano ferrent subterranei. Silentium ille pollicitus, ad auditorium me, vbi habenda esset oratio funebris, secum duxit. Fateor, nil vnquam me solidius, veracius, et ab omni adulationis specie magis immune audiuisse: et visa mihi haec parentatio exemplar, ad quod omnes eiusmodi orationes exprimi deberent. Orator primo conspectum

dedit

dedit virtutum defuncti, moxque vitia ac infirmitates enumerauit, monendo auditores, vt ab hiſce ſibi cauerent. Redeuntibus ex auditorio obuius fit noxius quidam, tribus cuſtodibus ſtipatus. Idem nuper ex iudicis ſententia poenam brachii (ita vocant venae ſectionem) ſubierat, iam vero in noſocomium vrbis publicum trudendus. Quaerenti damnationis cauſam, reſpondetur, eundem publice de qualitatibus ac eſſentia Dei diſputaſſe; id quod prohibitum in his terris, vbi curioſae eiusmodi diſputationes temerariae adeo ac ſtolidae cenſentur, vt in compoſitae mentis creaturas cadere nequeant. Solitum eſt igitur ſubtiles hos diſputatores, tanquam inſanos, poſt venae ſectionem in ergaſtula publica compingere, donec delirare ceſſant. Hinc tacite mecum: hei! *quid de Theologis noſtris* hic fieret? quos quotidie „ de qualitate et attributis Numinis, de na-„ tura ſpirituum, et id genus aliis myſteri-„ is rixantes cernimus. Qualis ſors eſſet „ Metaphyſicis noſtris, qui tranſcendenta-„ libus ſuis ſtudiis ſuperbientes, ſupra „ vulgus ſapere, imo Diis ſe proximos cre-„ dunt? Certe pro laureis, birretis, pileis „

„Doctoralibus, quibus in terris noſtris „decorantur, iter ſibi panderent ad erga„ſtula, aut noſocomiorum candidati fie„rent.

Haec & alia, quae valde paradoxa mihi viſa ſunt, tempore tyrocinii notabam. Aderat tandem mandato Principis definitum tempus, quo e Gymnaſio in aulam cum teſtimonio dimittendus eſſem. Splendida mihi encomia et niueos calculos pollicebar, fretus qua propriis virtutibus, cum linguam ſubterraneam exſpectatione celerius didiciſſem, qua hoſpitis mei fauore, ac iudicum decantata integritate. Tandem traditum mihi eſt teſtimonium, quod prae gaudio tremens aperui, auidus laudes meas legendi, exindeque, qualis ſors mea foret, noſcendi. At lectio eiusdem in iram et deſperationem me coniecit. Literae commendatitiae his verbis conceptae fuerunt:

„Mandato Serenitatis veſtrae obſe„quentes, inſtructum ſolicite in Gymna„ſio noſtro dimittimus animal nuper ad „nos ex alio orbe delatum, hominemque „ſe nuncupans. Perſpecto penitius eius„dem ingenio, ac moribus exploratis,

„doci-

docilem satis ac promptissimae perceptio-„
nis offendimus, sed obliqui adeo iudicii,„
vt ob ingenium nimis praecox, vix ad„
creaturas rationales referri, nedum ad„
munus aliquod momentosum admitti„
queat. At, cum pernicitate pedum nobis„
omnibus sit praestantior, cursoris aulici„
officio fungi strenue poterit. Datum ex„
Seminario de Keba, mense Veprium, a„
Serenitatis Vestrae seruis humillimis,„

Nehec. Iochtan. Rapasi. Chilac.

In lacrimas hinc effusus hospitem meum adibam, humillime obsecrans, vt, auctoritate sua interposita, clementius testimonium a *Karattis* extorqueret, vtque monstraret iisdem testimonium meum Academicum, in quo ingeniosus et optimae notae ciuis salutor. Regessit ille, testimonium istud in nostro orbe suo stare pretio, vbi forsitan maior vmbrae quam corporis, maior corticis quam medullae habeatur ratio, sed nullius hic esse ponderis, vbi in viscera rerum penetratur: hortatur porro, vt sortem meam patienter feram, maxime cum testimonium rescindi aut mutari nequeat. Nam nullum hic gra-

uius

uius crimen esse virtutum immeritarum praeconio. Vulneri tamen fomentum aliquod admoturus,

- - verba facit, quibus hunc lenire dolorem
Possit, et ingentem morbi partem remouere:
Ne cures haec, quae stulte miraris et optas.
Quos non praecipitat subiecta potentia magnae
Inuidiae? mergit longa atque insignis honorum
Pagina: namque homini, nimios qui captat honores,
Et nimias venatur opes, numerosa parantur
Excelsae turris tabulata, vnde altior illi
Casus, et impulsae praeceps immane ruinae.

Porro addidit; nihil tale in tenui aut mediocri fortuna metuendum. Quod vero ad testimonium *Karattorum* attinet, illud confirmat, oculatissimos simul ac integerrimos esse iudices, qui nullis neque donis corrumpi, neque minis deterreri possunt, vt vnguem latum a vero deflectant; quapropter

propter in hac etiam causa nullum esse suspicioni locum. Candide tandem ipse fassus est, iam dudum innotuisse sibi imbecillitatem iudicii mei, ac statim e memoriae meae vbertate, et celeri apprehensione iudicasse, lignum me non esse, ex quo Mercurius fieri posset, ac proinde ob insignem iudicii eclipsin amplo alicui muneri non suffecturum. Didicisse se, ait, e narrationibus et descriptione gentis Europaeae, me

Stultorum in patria, prauoque sub aëre natum.

Caetera de amicitia sua prolixe testatus, itineri vt absque mora accingerer, me hortatus est. Consilium prudentissimi viri secutus sum, in primis cum ita postularet necessitas, et temerarium mihi videretur, mandato Principis obniti.

In iter igitur me coniicio, comitantibus nonnullis arbusculis, quae simul mecum a seminario dimissae, eundem in finem ad regiam vrbem ablegantur. Dux itineris erat senior quidam e numero *Karatorum*, siue ephororum, qui, cum aetate confectus, pedum vitio laboraret, tauro vehebatur. Nam insolitum hic est vehiculis

hiculis vti, et soli hoc senes decrepiti siue aegroti priuilegio gaudent, quamuis nobis excusatiores essent huius planetae incolae ob difficultatem et tarditatem incessus. Memini, cum descriptionem semel feciſſem vecturarum nostrarum, equorum scilicet, quadrigarum et pyxidum, in quas sarcinarum instar compacti, per vrbem vehimur, ad hanc meam narrationem subridere subterraneos, maxime cum audirent, e vicinis alterum inuisere alterum non solere, nisi plaustro vel pyxidi inclusum, et a duobus ferociſſimis quadrupedibus per vicos ac plateas abreptum. Ob tarditatem incessus, qua laborant arbores hae rationales, triduum huic itineri insumere cogebamur, quamuis *Keba* ab vrbe principali vix spatio quatuor milliarium dirimatur. Nam si solus fuiſſem, vna die iter hoc explicuiſſem. Gaudebam equidem, pedum beneficio me subterraneis longe praestare, sed dolebam simul, ob istam corporis praestantiam, ad vile et abiectum ministerium proscriptum iri. *Vellem me*, dixi, *eodem pedum vitio, quo subterranei laborare; cum hoc solo defectu euitarem destinatum mihi seruile et ignobile munus.*

munus. Quo audito, Dux noſter: *ſi hac*, ait, *corporis praeſtantia natura non quodammodo compenſaſſet animi tui defectus, tanquam inutile terrae pondus te omnes intueremur; Ob ingenii enim velocitatem ſola rerum putamina, non nucleos vides; & cum duo tantum rami tibi ſint, in quouis opere manuario ſubterraneis longe inferior es.* Haec omnia cum audiuerim, gratias Deo egi ob pedum praeſtantiam, cum absque hac virtute me inter creaturas rationales locum vix habiturum viderem.

Iter faciens non ſine admiratione videbam, incolas labori adeo intentos, vt ad adſpectum praetereuntium, quamquam inſolitum eſſet ſpectaculum, nemo labores intermitteret, aut lumina circumferre dignaretur. At finito die, laboribus ſolitis defuncti, ludis ac omnimodis animi remiſſionibus vacant, conniuente ſummo Magiſtratu, qui ludos hos corporum ac animorum fulturas exiſtimans, creaturas iudicat, iisdem non minus ali, quam cibo et potu. His et aliis de cauſis iter hoc ſumma cum animi voluptate confeci. Regionis forma pulcherrima eſt. Imaginare amphitheatrum aliquod, et quale ſola rerum natura poſſit effingere. Vbi natura

tura minus prodiga fuerat, ſuppleta omnia erant arte incolarum, qui, poſitis a Magiſtratu praemiis, ad ruſticos labores et agros colendos ornandosque acuebantur, qui vero agrum ſordeſcere patiebatur, aerarius fiebat. Peragrauimus multos ſpectabiles vicos, qui ob frequentiam, vnius perpetuae et contiguae vrbis conſpectum dant, vnamque faciem longe lateque contexunt. Infeſtabamur tamen nonnihil a ſimiis quibusdam ſylueſtribus, quae viis paſſim inerrantes, me, quem ob affinitatem formae gentilitium credebant, crebris aſſultibus vellicabant. Hinc iram et indignationem ſupprimere non poteram, maxime cum viderem, ſcenam hanc riſus materiam arboribus dare: nam ad aulam ducebar, cum ita iuſſerat Princeps, eodem habitu, quo in planetam hunc delatus fueram, harpagonem ſcilicet dextra tenens, quo perſpiceret, qualis eſſet orbis noſtri ornatus, et quo apparatu huc primum appuliſſem. Et commode tunc ad manum erat harpago, quo ſimias cateruatim ingruentes in fugam mittere conabar, quamuis fruſtra; nam in fugientium locum plures ſucceſſerunt, adeo, vt quouis momento gradum praeliantis componere cogerer.

CAP.

* *

CAPVT IV.

AVLA PRINCIPIS POTVANI.

Tandem ad vrbem regiam *Potu* ventum est. Magnifica quidem ac speciosa vrbs est. Ædificia ibi porrectiora sunt *Kebanis*, strataque magis patula et commodiora. Primum, ad quod delati sumus, forum ingenti mercatorum copia erat frequens, artificumque et opificum tabernis vndique cinctum. Videbam attonitus in medio fori noxium quendam, collo in laqueum inserto stantem, et ingenti grauissimarum arborum corona, quae speciem senatus praebuit, circumdatum. Quaerenti mihi, quid rei esset, ac quam ob noxam suspendium meruisset in primis cum nullum crimen in his terris sit capitale? respondetur, reum hunc esse nouatorem (Project-Macher) qui abrogationem veteris cuiusdam consuetudinis suaserat, circumstantes esse iureconsultos et senatores, qui nouum commentum more solito examinarent, ita vt, si bene

digestum, ac reipublicae salutare deprehensum foret, reus non modo absoluendus, sed et remunerandus esset; si vero damnosum publico, aut si nouator ad proprium commodum ista legis antiquatione collineare videretur, gula eiusdem, vti reipublicae perturbatoris, mox laqueo frangeretur. Et haec est causa, cur pauci hanc aleam iacere, aut legis cuiusdam abrogationem suadere audeant, nisi res adeo aequa sit ac liquida, vt de successu dubitari nequeat. Adeo existimant subterranei, seruandas esse leges veteres, et maiorum instituta in honore habenda; credunt quippe nutare rempublicam, si ad cuiusuis libidinem mutentur aut antiquentur. Tunc ego mecum: „Hei! quid „de nouatoribus nostri orbis hic fieret, „qui sub specie publicae vtilitatis quoti„die nouas meditantur leges, non statui „publico, sed priuatis quaestibus ancil„lantes.

Tandem in spatiosam domum introducimur, solitum iis receptaculum, qui e seminariis totius Principatus emancipantur. Ex eadem domo educuntur Principi sistendi. Dux noster, siue *Karatti*, accin-

accinctos nos stare iubet, dum digrediatur, aduentum nostrum Principi nunciaturus. Vix egressus erat ille, cum ingens aures nostras ferit clamor, qualis triumphantium esse solet, mox tibiarum sonitu ac tympanorum strepitu omnia personabant. Excitati ad hunc strepitum, et foras egressi, conspicamur arborem quandam, magnifico comitatu incedentem, coronaque e floribus contexta redimitam, moxque patuit, eundem esse ciuem, quem collo in laqueum inserto stantem nuper in foro videramus. Causa triumphi erat approbatio legis, quam capitis periculo suaserat. At quibus argumentis veterem ille legem impugnauerit, non mihi innotuit, nec vllo modo ad notitiam meam peruenire potuit ob taciturnitatem incolarum, qua fit, vt minima res, quae ad statum publicum pertinet, aut in Senatu peragitur, plebem lateat; aliter ac fieri solet apud nos, vbi Senatusconsulta et consiliorum conclusa in cauponis ac triuiis postridie narrantur, discutiuntur, notantur. Post vnius horae intercapedinem reuertitur *Karatti*, nosque omnes sequi se iubet. Dicto nos audientes ducem sequi-

mur. In itinere noſtro paſſim occurrebant arbuſculae, quae venales offerebant impreſſos de rebus curioſis ac memorabilibus libellos. In iſta libellorum farragine conſpicabar forte opuſculum, cui titulus erat: *De nouo et inſolito Phaenomeno, ſiue Dracone volante, qui anno ſuperiore apparuit.* Videbam me ipſum, qualis eram, cum circa planetam cum harpagone et ſyrmate funis volutarer, aeri inciſum. Vix riſum eo aſpectu continere poteram, et tacite mecum dicebam:

Hei qualis facies, et quali digna tabella!

Empto tamen libro tribus *Kilac*, qui duobus ſolidis noſtrae monetae aequiparari poſſunt, riſum compreſſi, iter tacite perſecutus ad regiam. Hanc ars potius ac nitor commendant, quam atria

- - - - *Regali ſplendida luxu*
Aut picturata lucentia marmora vena.

Paucos tantum conſpicabar aulicos ſiue apparitores; nam temperantia Principum omne, quod ſuperfluum eſt, proſcribit. Nec opus hic eſt tot miniſtris, quot poſcunt aulae noſtri orbis; nam quot rami his arboribus erant, tot brachia, adeo vt labo-

labores manuarii, ac miniſteria oeconomica triplo vel quadruplo citius expediri poſſint.

Hora prandii erat, cum aulam Principis intrauimus. Et cum ſeorſum mecum loqui deſiderauerat Serenitas ſua, antequam accumberet, ſolus in diaetam intromittor. Erat in hoc Principe inſignis clementiae ac grauitatis mixtura. Tanta eiusdam erat conſtantia, vt ſerenitas oris vultusque nulla aegritudine poſſet obnubilari. Viſo Principe, in genua mox procubui. At ad adorationem hanc ſtupebant circumſtantes, et cum cauſam, cur genua flecterem, roganti Principi indicaſſem, ſurgere me iuſſit, dicens, talem cultum ſoli Numini deberi: addit porro, ſola obedientia, labore ac induſtria hic fauorem Principis obtineri. Poſtquam ſurrexeram, variae mihi quaeſtiones datae; et primum

Qua veniam, cauſamque viae nomenque rogatus
Et patriam: Patria eſt, reſpondeo, grandior orbis,
Klimius eſt nomen; veni nec puppe per vndas,

Nec pede per terras; patuit mihi peruius aether.

Pergit ille quaerere de rebus, quae in itinere euenerant, de noſtri orbis moribus ac ſcitis. Pathetice tunc expoſui hominum virtutes, ingenia, vrbanos mores & alia, quibus genus humanum maxime ſuperbire ſolet. Sed narrationem hanc frigide excepit, ac ad nonnulla, quae maximam admirationem mea opinione ciere debuiſſent, oſcitauit. Tunc ego mecum: *Hei! quam varii ſunt mortalium guſtus! quae nos maxime afficiunt, hiſce nauſeam mouent.* Maxime vero aures Principis offendere videbam id, quod de modo procedendi in iure, de aduocatorum noſtrorum eloquentia, et de iudicum in ſententia dicenda celeritate expoſui. Conabar hoc paulo explicatius reddere, ſed loquentem interpellans ad alia digreſſus eſt, tandemque de cultu ac religione noſtra ſciſcitari coepit Explicui tunc breuiter omnes fidei articulos, ad quorum recitationem nonnihil ex rugis remiſit, teſtans, vnicuique ſe haud inuitum ſubſcribere poſſe, tantum miratur, gentis iudicii expertae ſana adeo de Deo eiusdemque cultu eſſe prin-

principia. At cum mox audiret, christianos in sectas innumeras esse diuisos, ac ob istam in fide discrepantiam in propria viscera armari: „Apud nos, ait, etiam „ variae de rebus ad cultum diuinum per-„ tinentibus sunt dissentientes sententiae;„ at alter alterum proinde non persequitur.„ Nam omnis persecutio ob res theoreticas, aut errores, e sola perceptionis varietate„ orientes, non nisi a fastu oritur, cum„ alter altero perspicaciorem se stolide au-„ tumat: qui fastus vix placere poterit„ Deo, modestiae ac humilitatis commen-„ datori. Nemini, ait, qui bona fide in„ theoreticis a recepta opinione aberrat,„ circulos iudicii turbamus, modo in pra-„ cticis, quae cultum Numinis spectant,„ consentiat, ac in eo vestigia premimus„ decessorum nostrorum, qui inhumanum„ existimarunt, iudiciis creaturarum com-„ pedes iniicere, ac in conscientias domi-„ nari. Huius quoque regulae obseruan-„ tiam in rebus politicis solicite commen-„ damus, ita, si subditorum variae sint„ opiniones de corporis nostri forma, de„ vitae genere, de oeconomia, et id genus„ aliis, iidem vero agnoscant me legitimum„

„Principem, cui obsequium debetur, „cunctos existimo bonos esse ciues.“ Respondebam ad haec: *Serenissime Princeps! istud apud nos dicitur Syncretismus, maximeque a literatis nostris improbatur.* Non dedit mihi spatium plura loquendi; nam subiratus mox abiit, iubens vt manerem, donec prandium finitum esset.

Ad mensam sedebant ipse Princeps cum sereniſſima eiusdem coniuge, item Filius Principis cum magno Cancellario siue *Kadoki.* Idem *Kadoki* ob morum vrbanitatem ac prudentiam circumspectam maximi inter *Potuanos* nominis erat. Per integros viginti annos nullam in senatu sententiam tulerat, cui caeteri non suffragati erant, nihil in rebus publicis statuerat, quod non inconcussum steterat, dictaque eius totidem erant axiomata. At perceptionis adeo tardae simul erat, vt ad minimum edictum concipiendum 14 dierum spatium stipulari soleret. Hinc si in nostrum orbem delatus foret, vbi cunctatio omnis desidiae ac ignauiae nomen accipere solet, parum idoneus rebus alicuius ponderis esset iudicandus. At, cum quicquid perciperet, penitus perspiceret, nihil-

nihilque, nisi praeuio ac graui examine adhibito statueret, dici poterat plura feciſſe, quam decem ex iis, qui prompte et celeriter negotia obeunt, ac vulgo magna ingenia dicuntur, quorum acta reformari, mutari ac limam saepius subire solent, adeo vt, tempore ministerii exacto, nihil non tentatum, sed nihil simul peractum cernere liceat. Inter apophthegmata igitur aulae huius insigne est istud, nempe eos, qui prompte nimis munera obeunt, comparari posse cum otiosis ambulatoribus, qui progrediendo, retroëundo eandem semitam terunt, mouendoque nihil promouent.

Postquam accubuerat tota sereniſſima Domus, intrat virgo octo ramorum cum totidem patinis et orbibus, adeo vt momento citius tota quadra ferculis instruatur. Secuta mox alia arbor cum octo lagenis diuersi generis musto aut succo impletis. Huic erant nouem rami, quocirca ministeriis domesticis aut oeconomicis aptiſſima iudicabatur. Sic a duabus solis ministris, commode peragitur id, quod ab integris ministrantium cohortibus effici nequit in aulis terrestribus. Eadem,

qua appoſita erant, dexteritate fercula etiam auferuntur. Prandium frugi erat, ſed ſimul nitidum. Ex appoſitis ferculis vno tantum, quod maxime ad palatum erat, vſus eſt Princeps; aliter ac diuites noſtri orbis, qui lautam negant coenam, niſi ablatae patinae alia melior atque amplior ſuccenturietur. Dum prandebant, varii de virtutibus ac vitiis, item de rebus politicis ſermones ſerebantur, adeo vt voluptates ſtudiis condirentur. Mei quoque mentio identidem facta eſt, quem ob celeritatem apprehenſionis credebant lignum eſſe, e quo vix Mercurius fieri poſſet.

Poſtquam exempta fames epulis, menſaeque remotae,

teſtimonium meum exhibere iubeor. Quo perlecto, in pedes meos oculos coniiciens Princeps, recte ait iudicaſſe *Karattos*, et fieri ita debere. Hoc reſponſo tanquam fulmine percuſſus, manantibus vbertim lacrimis, petebam reuiſionem actorum, cum, virtutibus meis et ingenii dotibus penitius examinatis, longe clementius ſperarem iudicium. Princeps, vt erat clemens ac aequus,

aequus, ob moleſtum et inſolitum hoc poſtulatum, mihi non ſuccenſens, nouum et curatius examen praeſenti *Karatto* iniungit. Durante hoc tentamine, paulum ſeces ſit, caetera perlecturus teſtimonia. Digreſſo Principe, *Karatti* nouas mihi quaeſtiones propoſuit ſoluendas. Reſpondebam ego ſolita mea celeritate, quam miratus ille: *Celeriter quidem*, ait, *rem capis, ſed iugulum rei non arripis; indicant enim ſolutiones tuae, quaeſtionem potius prompte perceptam, quam recte perſpectam.* Finito tentamine, principis diaetam intrat, moxque reuertitur cum ſententia huius tenoris: male me ac imprudenter feciſſe reuocando in dubium *Karattorum* iudicium, ideoque eam me poenam incurriſſe, quam temere calumniantibus dictitat legis ſpatii quarti maioris ſpatium tertium minus (per ſpatia maiora et minora, ſiue *Skibal* et *Kibal* intelligunt libros et capita) ac meruiſſe me venae ſectionem more maiorum pati ambobus meis ramis ſiue brachiis, ac ergaſtulo publico includi. Verba Legis libr. 4. cap. 3. de Calumniis haec ſunt: *Spik. antri. Flak. Skak. mak. Tabu Mihalatti Silac.* At quamuis euidens ſit ver-

verborum sensus, et sanctio legis nullam exceptionem patiatur, decreuisse tamen Serenitatem suam grauissimum hoc delictum peculiari gratia, qua ob animi praecocis vitium, qua ob ignorantiam legis mihi ignoscere, cum peregrino et nouo hospiti noxa absque legis violatione remitti quodammodo posset. Tandem, vt eo maiorem in me testaretur fauorem ac beneuolentiam, locum mihi dedisse inter cursores aulicos ordinarios, quo fauore acquiescere me debere.

Hac dicta sententia, arcessitur *Kiua* siue secretarius, qui me cum caeteris nuper aduenientibus candidatis in album promouendorum inferret. Idem secretarius vir erat egregiae formae, vndecim scilicet ramorum, ideoque vndecim simul epistolas eadem, qua nos facilitate vnam solam scribimus, exarare poterat; mediocris tamen iudicii erat, quam ob causam ad maiora ascendere nequiret, sed in eodem officio, quod triginta fere annos exercuerat, consenescere cogeretur. Is vir erat, quocum postea coniunctissimus viuebam, quemque maxime colere debebam, cum copias edictorum aut epistolas scri-

scriberet, quas cursor ego per prouincias disseminarem. Obstupui saepe, cum viderem, qua dexteritate spartam impleret, cum haud raro vndecim exemplaria eodem tempore scriberet, iisdemque simul totidem sigilla imprimeret. Igitur inter res maxime prosperas in familiis numerantur partus multorum ramorum. Hinc mulieres puerperae, postquam foetus feliciter sunt enixae, vicinis notum facere solent, quot ramis in lucem prodierint infantes. Fama hic erat, patrem secretarii nostri duodecim ramos habuisse, totumque eius genus pluralitate ramorum prae aliis celebre. Accepto meo diplomate, cum inter cursores Principis ordinarios receptus fuissem, cubitum iui; sed, licet valde fessa essent membra, maximam tamen noctis partem pervigil oculos frustra in somnum orabam. Nam animo continue oberrauit ignobile, ad quod damnatus eram, ministerium, et indecorum ac turpe videbatur Ministerii Candidato ac Baccalaureo magni orbis, vilem agere cursorem subterraneum. In tristi ista imagine magnam noctis partem vigil exegi, et in hoc aestu legebam et relege-

bam

bam teſtimonium meum academicum, quod mecum alportaueram (nam antea notaui diem ac noctem hic parum differre). Tandem his curis et cogitationibus feſſum altus ſopor oppreſſit. Variae tunc quieſcenti occurrebant imagines. Videbar in patriam redux, popularibus, quae in itinere ſubterraneo acciderant, ad rauim vsque exponere: mox aëriam nauigationem mihi fingens, cum toruo alite rem habebam, qui tantum mihi negotium faceſſebat, vt ſomnus praelianti tandem excuteretur. At euigilans cum horrore conſpicabar lecto adſtantem eximiae magnitudinis ſimiam, quae per ianuam cubiculi non ſatis ſolicite clauſam intrauerat, ac in cubile irrepſerat. Iſtud improuiſum phaenomenon tantum mihi terrorem incuſſit, vt ingenti vociferatione, qua tota camera exſonuit, auxiiium implorarem. Excitatae hoc ſtrepitu arbuſculae quaedam, quae in cubiculis meo contiguis cubabant, intrant, luctanti mihi cum ſimia in auxilium veniunt, foedumque iſtud animal foras eiiciunt. Audiui, mox fabulam hanc Principi largam riſus materiam praebuiſſe. At, ne in eundem caſum ſaepius reciderem,

iuſſit

iussit illico me more subterraneo vestiri, ramisque exornari. Vestes vero Europaeae, quas adhuc portaueram, mihi ademptae, ob insolentiam suspensae fuere in cimelio Principis cum hoc epigrammate: CVLTVS CREATVRAE SVPERTERRANEAE. Hinc ego mecum: „Quid si sartori Ber-„genſi Iano Andreae vestium harum for-„matori innotescceret, opificia sua inter„ cimelii subterranei rariora asseruari?„ fastu sine dubio intumescceret, vixque„ posthac ipsis consulibus aut vrbis cen-„turionibus cederet.„

Post hunc casum reliquum noctis insomne egi vsque ad solis ortum. Tunc surgenti affertur diploma, quo cursoris ministerium mihi iniunctum fuerat. Innumera mox dabantur negotia peragenda, perpetuumque eram mobile, ad vrbes minores ac maiores edicta ac literas publicas perferens. In hisce expeditionibus meis indolem huius gentis curiosius scrutatus, miram in plerisque detegebam vrbanitatem ac raram sapientiam. Soli incolae ciuitatis *Maholki*, qui omnes vepres sunt, parum culti ac morati mihi videbantur. Quaeuis enim prouincia suis peculi-

culiaribus gaudet arboribus siue incolis; id quod maxime patet e gente rustica siue agricolis, qui omnes indigenae sunt: Nam in magnis ciuitatibus, praesertim in vrbe regia, colluuies erat omnium arborum. Creuit ista, quam de prudentia incolarum huius principatus conceperam, opinio, prout virtutes eorum penitius inspiciendi data est copia. Leges et consuetudines, quas maxime improbaueram, maxime mox ob aequitatem ac iustitiam laudabam, verso in admirationem contemptu. Haud difficile mihi foret integrum exhibere indicem rerum ac consuetudinum, quae leuiter intuenti stultae, curiosius vero rimanti solidae ac prudentes visae sunt. E sexcentis vnum tantum afferam exemplum, quod characterem huius gentis graphice exprimit. Rectoratum scholae cuiusdam cum ambiret Philologiae studiosus, petitio eiusdem tali munita erat commendatione: testabantur nempe ciues vrbis *Nahami*, candidatum in coniugio cum lasciua ac infida vxore integros quatuor annos placide vixisse, ac cornua sua patienter gessisse. Testimonium his fere verbis conceptum erat:

Cum

Cum testimonium vitae et morum„
a tribulibus petierit doctus ac veneran-„
dus vir *Iocthan Hu*, testamur nos ciues„
habitantes in vico siue regione vrbis„
Posko, integrum quadriennium eundem„
in matrimonio cum infida coniuge abs-„
que vllo strepitu vixisse, cornua sua pa-„
tienter gessisse, ac tanta moderatione„
animi istud malum pertulisse, vt digniſſi-„
mum scholae vacantis Rectorem, mo-„
do studia moribus respondeant, fore„
ominemur. Datum die decimo mensis„
Palmae 3000*mo* anno post magnum Di-„
luuium.„

Isti tribulium commendationi annexum erat testimonium a seminarii *Karattis* de doctrina ac studiis eiusdem, quod magis ad rem facere videbatur; nam quodnam esset meritum cornuti ludimagistri prae aliis Doctoribus, haud facile capiebam. At paradoxi huius testimonii hic erat sensus: Inter virtutes, quae Doctorem maxime commendant, est moderatio; namque hic, nisi ferrea praeditus sit patientia, cum toto eruditionis suae apparatu parum aptus erit muneri scholastico, quod absque seueritate ac iracun-

dia sit exercendum, ne intempestiuis suis castigationibus iuuenum animi exasperentur. Iam cum maius moderationis exemplum vix dari potest ista, qua insigne adeo malum domesticum pertulerat candidatus, ita vicini supplicantis non dubitarunt huic maxime argumento insistere, vt exinde euincerent, quid sibi polliceri possent a ludimagistro, hac virtute inter alios conspicuo. Dicitur ad insolitam hanc commendationem impense risisse Principem; at cum non plane absurdam iudicauerit, in petitorem vacantem contulit Rectoratum: et constat, spartam hanc tanta dexteritate eundem implesse, ac tyrones moderatione et clementia adeo sibi deuinxisse, vt potius tanquam parentem, quam scholae moderatorem, eundem intuerentur, tantoque in literas sub ephoro adeo miti ac moderato ferebantur studio, vt paucae in toto principatu hodie dentur scholae, e quibus tot praeclarae, eruditae ac bene moratae arbores quotannis dimittuntur.

Quoniam quadriennii tempore, quo ministerium cursoris obibam, occasionem nactus sum scrutandi tam ingenium huius terrae,

terrae, quam indolem ac mores gentis, eiusdem politiam, sacra, leges ac studia, legentibus spero non ingratum fore, si, quae sparsim in hoc opere reperiuntur, hic vno veluti fasce complectar.

* *

CAPVT V.

NATVRA TERRAE POTVANAE ET GENTIS INDOLES.

Principatus *Potuanus* terminis admodum exiguis clauditur, ac modicam tantum partem huius globi perreptat. Totus globus *Nazar* dictus in circuitu vix ducenta milliaria germanica complectitur. Potest commode circumiri a quouis viatore absque itineris duce; nam vna est vbique eademque lingua, licet a reliquis rebuspublicis ac principatibus, scitis ac moribus valde differant *Potuani*. Et velut in orbe nostro Europaei inter alias gentes eminent, ita hi, scilicet Potuani, inter reliquos huius globi incolas, virtute ac prudentia maxime sunt conspicui. Itinera

passim lapidibus distinguuntur, qui milliaria notant, et aut manus habent porrectas, aut alia signa, quae ad quamuis vrbem ac vicum semitas monstrant. Totus principatus vicis ac splendidis vrbibus frequens est. Illud sane memorabile et admiratione dignum est, quod cuncti huius globi incolae eadem lingua loquantur, quamuis singulae gentes sorte, moribus, scitis ac ingenii dotibus, ita discrepent, vt orbis hic maxime perspicuam exhibeat imaginem varietatum, quibus laetatur natura, eoque intuitu viatores non tam afficit, quam percellit, ac in ecstasin paene coniicit.

Dirimuntur terrae aquis tam maioribus quam minoribus, quas secant naues, remis, virtute quasi magica impulsae; nam non lacertis, vti nostrae, sed machinis, automatorum instar, aguntur. Machinarum harum indolem et artificium definire nequeo, cum in matheſi parum versatus sim: huc adde, quod arbores hae tanta subtilitate omnia comminiscantur, vt nemo, nisi Argo sit oculatior, et diuino paene acumine praeditus, artificium detegere queat. Globus, instar terrae nostrae,

ſtrae, triplici gaudet motu, adeo vt tempora hic, non ſecus ac apud nos, nocte, die, aeſtate, autumno, hieme ac vere diſtinguantur, locique ſub polorum cardinibus ſiti caeteris ſint frigidiores. At quod ad lumen attinet, parum eſt diſcriminis inter noctes diesque, ob cauſas, quas nuper expoſui. Et dici poteſt nox quodammodo gratior die; nam nihil fingi poteſt ſplendidius lumine iſto, quod a ſole receptum in planetam hunc reflectit ac reuerberat hemiſphaerium ſiue compactum firmamentum, ſpeciem contiguae et immenſae lunae longe lateque contexens. Incolae conſtant e diuerſi generis arboribus, velut quercubus, tiliis, populis, palmis, vepribus etc. vnde nomina ſortiuntur ſedecim menſes, in quos annus ſubterraneus deſcribitur. Nam quouis decimo ſexto menſe ad ſedis ſuae principia regreditur *Nazar*, non tamen ſtato die, idque ob motum inaequalem; quippe non ſecus ac luna noſtra multiformi ambage ingenia torquet eorum, qui firmamentum inhabitant. Annorum epochae ſunt variae, et figuntur a rebus maxime memorabilibus, in primis ab ingenti

cometa, qui ter mille abhinc annis diluuium vniuerſale creditur excitaſſe, quo ſubmerſum fuit totum arboreum genus cum caeteris animantibus, exceptis tantum paucis, qui in collibus ac montium cacuminibus commune naufragium effugerunt, et ex quibus praeſentes incolae deſcendunt. Terra frugum, herbarum ac leguminum feraciſſima, eosdem fere omnes producit fructus, quos gignit Europa noſtra: auenam tamen non patitur, nec opus ea eſt, cum equos hic globus non ferat. Maria ac lacus pretioſos piſces ſuggerunt, ac litora ripasque ornant varietate gratiſſima nunc continua nunc intermiſſa villarum tecta. Succus, quem bibunt, e certis elicitur herbis, quae cunctis anni tempeſtatibus virent. Succi huius venditores vulgo dicuntur *Minhalpi*, id eſt, herbicoctores, qui in quauis ciuitate ad certum numerum reſtringuntur, quique ſoli gaudent priuilegio herbas coquendi. Qui hoc priuilegio donati ſunt, ab omni alio miniſterio, quaeſtu ac opere manuario abſtinere iubentur. In primis cautum eſt, ne ii, qui in officiis ſunt, et publicis ſtipendiis fruuntur, hos

quae-

quaestus exerceant; quoniam hi ob auctoritatem, qua in ciuitate pollent, omnes attrahant emptores, ac ob alia, quibus fruuntur, emolumenta res viliori pretio vendere queant, vti saepe fieri cernimus in orbe nostro, vbi officiales ac stipendiarii his mediis, aliorum opificum ac mercatorum coriis breui ditescunt.

Incolarum multitudinem mire promouet lex salutaris de procreanda sobole. Nam, pro numero liberorum, augentur aut minuuntur beneficia aut immunitates. Et qui sex liberorum pater est, tributis tam ordinariis quam extraordinariis eximitur. Hinc procreatio sobolis et copia liberorum hic non minus salubris censetur, quam in nostro orbe, vbi capitibus liberorum imponi solet tributum, incommoda sit ac damnosa. Nemo in hoc orbe duo simul munera exercet, credunt nempe, minimam occupationem totum poscere virum. Hanc ob causam, pace dicam incolarum nostri orbis, munera rectius et melius administrantur, quam apud nos. Sancta adeo est huius legis obseruantia, vt Medicus non in totam medicinam se diffundat, sed vnius tantum morbi natu-

ram solicite scrutetur; Musicus vni soli instrumento operam det: aliter ac in orbe nostro, vbi varietate officiorum humanitas infringitur, morositas augetur, munera negliguntur, et nusquam solemus esse, quia vbique. Ita Medicus, dum morbis corporis humani ac vitiis reipublicae simul medeatur, labitur in vtroque. Ita a musico, si citharoedum ac senatorem simul agit, non nisi dissonantia sunt exspectanda. Admiratione nos illos prosequimur, qui varia simul officia obire non verentur, qui maximi momenti rebus vltro se ingerunt, ac nulli officio se impares existimant. At sola est audacia, ac virium propriarum ignorantia, quam stulte admiramur; quippe, si negotiorum pondera ipsis essent perspecta, sique modulum virium noscerent, oblatos vltro fasces remitterent, ac ad solum nomen tremerent. Nemo igitur hic inuita Minerua aliquid suscipit. Memini de hoc praecepto differtantem me audire illustrem Philosophum *Rakbasi*, et quidem hunc in modum: „Suum quisque noscat ingeni„um, acremque se et vitiorum et bono„rum suorum iudicem praebeat, ne sce-

nici

nici plus, quam nos, videantur habere„ prudentiae; illi enim non optimas ſed„ ſibi accommodatiſſimas fabulas eligunt.„ An hiſtrio hoc videbit in ſcena, quod„ ſapiens non videbit in vita?„

Incolae huius principatus in nobiles et plebeios non ſunt diuiſi. Obtinuit quidem olim haec ordinum diſtinctio. At, cum obſeruauerint Principes, exinde ſemina diſcordiarum ſpargi, omnem, quae natiuitatem ſequitur praerogatiuam, prudenter ſuſtulerunt, adeo, vt e ſola virtute, muneribus et occupationibus aeſtimentur arbores; id quod alibi explicatius reddam. Sola, quae natiuitatem comitatur, praeeminentia conſiſtit in ramorum multitudine; nam pro eorundem copia aut defectu nobilior aut ignobilior cenſetur foetus, quoniam copia ramorum arboribus habilitatem ad opera manuaria conciliat. De ingenio ac moribus gentis non pauca in anteceſſum ſparſim attuli; quocirca remiſſo ad ea, quae ſuperius dicta ſunt, lectore, ſectionem hanc claudo, ad alia progreſſurus.

* *

CAPVT VI.

DE RELIGIONE GENTIS POTVANAE.

Systema religionis *Potuanae* paucis absoluitur capitibus, et continet breuem fidei confessionem, quae Symbolo nostro Apostolico paulo extensior est. Prohibitum hic est, sub poena relegationis ad firmamentum, in libros sacros commentari. Et, si quis disputare audeat de essentia et attributis Dei, de spirituum et animarum qualitatibus, ad venae sectionem damnatur, ac in nosocomium vrbis publicum truditur. Nam stultum aiunt ea describere ac definire velle, ad quae caligat mens nostra, non minus quam oculi noctuae ad lumen solis. Consentiunt omnes in colendo summo aliquo ente, cuius omnipotentia cuncta sunt creata, et cuius prouidentia eadem conseruantur. Si hunc cultum excipias, nemini ob dissentientes sententias, modum cultus spectantes, molestia exhibetur; tantum illi, qui palam impugnant religionem legibus sanci-

ſancitam, vt pacis publicae turbatores puniuntur. Hinc liberum mihi erat religionis exercitium, et a nemine eo nomine infeſtabar. Preces *Potuanorum* rarae ſunt, ſed admodum ardentes, adeo, vt orantes, quamdiu durant preces, quaſi in ecſtaſi eſſe videantur. Hinc cum narrarem, precari nos ac hymnos ſacros canere miniſteriis oeconomicis ac operibus manuariis occupatos, vitio id nobis vertebant Potuani, dicentes, Principem terreſtrem aegre laturum, ſi quem videret ſuppliciter cum petitione ſe accedentem, ac ſimul in praeſentia ſua veſtes verrentem aut capillos criſpantem. Nec magis ad palatum illis erant hymni noſtri ſacri; exiſtimabant nempe, ridiculum eſſe muſicis modulis dolorem et poenitentiam exprimere, cum lacrimis et ſuſpiriis, non modulis, tibiis ac tubis ira Dei flectitur. Haec et alia audiebam non ſine indignatione, praeſertim cum beatus parens meus Cantor olim Eccleſiae diuerſos hymnos, qui hodieque celebrantur, modulis muſicis aptauerat, ipſeque vacantem quendam Cantoratum ambire decreueram. Sed iram ſupprimere conabar; nam ſubterranei noſtri

anto

tanto acumine opiniones tuentur, et adeo ſpecioſe omnia exponunt, vt errores eorum vel maxime euidentes refellere in procliui non ſit. Sunt et aliae circa ſacra opiniones, quas eadem arte et ſub eadem veritatis ſpecie propugnant. Ita cum nonnullis eorum, quibuscum familiariter viuebam, ſaepe indicaſſem, nullam illis, quippe in tenebris verſantibus, eſſe poſt mortem ſperandam ſalutem, reſpondebant, ſeuere damnantem alios maximum damnationis periculum incurrere. Nam damnatio aliorum ex arrogantia plerumque naſcitur, quam odit et in creaturis improbat Deus, humilitatis maximus commendator: aliorum iudicia damnare, et diſſentientes ad ſuas opiniones vi adigere, idem eſſe, ac ſibi ſolis omne rationis lumen arrogare; id quod ſtultorum eſt, cum ſolos hi ſe ſapere credant. Porro cum ſemel opinionem quandam probaturus conſcientiae meae fidem diſputanti opponerem, laudat argumentum aduerſarius, iubetque, pergerem conſcientiae meae teſtimonium ſequi; id quod ſe ipſum quoque ſemper facturum pollicetur; ita enim, vnoquoque in controuerſiis conſcientiae dictamen

men sequente, cessaturas omnes lites, et omnem disputandi materiam praecidendam. Inter alios errores, quos tuebantur huius principatus incolae, erant sequentes. Non quidem negabant, bona opera remunerari, ac mala a Deo puniri; sed non nisi in altera vita iustitiam istam in praemiorum ac poenarum distributione exercendam iudicabant. Afferrebam ego varia eorum exempla, qui ob scelera et iniquitatem in hac vita poenas subierunt; at illi totidem allegabant oppositа scelestissimarum scilicet arborum, quae impiae simul ac summe felices vsque ad obitum fuerunt: quoties, aiebant, cum aduersariis congredimur, e vitae communis pharetra sola ea tela desumimus, ac ad ea sola exempla attendimus, quae in vsum nostrum sunt, ac quae theses nostras corroborant, neglectis ac praetermissis iis, quae iisdem aduersantur. Adduxi ego proprium exemplum, monstrando non paucos, qui vim ac iniuriam mihi attulerunt, exitum funestum habuisse: regerebant ii, e philautia haec omnia proficisci, dum crederem, me in oculis Dei maiorem ac praestantiorem esse aliis, qui, licet grauissimas

uissimas immerito iniurias passi sunt, persecutores tamen suos in perpetua felicitate vsque ad obitum conseneſcentes viderunt. Porro, cum semel commendarem preces Deo quotidie faciendas, respondebant, nec se quidem precum necessitatem negare, sed persuasum sibi esse, pietatem et verum cultum maxime in obseruantia legis diuinae consistere. Haec vt probarent, a Principe vel legislatore tale argumentum mutuabantur; Princeps duplicibus imperat subditis; nonnulli quotidie peccant, ac mandata eiusdem siue infirmitate animi, siue malitia aut contumacia transgrediuntur: at in atrio Principis hi perpetuo cum supplicationibus ac deprecationibus versantur, petentes veniam criminum mox renouandorum. Alii vero raro et non nisi rogati in aulam veniunt, sed domi semper manentes, mandata Principis fideliter ac strenue exsequuntur, legisque obseruantia perpetua monstrant Principi debitam obedientiam. Quis dubitet, quin hos amore suo dignos iudicet; illos vero tanquam malos, inertes ac simul molestos subditos, intueatur, idque respectu qua transgressionum, qua crebrarum petitionum? Hisce

Hiſce et aliis diſputationibus ſaepius exercebar, quamuis absque ſucceſſu; nam neminem in ſententiam meam pertrahere valebam. Hinc omiſſis caeteris religionis controuerſiis, pergam exponere dogmata eorum generalia et notatu maxime digna, iudicio legentium relinquens, cretane an carbone ſint notanda.

Credunt *Potuani* vnum Deum, omnipotentem, omnium creatorem et conſeruatorem, monſtrantque eiusdem omnipotentiam et vnitatem e rerum creatarum magnitudine et harmonia. Cumque ſint Aſtronomiae ac Phyſices apprime gnari, de eſſentia et attributis Dei magnifice adeo ſentiunt, vt ſtolidum exiſtiment, definire velle ea, quae captum noſtrum tranſcendunt. Annus quinque feſtis diebus diſtinguitur: quorum primus ſumma cum religione celebratur locis obſcuris, quo radii lucis penetrare nequeunt, vt monſtrent numen, quod adorant, incomprehenſibile eſſe. Iisdem in locis adorantes, tanquam extra ſe rapti, immobiles manent ab ortu ſolis vsque ad eiusdem occaſum. Feſtum hoc dicitur *dies incomprehenſibilis Dei*, et incidit in primum diem

diem menſis Quercus. Reliqua quatuor feſta quatuor anni tempeſtatibus habentur, et inſtituta ſunt eum in finem, vt grates agantur Deo ob praeſtita beneficia. Pauci ſunt in toto principatu, qui his ſacris ſolennibus non interſunt. Qui abſunt, ni ſonticas abſentiae cauſas dent, mali ſubditi exiſtimantur, ac in perpetuo contemptu viuunt. Publicae precationum formulae ita conceptae ſunt, vt non ipſos precantes, ſed ſolum Principem ac reipublicae ſalutem ſpectent. Hinc nemo preces pro ſe ipſo publice effundit. Scopus inſtituti eſt, vt credant *Petuani*, ſalutem ſingulorum cum ſalute reipublicae adeo arcte eſſe coniunctam, vt ſeparari nequeat. Nemo ad cultum diuinum aut vi aut pecuniaria mulcta adigitur: nam cum pietatem maxime in amore conſiſtere iudicent, cumque experientia doceat, amorem vi potius frigeſcere quam accendi, non ſolum inutile, ſed etiam noxium credunt, flagris ad pietatem tepidos pellere velle. Theſin hanc tali exemplo illuſtrant: Si maritus reciprocum a coniuge amorem poſtulans, teporem aut frigus eiusdem fuſtibus ac pugnis expugnare molia-

moliatur, tantum abeſt, vt his mediis amor accendatur, vt potius creſcat frigus, et denique in odium et horrorem terminetur.

Haec ſunt praecipua capita Theologiae Potuanae, quae nil niſi mera religio naturalis nonnullis videbitur, et talis mihi initio apparuit. At contendunt *Potuani*, omnia ſibi diuinitus eſſe reuelata, datumque ante aliquot ſaecula codicem, qui credenda et facienda complectitur. Olim, aiunt, ſola religione naturali contentos vixiſſe maiores, docuiſſe vero experientiam, ſolum naturae lumen non ſufficere, cum ob nonnullorum deſidiam et incuriam praecepta iſta naturalia penitus obliterarentur, et ob aliorum nimis ſubtilem philoſophiam, cum nihil eſſet, quod libertatem cogitandi ſiſteret, ac intra limites contineret, omnia deprauarentur: hinc ſcriptam ſibi legem a Deo fuiſſe datam. Et patuit inde, quantum errent ii, qui neceſſitatem reuelationis praefracte negant. Fateor equidem lubens, diuerſa Theologiae *Potuanae* dogmata, ſi non laudanda, attamen non plane contemnenda mihi videri, nonnullis vero adſtipulari

nequeo. Istud vero non solum laude sed et admiratione dignum mihi videbatur, quod tempore belli a praeliis victores redeuntes, pro laetitia ac gaudio, quo nos victorias celebramus, ac *Te Deum* canimus, in tristi silentio aliquot dies exegerint, quasi puderet victores cruentae victoriae. Hanc ob causam rerum bellicarum rara fit mentio in chronicis subterraneis, sed annales eorum res tantum ciuiles, institutа, leges et fundationes complectuntur.

* *

CAPVT VII.

DE POLITIA.

In Principatu Potuano succeſſio haereditaria, et quidem linealis, integros mille annos viguit, et adhuc sancte obseruatur. Monstrant quidem annales, semel ab ordine succeſſionis deflexisse *Potuanos*; nam, cum recta postulare videatur ratio, vt imperantes prudentia et animi dotibus subditis praestent, necesse existimarunt nonnulli, virtutum potius quam natalium ratio-

rationem habendam, ac illum eligendum, qui inter ciues praestantior credebatur. Hinc, sublata antiqua successione, Principatus omnium suffragiis delatus fuit Philosopho cuidam, nomine *Rabaku*. Idem prudenter initio ac placide adeo rempublicam moderabatur, vt regimen illius visum sit exemplar, ad quod alia exprimerentur. Attamen exiguae durationis fuit, adeo, vt sero tandem animaduerterint *Potuani*, falsum esse, quod vulgo dici solet: nempe beatum esse regnum, vbi Philosophi ad clauum sedent. Nam, cum nouus Princeps e sordidis initiis ad summa creuerat, solae eiusdem virtutes et regnandi artes venerationem illam ac maiestatem, quae reipublicae robur ac caementum est, parere ac tueri nequibant. Qui nuper illius aut aequales, aut superiores fuerant, vix adduci poterant, vt pari aut inferiori morem gererent, et vt eam nouo Principi praestarent obedientiam, quam subditi imperantibus debent, ideoque, quoties molestum quid et arduum illis imperatum fuit, murmura passim edebant, haud attendentes, qualis tunc esset Princeps, sed qualis ante promotio-

nem fuiſſet. Hinc more ſupplicantis cuncta eblandiri coactus fuit. Sed blanditiis parum profecit; nam imperata ac leges illius inſuper habentes, ad quoduis edictum frontem contrahebant. Videns tunc *Rabaku*, aliis opus eſſe mediis ad ſubditos in officio tenendos, a clementia et popularitate ad ſeueritatem delabitur. Sed altero hoc extremo ſcintillae, quae ſub cinere latuere, in apertum incendium eruperunt, inque Principem palam inſurgere coeperunt ſubditi, vnaque male ſopita rebellio initium erat ſequentis. Tandem, cum animaduerteret, rempublicam ſtare nequire, niſi ſub moderatore, illuſtri proſapia orto, et cuius natales populo venerationem imprimere ſolent, ſe ipſum ſponte abdicans, inſignia Principatus transtulit in Principem, cui iure natiuitatis debebantur. Ita cum antiqua domo regnatrice pax rediit, et procellae iſtae, quibus diu vexata fuerat respublica, detumuerunt. Cautum ex eo tempore eſt capitali ſupplicio, ne quid in ordine ſucceſſionis in poſterum innouaretur.

Eſt igitur hic Principatus haereditarius, et veriſimile eſt, veterem ſucceſſionis ordi-

ordinem inconcussum semper mansurum, adeo, vt non nisi vrgente extrema necessitate a primogenito discedatur. Mentio quidem in annalibus *Potuanis* fit Philosophi, qui regiam hanc legem infracturus temperamentum aliquod commentus est. Suasit ille, a regia quidem prosapia non esse discedendum, sed, delectu filiorum defuncti Principis habito, sceptra illi deferenda, cuius virtutes maxime enitebant, et quem huic oneri maxime parem subditi iudicarent. Idem, postquam legem hanc proposuerat, tentamini se more patrio subiecit, collo, dum de vtilitate consilii suffragia ferrentur, in laqueum inserto. Habito vero senatu, ac numeratis suffragiis, legis istius rogatio tanquam temeraria ac reipublicae exitialis damnata fuit. Credebant scilicet, multarum turbarum hoc fomitem fore, ac seminibus discordiarum inter liberos regios ansam daturum, satius proinde fore, antiquum obtinere, ac tutius esse, vt ad Principem primogenitum ius principatus deuolueretur, quamuis natu minores animi dotibus essent praestantiores. Antiquata igitur lege, nouatoris gula laqueo frangitur. Nam soli, qui in

hoc Principatu capite puniuntur, sunt nouatores: credunt quippe *Potuani*, quamuis mutationem ac reformationem, licet bene digestam, motibus ac procellis causam dare, totamque rempublicam fluctuantem reddere; si vero male digesta ac praecox sit, praecipitium ac ruinam afferre.

Imperium Principum *Potuanorum*, quamuis nullis legibus circumscribatur, paternum potius quam regium est. Ingeniis enim non legibus iustitiam colentes, principatum ac libertatem, res alibi dissociabiles, constanter miscent.

Inter huius Principatus leges maxime salutaris est illa, qua Principes aequalitatem, quantum respublica patiatur, inter subditos tueri conantur. Hinc nullae hic sunt dignitatum classes, tantum inferiores superioribus obtemperare, et iuniores seniores colere ac venerari coguntur. Monstrant quidem annales subterranei, ante aliquot saecula in vsu fuisse dignitatum classes, easdemque legibus publicis fuisse ordinatas, sed patet simul, magnis has motibus causam dedisse: nam fratri natu maiori durum atque acerbum videbatur,

fratri

fratri ſuo minori loco cedere, et parentibus intolerabile erat liberis poſthaberi, adeo, vt altera arbor alterius praeſentiam fugeret, et tandem omnes conuerſationes ac ſodalitates penitus ceſſarent. At non ſola erant haec incommoda. Diſtinctionibus his procedente tempore effectum eſt, vt praeſtantiores ac digniores arbores, quas natura maximis animi dotibus et plurimis ramis decorauerat, vltimis ac infimis ſubſelliis in conuiuiis ac ſodalitatibus locarentur. Nam omnis arbor, cui valor aliquis erat internus, quaeque virtute ac prudentia conſpicua ſatis erat, adduci non poterat, vt titulum aut προεδρίας characterem ambiret. Arbores vero nauci ac nullius pretii, quo naturale vitium et inanitatem ſplendidis honorum titulis quodammodo tegerent, absque intermiſſione Principem tamdiu petitionibus fatigabant, donec titulum quendam extorquerent. Hinc effectum, vt tituli tandem viliſſimarum arborum haberentur notae ac indicia. Miras igitur ac ridiculas ſcenas aduenis exhibebant congregationes ſolennes ac conuiuia, cum viderent, vepres aut dumos honoratioribus ſubſelliis,

palmas vero, cedros et conſpicuas quercus decem vel duodecim ramorum ſeamnis aut infimis ſedilibus locari: nam, durante hoc ſtatu, pauci erant vepres ſine aliquo charactere. Foeminis tituli dabantur conſiliariarum oeconomiae, moderationis aut aulae, et maiores in ſexu ſequiore, quam virili, turbas iſtud ciebat. Nonnullarum arborum vana ambitio eo vsque progrediebatur, vt, quamuis duobus tantum aut tribus ramis eſſent a natura donatae, titulos tamen decem vel duodecim ramorum venarentur, et, quae vepres aut dumi erant, palmae vocari geſtirent. Id quod aeque ridiculum eſſet, ac ſi deformis aut monſtroſus homo titulum formoſi (Wolgebohrn), aut infimo loco natus titulum illuſtris proſapiae (Edelgebohrn) ambiret. Hinc cum malum iſtud in ſummum excreuiſſet, ac tota regio quaſi ad primum chaos redacta fuiſſet, cunctis inanes vmbras ac ſine honore nomina aucupantibus, auſus eſt incola quidam ciuitatis *Keba* legem proponere de abroganda hac conſuetudine. Idem more maiorum cum laqueo in forum abſtractus eſt; at ſenatu coacto ac ſuffragiis initis, conſilium

um illius, nemine intercedente aut abrogante, vtile reipublicae iudicatum est. Quo facto, florea corona redimitus in triumphum per ciuitatem, comitante ac plaudente toto populo, ductus est. Et cum processu temporis animaduersum fuerit, quantam vtilitatem abrogatio huius consuetudinis attulisset, *Kadoki* siue magnus Cancellarius factus est.

Ex eo tempore sancte obseruata est lex de aequalitate inter ciues perpetuo conseruanda. Attamen consuetudinis huius antiquatione non cessauit omnis aemulatio, sed sola virtute ac meritis alter alterum superare, conatus est. Patet ex historia subterranea, vnum solum nouatorem ex eo tempore extitisse, qui legem de classibus dignitatum reuocare bis tecte molitus est, sed ob primum conatum ad venae sectionem damnatus est, et, cum accusatus fuerit in molimine isto persistere, ad firmamentum denique relegatus est. Nullae hinc dignitatum aut titulorum classes hodie in hoc Principatu obtinent, tantum supremus Magistratus distinctione quadam certas professiones aliis nobiliores declarat, qua tamen declaratione nemini ius datur primum locum in conuentibus

sibi vindicandi. Distinctio haec cernitur ex edictis aut literis Principis, quae claudi solent his verbis: MANDAMVS ET INIVNGIMVS AGRICOLIS NOSTRIS, FABRICARVM INVENTORIBVS, MERCATORIBVS, OPIFICIBVS, PHILOSOPHIS, ARTIFICIBVS, AVLAE MINISTRIS, etc.

Didici in archiuo Principis seruari catalogum quendam dignitatum huius tenoris.

CLASSES DIGNITATVM.

1) Qui opibus suis Rempublicam subleuarunt difficillimis temporibus.
2) Ministri, qui seruiunt gratis ac absque stipendio.
3) Rustici et agricolae octo ramorum et supra.
4) Agricolae septem ramorum et infra.
5) Fabricarum siue manufacturarum conditores.
6) Opifices, qui opificia necessaria exercent.
7) Philosophi et mitra donati Doctores vtriusque sexus.
8) Artifices.
9) Mercatores.

10) Au-

10) Aulae Miniſtri, qui ſtipendio fruuntur 500 Rupatorum.
11) Iidem, quibus annuum ſtipendium eſt 1000 Rupatorum.

Valde ridiculus mihi viſus eſt hic honorum index, cui nemo in orbe noſtro album calculum adiiceret. Subodorabar equidem, quaenam eſſet inuerſi ordinis ratio, quonam fundamento niteretur, et quibus argumentis eandem propugnarent ſubterranei. Sed fateor, adhuc mihi paradoxon eſſe, quod capere nequeo.

Inter alia notatu digniſſima notabam ſequentia. Quo pluribus beneficiis quis a republica cumulatur, eo modeſtiorem ac ſubmiſſiorem ſe exhibet. Ita ſaepe videbam, *Bospolak*, virum inter Potuanos opulentiſſimum, tanta humilitate obuios in itinere ciues excipere, vt omnes ſubmitteret ramos, capitisque inclinatione cuiuis plebeiae arbori gratum animum teſtaretur. Quaerenti mihi cauſam reſpondetur, ita fieri debere, cum in ciuium neminem plura beneficia eſſent collata, ac proinde maximus is reipublicae debitor exiſteret. Ad hunc tamen cultum nemo lege obligatur, ſed, cum *Potuani* ſane ac cum iudicio omnia

omnia expendant, ſponte hanc virtutem exercent, exiſtimantes ſe ad talem, quem grata mens dictitat, cultum obſtringi: aliter ſane, ac apud nos, vbi ii, qui maximus honoribus maximisque emolumentis cumulantur, pauperiores alto ſupercilio deſpiciunt. Ciues vero meritiſſimi, quos omnes colere ac venerari iubentur, ſunt numeroſae ſobolis auctores. Heroës hi ſubterranei ſunt, ſacraque apud poſteros memoria eorundem manet. Soli etiam ſunt, quibus nomen MAGNI confertur. Longe aliter ac apud nos, vbi *Magni* dicuntur humani generis euerſores. Hinc facile eſt coniicere, quid de *Alexandro Magno* aut *Iulio Caeſare* ſtatuerent ſubterranei, cum vterque ſine prole mortuus aliquot hominum myriades neci dederit. Memini epitaphium ruſtici cuiusdam videre *Kebae* hac inſcriptione ornatum: HIC IACET IOCHTANVS MAGNVS, TRIGINTA LIBERORVM PATER, SVI TEMPORIS HEROS. Notandum tamen eſt, ad gloriam iſtam acquirendam non ſufficere ſolam ſobolis procreationem, ſed opus eſſe, vt et liberi honeſte ſint educati.

In

In legum ac edictorum latione omnia lente procedunt; nam veterum fere Romanorum ritu leges hic conduntur. Nouae legis rogatio cunctis ciuitatum curiis affigitur. Et tunc liberum est ciuibus eandem examinare, ac monita sua ad Prudentum collegium, eum in finem in ciuitate *Potuana* constitutum, deferre. Serio hic perpenduntur omnia, quae de legis latione, obrogatione aut abrogatione, approbatione, correctione, limitatione aut extensione allata sunt. Et cum iureconsultorum limam omnia sic subierint, tandem ad consensum ac subscriptionem Principis mittitur promulganda lex. Cunctatio haec ridicula quidem nonnullis videri potest; at effectus huius cautionis est aeterna legum duratio, et fama accepi, nullam huius Principatus legem quingentorum annorum spatio minimae mutationi fuisse expositam.

In custodia Principis est catalogus arborum maxime insignium, vna cum earundem testimoniis tam doctrinae, quae ab Examinatoribus siue *Karattis* dantur, quam vitae morumque, quae a vicinis et tribulibus emeruere. Hinc reipublicae

non

non desunt idonei viri, qui vacantia munera implebunt. Istud inprimis memorabile est, quod nemini ius habitationis in vrbis regione aut vico concedatur, nisi munitus sit testimonio regionis aut vici, vbi olim habitauit, cautionemque exhibeat vitae futurae.

In legem semel latam, ac publica auctoritate sancitam, prohibitum est sub poena capitis commentari, adeo, vt in rebus politicis restrictior sit libertas, quam in sacris. Causam huius instituti hanc afferunt: Si quis in religione aut rebus fidei aberret, suo solo periculo errat; at, si quis leges publice sancitas in dubium vocet, aut interpretationibus suis in alium sensum detorquere moliatur, societatem turbat.

De statu aulico et de eiusdem oeconomia superius a me allata sunt nonnulla. Monstraui, *Kadoki*, siue magnum Cancellarium, supremum inter aulicos locum tenere. Huic proximus est *Smirian*, siue magnus aerarii praefectus. Spartam hanc eo tempore obibat vidua septem ramorum nomine *Rahagna*, ob integritatem et egregias animi dotes ad tanti ponderis officium

Universitäts Bibliothek Rostock
https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1847904122/phys_0108
DFG

um admota. Diu hoc munere functa erat, et quidem aliquot annos ante obitum mariti, qui, quamuis et ipse in rebus aerarii apprime versatus esset, coniugis tamen consilio ac nutu regebatur, adeo vt nihil proprio arbitratu ordinaret, hinc vicarium potius, quam maritum diceres. Literas quidem et edicta proprio nomine edidit, quoties illa aut puerperio aut morbis impedita, negotiis vacare nequibat, nihil tamen ratum ac authenticum censebatur, antequam vxoris subscriptione aut sigillo esset munitum. Duos *Rabagna* habuit fratres, quorum alter cellae aulicae inspector erat, alter lanio aulicus, nec ausi sunt ob tenuitatem ingenii, licet sororem haberent in tanto honoris fastigio positam, maiora ambire: tanta hic iustitia distribuuntur munera.

Ipsa *Rabagna*, quamuis arduis negotiis distenta teneretur, infanti tamen posthumo mamillas praebebat. Munus istud nutricationis nimis molestum ac tanta matrona indignum mihi iudicanti, respondebant subterranei: Ecquid credis naturam „ foeminis mammarum vbera, quasi quos- „ dam naeuulos venustiores, non alendorum libero-

„liberorum, sed ornandi pectoris causa „dedisse? In moribus inolescendis ma„gnam partem ingenium altricis et natu„ra lactis tenet. Quae partus suos ali„arum nutricationi committunt, vincu„lum istud coagulumque amoris ac ani„mi interscindunt.„ Hinc cunctae huius Principatus matronae proprio liberos lacte alunt.

Princeps haereditarius erat iuuenis sexennis, in quo erat indoles et magnarum virtutum semina, ac iam sex ramis erat instructus; id quod rarum est in viridi adeo aetate: nam nemo nisi cum quinque aut sex ramis nascitur, caeteri cum aetate excrescunt. Praeceptor eiusdem, sapientissima totius Principatus arbor, instruebat discipulum in notitia Dei, in Historia, Mathesi et Philosophia morali. Vidi celebratissimum istud Systema morale siue Compendium Politicum, quod in vsum Principis composuerat. Eidem compendio titulus est: *Mahalda Libab Helil*; quod lingua subterranea denotat *Clauum Reipublicae*. Complectitur praecepta admodum solida ac salutaria, quorum nonnulla adhuc memoria retineo; suntque sequentia. 1) Accu-

1) Accusationi aut laudi non temere fidem habendam; at suspendendum iudicium, donec matura rerum acquiratur notitia.

2) Si quis criminis alicuius arcessitus et conuictus sit, examinandum est, vtrum reus quid boni olim fecerit; atque ita bonarum ac malarum actionum comparatione facta, ac ratione simul habita, sententia tandem pronuntianda.

3) Molestis et crebro contradicentibus Consiliariis, tanquam cordatioribus subditis, confidat reipublicae Moderator: nam nemo pro dicenda veritate se ipsum periculo exponit, nisi is, cui patriae vtilitas propria salute sit carior ac antiquior.

4) In Senatum non recipiat, nisi latifundiorum Dominos; nam eorundem commoda cum commodo publico sunt coniuncta: contra, qui bona immobilia in Principatu non possident, regionem, non pro patria, sed pro stabulo quasi peregrinantes habent.

5) Ministerio quidem mali viri pro tempore, si ad certa negotia idoneus sit, vti potest; sed eundem peculiari vel fa-

uore dignari inconsultum erit: nam si improbus aut odiosus vir inter amicos Principis recipitur, patrocinio eiusdem pessimae notae ciues emergunt, ac munera publica inuadunt.

6) Illos quam maxime habeat suspectos, qui saepissime aulam frequentant, ac atriis illius perpetuo inerrant; nam qui limina principum crebrius et haud rogati terunt, ii sunt, qui facinus aut perpetrarunt aut moliuntur.

7) Ardentissimos honorum captatores minimo honore dignetur: nam, cum nemo stipem petit, nisi qui inops est, et fame premitur; ita nemo quoque honores auide venatur, nisi qui virtute ac meritis nullam aestimationem sibi acquirere potuit.

8) Praeceptum est reuera quidem vtilissimum, sed cui adstipulari nequibam ob odiosum, quo illustratur, exemplum. Praecepti verba haec fere sunt: nullum ciuem prorsus inutilem iudicandum; nam nemo tam hebes atque obtusus est, qui non, si verus fit delectus, vsui alicui inseruire, imo in certa re excellere queat. Ex: gr: ille iudicio pollet, hic

hic ingenio, ille robore animi, hic corporis; ille iudicis, hic ſcribae officium implebit; ille in rebus inueniendis aut detegendis ſagax, hic in rebus exſecutioni dandis ſtrenuus eſt: ideoque pauci ſunt, qui plane inutiles dici queant. Nam, quod tot creaturae tales videantur, non creatoris culpa eſt, ſed eorum, qui vires vniuscuiusque non rite perſpiciunt, et eo, quo iubet Minerra, ducunt. Theſin hanc meo exemplo illuſtrat his verbis: vidimus aeuo noſtro animal ſuperterraneum, quod omnium ſuffragiis ob praecox ingenium tanquam inutile terrae pondus habitum fuit, ob greſſus tamen celeritatem et pedum praeſtantiam non exiguo nobis vſui fuiſſe. Lecta hac paragrapho, tacite ita mecum locutus ſum: *Prologus eſt honeſti viri, ſed epilogus ac finis eſt nebulonis.*

9) In arte regnandi praecipuum iſtud iudicat, vt imperator ſolicite circumſpiciat idoneum haereditario principi praeceptorem, eligatque pietate et eruditione maxime monſtrabilem, cum ex inſtitutione futuri ſucceſſoris ſalus reipublicae fluat. Nam quod in viridi aetate

tate discimus, in naturam abit. Necesse hinc esse, ut iuuenis moderator sit patriae amans, qui amorem in proprios subditos principi instillet: eo enim cuncta, quae iuueni dat, praecepta collineare debere.

10) Necesse est, vt indolem subditorum penitus scrutetur Princeps, eidemque se conformet; et, si vitiis subditorum mederi velit, exemplo potius, quam legibus reformet.

- - *Velocius et citius nos*
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeant animos autoribus - -

11) Vt neminem otiosum esse patiatur, cum otiosi viri patriae sint oneri: nam industria continuisque laboribus crescunt et roborantur vires reipublicae; mala vero consilia ac subdolae machinationes dissipantur et euanescunt. Hinc consultius statui est, vt subditi rebus inutilibus, nugis ac ludis occupentur, quam vt indulgeant otio, prauorum consiliorum fomiti.

12) Officium Principis est, vt concordiam inter subditos seruet; quamuis non male

male faciat, si aemulationem quandam inter consiliarios suos foueat, cum hoc modo saepe detegitur veritas, velut veram causae cognitionem e iurgiis aduocatorum hauriet iudex.

13) Prudenter agit Princeps, si in rebus momentosis totius senatus sententias audiat; tutius tamen est singulorum senatorum seorsum, quam totius coacti senatus vno eodemque tempore mentem explorare: nam in toto coacto senatu, vbi sententiae palam dicuntur, fieri solet, vt disertissimus saepe senator torrente eloquentiae suae caeteros abripiat, et sic pro multis vnicam tantum sententiam audiat Princeps.

14) Poenae non minus necessariae sunt, quam praemia: nam illis sistuntur mala, his promouentur bona. Hinc opus est, et malum virum ob rem bene gestam praemio quo mactare, ad munera rite obeunda acuantur alii.

15) In promotionibus ad dignitates ac publica munera docet dexteritatis in primis habendam esse rationem. Nam licet pietas et integritas per se virtutes sint magis commendabiles, hae tamen

sunt, quarum specie saepe fallimur. Nam vnusquisque pietatem simulat, cum sciat, hac virtutis ostentatione viam sibi ad honores pandi. Vnusquisque etiam eodem intuitu probum atque integrum se profitetur. Huc adde, quod de pietate aut integritate viri non facile sit iudicare, antequam ad munus admittatur, in quo, tanquam in conspicuo theatro, specimina virtutum edituras est. Dexteritatem vero praeuio examine facile est explorare. Nam stupido ac ignaro difficilius est stupiditatem ac ignorantiam, quam hypocritae impietatem, aut nebuloni iniquitatem tegere. Porro capacitas ac probitas non sunt contrariae semper virtutes, quin in vno eodemque homine facile coalescant, veluti stupor cum probitate non semper est coniunctus. Si vero vir capax simul sit probus, omnibus numeris est absolutus. Stupidus vir aut bonus aut malus est; si malus, notum est, quot monstra alat ignorantia, quando cum malitia est coniuncta; si vero bonus est, ob stuporem virtutes, quas possidet, exercere nequit. Et, si ipse

vel

vel nequeat, vel non audeat facinora machinari, audebit seruus aut minister, cuius opera vtitur. Nam stolidus fundi dominus vulgo astutum villicum habet, et stupidus iudex dolosum scribam, qui absque metu fraudes exercet; cum quicquid peccat, domini corio peccat. Hinc in distributione munerum in primis respicienda est dexteritas.

16) Nemo, tanquam ambitiosus, temere damnandus, ac ob id solum a limine honorum remouendus est, quod munera, quibus parem se credit, ambiat. Nam si in distributione officiorum hanc regulam nimis stricte sequitur Princeps, humilitatis laruam induet ambitiosissimus quisque, certus, quod hac via tutius et celerius ad metam perueniat. Princeps vero acerrimos honorum venatores contra mentem suam promouebit, quia specie humillimos circumspicit, id est, eos, qui, vacante aliquo munere, fugam simulant ac latebras quaerunt, quique per amicos dissemi-nant, ab omni se dignitate, ab omni honore publico abhorrere. Affert huc exemplum viri cuiusdam, qui vacante

perſpicuo quodam et ſaliuam illi maxime mouente munere, per literas Principi indicat, peruenisse ad aures ſuas, quod Serenitati ſuae ſtatutum ſit, dignitatem, quam multi ſolicite ambiunt, in ſe conferre, quocirca ſplendidum iſtud munus, cui imparem ſe profitetur, deprecatur, et vt in alium magis idoneum conferat, humillime rogitat, in primis cum ipſe ſtatu ſuo praeſenti contentus ad maiora non adſpiret. Motus adeo Princeps hac humilitatis teſtatione eſt, vt praeter mentem ſuam deprecantem ad eandem dignitatem eueheret. Mox tamen didicit, falſa humilitatis ſpecie ſe circumuentum, cum nouus miniſter faſtu ac impotentia animi omnes excederet.

17) Pauperem, qui non eſt ſoluendo, Senatorem vel Quaeſtorem aerarii conſtituere idem eſſe, ac famelicum cellae promptuariae praeficere. Idem dicendum de diuite auaro: ille enim nil habet; hic vero nunquam ſat habet.

18) Nulla legata aut fundationes confirmare, quae ad alendas otioſas arbores ac ad earundem inertiam ſouendam ſolum

lum tendunt. Hinc cuncta huius Principatus monasteria, cuncta collegia, non nisi nauas ac frugi arbores admittunt, eas scilicet, quae aut opere aliquo manuario rempublicam subleuare, aut studiis ac literis societatem, cuius membra sunt, ornare queunt. Excipiuntur tantum pauca quaedam monasteria, quae arbores alunt effoetas ac senio marcidas; hae enim aetatis priuilegio omni labore sunt exemptae.

19) Quando vitia status reformationem poscunt, lento incedere gradu necesse est. Nam cuncta simul inueterata vitia vno veluti ictu exstirpare velle, est idem, ac aegroto vomitum, purgationem ac venae sectionem vno eodemque tempore praescribere.

20) Qui audacter cuncta pollicentur, et plura in se negotia simul suscipiunt, aut stolidi sunt, qui proprias vires ignorant, et pondera rerum non perspiciunt, aut mali ac spurii ciues, qui sibi ipsis, non reipublicae seruiunt. Prudens homo lacertos experitur, antequam molem subeat; et genuinus ciuis, cui patriae salus sit cordi, nil perfunctorie agendum existimat.

* *

CAPVT VIII.

DE ACADEMIA.

In hoc Principatu tres sunt Scholae superiores siue Academiae, quarum prima est *Potu*, altera *Keba*, tertia *Nahami*. Studia, quae in iisdem excoluntur, sunt Historia, Oeconomia, Mathesis et Iurisprudentia. Quod ad Theologiam attinet, cum concisa adeo et compendiosa sit, vt duabus fere paginis tota pandi et explicari queat; cumque praecepta ista tantum contineat, vt amore et veneratione prosequamur Deum, rerum omnium creatorem ac moderatorem, qui in altera vita virtutes remunerabit, et scelera puniet; ita nullum est studium academicum, nec esse potest, cum legibus solicite cautum sit, ne quis de Dei essentia eiusdemque attributis disputet. Nec Medicina hic inter studia academica numeratur; nam cum arbores hae sobrie viuunt, morbi interni plerumque ignorantur. Nil dicam de Metaphysica et transcendentalibus studiis, cum nuper monstrauerim, disputantes de essentia diuina,

diuina, de angelorum qualitate, deque animarum natura, post venae sectionem in nosocomia aut ergastula compingi.

Exercitia academica haec sunt. Tenentur studiosi iuuenes tempore tyrocinii difficilium ac curiosarum quaestionum analysin reddere. Nodi hi soluendi statis temporibus proponuntur, certo iis statuto praemio, qui scitissime et elegantissime aenigmata explicant. His mediis verus vniuscuiusque profectus elicitur: et perspiciunt studiorum moderatores, quanta cuique sit hasta, et qua in re magisterium polliceri queat. Nemo nisi vni soli disciplinae operatur. Nam polymathiae studium fluxi ac vagi ingenii notam autumant. Hinc fit, vt studia, cum intra limites adeo angustos coarctantur, breui matureſcant. Ipsis quoque Doctoribus annua incumbunt specimina exhibenda. Philosopho morali difficile quoddam problema datur enucleandum. Historici est historiam aut partem quandam historiae contexere. Oeconomus et Mathematicus abdita detegere ac scientiis suis nouis commentis lucem affundere tenentur. Iurisconsultorum specimina sunt aptae ac scitae compositae

oratio-

orationes: nam soli hi sunt, qui in Rhetorica aut arte dicendi se experiri coguntur; cum soli sint, quibus haec exercitia in posterum proderunt, ac ad obeunda aduocatorum munera, quae in vi dicendi consistunt, idoneos reddent. Hinc, cum narrarem, cuncta apud nos specimina academica in re oratoria fieri, istud institutum palam improbantes: si omnes, aiebant, opifices in suendis calceis exempla exhiberent, pleraque specimina cruda atque incondita fore, ac solos sutores praemia et coronas emerituros. Mentionem tantum feci artis oratoriae, de disputationibus nil ausus dicere, cum eaedem hic inter spectacula ludicra numerentur. Doctores publici, quae vtilia monitu suasuque sunt, non seuere, non imperiose praecipiunt, vti Philosophis nostris mos, sed festiuos delectabilesque apologos commenti, res salubriter animaduersas, cum audiendi quadam illecebra inculcant.

Mirum est, quanta grauitate quantoque decore actus academici celebrentur, ac promotiones hic procedant. Nam cautio summa adhiberi solet, ne quid in actibus academicis deprehendatur, quod risui

ansam

ansam dare, aut speciem ludicri spectaculi exhibere queat; quippe existimant, ritus academicos grauitate ac decore distingui debere a ludis theatralibus, ne artesliberales ob earundem exercitia parum decentia sordeant aut vilescant. Hinc non ausus sum mentionem facere rituum, quibus gradus ac promotiones in nostro orbe celebrantur, cum id, quod mihi acciderat *Kebae*, promotiones nostras Doctorales describenti, satis grauis causa esset perpetui silentii.

Praeter has Academias cunctae ciuitates maiores sua habent seminaria, sua gymnasia, vbi solicite delectus habetur ingeniorum, quo mature perspici queat, quaenam sit Rhodus, in qua quisque saltabit, aut in quo studii genere spem maxime polliceri possit. Dum in seminario *Kebano* tyrocinii rudimenta deposui, commilitones habebam quatuor iuuenes summi sacerdotis filios, qui omnes in re militari erudiebantur; quatuor alios Senatorii generis in opificiis et rebus manuariis; et duas virgines, quae in re nauali instruebantur. Nam respicitur tantum tyronum indoles, nulla sortis aut sexus ratione habita. Habita ingeniorum exploratione, testimo-

testimonia vnicuique dant seminariorum moderatores, ea qua superius monstratum est fide. Testimonia haec sincera admodum et absque studio partium data censentur, quamuis secus mihi videretur, cum testimonium, quod ego a Seminario *Kebano* obtinueram, stultum, absurdum atque iniquum crederem.

Nemini hic permittitur libros scribere, antequam tricesimum annum impleuerit, ac a studiorum moderatoribus maturus et idoneus ad scribendum sit iudicatus. Quocirca pauca, sed docta ac bene digesta scripta, in lucem prodeunt. Hinc cum infra annos pubertatis quinque vel sex dissertationes scripsissem, nemini id detegere audebam, ne risui exponerer.

Satis hoc de gentis indole, de Religione, Politia et Literis dictum. Restant alia nonnulla notatu digna, et huic genti peculiaria memoranda.

Si arbor arborem in duellum prouocat, prouocanti in perpetuum interdicitur armorum vsu; iubetur insuper tanquam infans sub tutela viuere, quoniam affectibus imperare nescit. Aliter ac apud nos, vbi prouocationes eiusmodi notae atque indi-

cia

cia heroici animi censentur, maxime in septentrione nostro, qui originem huic prauae consuetudini dedit, cum prouocationes inter Graecos, Romanos aliasque antiquiores gentes plane fuerint ignotae.

In iure *Potuano* paradoxon istud notaui. Litigantium nomina occulta manent iudicibus, et lites non in locis, vbi sunt natae, dirimuntur, sed ad remotiores prouincias diiudicandae ablegantur. Mirae adeo consuetudinis ratio haec est. Docet experientia, iudices plerosque aut praemio corrumpi, aut studio partium abripi. Igitur eiusmodi tentationibus obuiam iri credunt, si nomina litigantium lateant, sique ignorentur actor et reus simul cum rebus, praediis ac fundis, quae in disceptationem veniunt. Sola argumenta vtriusque partis ad forum arbitrarium, pro lubitu Principis, mittuntur cum notis quibusdam ac characteribus: exempli gratia: *an A, qui est in possessione, rem possessam restituere debet, vrgente et actionem mouente B.* Vellem equidem hunc morem apud nos introductum, cum, quid studium partium aut alia irritamenta efficere in iudicum animis queant, saepe simus experti.

Iura

Iura libere exercentur absque personarum respectu. Soli Principes ad interdictum non veniunt. Statim vero ac viuere desierint, accusatores publici siue reipublicae aduocati dicam defuncto scribunt. in Senatu tunc maxime frequenti acta extincti Principis ad examen vocantur, et tandem sententia fertur, quae pro meritis mortuorum certis characteribus distinguitur. Characteres vero hi fere sunt: LAVDABILITER, HAVD ILLAVDABILITER; BENE, NON MALE; TOLERABILITER, MEDIOCRITER. Quae notae voce Praeconis in foro coram populo enunciantur, mox lapidibus siue monimentis defunctorum imprimendae. Consuetudinis huius talem *Potuani* dant rationem: principem viuentem in ius vocari non posse absque motu ac turbis; nam, dum viuit, caecam illi deberi obedientiam ac perpetuam veneratione, qua respublicae maxime stare solent: cum principis vero obitu solui vinculum istud, quo imperantibus obstricti sunt subditi, ac proinde sui quodammodo iuris factos libere agere posse. Ita saluberrimo hoc, quamuis valde paradoxo, insti-

institvto securitati principis prospicitur, maiestati summi imperii nil detrahitur, et tamen saluti reipublicae simul consulitur. Nam characteres hi, quamuis defunctis dati, totidem viuentibus ad virtutem sunt stimuli. Docet historia *Potuana*, per integros quadringentos annos, duos tantum principes fuisse, qui infimum characterem, scilicet *Mediocrem*, tulerunt. Caeteri fere omnes *Laudabilem* aut *haud illaudabilem* emeruere, prout monstrant epigrammata vniuscuiusque monumenti, quae adhuc sarta, tecta, et a temporis iniuria inuicta manent. Character *Mediocris*, qui dialecto *Potuano* dicitur *Rip-fac-si*, tantum in familia principali luctum ciet, vt successor defuncti Principis, vna cum eiusdem consanguineis, integros sex menses pullati incedant. Tantum abest, vt successores iudicibus ob ingratas eiusmodi sententias succensеant, vt stimuli illis potius sint ad res praeclare gerendas, et vt virtute, prudentia, iustitia et moderatione notam, domui principali inustam, deleant.

Cur vero horum Principum alter charactere hoc notatus fuerit, causa haec erat: In rebus bellicis exercitatissimi qui-

dem sunt *Potuani*, nemini tamen bellum inferunt, sed illatum fortiter propulsant. His mediis effectum est, vt arbitri fiant inter alios belligerantes, variique huius globi populi iustae ac pacificae gentis imperio se sponte subiecerint. At Princeps *Mkleta*, auidus proferendi fines Principatus, vicinos bello adortus, eosdem breui subegit. At, quantum gens *Potuana* hac deuictae gentis accessione creuit, tantum decrementi passa est, amore vicinorum, in terrorem ac inuidiam verso. Et ingens ista existimatio iustitiae et aequitatis, qua sola creuerant ac steterant res *Potuanae*, ex eo tempore nutare coepit. Hinc *Potuani*, vt beneuolentiam aliarum gentium sibi rursus conciliarent, defuncti Principis memoriam hac nota affecerunt. Quaenam vero noxa fuerit alterius Principis, hoc charactere notati, non constat.

Doctores publici sunt ii, qui tertiam aetatem attigerunt. Vt explicatius hoc fiat, notandum est, vitam arborum in tres classes describi. Prima aetas earum est, quae in rebus publicis erudiuntur. In secunda aetate ea, quae didicerunt, publice exercent. In tertia vero aetate, a mune-

muneribus publicis honeste dimissae, alias instruunt. Hinc nemo publice docendi iure gaudet, nisi in administratione rerum publicarum consenuerit, cum nemo solida praecepta dare existimetur, nisi qui ex vsu plenam hauserit notitiam.

Si quis turpitudine vitae defamatus, honestum ac reipublicae salutare consilium dederit, supprimitur nomen viri, ne sententia proba turpissimi autoris contagio dehonestetur; et iubetur decretum ex viri honestioris nomine fieri: sic bona sententia manet, turpis autor mutatur.

In articulo de religione didici, interdictum esse, de rebus fidei fundamentalibus, in primis vero de essentia et attributis Dei disputare: at liberum est, de aliis rebus iudicia proferre, et sententias particulares ventilandas proponere. Dicunt *Potuani*, incommoda, quae ex eiusmodi litibus nascuntur, comparari posse cum procellis, quae tecta atque arbores prosternunt, at simul purificant aërem, impediuntque, ne nimia tranquillitate putrescat. Cur paucos habeant dies festos, causa haec est, ne otio torpeat arboreum genus: credunt enim *Potuani*, in vtili

labore non minus, quam in votis ac precationibus esse cultum Dei.

Studium poëticum frigide tantum excolitur, licet Principatus hic non plane destitutus sit Poëtis. At Poësis subterranea sola stili sublimitate differt a dictione soluta. Hinc tanquam puerile quippiam deridebant id, quod de pedibus ac rythmis nostris narrabam.

Inter Doctores *Potuanos* sunt, qui Professores boni gustus dicuntur. Horum est, curam agere, ne vitiliginibus ac rebus nihili occupentur iuuenum animi, ne scripta nimis triuialia ac plebeii saporis, quorum lectio gustum deprauat, in lucem prodeant; et vt e libris imprimendis deleantur ea, quae contra sensum communem sunt. Et hunc solum in finem institutae sunt censurae ac reuisiones librorum; aliter ac in orbe nostro, vbi a censoribus optimae notae libri ob id solum supprimi solent, quod a regnante quadam opinione, siue adoptata quadam loquendi formula, paulum deflectant, aut quod vitia mortalium salse aut candide perstringant. Quo fit, vt studia sufflaminentur, et scripta sani coloris enitescere nequeant.

At,

At, quoniam liberum *Totuanis* cum conterminis gentibus est commercium, inter alias saepe merces libri nonnunquam triuiales ac plebei saporis irrepunt. Hinc instituti sunt censores, qui bibliopolia identidem frequentant. Vocantur hi *Syla-Macati* (i. e.) bibliothecarum purgatores: Nam, velut in orbe nostro certum est hominum genus, qui caminos ac fornaces quotannis verrit, ita censores isti, examine librorum venalium habito, sordes solicite secernunt, ac in cloacas, quicquid est librorum triuialium, qui gustum deprauare queunt, abiiciunt. Hinc mecum: Hei! quanta librorum foret strages, si id institutum in orbe nostro obtineret?

Maxime vero laudanda est cura eorum, qui e iuuenum indole, quem vitae cursum potissimum sequantur, exquirunt. Nam sicut in fidibus musicorum aures vel minima sentiunt: sic iudices hi atque animaduersores virtutum ac vitiorum, magna intelligunt saepe ex paruis; ex oculorum obtutu, superciliorum aut remissione aut contractione, ex moestitia, ex hilaritate, ex risu, ex locutione, ex reticentia et ex similibus rebus facile iudicant, quid

aptum cuique, et quid a natura discrepet.

Sed vt iam ad me ipsum redeam. Parum iucunde tempus transmisi cum paradoxis his arboribus, quibus contemptui ac derisui eram ob imputatum mihi praecox ingenium. Et aegre ferebam dicteria, eo nomine in me coniecta: nam vulgo *Skabba*, id est, praecocem aut praematurum me nominabant. Maxime vero dolebam, idem de me iudicium ferri a lotrice mea, quae, quamuis ex infima plebis faece esset, misera scilicet et triobolaris tilia, odioso tamen isto titulo me notare non dubitauit.

* *

CAPVT IX.

ITER KLIMII CIRCA PLANETAM NAZAR.

Postquam spatio biennii molesto cursoris officio functus eram, totamque regionem mandatis ac literis publicis oneratus peruolaueram, taedebat me tandem molesti ac simul indigni muneris. Hinc aliis super alias precationibus a sereniſſimo Principe honestam dimissionem petebam, munus paulo honoratius simul ambiens. Sed repulsam semper tuli, cum iudicauerit Princeps, non esse virium mearum, maioris momenti res gerere. Allegauit etiam leges et consuetudines, quae petitionibus meis refragabantur, quaeque ad insignia atque ardua ministeria solos idoneos viros admittunt. Necesse igitur esse dicebat, in officio mihi semel collato permanere, donec aliquo merito ad maiora viam mihi sternerem. Claudit orationem his monitis:

Metiri se quemque suo modulo ac pede fas est.

E coelo magnum descendit γνῶθι σεαυτόν,
Figendum ac memori tractandum pectore.

Iteratae hae repulsae ad audax et desperatum consilium me adegerunt. Conabar ex eo tempore aliquid noui comminisci, quo praestantiam indolis patefacerem, et maculam, qua notatus eram, diluerem. Integrum fere annum in legibus et consuetudinibus huius Principatus inuestigandis omne studium posueram, periculum facturus, an vitia quaepiam, reformationem poscentia, forte detegerem. Meditationes meas aperui dumo cuidam, quem arcta familiaritate complexus eram, et quocum seria et iocos miscere consueueram. Ille quidem commenta mea non plane absurda iudicabat, sed an reipublicae huic vtilia forent, valde dubitabat: Esse reformatoris officium, aiebat, statum et indolem regionis reformandae oculis sistere; nam eadem res pro diuersis terrarum ingeniis diuersos et contrarios effectus producit, veluti idem medicamentum, quod vni corpori prodest, aliis noxium deprehenditur. Docuit porro, quanto me periculo exponerem, aleam hanc subeundo, comitia de capite meo haben-

habenda, actumque de vita mea fore, si consilia mea ab examinatoribus improbarentur. Ardenter igitur rogabat, vt maturius omnia expenderem, quamuis a conatu non plane dissuaderet, cum fieri posset, vt quippiam solerti examine tam mihi ipsi, quam statui vtile detegerem. Secutus consilium amici, tempus prorogabam, ac patienter deinceps cursoris munere fungebar, vrbes ac prouincias more solito circumuolans. Continuus iste cursus ansam mihi dedit, totum Principatum cum vicinis regionibus accurate perspiciendi. Et ne memoria exciderent, quae in itineribus meis annotaueram, cuncta eo, quo poteram, stylo persecutus, non exiguae molis volumen Principi offerebam. Quantum hoc opus Serenitati suae ad palatum fuerit, exinde mox patuit, quod labores meos in Senatu publico encomio extolleret, perlectoque studiose libro, meo vti ministerio ad totum Planetam *Nazar* detegendum decerneret. Aliam ego lucubrationum mearum messem exspectaueram, quocirca tacite cum Poëta ingeminabam:

- - *Virtus laudatur et alget.*

At, cum rerum nouarum auidissimus essem, ac praemia post reditum a benignissimo Principe sperarem, haud prorsus inuitus operam meam addixi.

Globus Planetae *Nazar*, quamuis circuitu vix ducenta milliaria germanica complectitur, valde tamen spatiosus ob tarditatem incessus incolis videtur. Hinc subterraneis hisce adhuc pleraeque regiones maxime vero remotiores sunt incognitae. Nam cuiuis *Potuano* biennii spatium non sufficeret, orbem hunc pedibus emensuro. Mihi vero ob pedum pernicitatem vnus mensis sat erat. Quod vero maxime me anxium habuit, erat ea, quam imaginabar, linguarum diuersitas. Sed animum mihi addiderunt nonnulli, qui totius Planetae incolas, licet moribus mire discordes, eadem tamen dialecto vti testabantur; porro totum arboreum genus innoxium, sociabile et beneficum esse, adeo, vt absque vllo discrimine totam huius globi superficiem perreptarem. His dictis calcaria addita sunt sponte currenti, initioque mensis Populi itineri me dabam.

Quae sequuntur stupenda adeo sunt, vt ad fictiones poëticas aut meros ingenii lusus

lusus referri queant, maxime cum diuersitas ista corporum et animorum, quam in itinere hoc expertus sum, ne inter gentes quidem a se inuicem dissitissimas, et sub alio sole viuentes, expectari posset. At notandum est, plerasque huius globi gentes per freta ac maria dirimi, ac speciem quandam archipelagi praebere hunc globum. Raro haec freta traiiciuntur, et portitores, qui ad ripas excubant, solorum peregrinantium causa in his stationibus ponuntur. Ipsi enim indigenae vix pedes extra limites patriae proferunt, et, si necessitate adacti freta transmittere cogantur, subito reuerti solent, vtpote alieni soli diu impatientes. Hinc quot gentes, tot noui orbes. Praecipua vero huius dissimilitudinis causa oritur e terrarum diuersa natura, quam indicant agrorum ac glebarum varii colores, ac plantarum, frugum ac leguminum insignis dissimilitudo; vt mirum proinde non sit, in ista terrarum ac frugum diuersitate, tot diuersas incolarum indoles, ac tot oppositas naturas deprehendi. In nostro orbe indole, moribus, studiis, colore et corporis forma a se inuicem leviter tantum distant gentes etiam maxime remotae.

motae. Nam, cum soli qualitas vndiquaque eadem fere est, nisi quod vna terra alia sit feracior, ac frugum, herbarum ac aquae eadem sit natura, tot heterogenea animantia produci nequeunt, quot in hoc globo subterraneo nascuntur, vbi cuiuis terrae sua peculiaris qualitas. Alienigenis iura quidem itineris et commercii, sed habitationis non conceduntur, nec ob terrarum diuersas adeo atque oppositas naturas concedi possunt. Hinc peregrini omnes, qui in itinere occurrunt, aut viatores sunt aut mercatores. Terrae vero, quae principatui *Potuano* sunt confines, eiusdem fere indolis sunt: incolae earundem grauia olim bella gesserunt cum *Potuanis*, iam vero iisdem aut foedere sunt iunctae, aut domitae sub mansueta eorum dominatione acquiescunt. At traiecto ingenti, quod totum globum secat, freto, noui visuntur orbes, noua et ignota *Potuanis* animalia. Id solum commune habent cum hoc principatu, quod cunctae totius globi creaturae rationales arbores sint, et eadem fere dialecto vtantur: Hinc molestum non est iter, in primis, cum ob frequentiam mercatorum aut viatorum

per

per prouincias transeuntium, assueti sint, omnes creaturas heterogeneas ac sibi dissimillimas videre. Istud monuisse operae pretium duxi, ne subsequenti narratione aures offendantur, ac narranti ob splendida mendacia dica scribatur.

Longum foret, nec operae est, sigillatim et secundum ordinem historicum omnia, quae in hoc itinere mihi oblata sunt, persequi; describere tantum lubet gentes maxime paradoxas, in quarum moribus, ac indole non pauca adeo insolita ac stupenda deprehendi, vt globus *Nazar* eo nomine inter miracula mundi numerari queat. Obseruaui, totum plerumque arboreum genus humanitate, iudicio ac grauitate a *Potuanis* parum differre, ritibus vero, ingeniis corporisque forma adeo discordare, vt quaeuis prouincia nouus mihi orbis apparuerit.

In prouincia *Quamso*, quae prima vltra fretum regio est, nulli corporis infirmitati ac morbo obnoxii sunt incolae, sed omnes vsque ad canitiem in valetudine inoffensa viuunt. Hinc visae mihi sunt omnium creaturarum feliciſſimae: at, e leui cum iisdem conuersatione, opinione me

insi-

insigniter falsum esse, animaduerti. Nam cum inter huius prouinciae incolas neminem viderim tristem, ita neminem simul contentum, ne dicam laetum, conspexi. Nam vti coeli serenitate ac aëris temperie, non nisi turbida ac nubila prius experti, afficimur; ita arbores hae felicitatem non percipiunt, quia perrennis ac sine interruptione est, sanosque se non sentiunt, quoniam morbos ignorant. Vitam igitur agunt in perpetua sanitate, at simul in perpetuo tepore: perpetua enim bona languescunt satietate; et soli iucunde viuunt, quorum suaues voluptates acoribus condiuntur. Testari possum, in nulla gente mores minus lepidos, conuersationem magis frigidam et inuenustam me deprehendisse. Innoxia sane gens est, sed ea, quae nec amore, nec odio digna; nullius offensa metuenda, et nullius fauor exspectandus: et vt paucis dicam: nihil hic, quod displiceat, nihil etiam, quod placeat, reperies. Porro, cum perpetuum istud corporis beneficium mortis imaginem nunquam oculis sistat, nullamque miserationem erga afflictos et laborantes alios moueat; ita nimis secure ac frigide absque

zelo

zelo et misericordia totum vitae tempus transigunt. Quocirca in illa gente nullum pietatis, nullum amoris ac misericordiae vestigium apparet. Nam cum morbi mortalitatem nobis repraesentent, ad bene moriendum nos quoque acuunt, ac quasi in procinctu itineris paratos stare iubent; et, cum cruciatibus nos affligat, afflictorum simul misereri docent. Hinc facile mihi erat discernere, quantum morbi et pericula mortis ad pietatis ac socialitatis exercitia nos ducant, imo, quam iniuste succenseamus Creatori, quoniam ad certas nati videmur afflictiones, quae salubres tamen et vtiles nobis sunt. Notandum tamen istud est, has Quercus, quoties in alia loca divertuntur, morbis et infirmitatibus, non secus ac alias arbores, esse expositas. Hinc soli huius regionis aëri aut victui hoc beneficium, modo beneficium dici mereatur, acceptum ferendum iudico.

Prouincia *Lalac*, quae cognominatur *Mascatta*, id est, beata, nomini respondere videbatur; nam omnia ibi sponte proueniebant.

Flumina

Flumina iam lactis, iam flumina Nectaris ibant,
Flauaque de viridi ſtillabant ilice mella:
Ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec vllis
Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.

At inſigne hoc beneficium non aliis feliciores reddit incolas. Nam cum nullo ad victum parandum opus ſit labore, otio ac deſidia plerique torpentes, perpetuis vexantur morbis. Hinc pauci ſunt, quos non praematura mors abripit, vermibus ſcilicet ac putredine corruptos. Materiam non minus amplam meditationibus philoſophicis ſuggeſſit natura huius terrae, patuitque e gentis conditione et ſorte, ſeruos et operarios quodammodo feliciores eſſe illis, qui de victu nunquam ſoliciti, deſidiae ac voluptati indormiunt.

Nempe inamareſcunt epulae ſine fine petitae,
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus - - - -

Hinc tot praua conſilia, deſperati conatus, violentae mortes. Nam affluentia illa, in qua viuunt, omnem guſtus ac voluptatis

luptatis ſenſum eripiens, nauſeam ac vitae faſtidium vnicuique affert. Ita regio iſta, quam beatorum domicilium imaginabar, triſtis ſilentum ſedes mihi viſa eſt, miſeratione dignior, quam inuidia.

Hoc celerare fugam, terraque excedere ſuaſit.

Proxima huic terrae eſt regio dicta *Mardak*, cuius incolae ſunt cupreſſi, eiusdem omnes corporis formae; ſolis vero oculorum diuerſis figuris a ſe inuicem diſtinguuntur. Quidam lumina habent oblonga, quidam quadrata; minutiſſima alii, alii patula, quae totam fere frontem occupant: nonnulli naſcuntur cum binis, alii cum trinis, alii cum quaternis oculis. Sunt etiam, qui vno ſolo oculo gaudent; ſobolem diceres Polyphemi, niſi quod oculum hi in occipitio habeant poſitum. Hinc, pro diuerſis luminum figuris, in totidem tribus deſcribuntur.

NOMINA TRIBVVM HAEC SVNT:

1) *Nagiri*, id eſt eorum, qui lumina habent oblonga, et quibus proinde cuncta obiecta apparent oblonga.

2) *Naquiri*, quorum oculi quadratae sunt formae.
3) *Talampi*, cum oculis minutis.
4) *Iaraku*, cum binis oculis, quorum alter altero paulo obliquior.
5) *Mebanki*, cum trinis.
6) *Tarrasuki* cum quaternis.
7) *Harramba*, quorum lumina totam frontem perreptant.
8) *Skadolki*, qui vnum in occipite oculum habent.

Harum omnium numerosissima ac proinde potentissima tribus est *Nagirorum*, id est, eorum, qui oculos oblongos habent, ac quibus proinde obiecta apparent oblonga. Ex ista tribu soli reipublicae Rectores, senatores ac sacerdotes desumuntur. Soli ad clauum sedent hi, et neminem ex alia tribu ad munera publica admittunt, nisi qui fatetur, tabulam quandam, soli dedicatam, et in loco editissimo templi positam, sibi etiam videri oblongam, eamque confessionem iureiurando firmat. Sacra haec tabula praecipuum cultus *Mardakani*, obiectum est. Hinc honestissimi ciues, qui crimine periurii se polluere nolunt, ab omni publico honore remoti, perpetuis

annis

ſannis ac perſecutionibus exponuntur; et quanquam teſtentur, oculis ſe fidem abnuere non poſſe, querelae tamen inſuper habentur, et quod vitium naturae eſt, ſoli eorundem malitiae aut contumaciae imputatur.

Formula iurisiurandi, cui omnes, ad munera ac honores admittendi, ſubſcribere tenentur, haec fere eſt:

Kaki manaſca quihompu miriac Iacku meſimbrii Caphani Crukkia Manaſkar Quebriac Kruſundora.

i. e. Ego iuro, ſacram ſolis tabulam „ mihi videri oblongam, et polliceor, in hac „ opinione me ad vltimum vitae halitum „ permanſurum.

Praeſtito hoc iureiurando, candidati honorum fiunt, et in tribum *Nagirorum* cooptantur.

Poſtridie aduentus mei, dum per forum otioſus ambulo, ſenem quendam ad flagra deduci conſpicor, comitante ingenti cupreſſorum caterua, et dicteria in noxium eiaculante. Roganti mihi, quid rei eſſet, reſpondetur, haereticum eſſe, qui palam docuerat, tabulam ſolis ſibi quadratam videri, in eaque peſtifera opinio-

ne, post crebras admonitiones, pertinaciter perstiterat.

Hinc templum solis, periculum facturus, an orthodoxos haberem oculos, ingressus, cum tabula ista sacra mihi quoque quadrata appareret, hospiti meo, qui ad aedilitatem vrbis nuper euectus erat, id candide indicabam. Profundo ille suspirio verba mea excepit, testans, sibi etiam quadratam videri, sed nemini id detegere ausum, ne negotium sibi faceſſeret tribus regnatrix, et munere priuaret.

Tremens igitur ac tacitus vrbem reliqui, verens, ne crimen oculorum tergo luerem, aut odioso haeretici titulo notatus, cum ignominia eiicerer. Nulla sane instituta horrida magis, magisque barbara et iniqua mihi sunt visa: sola enim videbam simulatione, solo periurio, iter ad honores pandi. Hinc redux in principatum *Potuanum*, quoties data fuit occasio, in barbaram istam rempublicam bilem euomui. At cum iunipero cuidam, mihi admodum familiari, pro more furens indignationem meam patefacerem, ita fari exorsus est ille: „Nobis equidem stulta at„que iniqua *Nagirorum* instituta videbuntur,

tur, tibi vero non mirum videbitur, si „ ob istam luminum varietatem tanta seueritas exerceatur; quippe asserere te me- „ mini, in plerisque rebuspublicis Europae- „ is dari regnatrices tribus, quae ob natu- „ rale oculorum, siue rationis vitium, in „ caeteras ferro ac igne grassantur, teque „ eiusmodi coactiones tanquam pias ac re- „ buspublicis admodum salutares laudasse. „ Intelligebam mox, quorsum tenderet arguta viri oratio. Hinc rubore suffusus discessi, et ex eo tempore tolerantiae perpetuus praeco, mitiora de errantibus iudicia fero.

Principatus *Kimal*, omnium potentissimus ob diuitias, quibus abundat, habetur. Nam praeter argentifodinas, quarum magna est copia, ex arena fluuiorum ingens vis auri quotannis elicitur: margaritarum quoque feracia passim sunt maria. At, in solis opibus felicitatem non esse positam, e curatiori huius gentis examine didici. Nam quot incolae, tot fere fossores sunt et vrinatores, qui in lucrum intenti, ad perpetuam seruitutem, et maxime improbos labores damnati apparent. Qui ab his laboribus immunes sunt, pro the-

ſauris acquiſitis excubias agunt. Tota regio latronibus infeſta adeo eſt, vt absque cuſtodibus corporum nemo iter facere audeat.

Non tam feſta dies, vt ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum.
Viuitur ex rapto; non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero, fratrum quoque gratia rara eſt.
Filius ante diem patrios inquirit in annos;
Victa iacet pietas, et virgo caede madentes
Vltima coeleſtum, terras Aſtraea reliquit.

Hinc gens iſta, quam inuidis oculis intuentur vicini, commiſerationem potius, quam inuidiam meretur. Nam metus, ſuſpicio, diffidentia, liuor, omnium animos perpetuo obſidet, alterque alterum tanquam hoſtem, bonis ſuis inſidiantem, intuetur, adeo, vt metus, ſolicitudo, peruigilium, faciei pallor, fructus et meſſes ſint felicitatis iſtius, quam iactat principatus *Kimal.* Hinc non absque moleſtia

ſtia ac metu regionem peragraui; nam in quauis ſemita ac loco limitaneo cauſam itineris, nomen, patriam et alia cuſtodibus viarum indicare cogebar, expoſitumque me videbam cunctis his vexationibus, quas in regione ſuſpicaci experiri ſolent viatores. Montem haec terra habet igniuomum, vnde ſubterranei ignis venae perpetuis veluti fluctibus euoluuntur.

Poſtquam emenſus eram hunc principatum, quo moleſtiorem nullum in toto meo itinere expertus ſum, curſum perſequor continue orientem verſus. In gentes vbique ſociabiles ac bene moratas, ſed ſimul valde paradoxas, incidi. Maximam vero admirationem mouebant incolae perexigui regni *Quamboia*, quos natura inuerſo ordine formauerat, adeo, vt, quo maturior quis aetate ac annis fit, eo proteruior ac voluptuoſior euadat, creſcantque cum annis petulantia, laſciuia ac vitia, quae viridem aetatem alibi comitari ſolent. Nemini igitur munus hic reipublicae committitur, niſi annum quadrageſimum nondum impleuerit: ſi vero hunc terminum exceſſerit, inſtar pueri petulantis eſt,

- - *quem dura premit custodia matris.*

Videbam senio canos in plateis vrbis passim vitulantes, ludis puerilibus tempora fallere,

Aedificare casas, plostello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa.

Videbam, eosdem a pueris eo saepe nomine reprehendi, ac nonnunquam flagris domum compelli. Virum conspexi decrepitum, in foro palam turbinem flagello rotantem, aut trocho ludentem. Idem olim vir fuerat omnium grauissimus, et magni consilii praeses. Inuersum hunc ordinem in sexu tam sequiori, quam virili deprehendi. Hinc iuueni vetulam vxorem ducenti, fata Actaeonis ominantur omnes; id quod e diametro oppositum est iis, quae apud nos vsu veniunt, vbi senex iuuenculam ducturus cornua timet. Obuios semel habui duos defloccatos senes in foro digladiantes. Miranti insolitum in ista aetate feruorem, et causam duelli quaerenti, respondetur, litem inter eosdem enatam esse de meretrice, quam in lupanari ambo subagitauerant. Qui

istud

istud mihi narrabant, addiderunt, nates eorundem virgis strenue lacerandas, si ad aures tutorum aut moderatorum ista senum petulantia perueniret. Eadem vespera annosa dicebatur matrona suspendio vitam finiuisse, cum repulsam tulisset ab adolescentulo fago, cuius amore exarserat.

Inuersus hic ordo inuersas etiam leges postulat. Hinc in isto legis capite, vbi agitur de tutela, nemini bonorum administratio conceditur, nisi infra annos 40 sit. Porro pacta legitima non censentur, quae ab iis, qui annos quadraginta excesserunt, sunt inita, nisi a tutoribus aut liberis eorum sint signata. In capite de subordinatione, haec extant verba: *Senes ac vetulae liberis suis dicto obedientes sunto.* Hinc, qui in officiis est, paulo ante quadragesimum annum dimitti solet; et

- - *Interdicto huic omne adimat ius*
Praetor, et ad iuuenes abeat tutela propinquos.

Credebam ego, non consultum mihi fore, diutius in hac regione haerere, vbi, si decennium mihi adhuc viuere contingeret, iussu legis, repuerascere cogerer.

In regione dicta *Cocklecu* consuetudo obtinebat non minus peruersa, et ab Europaeis maxime damnanda. Inuersus hic ordo non naturae, sed solis legibus originem debuit. Incolae terrae omnes iuniperi sunt vtriusque sexus: at soli viri ad culinaria, et ignobiles labores damnantur. Tempore belli militiae quidem nomina dant, sed supra sortem militum gregariorum raro ascendunt, cum pauci admodum sint, qui vexilliferi fiunt; estque munus vexilliferi summa dignitas militaris, ad quam arbor masculina aspirare queat. Mulieribus contra maximi ponderis negotia, qua ciuilia, qua sacra, et militaria committuntur. Nuper deriseram *Potuanos*, quod in distributione officiorum nullum sexus discrimen admitterent. At haec gens furere mihi visa est, et naturae penitus aduersari. Capere sane non poteram indolentiam virorum, qui, cum corporis viribus longe sint praestantiores, indignum adeo iugum sibi imponi passi fuerint, ac tot saecula ignominiam hanc concoxerint. Nam facile esset, iugum excutere, modo vellent, aut auderent neruos muliebri huic tyrannidi incidere. At, inue-

inueterata consuetudo eo vsque excaecauerat animos, vt nemini in mentem veniret, pro tollenda ista ignominia aleam subire, quin crederent, naturam ita ordinasse, vt imperium penes mulieres esset, virorum vero esset texere, molere, pensum facere, aedes verrere, vapulare. Argumenta vero, quibus hunc vsum tueri solent mulieres, haec sunt: cum sexum virilem, corporis viribus, et lacertis, ad duros perferendos labores aptioribus, natura donauerit, credi potest, solum masculinum genus ad ignobiles ac ferreos labores relegasse. Stupebant extranei, cum domos introëuntes matremfamilias viderent in museo, cum stilo ac pugillaribus sedentem, maritum vero culinae inerrantem, et ollas patinasque tergentem. Et sane in quamcunque domum venerim, cum patrefamilias locuturus, mittor ad culinam, vbi

Hic lauet argentum, vasa aspera tergeat alter;
Vox dominae fremit instantis virgamque tenentis.

Inuersae huius consuetudinis funestos notabam effectus: Nam, quemadmodum in aliis

aliis terris petulantes ac ſalaces dantur mulieres, quae pro mercede corpora proſtituunt, ac pudicitiam in propatulo habent, hic adoleſcentuli ac viri noctes vendunt, eumque in finem lupanaria conducunt, quorum portae titulis ac ſignis meretriciis dignoſcuntur. Iidem cum nimis audacter ac palam quaeſtus hos improbos agunt, in carceres abducti, flagris in comitiis, non ſecus ac meretrices noſtrae, caeduntur. Contra matronae ac virgines, hic absque vlla reprehenſione incedentes, per vias viros contemplantur, nutant, nictant, ſibilant, vellicant, vocant, moleſtae ſunt, fores elogiorum carbonibus implent, veneres ſuas impune iactant, ac tanquam totidem tropaeis ſuperbiunt, quemadmodum petulantes apud nos iuuenes iactanter enumerare ſolent, quot virginum aut matronarum pudicitiam expugnarint. Porro matronis ac virginibus vitio non vertitur, ſi carmina amatoria et munuſcula offerant adoleſcentulis: hi vero frigus ac modeſtiam ſimulant, cum contra decorum ſit, vt adoleſcens petitioni et deſiderio virgunculae ſtatim annuat. Ingens eodem tempore erat motus ob

filium

filium senatoris, cuius pudicitiam violauerat virgo. Male ob istud facinus passim audiuit puella, et audiebam, inter se mussitare amicos iuuenis, in ius mox vocandam virginem, et a proximo Consistorio ad nuptias, ac reparationem honoris damnandam esse, in primis cum legitimis testimoniis euinci posset, inculpatae adhuc vitae fuisse iuuenem, quem ad amores illicitos pellexerat virgo. Non ausus sum, dum inter iuniperos hos versabar, peruersam hanc consuetudinem palam damnare. At egressus vrbe praecipua, nonnullis indicaui, contra naturam hic agi, cum e iure vniuersali et suffragiis omnium gentium constet, ad arduа et momentosa negotia formatum esse sexum virilem. Regerebant hi: confundere me consuetudinem et institutionem cum natura, cum infirmitates istae, quae in sexu muliebri notantur, e sola educatione deriuentur, id quod maxime patet e reipublicae huius statu ac forma, vbi in sexu muliebri enitescere videmus virtutes animique dotes, quas mares alibi sibi solis vindicant. Nam mulieres *Coclekuanae* modestae sunt, graues, prudentes, con-

constantes ac taciturnae; contra viri leues, praecoces et loquaces. Hinc, cum quid absurdi narratur, prouerbium istud: *viriles esse nugas;* et, cum quid praecipitanter aut praematurе actum est, dicunt incolae: *Dandam esse veniam impotentiae virili.* At, his argumentis acquiescere non potui; statum hunc peruersum, deformem ac naturae plane aduersantem iudicans. Indignatio ista, quam fastus hic muliebris animo impresserat, causa erat infelicis, quod paulo post reditum meum cepi, consilii, quodque tot mihi molestias peperit, vt suo loco dicendum erit.

Inter splendidissima huius vrbis aedificia erat gynaeceum regium, trecentis qua viris, qua adolescentibus speciosissimae formae instructum. Hi omnes alebantur sumptibus reginae, cuius deliciis inseruiebant. Cum audirem, formam corporis mei a nonnullis extolli, veritus, ne in gynaeceum istud a venatoribus abriperer, itei maturaui, et

\- - - *pedibus metus addidit alas.*

Huic principatui vicina est regio *Philosophica*, sic dicta ab incolis, philosophiae ac subtilibus scientiis penitus immersis.

Fla-

Flagrabam ſtudio videndi terram, quam centrum omnium ſcientiarum et veram Muſarum ſedem mihi fingebam. Imaginabar non agros et prata, ſed contiguum

- *ac raris gemmantem floribus hortum,*

totusque in hac imagine gradum accelerabam, horas et momenta in digitos mittens. Semitae, per quas iter feci, lapidoſae erant, ac foſſis cauernisque impeditae, adeo, vt iam per loca abrupta, iam per coenoſa, iisque ad vmbilicum madidus, cum pontibus eſſent deſtitutae, ſaucios ac luteos traherem pedes. Sed moleſtiis his fortiter obnixus ſum, ſatis gnarus, per aſpera iri ſolere ad aſtra. Horae ſpatio cum his difficultatibus luctatus, obuium habui agricolam, quem comiter interpellans interrogo, quantum adhuc abeſſem a *Maſcattia* ſiue Regione Philoſophica. Reſpondet ille: *Quaerendum potius, quantum itineris ſit reliquum, cum iam in meditullio regionis verſaris.* Attonitus hoc reſponſo: *Qui fit*, dicebam, *vt terra a ſolis philoſophis habitata, ſpeciem horrentium potius luſtrorum, quam cultae regionis praebeat?* Regeſſit ille; terrae faciem breui fore meliorem, quam primum

tempus

tempus detur incolis, eiusmodi minutiis vacandi. Nunc, ait, solis coelestibus rebus intentos omnes id agere, vt iter quoddam ad solem detegant: Excusari proinde debere, si agros ad tempus incultos relinquant; haud enim facile esse, flare simul ac sorbere. Intelligebam mox, quo collinearet oratio versuti villici; et iter persecutus, tandem ad metropolin *Caskam* perueni. In portis ciuitatis pro custodibus anseres conspexi, gallinas, nidos auium et aranearum telas. Vrbis plateis porci ac philosophi passim inerrabant; sola hi corporis forma distinguebantur a porcis, caeteroquin sorde ac illuuie similes. Pallia eiusdem generis portabant omnes Philosophi; sed, quis color iisdem, discernere nequibam, cum puluere et luto essent obsita. Eorundem vnum, quem meditationibus defixum, recta ad me tendere videbam, ita alloquor: *Dic, quaeso, quodnam nomen huic vrbi, Magister!* Ille immobilis, inconniuens, tanquam secessu mentis atque animi facto a corpore, diu stabat; tandem vero ad coelum oculos tollens, respondet: *Haud procul a meridie sumus.* Ineptum adeo respon-

responsum insignem animi aberrationem indicans, persuasit, melius esse, parce studere, quam prae nimia doctrina delirare. Vrbis mox interiora penetraui, visurus, an praeter Philosophos, homines aut creaturas rationales, forte inuenirem. Forum vrbis, quod valde spatiosum erat, diuersae ornabant statuae et columnae, titulis atque inscriptionibus distinctae. His accedebam, periculum facturus, ecqua forte epigrammata legere possem. Sed, dum in eo conatu desudo, tergum mihi incalescere, ac madidum fieri animaduertebam. Hinc retrospiciens, vt fontem calidi fluminis detegerem, conspicabar Philosophum, posteriora mea permingentem. Nam meditationibus abstractus, statuam me credidit, ad quam vesicam exonerare solebat. Tantae ego contumeliae impatiens, in primis cum philosophum istum albis insuper me dentibus deridere cernerem, palma excussissima alapam illi applicui. Quo facto, rabie ille percitus, in capillos meos inuasit, perque totum forum vociferantem traxit. At, cum iram satiari non posse viderem, statum praeliantis composui, par pari referens, adeo, vt ratio

accepti et expensi inter nos quodammodo conueniret. Tandem, post acre certamen, cadimus ambo athletae. Ad spectaculum istud accurrebant innumeri Philosophi, moreque furentium impetum facientes, pugnis ac fustibus articulatim caesum, animamque propediem agentem, totum circa forum capillis raptarunt. Caedendo tandem fessi, licet non satiati, ad spatiosam domum me ducunt, et, cum obnixis in ianuam pedibus obluctarer, meque ingressurum fidenter abnuerem, obducto me collo, ceu porcum mugientem, intro rapiunt, ac in medio pauimento supinum ponunt. Turbata omnia et confusa ibi erant, ac talis mihi visus est aedium status, qualis apud nos esse solet circa terminos Michaëlis aut Paschatis, vbi res mobiles, vasa ac vtensilia, in nouam domum transferenda, confuse proiiciuntur. Coeperam tunc sapientes nostros suppliciter orare, vt irae modum imponerent, et ad misericordiam se flecti paterentur, docens, quam indecorum esset philosophiae et sapientiae cultoribus, more ferarum saeuire, et affectibus, contra quos declamare solent ipsi, nimium indulgere. At, surdis

fabu-

fabulam narrabam. Nam Philosophus iste, qui tergum mihi perminxerat, certamen integrabat, ac me miserum, quasi incudem, tot ictibus caedebat, vt videretur, non nisi morte mea placari posse. Didici tunc, nullam iram philosophica esse fortiorem, virtutumque commentatores longe ab earundem cultura abesse.

- - - Nec enim minor ira rebullit
Pectore in hoc, leuiorue exurit flamma medullas.

Tandem domum intrarunt quatuor Philosophi, quorum pallia singularem sectam indicabant. Iidem saeuientium minas, qua voce, qua manibus, interpellantes, sortem meam miserari videbantur: ac, postquam cum caeteris seorsum locuti fuerant, in aliam domum me transtulerunt. Laetabar ego, praedonum me manibus ereptum, in honestos viros incidisse, causamque harum turbarum roganti bus, fuse exposui. Subridebant illi ad fabulam adeo lepidam, dicentes, solitum esse Philosophis, in foro ambulantibus, ad statuas has mingere, ac verisimile esse, aggressorem meum, in meditationibus philosophicis defixum, pro statua me

cepisse. Dicebant porro, eundem esse magni nominis Astronomum, caeterosque, qui tanta rabie in scapulas meas saeuierant, Doctores esse philosophiae moralis. In portu me iam esse credebam, et omnis periculi securus, haec et alia narrantes cum voluptate audiebam. At, suspicionem quandam mouebat formae meae examinatio nimis curiosa: Porro quaestiones de vitae genere, itineris causa, et patria, toties iteratae, nec non subsecuta secreta murmura, instantis mali praesagia erant. Verum mens prae timore mihi paene excussa fuit, cum in cameram quandam anatomicam compingerer, vbi proiectam videbam horrendam ossium et cadauerum struem, quae foedo totam odore implebant. Credebam mox latronum esse cauernam: sed quae e parietibus suspensa erant instrumenta anatomica, metum paulo diminuebant, cum exinde pateret, hospitem meum medicinae aut chirurgiae operari. Postquam semihorae spatio in ergastulo hoc solus torpueram, intrat matrona cum prandio, quod mihi parauerat. Valde humana videbatur, at attente me aspiciens, per interualla suspiria edidit.

edidit. Quaerenti mihi doloris causam, respondet, instans mihi fatum suspiria haec elicere: *In honestam equidem domum, ait, venisti; nam maritus meus huius insulae dominus, publicus ciuitatis Physicus est, et Medicinae Doctor, caeterique, quos vidisti, eius collegae sunt. At iidem insolitam corporis tui formam mirati, decreuerunt, machinam interiorem ac viscera tua penitius examinare, dissectionemque corporis facere, visuri, ecquid noui detegant, quo anatomica illustrari queat.* Palpitantem animum haec verba percusserunt. Edito igitur horrendo clamore: *Qui*, inquam, *Domina! dici possint boni viri, qui honesti et innocui hominis ventrem findere non dubitant.* Tunc illa:

Non venit in mentem, quorum consederis aruis:

In honestos viros incidisti, qui malo animo nil facturi, solo anatomiae illustrandae studio, hanc operationem decreuerunt. Ad hoc regerebam, malle me a latronibus dimitti, quam ab honestissimis viris dissecari, moxque ad genua matronae prouolutus, manantibus vbertim lacrimis, interceſſionem illius implorabam. Respondet illa:

Interceſſio mea parum tibi proderit contra Facultatis concluſum, quod irreuocabile ſolet eſſe, at per aliud te medium morti ſubducere conabor. His dictis, manu meprehenſum, per pſeudothyrum eduxit, ac trepidantem comitata eſt vsque ad portam ciuitatis. Tunc ſeruatrici meae valedicturus, verbis conceptiſſimis gratum animum, vti par erat, exprimere conabar, at prooemiari incipientem interpellans, ſe non abituram ait, antequam videret, me extra omne periculum conſtitutum, meque non reluctantem comitari pergit. Dum vna ambulamus, varii de ſtatu huius regionis ſeruntur ſermones, et auide ego omnia audiebam. At digreſſa eſt tandem ad narrationem, quae parum grata auribus meis erat, cum exinde coniicerem, pro praeſtita illam opera poſcere nonnulla, quae moraliter impoſſibilia mihi erant. Nam pathetice expoſuit, iniquam in hac regione matronarum ſortem, cum paedagogi hi philoſophici, literis penitus ſepulti, officia coniugalia prorſus negligant. „Poſ„ſum, *ait*, iureiurando teſtari, actum de „nobis fore, niſi vnus et alter honeſtus „ac miſericors aduena miſerias noſtras

ſub-

ſubleuaret, et malis, quibus excrucia-„
mur, medicas identidem admoueret„
manus.“ Simulabam ego, non intelligere ſcopum, ad quem collineabat. Gradum addere coepi: at frigus meum aeſtuantis deſiderium auxit. Hinc,

Conſumptis precibus, violentam tranſit ad iram,
Intendensque manus, paſſis furibunda capillis

ingratum animum mihi obiecit. At, cum nihilominus ego iter perſequor, laciniam togae meae apprehendens, obnitentem retinere moliebatur. Hinc vi adhibita, e manibus matronae me eripui, et, cum inceſſus celeritate praeſtantior eſſem, breui extra conſpectum illius me proripui. Quanta tunc rabie accenſa in me fuerit, ex his verbis, quae identidem euomuit, ſcil. *Kaki ſpalaki*, i. e. *ingrate canis*, didici. At dicteria illius Spartana nobilitate concoxi, laetus, quod ex hac ſapientum terra, cuius absque horrore memineriſſe nequeo, ſaluus quodammodo euaſiſſem.

Proxima huic prouinciae eſt *Nakir*, cognominem habens vrbem, ſiue ingentem vicum, de quo multa dicere nequeo, cum

maxima, qua poteram, festinatione, regiones, terrae philosophicae vicinas, transcurrerem, ad gentes, philosophiae, in primis vero anatomiae, minus studiosas, properans. Tantus enim terror animum inuaserat, vt quemuis in itinere obuium, an Philosophus esset, interrogarem, et cadauera et instrumenta anatomica quiescentis animo diu oberrarent. Incolae vici *Nakir* valde affabiles mihi visi sunt: nam obuius quisque officium non petenti offerens, de honestate sua prolixe testabatur. Ridiculas sane iudicabam has contestationes, cum nullum suspicionis indicium dedissem, nec vllius integritatem vnquam in dubium vocassem. At, cum nonnullis indicarem, capere me non posse, cui vsui tot contestationes easdem addito iureiurando integrarent. Egressum hoc vico, excepit viator tarde incedens, et sub pondere sarcinarum gemens. Subsistit ille me viso, ac vnde veneram, scisciatur: Verum, vbi vicum *Nakir* me nuper transmisisse indicarem, glatulatur saluum me euasisse, cum incolae, technarum noti artifices, viatores deplumes a se dimittere soleant. Regerebam ego, si facta verbis respon-

reſpondeant, integerrimos eſſe debere, cum vnusquisque, haud rogatus, honeſtatem ſuam diris execrationibus praedicaret. Subridens tunc ille: *Caue*, ait, *ne nimium credas propriae integritatis praeconibus, inprimis vero iis, qui diabolum honeſtatis ſuae teſtem prouocant.* Admonitio iſta alta mihi mente diu repoſita eſt, didicique, recte monuiſſe ſubterraneum hunc virum. Hinc, quoties debitores de honeſtate iurant, contractum reſcindo, ac mutuum repoſco.

Emenſus hanc regionem, ſtagnum fului coloris conſpicor, ad cuius ripam parata ſtabat triremis meritoria, qua vectores in *Terram rationalem* modico pretio feruntur. Pactus de naulo triremem conſcendo, ſummaque cum animi voluptate iter hoc explico: Quippe machinis quibusdam latentibus, absque miniſterio remigum, impelluntur naues ſubterraneae, incredibilique celeritate aequora ſulcant. Delatus in terram, mercenarium circumſpicio, eoque duce ad ciuitatem rationalem propero. Dum iter carpimus, ſtatum mihi ciuitatis, indolemque incolarum, comes itineris luculenter expoſuit. Audie-

bam, ciues ad vnum omnes Logicos esse, et vrbem hanc veram esse rationis sedem, indeque nomen sortitam. Ciuitatem ingressus, vera esse, quae narrauerat, expertus sum. Quiuis enim ciuis, ob iudicii acumen, grauitatem, et compositos mores, senator mihi apparuit. Hinc, sublatis in coelum manibus: O terque quaterque beatam ingemino terram, quae solos Catones parit. At, cum statum ciuitatis penitius perspexeram, multa hic segniter agi, et ob defectum stultorum rempublicam quodammodo languescere videbam. Nam, cum aequa mentis lance omnia ponderent incolae, et speciosis promissis, fucatis orationibus, et crepundiis nemo mouetur, cessant ista media, quibus ad praeclaros, et reipublicae saepe salutares conatus, facile, et absque sumptu publico, animi subditorum acui solent.

Vitia ciuitatis, quae ab exacta ista rerum ponderatione fluunt, pathetice mihi explicuit minister quidam aerarii, et quidem his verbis: *Arbor ab arbore hic non nisi solo nomine et corporis specie distinguitur. Nulla inter ciues est aemulatio, cum nulla acquiri possit distinctionis nota, et nemo vide-*

videtur ſapere, cum omnes ſint ſapientes: Stultitiam fateor eſſe vitium, ſed vt penitus exulet, non optandum. Sufficit cuiuis ciuitati, vt tot ſint ſapientes, quot ſunt munera publica. Sint, qui regant, ſint, qui regantur. Id, quod meris nugis ac crepundiis efficiunt aliarum ſocietatum moderatores, noſter hic magiſtratus non niſi ſolidis praemiis, quae aerarium haud raro exhauriunt, perficit. Nam ob praeſtitam patriae operam, nucleos poſcunt ſapientes, ſtulti vero putamine placantur. Sic exempli gratia diſtributio honorum ac titulorum, quibus tanquam hamis blandientibus capiuntur, ac ad quosuis labores facile impelluntur ſtulti, parum operatur in ciuibus, qui, ſola virtute, ac valore interno, veram exiſtimationem et ſolidum honorem acquiri poſſe, iudicant, ac proinde ſpecioſis promiſſis ſibi fucum fieri non patiuntur. Porro, mentio nominis poſt mortem in annalibus victuri, ad quaeuis pro ſalute patriae ſubeunda ſtimulat veſtros milites: Noſtri vero, mera haec eſſe aurium ludibria putantes, phraſin iſtam ſc. reuera mori, et in annalibus viuere, *non capiunt, cum vanam credant non aduturis gloriae praedicationem: Taceo innumera alia incommo-*

commoda, quae e nimio rerum omnium ſcrutinio fluunt, quaeque ſatis monſtrant, neceſſe eſſe, vt in republica bene conſtituta dimidia ſaltem pars ciuitatis inſaniat. Idem in ſocietate eſt ſtultitiae effectus, ac fermenti in ſtomacho: nam, aut nimio, aut nullo fermento laboramus.

Haec perorantem ſummo cum animi ſtupore audiebam: At, cum nomine ſenatus ciuitatem mihi offerret, in eaque domicilium figere, iteratis precibus hortaretur, rubore ſuffundor, ſuſpicans, e concepta de ſtultitia mea opinione, petitionem hanc procedere, et fermentum me iudicari, quo opus eſſet reipublicae, nimia ſapientia langueſcenti. In iſta ſuſpicione mox confirmabar, cum audirem, ſtatutum eſſe ſenatui, ingentem ciuium numerum in colonias mittere, ac in ſupplementum abeuntium, totidem ſtultos e vicinis gentibus mutuari. Hinc ciuitate ratiocinante ſubiratus egredior. Diu vero animo obuerſabatur axioma iſtud ſubterraneum, politicis noſtris adhuc incognitum; quod ſc. *in Republica bene conſtituta neceſſe ſit, vt dimidia ſaltem pars ciuitatis inſaniat.* Mirabar, praeceptum adeo ſalutare noſtri orbis

bis Philosophos tamdiu latere potuisse. At forsitan quibusdam innotuit, sed inter axiomata politica referre noluerunt, cum stultorum apud nos plena sint omnia, et nullus, absit inuidia, sit vicus, nedum ciuitas, quae saluberrimi huius fermenti defectu laborat.

Postquam temporis non nihil quieti dederam, itineri me reddens, peragraui regiones nonnullas, quas silentio praetereo, cum pauca ibi insolita, et a vulgaribus rebus abhorrentia, occurrerent. Credebam tunc, finem esse rerum mirabilium, quas Globus *Nazar* producit. At, cum in terram *Cabac* dictam ingrederer, noua oculis sistuntur monstra, ac ea, quae fidem omnem excedere videntur. Inter huius regionis incolas nonnulli sunt acephali, sine capitibus nati. Iidem per os in medio pectore positum loquuntur. Hanc ob causam, et ob istud naturae vitium, a muneribus difficilioribus, et quae cerebrum poscunt, abstineant, cum negotia maioris ponderis acephalis committi nequeant. Officia ista, ad quae admitti solent, aulica plerumque sunt. Sic cambellani, aulae magistri, gynaeceorum praefecti, et apparitores

paritores plerique, e centuriis eorum, qui absque capite sunt, desumuntur. Ex iisdem etiam creantur pedelli, aeditui, aliique, quorum officia sine cerebro peragi quodammodo possunt. In Senatum quoque nonnulli, speciali magistratus fauore, et propter merita parentum, recipiuntur, id quod absque reipublicae detrimento nonnunquam fieri potest. Docet enim experientia, in paucis senatoribus totam residere senatus auctoritatem, caeterosque numerum tantum implere, ac ad ea signanda, aut subscribenda, quae ab aliis concluduntur, adhiberi. Ita hoc tempore in senatu vrbis duo erant assessores, sine capite nati, qui tamen senatoriis stipendiis fruebantur. Nam, licet sensibus, ob naturalem defectum, essent destituti, adsensum tamen dabant, et suffragia cum aliis ferebant, feliciores in eo collegis, quod nemo, qui causa excideret, acephalis succenseret, sed in caeteros omnem bilem euomeret. Et patuit inde, tutius interdum esse, sine capite nasci. Ciuitas haec paucis huius globi vrbibus magnificentia ac nitore cedit. Aulam habet, vniuersitatem, et splendida templa.

In

In duabus, quas mox intraui, prouinciis, *Cambara* scilicet et *Spelek*, incolae omnes sunt tiliae. In eo vero differunt, quod illi ultra quatuor annos vitae tempora non extendant, his vero longe productius aeuum contingat, nam vulgo ultra quadringentos annos vitam protrahunt. Hinc multos videas auos, proauos, abauos et atauos; audias fabulas veteres sermonesque maiorum, cumque veneris illo, putes te ante aliquot saecula natum. Quantum illorum sortem miserabar, tantum hos felices praedicabam. At, postquam statum vtriusque gentis curatius examinaueram, iudicio me deceptum animaduerti. Prouinciae *Cambarae* talis erat facies. Quiuis incola, intra paucos a natiuitate menses, ad plenam, qua corporis, qua animi maturitatem excreuit, adeo, vt primus annus formationi eiusdem sufficeret, reliqui vero viderentur concessi, vt morti se praepararent. Et cum ita res essent comparatae, speciem haec terra exhibuit reipublicae vere Platonicae, in qua omnes prorsus virtutes maturuere. Nam, cum intuitu vitae breuitatis, quasi in procinctu semper starent, aspicientes aeuum

hoc

hoc tanquam portam, per quam ad alteram vitam ſubito tranſirent, ita futuri potius, quam praeſentis ſtatus imago animis inhaerebat. Vnusquisque igitur tanquam verus Philoſophus exiſtimari potuit, qui rerum terreſtrium ſecurus, ſolum theſaurum duraturum et perennem, qui in virtute, pietate, et famae integritate conſtat, ſectabatur. Vt breui praecidam, videbatur haec terra angelorum, aut ſanctorum domicilium, ac vera ſchola, vbi virtus ac pietas optime doceantur. Exinde patet, quam iniqua ſint murmura eorum, qui de breuitate vitae conqueruntur, eoque nomine quaſi litem Deo mouent. Nam vita noſtra breuis dici poteſt, quia maximam eius partem otio ac voluptate perdimus, longaque ſatis foret, ſi tempora melius locarentur.

At, in altera regione, vbi aetas vltra quatuor ſaecula producebatur, cuncta regnare videbam vitia, quae in genere humano notantur. Ante oculos tantum praeſentia, tanquam aeterna, et nunquam peritura, verſabantur.

Hinc fugere pudor, verumque, fidesque
et honeſtum,

In

In quorum ſubiere locum dolus inſidiaeque.
Porro ex iſta vitae longaeuitate alius naſcebatur funeſtus effectus. Nam ii, qui caſu bonorum iacturam fecerant, quique membris mutilati erant, aut in morbos inexplicabiles inciderant, aetatis longae moram tremulis vocibus ſolebant accuſare, ac tandem necem ſibi conſciſcere, cum ob vitae longaeuitatem nullum malorum finem viderent: Vitae enim breuitas miſeris et afflictis efficaciſſimum eſt ſolatium. Vtraque regio materia admirationis meae fuit, indeque egreſſus ſum plenus meditationum philoſophicarum.

Iter perſequor per loca abrupta ac deſerta, quae ducunt ad terram innocentem, vulgo *Spalank*. Regio haec ita dicebatur ab incolarum innocentia, ac pacifica indole. Aeſculi hi omnes erant, et omnium mortalium feliciſſimi habebantur: nullis enim affectibus ac paſſionibus erant obnoxii, ac proinde ab omnibus vitiis immunes,

Sponte ſua, ſine lege, fidem rectumque colebant.
Poena metusque aberant: nec verba minantia fixo

Aere ligabantur: nec ſupplex turba timebant
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine vindice tuti.
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non enſis erant: ſine militis vſu
Mollia ſecurae peragebant otia mentes.

In terram hanc delatus, vera eſſe omnia, quae fama acceperam, comperi: ingeniis nempe, non legibus virtutes coli. Inuidiam, cupiditatem, iram, odium, ſuperbiam, gloriae ſtudium, diſcordiam, et cuncta, quae in genere humano notantur vitia, videbam proſcripta. At ſimul cum vitiis deerant multa, quae mortales maxime ornare, et creaturas rationales a brutis diſtinguere creduntur. Praeter Theologiam, Phyſicam, et Aſtronomiam, omnes ignotae erant artes et ſcientiae: Iurisprudentia, Politica, Hiſtoria, Ethica, Matheſis, Eloquentia, multaeque aliae ſcientiae, ne nomine quidem illis notae. Et cum nullum inter eos locum obtinent inuidia, ac gloriae ſtudium, nulla proinde erat aemulatio, quae ad magna ac praeclara quaeuis ſtimulare ſolent. Nulla erant palatia, ac ſplendida aedificia, nulla ſena-

senacula aut fora, ac nullae opes, cum nullus esset magistratus, nullae lites, et nulla habendi cupido. Et vt paucis dicam: aberant vitia, et simul aberant elegantiae, artes, nitor, et innumera alia, quae virtutum nomine veniunt, quae societates ciuiles commendant, ac quae cultos ac politos reddunt homines, adeo, vt in verum potius aesculetum, quam in societatem viderer delatus. Hinc dubius diu eram, quodnam de hac gente iudicium ferrem, ecquid status iste naturalis homini optabilis foret. Tandem vero, cum considerarem, praestare incultam, quam vitiosam vitam agere, ac cum ignorantia artium quarundam abesse latrocinia, furta, caedes, et alia, quae corpus cum anima saepe perdunt, felicem hunc statum agnoui. Dum per hanc regionem incautius ambulo, sinistri pedis crus, lapidi allisum, grauiter laeditur, ac intumescit. Conspicatus hunc casum villicus, illico accurrit, ac manu decerptam vulneri imponit herbam, qua subito mitigatur dolor, ac tumor residet. Exinde coniicere licuit, in arte medendi excellere hanc gentem. Nec coniectura fefellit. Nam, cum in-

tra limites adeo anguſtos coarctantur *palankorum* ſtudia, cortice, velut polyhiſtores noſtri, non contenti, penitius omnia rimantur. Cum medico meo ob praeſtitam hanc operam gratias agerem, ac Deum huius beneficii remuneratorem dicerem, tam ſolide, erudite, ac pie, licet dictione tenui et agreſti, ille reſpondit, vt virum diuinum aut angelum, qui ſub forma arboris mihi apparuit, imaginarer. Patuit inde, quam inique ſuccenſeamus apathiae ſectatoribus, quos, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil iraſcuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioris animi officiis amputatis, in corpore ignauae ac quaſi eneruatae vitae conſeneſcere credimus. Patuit vero magis, quantum errent ii, qui neceſſitatem quandam vitiorum mortalibus imponunt, qui iram fortitudinis cotem, aemulationem induſtriae calcar, diffidentiam prudentiae fomitem ſtatuunt. Nam ex malis ouis non niſi mali corui naſcuntur, et virtutes quam plurimae, quibus ſuperbiunt mortales, et quas carminibus celebramus, dedecora potius ſunt, quam ornamenta, ſi oculo philoſophico easdem intueamur.

Relicta

Relicta hac terra, iter facio per prouinciam *Kiliac*, vbi incolae nascuntur cum certis fronti impressis notis, quae numerum annorum, ac viuendi spatium produnt. Felices quoque hos praedicabam, cum neminem improuisa mors, in ipso peccandi actu, opprimat. At, cum dies mortis vnicuique esset perspecta, poenitentiam in vltimum tempus prorogabant omnes. Hinc, si quem pium inter eos ac honestum videres, is erat, quem impressae fronti notae receptui canere iubebant. Videbam obstipis passim capitibus ire per vrbem nonnullos: omnes hi mortis candidati erant, qui dies ac momenta in digitos mittebant, ac cum horrore appropinquantem vltimam horam intuebantur. Hinc sapienter in eo etiam prouidisse creatorem videbam, et praestare iudicabam creaturis, vt mortis hora eas lateat.

Emensus hanc regionem, fretum quoddam; atri coloris, scapha transmisi, ac delatus sum in terram *Askarac*. Noua hic oculis fistuntur monstra: nam quemadmodum terra *Cabac* animantes generat sine capite, ita nonnulli huius regionis incolae, septem capitibus distincti, in lucem

prodeunt. Insignes hi polyhistores sunt, quos caeteri olim ciues, ob tantum naturae beneficium, diuino propemodum cultu prosequebantur, adeo, vt ex solis eorundem centuriis imperatores, consules, senatores, quaestores desumerentur. At, cum quot capita illis sunt, tot diuersae indoles, strenue quidem et celeriter varia simul munera obierunt, nihilque, dum rempublicam gerebant, intentatum reliquerunt, sed ob istam simul polypragmosynen, et ob varias istas, et in vno incola pugnantes ideas, omnia misere miscebant, tantaque, procedente tempore, extitit rerum confusio, vt integri saeculi labore opus fuerit, ad componendas istas, quas omniscius hic magistratus excitauerat, turbas. Cautum hinc lege est, vt aeternum a publicis ac momentosis negotiis arceantur septicipites, et vt respublica deinceps a solis simplicioribus, id est, iis, qui vnum tantum caput habent, geratur. Hinc, qui olim tanti ponderis viri, ac Diis proximi habebantur, in eodem iam fere statu sunt, quo acephali regionis *Cabac.* Nam, veluti illi, cum omnino destituti sint capite, nihil agere possunt, ita hi, ob capitum multitudinem,

titudinem, omnia peruerſe agunt. Igitur heptacephali noſtri, ab omni munere publico remoti, in perpetua iam obſcuritate conſeneſcunt. Ornamento tamen reipublicae quodammodo inſeruiunt. Hiſtrionum enim inſtar paſſim circumducuntur, vt artes exhibeant, ac vt monſtrent, quam munifica in iisdem formandis fuerit natura: at, ſi minus prodiga fuiſſet, ſique vno ſolo capite donaſſet, longe benignior dici potuiſſet. E tota hac heptacephalorum gente, tres tantum eo tempore in officiis erant, ſed ad munera iſta non admiſſi fuerunt, niſi poſt amputationem ſex capitum, quo fit, vt vno tantum capite remanente, confuſae, quibus laborabant, ideae euaneſcant, et ad ſenſum communem redigantur. Veluti arborum putatores ſaepe ramos quosdam abſcindunt, quo remanentibus maior concilietur ſanitas. Pauci tamen ex heptacephalis iſtud tentamen, ob dolorem et mortis diſcrimen, ſubeunt. Didici hinc, omne nimium nocere, et veram prudentiam in ſimplicitate cerebri, et compoſita mente conſiſtere.

Ex hac regione per loca deſerta itur ad principatum *Boſtanki*, cuius incolae,

quoad externam corporis formam, parum differunt a *Potuanis*, intus vero istud habent anomalon, quod cor in dextro femore sit positum, adeo, vt vere dici possint corda in femoralibus gestare. Hinc inter omnes huius globi incolas, máxime timidi, et imbelles censentur. Aeger animi ob itineris molestiam, cum stabulum quoddam prope portam vrbis intrarem, lentum, ac moras nectentem cauponem acriter increpui. Ille vero ingenua procumbens, lacrimis misericordiam implorabat, dextrumque femur tangendum praebuit, quo palpitationem cordis deprehenderem. Hinc ira in risum versa, lacrimas supplicantis detergeo, ac omnem metum abiicere iubeo. Surgens ille, manum meam osculatur, ac ad coenae officium digreditur. At, non ita multo post gemitibus ac, horcendo eiulatu tota personabat culina. Accurrens ego, cum stupore videbam, timidum nostrum cauponem flagellis ac pugnis in vxorem ancillasque saeuientem. Viso me, in pedes se illico coniicit, ac aufugit. Hinc ad plorantem familiam conuersus quaero, qua noxa, aut crimine, virum adeo mansuetum, ad tantam iram prouocassent. Illae

vero

vero, oculis in terram defixis, tacitae diu ſtabant, dolorem indicare non auſae; me vero quaerere pergente, ac precibus minas addente, ita fari exorſa eſt matrona: „Haud„ ſatis perſpecta, hoſpes! tibi videtur mor-„ talium indoles. Ciues huius principa-„ tus, qui armati hoſtis adſpectum ſuſti-„ nere nequeunt, et qui ad minimum ſtre-„ pitum foras miſere trepidare ſolent, re-„ gnant omnes in culinis, et in familiam„ inermem ſaeue graſſantur: cum armatis„ bella non gerunt, inermes ſint, quas„ oderint. Hinc vicinarum gentium prae-„ dae, ac ludibrio expoſita eſt respublica„ noſtra. At, in gente nobis vicina, cui„ tributum pendimus, alia eſt virorum in-„ doles: non, niſi cum armatis hoſtibus„ congrediuntur, foras imperant, ſed do-„ mi ſeruiunt. „Mirabar prudentiam matro-nae, quam meliore ſorte dignam iudica-bam. Et poſtquam mores et ingenia hu-mani generis paulo curatius examinaue-ram, vera matronam dixiſſe confeſſus ſum, cum innumeris euincitur exemplis, non ſolum eſſe Herculem, quem palla vxoris ſub-egit, ſed vulgo hanc fortium virorum eſ-ſe ſortem, vt iugo muliebri colla patien-

ter ſubdant: contra timidiſſimos, et qui corda cum *Boſtanki* incolis in femoralibus portant, in culinis eſſe heroës. Gens haec ſub clientela vicini populi, cui vectigalis eſt, perpetuo viuit.

Relicta hac gente, aliam ſcapham conſcendens, ducor ad terram, *Mikolac* dictam, in hac ſcapha furto mihi ſurripitur mantica. Poſtquam fruſtra diu cum portitore, furtum pertinaciter negante, rixatus fueram, magiſtratum loci adibam, indicans, ex quaſi-maleficio ſaltem ad ſimplicem rei reſtitutionem teneri portitorem, ſi actio depoſiti, aut furti mihi negetur. Ille vero non ſolum negare praefracte pergit, ſed inſuper calumniae actionem mihi intendit. In re adeo dubia teſtes poſcit ſenatus: at, cum nullos adducere poſſem, iusiurandum aduerſario, quo ſe purgaret, defero. Subridens ad vocem iurisiurandi, Praetor: „Nulla, *ait*, ho„ſpes! hic religione adſtringimur, ſoli „nobis dii ſunt leges patriae. Igitur pro„bationes eiusmodi fieri debent modis le„gitimis, vti expenſi latione, menſae ra„tionibus, chirographi exhibitione, ta„bularum obſignatione, et teſtium interceſſione.

ceſſione. Qui hiſce deſtituuntur, non „ ſolum fruſtra agunt, ſed et de calumnia „ damnantur. Teſtibus rem planam red- „ de, et depoſitum tibi reſtituetur. „ Ita ob defectum teſtium cauſa cadens, non tam meam, quam reipublicae huius ſortem miſeratione dignam iudicabam. Nam patuit inde, quam debiles et infirmae ſint ſocietates, ſi ſolis legibus humanis nitantur, et quam exiguae durationis ſint aedificia iſta politica, niſi religionis caemento firmentur. Triduum hic manebam, et interea temporis in perpetuo metu verſabar. Nam, quamuis ſaluberrimae ſint leges ciuitatis, et crimina grauiſſime puniantur; nulla tamen in gente athea, et omni religionis vinculo ſoluta, eſt, aut exſpectari poteſt ſecuritas, cum nulla non ſcelera, modo lateant, perpetrare non vereantur.

Relicta terra athea, et aſperi montis iugo ſuperato, deferor ad vrbem *Bracmat*, in planitie, ad montis radices ſitam. Incolae huius vrbis iuniperi ſunt. Primus, quem obuium habui, tota in me corporis mole ruens, humi ſupinum proſtrauit, cumque cauſam huius aduentitiae quaererem, veniam conceptiſſimis verbis rogat.

Mox

Mox alter palum, quem textra tenebat. lateri praetereuntis impingens, elubem me paene fecit. Imprudentiam quoque hic cauſatur, ingenti verborum ſyrmate culpam deprecans. Caecam igitur aut luſcam hanc gentem ſuſpicatus, occurſum praetereuntium ſolicite vitabam. At vitium iſtud oritur ex acuto nimis nonnullorum viſu, quo fit, vt remotiora, quae alios latent, diſcernant, propiora vero, ac quae ante pedes poſita ſunt, prae nimia oculorum acie non videant. Hi vulgo dicuntur *Makkatti*, et ſtudiis tranſcendentalibus, et aſtronomiae plerumque operantur. Nam in rebus terreſtribus, ob lumina nimis arguta, nullius fere vſus ſunt, quoniam minutiarum perſpicaciſſimi obſeruatores, in rebus ſolidis caecutiant. In metallifodinis tamen examinandis opera eorundem vtitur respublica, nam qui terrae ſuperficiem non vident, ea, quae ſub cortice eiusdem latent, perſpiciunt. Didici hinc dari nonnullos, qui ob lumen nimis lynceum caecutientes plus viderent, ſi minus acute viderent.

Superato abrupto ac difficillimi aſcenſus monte, terram ingredior *Mütak*, cuius

ius metropolis ſpeciem praebet ſaliceti, cum incolas habeat ſalices. In forum delatus, robuſtum quendam iuuenem conſpicor, ſella Patrocliana ſedentem, ac miſericordiam ſenatus implorantem. Sciſcitanti mihi, quid rei eſſet, reſpondetur: maleficum eſſe, cui hodie decima quinta dabitur doſis. Perculſus hoc reſponſo, digredior, ſolutionem aenigmatis ab hoſpite meo paulo poſt petens. Ille vero ita fari exorſus eſt: „Flagella, ſtigmata, cruces et „id genus alias poenas, quibus vicinae gen-„tes ſcelera coërcent, penitus nos ignora-„mus, quippe vitia non tam punire, quam vi-„tioſos emendare conamur. Noxius iſte, „quem in publica ſella nuper ſedentem vi-„diſti, auctor eſt inſulſus, qui ob pruritum „ſcribendi, quem neque legibus, neque ad-„monitionibus coërcere potuit ſenatus, iam „publicae poenae, ſiue medicinae ſubiici-„tur, et pergent cenſores vrbis, qui omnes „medicinae Doctores ſunt, crebris purga-„tionibus eundem macerare, donec fomi-„te libidinis reſtincto ſcribere ceſſet.„ Vix finito ſermone, ad publicum pharmacopolium ducor, vbi cum ingenti animi ſtupore, ordine diſpoſitas videbam pyxides,

his

his titulis signatas: PVLVIS AVARITIAE. PILVLAE LIBIDINIS. TINCTVRA SAEVITIAE. LENITIVVM, siue INFVSIO temperans contra AMBITIONEM. CORTEX contra VOLVPTATEM. etc. Exprimere non possum, quantas hae praestigiae cerebri vertigines mihi pepererint. Sed in ecstasin plane coniectus fui, cum viderem manuscriptorum quorundam fasciculos his titulis: SERMO MAG. PISAGI, CVIVS MATVTINA LECTIO SEX SEDES, SIVE RESOLVTIONES ALVI PRAESTAT. MEDITATIONES DOCT. IVKESI, QVAE IN SOMNIIS MEDENTVR. etc. Valde igitur paradoxam hanc gentem videbam, et, vt virtutem horum medicaminum curatius examinarem, librum primum aperui. Insulse adeo erat scriptus, vt ad primae sectionis lectionem oscitarem, et, cum legere pergerem, murmura intestinorum, et mox tormenta sentirem. Hinc, cum optime mihi valenti purgatione alui non esset opus, abiecto libro, in pedes me coniicio. Videbam hinc, nihil in mundo plane esse inutile, et libros maxime insipi-

dos,

dos, non omni vsu esse destitutos. Didici porro, gentem hanc, licet mire paradoxam, non tamen plane stultam esse. Testatus est hospes meus, diris se insomniis diu vexatum, e sola Doct. *Iukesi* lectione conualuisse, tantamque huius libri esse virtutem, vt ipsam vigilantiam stertentem reddat. His et aliis auditis, miris cogitationum aestibus agitabar. At ne circuli pristinae meae philosophiae penitus turbarentur, terram ocius relinquo, et sane, quod commodum mihi accidit, diutius his cogitationibus immorari non permiserunt noua aliarum gentium prodigia, et occurrentia passim phaenomena. Defunctus vero itinere circa hunc globum, cum philosophiam *Mütacianam* curiosius rimarer, artem medendi, quam profitetur haec gens, non plane reiiciendam iudicaui. Saepe enim expertus sum, in Europa nostra dari libros, qui vomitionem, alui solutionem, aut somnum legentibus pariunt. At, quod ad morbos animi attinet, principiis *Mütacianis* subscribere non sustineo, quamuis fatear, dari infirmitates corporis nonnullas, quas cum morbis animi confundimus, vti prudenter monuit Poeta quidam

quidam noſtri orbis, ſubſequenti epigrammate:

Sexte, diu mecum morbo vexaris eodem,
Humores acres nos cruciare ſolent.
Cum mihi ſit morbus circa praecordia verſans
Exoſus, querulus, difficilisque vocor.
At, te aegrotantem, plorant, miſerantur, amici,
In pedibus morbi vis quia tota ſedet.
Comiter excuſant te, cum ſaltare recuſas,
Immunem clamant, namque podogra tenet.
Inter conuiuas at me cantare negantem,
Faſtoſum, querulum, difficilemque vocant.
Cum minus ardua res tibi ſit ſaltatio, Sexte,
Quam ſit cardiaco pſallere ſaepe mihi.

Relicta hac terra, et ſtagno quodam fului coloris traiecto, ad terram *Mikrok* adpellor. At, ciuitatem cognominem introiturus, portam clauſam offendi. Hinc ſubſiſtere aliquamdiu cogor, donec a ſomnolento vigile, ferro et compagibus arctis obſtructa, reſeratur. Alta per totam vrbem regnabat quies, niſi quod ſtertentium ſtridor auribus ambulantis obſtreperet, adeo,

adeo, vt in somni verum domicilium, et quale fingunt Poëtae, delatus viderer. Hinc tacitus mecum: o vtinam hic nasci contigisset consulibus, senatoribus quibusdam, aliisque honestis in patria mea ciuibus, qui, cum pacis amantissimi sint, in beata hac vrbe, commode ac quiete vitam transigerent! E signis tamen ac titulis aedium, artes ac opificia coli, et iura exerceri patuit. Ducibus hisce titulis diuersorium detexi, cuius tamen nullus patebat aditus, cum fores essent clausae et oppessulatae: nam, quamuis sol medium coeli orbem traiecisset, nox erat incolis. Tandem, postquam crebris assultibus fores infestaueram, intromittor. Tempora hic in viginti tres distinguuntur horas, quarum nouendecim somno dantur, reliquae quatuor vigilio. Hinc mirum rerum tam publicarum, quam priuatarum neglectum suspicatus, cibi, quicquid ad manum erat, ocius afferri iubeo, cum vererer, ne coquum in ipso prandii apparatu nox opprimeret. At, cum cuncta hic compendio fiant, et omne, quod superfluum est, reiiciatur, diecula *Mikrokianorum* satis longa est, et rebus peragendis sufficiens. Post prandium, quod

exſpectatione citius mihi afferebatur, ab hoſpite per vrbem ducor. Templum intrauimus, vbi habitus fuit ſermo, breuis quidem, ſi temporis, ſatis vero longus, ſi ponderis ratio habeatur. Statim ad rem acceſſit orator, nullae erant ambages, tautologiae nullae, nihil ſuperfluum, adeo vt, ſi cum longiſſimis Mag. *Petri* ſermonibus, qui nauſeam mihi ſaepe mouerunt, ſubterraneam hanc orationem comparem, altero tanto copioſior eſt viſa. Eadem breuitate res forenſes expediuntur. Paucis multa referunt aduocati, et teſtes mox examinandos proferunt. Memini me tabulam initi nuper cum vicina gente foederis videre, quod conceptum erat his verbis: *Amicitia perpetua erit inter populum Mikrokianum et Splendikanos. Limites vtriusque imperii erunt fluuius Klimac, cum iugo montis Zabor. Subſcripſimus etc. etc.* Ita tribus lineis abſoluitur hic, quod integra volumina apud nos expoſcit. Patuit hinc, minori cum ſtrepitu et temporis diſpendio ad metam perueniri poſſe, ſi ſuperflua tollantur, vti dimidio breuiora viatori forent itinera, ſi recta ſemper incedere liceret. Incolae huius vrbis omnes cupreſſi ſunt, fron-

frontibus tuberosis ab aliis arboribus distinctae. At ista frontium tubera, statis auctibus ac diminutionibus crescunt decrescuntque, et, cum intumescere incipiunt frontes, grauedo sensim obrepens, vtpote humoribus ab vlcere frontis in oculos descendentibus, noctem appropinquantem indicat.

Vnius fere diei itinere ab hac terra dirimitur *Makrok*, siue vigilantium regio: quippe incolis, nunquam dormientibus, perpetuum est peruigilium. Vrbem ingressus, festinanti cuidam iuueni obuium me fisto, humillime obsecrans, vt commodum mihi aliquod hospitium monstrare dignaretur: ille vero occupatum se dicens, eodem impetu iter persecutus est. Tanta omnium erat festinatio, vt per vrbis vicos ac regiones, non ambulare, sed currere, aut volare viderentur, ac si metus esset, ne nimis sero venirent. Hinc ardere vrbem, aut alio improuiso malo exterritos ciues suspicatus, diu solus errabam, donec ad hospitium, quod suspensa ante fores tabula indicabat, delatus sum. Videbam hic alios discedentes, ascendentes alios, alios prae nimia festinatione cespitantes, adeo,

vt horae fere quadrantem in atrio aedium starem, antequam intromitterer. Innumeris mox et inutilibus quaestiunculis excipior. Quaerebat hic, cuias essem, quo tenderem, quam diu in hac ciuitate commorarer: ille, vtrum pransurus foorsum, an in communi, aut in qua stabuli cella, an in rubra, viridi, alba, an atra, an in superiori, an in inferiori domus contignatione, et eiusmodi generis alia. Hospes, qui simul curiae cuiusdam inferioris erat scriba, ad officium prandii digressus, paulo post reuertitur, ingentique verborum syrmate processum mihi litis, quae decem iam annos durauerat, quaeque iam coram foro decimo quarto agebatur, exponit. Spero, ait, intra biennii spatium terminandam fore, cum duo tantum superstint fora, vltra quae nulla datur appellatio. Attonitum me hac narratione reliquit, et patuit inde, in nihilo agendo hanc gentem esse occupatissimam. Dum aberat hospes, aedes passim circumreptans, in bibliothecam quandam incidi. Ampla satis ac instructa erat, si numerum, tenuis vero ac inops, si pondus librorum spectes. Inter libros, qui nitidissime compacti erant, notabam sequentes: 1) De-

1) Descriptio Templi Cath. 24 vol.
2) Obsidio arcis Pehunc - - 36 vol.
3) De vsu herbae Slac - - 13 vol.
4) Oratio fun. in obitum Senatoris Iacksi, 18 vol.

Reuersus hospes, statum mihi vrbis delineauit, vnde conieci, plura a dormientibus *Mikrokianis*, quam a perpetuo vigilantibus *Makrokianis* peragi negotia, cum nucleos illi arripiunt, hi vero in cortice et putamine ludunt. Sunt quoque cupressi huius regionis incolae, et externa corporis specie, si frontium tubera excipias, parum a *Mikrokianis* differunt. Sanguinem tamen aut succum non habent, qualem aliae huius globi animatae arbores. At loco sanguinis per venas fluit crassior quidam liquor, qui virtute mercuriali praeditus est. Et sunt, qui verum ac genuinum mercurium autumant, cum in thermometris eundem effectum producat.

Bidui itinere ab hac terra distat respublica *Siklok*, quae in duas foederatas societates, sed sub diuersis ac oppositis legibus viuentes, subdiuiditur. Prima dicitur *Miho*, condita a *Mihac*, insigni olim legislatore, sed inter subterraneos altero Ly-

curgo. Legibus hic in primis sumptuariis rempublicam firmaturus, omnem luxum seuere cohibuit. Hinc societas ista, ob continentiam, ac parsimoniam, noua dici meretur Sparta. At mirabar, in republica optime constituta, et legum praestantia superbiente, tot dari mendicos: nam, quocunque se vertebat oculus, arbor erat stipem petens, adeo, vt nullum iter viatori sit molestius. Curatius statum reipublicae perpendens, didici, ex ipsa incolarum continentia miserias hasce fluere. Omni enim luxu proscripto, et opulentioribus genium defraudantibus, desidem, inertem, ac mendicam vitam agit plebs, cum nihil habeat, vnde quaestum faciet. Didici hinc, tenacitatem ac parsimoniam eundem in rebus politicis effectum, quem obstructio sanguinis in corpore humano parit, producere.

In altera societate, cui nomen *Libo*, laute ac genialiter viuitur, ac nullis sumptibus parcitur. Hinc artibus opificiisque passim florentibus, ad labores, quibus non solum paupertatem expugnare, sed et ditescere queant ciues, acuunt. Et, si quis paupertate prematur, propriae desidiae indigentiam

digentiam imputet, cum quaestus faciendi nulla desit occasio. Ita opulentiorum profusio toti ciuitati animam dat, non secus, ac circulatio sanguinis membra corporis roborat, ac vegeta reddit.

Huic regioni contermina est *Lama*, Medicorum celeberrimum domicilium. Tanto ibi studio ars medendi excolitur, vt genuinus Medicinae Doctor nemo censeatur, nisi illustrem *Lamae* scholam frequentauerit. Hinc tanta Doctorum multitudine oppleta est vrbs, vt facilius sit Doctores, quam homines inuenire. Integras quoque plateas occupant pharmacopaeorum tabernae, et instrumentorum anatomicorum officinae. Dum semel otiosus per vrbem ambulo, obuiam habui arbusculam, catalogos defunctorum huius anni venales offerentem. Videbam non sine stupore, natas superiore anno centum quinquaginta arbores, at sexcentas esse mortuas. Capere sane non poteram, in ipsa Apollinis arce, tantam quotannis fieri posse ciuium stragem. Bibliopolam proinde rogo, ecqua insolita tabes aut pestis vrbem superiori anno depopulata fuisset? respondet ille, duobus abhinc annis plures

fuisse defunctos, solitam hanc esse proportionem inter natos ac defunctos, horumque numerum triplo plerumque esse maiorem, cum incolae huius vrbis perpetuis vexentur morbis, qui mortem accelerant, adeo vt, ni quotannis supplementa mitterent prouinciae, breui vacuam fore vrbem. Hinc iter maturaui, inconsultum ducens, diutius hic haerere, maxime, cum nomen Medici, et aspectus instrumentorum anatomicorum, post ea, quae in terra philosophica acciderant, nondum animo excidissent. Igitur relicta hac terra, in itinere non substiti, antequam ad vicum, quater mille passus inde distantem, venirem, vbi incolae absque medicis, et simul absque morbis viuunt.

Post bidui iter in terram liberam delatus sum. Singuli huius terrae incolae sui iuris sunt, et constant e familiis segregibus, nullis neque legibus, neque imperiis subiectis, speciem tamen societatis seruant, et in re communi consulunt seniores, qui ad pacem ac concordiam perpetuo hortantur, et de primario isto naturae praecepto, scilicet, *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias*, admonent. Cunctis

vrbium

vrbium ac vicorum portis caelata ſtabat libertatis effigies, vincula catenasque calcans, cum hoc epigrammate: AVREA LIBERTAS. In prima, quam intrabam, ciuitate, omnia ſatis tranquilla videbam, at certis faſciis diſtincti incedebant ciues, quae notae ac ſymbolae erant factionum, in quas tunc deſcripta erat ciuitas. Aditus potentiorum domuum armatis obſepti erant cuſtodibus, et omnes quaſi in procinctu ſtabant, cum finitis induciis bellum poſtridie recrudeſceret. Hinc trepidus aufugiebam, nec liberum me credebam, antequam extra conſpectum liberae terrae me proripueram.

Proxima huic terrae eſt *Iochtana*, ad cuius deſcriptionem exhorrui, cum omnia turbata magis, intuta, et confuſa crederem, quam in terra libera. Erat enim haec regio omnium religionum ſentina ac colluuies, et cuncta, quae per totum hunc planetam ſparſa erant dogmata, hic, tanquam in centro reperta, publice docebantur. Igitur ad animum reuocans, quot fluctus in plerisque Europae ſocietatibus ciere ſoleat religionum diuerſitas, vix auſus ſum ingredi metropolin *Iochtanſii*,

tanſii, vbi, quot regiones, vici ac plateae, tot templa, diuerſae, ac oppoſitae ſectae numerabantur. At euanuit mox timor, cum ſummam vbique regnare viderem concordiam, nullis ruptam querelis. Vna in rebus politicis erat facies, vna omnibus mens, vna quies, vnus labor erat. Nam, cum poena capitali ſancitum eſſet, ne alter alterius ſacra turbaret, aut alter alteri, ob dogmatum diuerſitatem ſuccenſeret, diſſenſio erat absque hoſtilitate, diſputatio absque altercatione, et nullum enaſci potuit odium, quia nulla erat perſecutio. Tantum perpetua, ſed honeſta inter diſſentientes erat aemulatio, cum quaeuis ſecta, vitae et morum ſanctitate, religionis ſuae praeſtantiam euincere conaretur. Igitur cura magiſtratus effectum eſt, vt dogmatum diuerſitas non maiores hic moueret turbas, quam diuerſae in foris mouere ſolent mercatorum tabernae, aut opificum officinae, quando ſola mercium, aut opificiorum bonitate, emptores alliciunt, nulla adhibita fraude, nulla violentia, aut obtrectatione, quo fit, vt cuncta, quae enaſci queant, diſcordiarum ſemina ſuffocentur, ac ſola foueatur honeſta

nesta, et reipublicae salutaris aemulatio. Hinc patuit, non e religionum varietate, sed e sola persecutione turbas, quae alibi regnare solent, oriri. Mores huius gentis, indolem regiminis, et causas tranquilli status, fusius mihi exposuit Literatus quidam *Iochtanensis*, auideque ego perorantis verba excipiens, alta mente reposui. Diu quidem obiectionibus meis dicenti obstrepebam, tandem vero victas dare manus cogebar, cum insigni adeo experimento theses suas euinceret. Igitur non sustinens fidem sensibus abnuere, ac id, quod res facti erat, praefracte negare, libertatem credendi, verum huius tranquillitatis, ac concordiae fontem agnoscebam: at, alio pugnae genere aduersarium adortus, officium aiebam esse legislatorum, in rebuspublicis condendis, futuram potius, quam praesentem mortalium felicitatem, et non tam id, quod mortalibus in hac vita conducit, quam quod Creatori placeat, respicere. Tunc ille hunc in modum fari exorsus est: „Falleris, ho„spes! dum Deum, veracitatis fontem,„ fucato cultu ac hypocrisi delectari credis.„ In gentibus aliis, vbi ad certam credendi„ normam

„normam publica omnes auctoritate ad-
„ſtringuntur, feneſtras aperiri videmus
„ignorantiae aut ſimulationi, cum nemo
„nec velit, nec audeat, veros animi ſenſus
„depromere, ſed plerique aliud lingua
„profitentur, aliud in pectore ſeruant.
„Hinc frigida adeo Theologorum ſtudia,
„ac veritatis detegendae neglectus: hinc
„etiam profanae eruditionis cultus, cum
„ipſimet ſacerdotes, ne infami haereticorum titulo notentur, a meditationibus
„ſacris abſtineant, ac ad alia ſtudia, quae
„minori cum diſcrimine excolere poſſunt,
„ac quae tot compedes libertati non inii-
„ciunt, deflectant. Damnari vulgo ſolent
„omnes, qui a regnanti quadam opinione
„diſcedunt. Hypocritas vero ac ſimula-
„tores improbat Deus, cui erroneus can-
„dor antiquior eſt verae, ſed ſimulatae
„fidei profeſſione.„ His auditis, ſubticui, cum gente adeo arguta diſputandi aleam inire non ſuſtinens.

Duorum fere menſium ſpatium itineri huic inſumſeram, cum tandem *Tumbac*, regionem principatui *Potuano* confinem, intrarem, quam tanquam patriam intuebar, cum moleſto itinere iam prope defun-

functum me viderem. Incolae huius regionis maximam partem oleastri sunt, gens deuota admodum ac aspera. In primo, quod intrabam, stabulo, binas fere horas ieiunus stare cogebar, ientaculum, quod frustra saepe flagitaueram, expectans. Causa cunctationis erat intempestiua hospitis religio, cum manum operi admouere nollet, antequam preces matutinas absoluisset. Defunctus solito pietatis officio,

Tandem intrans, magno porrexit murmure panem,
Pallidus, et caulem misero mihi ponit olentem
Lanteram. - - - -

At, ientaculum istud impendio mihi stetit, et testor, in deuotum magis, magisque simul immitem cauponem me nunquam incidisse. Hinc ita mecum: satius esse parcius precari, et paulo largius opera pietatis exercere. Dolorem tamen dissimulabam, satis gnarus, periculum esse, coelestibus animis crabrones irritare. Quot ciues in hac vrbe, tot rigidi Catones, ac morum erant censores. Cuncti per plateas ambulant obstipis capitibus, ac demissis ramis,

mis, contra vanitatem mundi perpetuo declamantes, ac quamuis innoxiam voluptatem damnantes: omnia enim ſeuere reprehendunt vsque ad geſtus et riſus, perpetuisque cenſuris, ac atra verborum fuligine, ſanctitatis nomen ementiuntur omnes. Et cum feſſus ego, et exhauſtus tot laboribus, innoxiis ludis animum fouere ac erigere vellem, male eo nomine paſſim audiebam, adeo, vt quaeuis domus rigidum mihi tribunal, coram quo peccatorum confeſſio fieret, videretur. Nonnulli, cum monitis ac caſtigationibus parum me moueri viderent, tanquam peſtem, aut aliam aeque contagioſam luem, me fugiebant. In moroſitatem huius gentis fuſius commentari ſuperſedeo: afferam vnum tantum exemplum, quod *Tumbacorum* characterem graphice exprimit, et vnde de caeteris facile fiat coniectura. Oleaſter quidam, olim, dum vterque *Potu* fuimus, mihi familiaris, me forte cauponam quandam praetereuntem conſpicatus, intrare iubet. Et cum audiuiſſet, genio me nonnihil indulgere, acerbitate in mores et vitam meam inuectus eſt, vt comae mihi ſtare, membraque tremere coeperint. At, dum iſta fulmina vibrat

Cato

Cato noſter, vnum atque alterum poculum identidem hauſimus, donec ebrii ambo in terram ſupini cadimus, et ab accurrentibus domum ſemimortui trahimur. Exhalata crapula, cum experrectus ad me ipſum redirem, indolem huius religionis ſerio examinabam, ac patuit tunc, zelumg entis, e vitioſis potius humoribus, ac bile, quam a vero pietatis motu, fluere. Nemini tamen hic mentem meam indicaui, ſed tacitus paulo poſt abii.

Poſt duorum menſium intercapedinem, domum tandem redii, valde fatigatus, nam ſucciſi e continua ambulatione poplites, vix membra ſuſtinebant. Ingreſſus vrbem *Potu* decimo die menſis Eſculi, ephemerides meas principi ſtatim humillime obtuli, quas ſua Serenitas mox typis euulgari iuſſit. (Notandum eſt, typographiae artem, cuius inuentores ſe iactant Europaei ac Seres, longe antiquiorem hic eſſe.) Itinerarium *Potuanis* ad palatum adeo fuit, vt crebra eiusdem lectione ſatiari nequirent. Currebant per cunctas vrbis regiones ac vicos cum hiſce ephemeridibus arbuſculae, vociferantes: ITINERARIVM CVRSORIS AVLICI SCABBAE CIRCA

CIRCA TOTVM ORBEM. Hoc ego ſucceſſu tumidus, ad maiora adſpirare coepi, munus quoddam magni ponderis mihi pollicitus. At, cum ſpe mea deceptum me viderem, nouam Principi inſinuaui petitionem, in qua labores meos extollens, debitum meritis meis hoſtimentum flagitaui. Princeps, vt erat pius ac benignus, precibus meis mouetur, curamque ſe mei habiturum gratioſe promittit: ſtetit equidem promiſſis, at totus fauor in annui mei ſtipendii augmentum terminabatur. Aliam ego laborum compenſationem ſperaueram, quocirca iſto fauore acquieſcere nequibam. At, cum crebrioribus petitionibus Principem fatigare non ſuſtinuerim, magno cancellario dolorem, qui circa praecordia verſabatur, expoſui. Solita querelas meas humanitate excepit prudentiſſimus vir, operam ſuam pollicitus, ſed monuit ſimul, vt deſiſterem a petitione adeo abſurda, iuſſit me buccae meae menſuram noſſe, ac tenuitatem iudicii metiri: „Naturam, ait, nactus es „nouercam, et deſunt tibi animi dotes, „quibus ad momentoſa reipublicae negotia „panditur iter. Sequi non debes, quae

aſſequi

assequi nequeas, aliorum naturam imi-„
taturus, omittas tuam. Porro, si ea, „
quae stulte petis, obtineres, Principem, „
ait, eo nomine male auditurum, ac „
leges infringendas: acquiescere igitur „
sorte tua, ac spem, cui natura refraga-„
tur, abiicere debes. „ Fatetur quidem
merita mea, et extollit labores, quos
nouissima peregrinatione subierim: at,
non eiusmodi, ait, esse merita, quae ad
munera reipublicae viam sternunt; nam,
si ob quemuis laborem, ob quoduis me-
ritum, ad summos honores deberetur pro-
motio, quiuis opifex, pictor, aut sculptor,
ob dexteritatem in statua fingenda, aut
tabula pingenda, senatoriam dignitatem,
tanquam laboris praemium, sibi deberi
contenderet. Merita quidem remunerari
debere, at danda esse praemia merentibus
conuenientia, ne respublica quid detri-
menti capiat, aut ludibrio exponatur. His
admonitionibus motus, rursus aliquandiu
silui. At, cum in vili adeo occupatione
canescere, nimis durum atque acerbum
mihi esset, desperatum istud, quod inter-
miseram, resumo consilium, reformatio-
nem aliquam in rebus politicis meditatus,

quo nouo aliquo commento, et reipublicae inſeruirem, ac proprio meo commodo ſimul proſpicerem.

Paulo ante nouiſſimum iter, ſtatum huius Principatus ſtudioſe examinaueram, viſurus, ecquid vitia, quibus maxime laborabat, detegerem, ac ſimul, quaenam remedia eſſent adhibenda. E ſtatu Prouinciae *Coclekuanae* didiceram, nutare rempublicam, ob mulierum ad munera publica admiſſionem, cum eaedem natura ambitioſae, auctoritatem et potentiam in infinitum extendere laborent, nec quieſcant, antequam plenum ac abſolutum imperium ſibi acquiſiuerint. Hinc ferre decreui rogationem, de excludendis, ab adminiſtratione munerum publicorum, mulieribus, ſperans, me non paucos ſuffragatores reperturum, cum rem liquidam facere, et mala, quae exinde queant naſci, ac in quantum diſcrimen adduci poſſit ſexus virilis, ni impotentiae muliebri mature nerui incidantur, ante oculos omnium ponere facile mihi foret. Et, ſi conſuetudinis huius plena abolitio nimis ardua plerisque videretur, refraenandam ſaltem, et coarctiorem reddendam eſſe

poten-

potentiam muliebrem, contenderem. Legis huius suasionis triplex erat scopus. 1) Viderer mederi velle vitio, cui respuplica erat obnoxia. 2) Nobili ac prudenti commento iudicii ac ingenii specimen exhibendo, sortem meam paulo meliorem redderem. 3) Vlciscerer iniuriam, a mulieribus mihi illatam, et maculam, ab iisdem mihi saepius aspersam, diluerem. Nam fateor lubens, proprium commodum, aut vindictae desiderium, huius consilii praecipuum fuisse fomitem. Mentem tamen callide dissimulabam, ne sub praetextu publici commodi, proprio tantum velificari, ac aliorum vestigia premere viderer nouatorum, quorum consilia vtilitatem plerumque publicam prae se ferunt, quamuis curiosius rimantibus appareat, proprium commodum, primum ac praecipuum esse argumentum, quo impelluntur.

Consilium istud, ea, qua poteram, arte formatum, efficaciſſimisque rationibus munitum, humillime Principi obtuli. Ille, cum singulari me semper prosecutus esset fauore, obstupuit ad audax adeo et stolidum inceptum, quod perniciem mihi

allaturum ominabatur. Quocirca precibus a molimine isto me deterrere conatur, - - *precibusque minas regaliter addit.* Mihi vero, freto non minus commenti vtilitate, quam fauore totius sexus virilis, quem causam communem non desertu-rum sperabam, mens immota manebat, adeo, vt nullis admonitionibus euerberari pertinacia potuerit. Hinc, secundum legem gentis, ad forum cum laqueo abstrahor, expectaturus ibi senatus iudicium. Coacto senatu, et latis suffragiis, sententia ad Principem mittitur confirmanda, ab eoque remissa, voce praeconis enunciatur, his verbis:

„ Habito maturo examine, iudica-„mus: Legem D. Scabbae, cursoris au-„lici primarii, de excludendo a muneri-„bus publicis sexu sequiori latam, per-„ferri non posse, nisi summo cum totius „reipublicae detrimento, cum dimidia „pars gentis, quae e sexu muliebri con-„stat, hanc innouationem aegerrime fit „latura, ac reipublicae proinde molesta, „ac infensa reddatur. Porro existimamus, „iniquum esse, praeclarae indolis arbores „ab honoribus, quibus se dignas praebent, omnino

omnino remouere, maxime, cum con-„
ſtet, a natura, nil temere agente, tot„
egregiis dotibus incaſſum easdem non„
eſſe ornatas. Credimus, ſalutem reipu-„
blicae poſcere, vt ingeniorum potius,„
quam nominum reſpectus, in promotio-„
nibus habeatur. Et, cum ſaepe inopia„
hominum ſtrenuorum laboret regio,„
ſtultum eſſe, vno edicto, vel ſenatuscon-„
ſulto, totam dimidiam partem, ob ſolam„
naſcendi ſortem inhabilem, et officiis„
indignam pronuntiare. Hinc re ſerius„
penſitata, praedictum Scabba ob ſtultum„
adeo, ac temerarium conſilium, more„
maiorum plectendum, iudicamus. „

Grauiter hunc caſum tulit Princeps, at, cum nunquam reſcindere ſoleret ſenatusconſultum, ſententiam propria manu ſubſcriptam, et ſolito ſigillo firmatam, publicari iuſſit, addito tamen hoc temperamento, vt, quoniam alienigena eſſem, ex nouo ſcilicet et incognito oriundus orbe, vbi praecox ingenium inter virtutes ponitur, poſſem eo nomine a ſupplicio capitali liberari. At, ne poenae remiſſione leges infirmarentur, in carcere cuſtodirer, vsque ad initium menſis Betulae,

et tunc, cum aliis legum violatoribus, ad firmamentum ablegarer.

Sententia publicata, in carcerem compingor. Suasores mihi tunc erant nonnulli amicorum, vt contra sententiam hanc protestarer, cum inter iudices meos tot matronae aut virgines fuissent, quae in propria causa iudicassent. Aliis vero tutius videbatur, culpam agnoscere, factumque stoliditate natiua, ac gentilitia excusare. At, consilium hoc constanter reieci, idque respectu hominum superterraneorum, quorum existimationi tali confessione non leuis macula inureretur.

Audiui mox, decreuisse Principem, ab omni me poena liberare, modo simpliciter gratiam illius imploraſſem, delictique veniam petiissem, quamuis *Rahagna*, siue aerarii praefecta, manibus pedibusque libertati meae obniteretur. At, vt verum fatear, sententiam non aegre ferebam. Nam munus istud, quod exercebam, morte mihi acerbius erat, ac pigebat, me diutius conuersari cum arboribus hisce, nimia sapientia turgidis. Sperabam quoque, meliorem sortem in firmamento, vbi omnes, sine discrimine, aduenas benigne recipi audieram.

CAP.

****

CAPVT X.

ITER AD FIRMAMENTVM.

Nihil a me hactenus dictum est de stupenda ista ad firmamentum relegatione, quocirca hic, tanquam loco maxime idoneo, itineris huius conspectum dabo. Solent bis quouis anno apparere alites quaedam, inusitatae magnitudinis: dicuntur hae *Cupac*, siue (Postvogel,) quae statis temporibus veniunt, ac reuertuntur. In stati huius reditus ac abitus causis detegendis, diu desudarunt Physici subterranei. Quidam putant, illectas insectis quibusdam, aut ingentis magnitudinis muscis, quarum hoc anni tempore ingens est prouentus, et quarum appetentissimae sunt hae alites, in planetam hunc descendere, nec me poenitet horum sententiae esse. Rem liquidam inde fieri putant, quod euanescentibus his muscis, statim versus firmamentum reuolent. Istud ductu quodam naturae fieri posse, euincitur exemplis aliarum auium, quae statis temporibus pro-

cul dubio, iisdem ex causis, in certis terris apparent. Alii credunt, alites has ab incolis firmamenti ita esse instructas, ac exercitatas, vt emitti ab iisdem queant tanquam falcones, ac aues venaticae, praedam ab aliis terris reportaturae. Nititur hypothesis haec extrema ista solicitudine ac dexteritate, qua vtuntur itinere hoc defunctae, cum praedam, siue vectores deponant. Monstrant quoque ex aliis circumstantiis, aut studio instructas esse has aues, aut rationis non expertes: nam, cum abeundi tempus instat, mansuetae adeo et cicures redduntur, vt iniici sibi patiantur retia, aut plagas, sub quibus quietae ac immobiles aliquot dies latent, intereaque, quasi e manibus incolarum, pascuntur insectis, quorum ingens eum in finem coacta est copia. Nam opus est, vt hac esca retineantur, donec praeparentur ea, quae in exilium abituris sunt necessaria. Apparatus huius profectionis hunc in modum fieri solet: Plagis istis, quibus illaqueatae tenentur alites, casula siue arca restibus firmata annectitur. Quaeuis arca vnius tantum arboris siue hominis est capax. Appropinquante iam profectionis tempore,

et

et deficientibus insectis, quae pabulo auium inseruierant, pennis assurgunt alites, ac per aetheris regionem iter remetiuntur. Talis erat mirabilis haec vectura, qua mihi cum aliis captiuis opus erat in nouum orbem transferendis. Tunc temporis in procinctu itineris mecum stabant duo ciues *Potuani*, qui ob alia crimina exilio damnati erant. Horum alter erat Metaphysicus, qui legem infregerat, disputando de essentia Dei, et spirituum natura. Audaciam hanc poena venaesectionis expiauerat, mox vero cum deprehensus fuisset in proposito persistere, relegatus ad firmamentum fuerat. Alter Fanaticus erat, qui dubia de rebus sacris, et iure potestatis ciuilis mouendo, vtriusque fundamenta subruere videbatur. Legibus hic publicis parere noluit, obedientiam ciuilem conscientiae suae aduersari causatus. Tentarunt amici, efficacissimis argumentis hanc pertinaciam expugnare, monstrando, quot illusionibus conscientiae dictamia, ac imaginariae inspirationes sint obnoxiae: saepius aiebant, zelum, conscientiam, aut inspirationem, cum melancholia, aut corruptis corporis humoribus confundi, monstra-

bant porro, quam stolidum sit, ad auctoritatem conscientiae prouocare, et quam iniquum, contendere, vt motus animi mei norma credendorum sit aliis, qui iisdem argumentis vti, et conscientiam conscientiae opponere queant. Tandem ostendebant, neminem, qui huic principio mordicus adhaeret, conscientiae velum tenacitati obtendens, iure ciuitatis frui posse, cum boni ciuis sit, caece legibus publicis obsequi, obedientiam vero talem praestare, nec velle, nec posse fanaticum, cui sola in rebus politicis norma sit animi dictamen. At, cum argumenta et probationes parum operentur in fanaticis, tanquam obstinatus, et incorrigibilis proscribitur, et ad firmamentum relegatur. Ita eodem tempore tres fuimus, huic itineri destinati, scilicet Nouator, Metaphysicus et Fanaticus.

Circa initium mensis Betulae, singuli e carcere ad loca separata ducimur. Haud mihi constat, quid collegis meis porro contigerit; nam de me ipso tantum solicitus, alia non curabam. Perductus ad locum destinatum, statim in arcam, siue casulam trudor, cum alimento, quantum itineri

neri aliquot dierum sufficere poterat. Non ita multo post, cum nullum sibi pabulum afferri sensserint alites, de abitu quasi admonitae, globum relinquunt, incredibili celeritate aethera secantes. Credunt vulgo subterranei, centum milliarium spatio planetam *Nazar* a firmamento diremptum. At, quantum temporis itineri insumpserim, dicere nequeo, visa vero est nauigatio haec aetherea viginti quatuor horas durasse. Post diuturnum silentium tandem confusus clamor aures meas ferire coepit, vnde coniiciebam, haud procul a terra me abesse. Videbam tunc, studiose instructas ac exercitatas esse has alites; nam tanta cura ac arte arcam terrae imposuerunt, vt illaesa omnino manserit. Ingenti mox multitudine simiorum cingor, quorum adspectus metum mihi haud leuem incussit, quoniam ab his animantibus, in planeta *Nazar*, maxime fueram vexatus. Augetur iniectus stupor, cum simios hosce sermones ferere audirem, cumque versicoloribus indutos vestibus, compositisque gradibus incedere conspicerem Coniiciebam tunc, incolas huius terrae esse. At, quoniam in ista rerum, quibus iam dudum

dum insueueram, paradoxarum farragine, nihil nouum amplius ac insolens videri debuerit, animum resumo, maxime, cum viderem, simios hos mira vrbanitate procedere, ac e casula nouum me hospitem humaniter educere. Nam vix pluribus caeremoniis in nostro orbe recipiuntur gentium Legati. Vnusquisque ordine accedens, alloquitur his verbis: *Pul Asser.* Postquam hanc aduentitiam saepius iterauerant, verbaque eadem ego tandem regesseram, immodicos edebant cachinnos, comicisque gestibus indicabant, vocis istius repetitione mire se delectari. Animaduertebam mox, incolas hos esse leues, nouitatis auidos, ac loquaces: Crederes tympana pulsari, cum loquebantur, tanta volubilitate, ac vno spiritu quasi torrente, contorquebant verba. Vt paucis dicam, erant cultu, moribus, loquela, et corporis forma, *Potuanis* e diametro oppositi. Videbantur ad primum formae meae adspectum obstupescere, causa vero stuporis praecipua erat caudae defectus: Nam, cum inter omnia animantia bruta nulla sunt, quae corporis humani figuram magis exscribunt, quam simii, ita, si cauda

mihi

mihi fuiſſet, ſui generis animal me crediderent, praeſertim, cum incolae, qui adhuc a planeta Nazar huc aduecti fuerant, prorſus ſibi diſſimiles animaduertiſſent. Tempore eodem, quo in has terras delatus ſum, tumida vbique erant maria, ob viciniam planetae Nazar: Nam ſicuti apud nos aeſtus oceani cum curriculo lunae congruit, ita firmamenti huius oceanus, quaſi planetae Nazaris comes, cum eo ſimul ſeneſcit, adoleſcitque.

Ducor ego mox ad ſpatioſam domum, lapidibus, ſpecularibus, marmore, vaſis pretioſis, ac periſtromatis inſigniter ornatam. Ad portam excubabant cuſtodes, vnde coniicere poteram, non plebeii ſimil eſſe domicilium. Et audiui mox, conſulis eſſe aedes. Ille auidus mecum loquendi, magiſtros quosdam conduxit, qui in lingua me inſtruerent. Trimeſtre fere ſpatium huic inſtitutioni datum eſt, quo elapſo, cum ſatis expedite loqui didiciſſem, credebam, me ob celeritatem ingenii, ac memoriae dexteritatem, omnium admirationem emeruiſſe. Magiſtris vero meis tardior viſus ſum ac hebetior, adeo, vt prae impatientia diſcipulum identidem

deſe-

deſerere minarentur. Hinc, veluti in planeta Nazar, ob animum praecocem vocatus per ludibrium fueram *Scabba*, ſiue praecox, ita ſimii hi, ob hebetudinem, ac tarditatem, nomen mihi dederunt *Kakidoran*, id quod denotat ſtupidum, ſiue lentum. Nam ſoli hic aeſtimantur, qui celeriter rem aſſequuntur, ac inuolucra ſenſuum, verborumque volumina, vocumque turbas fundunt. Dum in lingua ſimiorum inſtruebar, hoſpes meus ſaepe me circumduxit per vrbem, quam omni luxus ac magnificentiae genere diffluere videbam; nam multitudine vehiculorum, quadrigarum, pediſſequorum impediti, et turba vndique confluentis fluctuantisque populi iactati, vi nobis iter facere cogebamur. At hoc nihil erat, ſi cum luxu iſto, qui in metropoli regnat, comparatur, vbi tanquam in centro cernere licet, quicquid mortalium vanitas comminiſci ſolet. Linguam edoctus, ad metropolin ducor ab hoſpite, qui hoc nouo, ac inſolito dono fauorem ſenatoris cuiusdam emercaturum, ſe facile ſperabat: Nam forma regiminis hic ariſtocratica eſt, adeo, vt maieſtas reipublicae ſit penes magnum

Sena-

Senatum; et senatores ad vnum omnes sunt Patricii generis. Nam, qui e plebeia stirpe sunt, non nisi centurionatus, aut praeturas in prouinciis, et minoribus ciuitatibus sperare possunt. Ad consulatus etiam nonnunquam promouentur, sed promotio haec fieri non solet, nisi praecedente aliquo insigni merito. Et eo nomine consulatum obtinuerat hospes meus; tanta enim ei erat ingenii vbertas, vt vnius mensis spatio, viginti octo nouas leges, siue edicta (Projecten) commentus sit. Et quamuis nouationes hae, quas meditatus erat, tales essent, quae cum vtilitate publica stare nequiuerant, specimina tamen foecundi erant ingenii, quibus monstrabilem se fecerat: nam in toto subterraneo orbe, nusquam nouatores tanti aestimantur, quam in hac republica. Metropolis huius reipublicae dicitur *Martinia*, vnde nomen sortita est tota regio. Ciuitas est situs opportunitate, operum nobilitate, nauigandi solertia, et nauium bellicarum apparatu celebratissima. Magnitudine credo, et incolarum numero, Lutetiae haud cedere: tanta stipatione cunctae vrbis plateae tenebantur, vt fustibus ac pugnis

iter

iter nobis patefacere cogeremur, ituri ad eam vrbis regionem, vbi habitabat Syndicus magni Senatus. Nam hic vir erat, cui me dono oblaturus erat consul.

Cum prope aedes syndici ventum esset, hospes meus diuersorium ingreditur, vestimenta ibi compositurus, cum vellet nitido ac decenti habitu syndico se sistere. Accurrebant cateruatim mercenarii quidam, vulgo dicti *Maskatti*, siue exornatores, quorum opera vti solent omnes, antequam palatia senatorum ingrediuntur. Vestimenta hi verrunt, maculas abstergunt, et turbata, vsque ad minimas plicas, mira arte et solicitudine componunt. Vnus ex his *Maskattis* arreptum mox consulis gladium tersit, et nitidum reddidit. Alius fascias versicolores caudae illius annexuit: nam nihil est, quod hisce simiis cordi adeo sit, quam ornatus caudarum. Erant senatores, maxime vero senatorum vxores, quarum caudae, festis diebus, vix mille thalerorum sumptu, nostrae monetae, decorari poterant. Tertius *Maskatti*, siue exornator cum instrumento aderat geometrico, quo dimensionem vestium fecit, visurus, an apta et symmetrica essent omnia.

Quartus

Quartus accurrit cum lagena aquae fucatae, qua faciem illius adulterauit. Quintus pedes examinabat, paronychia ingenti cum ſubtilitate tollens. Sextus aquam apportabat redolentem, qua manus ac pedes conſulis aſperſit. Et, vt breui me expediam, iſte linteum terſui, ille pectinem frictui, hic ſpeculum viſui obiecit, cunctaque haec non minori cura, ac ſtudio facta ſunt, quam quo mappas geographicas apud nos dimetiri, et illuminare ſolent Geometrae. Tunc ego mecum: Quantum non temporis, quantum non „ ſumptus poſtulabunt ornatus mulierum, „ cum in viris ornandis et expoliendis, „ fingendis et pingendis, tanto opus ſit „ molimine. „ Et ſane mulieres *Martinianae* omnem modum excedunt, tantoque vitia corporis fuco occulunt, vt prae nimio nitore ſordeant. Nam, vbi ſeſe ſudor cum vnguentis conſociet, ilico itidem olent, quaſi cum multa iura confundit cocus: quid oleant, neſcias, niſi id vnum, vt male olere intelligas.

Hoſpes meus hunc in modum terſus, pictus, comptus, et pumicatus, ad palatium Syndici tendit, tribus tantum pediſſe-

quis ſtipatus. Cum in atrium ventum eſt, calceos depoſuit, ne pauimentum marmoreum luto vel puluere feriret. Integram fere horam ſuſpenſus ſtare cogebatur, antequam de aduentu eius certior fieri poſſet ſyndicus, nec intromiſſus eſt, niſi praeuiis munuſculis, quibus fauor cuſtodum in hac regione emi ſolet. Syndicus, aurata ſella ſublimis, poſtquam me, cum hoſpite introëuntem, conſpicatus eſt, in riſum immodicum effunditur, ac mox tot ſtultas, et ineptas quaeſtiones proponit,

- - - *vt mihi ſudor ad imos*
Manaret talos - - -

Ad quamuis reſponſionem

Ingeminat tremulos, naſo criſpante, cachinnos.

Credebam, hiſtrioniam agere, hic inter virtutes poni, cum virum adeo comicum Syndicum, ſiue eum, qui ſecundum in ſenatu locum tenet, respublica feciſſet, mentemque de ea re mox hoſpiti meo indicabam. At teſtatur ille, virum eſſe dotibus animi maxime conſpicuum. Nam quanta illi eſſet ingenii vis, patuit e multitudine negotiorum diuerſae naturae,

quae

quae in viridi etiam aetate gesserat. Tanta enim illi perceptionis erat facilitas, vt inter pocula res maximi momenti perageret, imo prandens, aut coenans, inter quoduis ferculum, legem aut edictum scribere soleret. Quaerebam tunc, quantae durationis esse solerent edicta, celeriter adeo concepta: regessit ille, vulgo durare, donec visum fuerit senatui eadem rescindere, ac antiquare.

Syndicus, postquam semihorae spatio mecum fabulatus erat, verbaque effuderat, ea fere loquacitate, qua tonsores nostri Europaei, ad hospitem meum conuersus, inter seruos, ait, suos me quidem receptum iri, quamuis animaduerteret, me ob ingenii tarditatem

Veruecum in patria, crassoque sub aëre natum,

ac proinde ad munus aliquod insigne vix esse idoneum: *Ego etiam*, ait hospes, *notaui insitum illi quendam torporem: at, si spatium detur diutius rem perpendendi, haud insulse iudicat.* Regessit Syndicus: „Hic„ opus est ministris promptis et expeditis,„ cum negotiorum multitudo nullam cun-„ctationem patiatur.„ Hoc dicto, sedulo

examinare coepit vires corporis mei, iussitque graue pondus humo tollere, id quod cum absque molestia feciſſem: „Natura, *inquit*, quam in dotibus animi „nactus est nouercam, defectum istum ro„bore corporis quodammodo compensa„uit.„ Iubeor deinde paulisper discedere in alium locum, vbi a ministris, ac seruis, mira quidem comitate excipior, at simul, nimia eorundem garrulitate, ac gesticulationibus, misere vexor. De orbe nostro tot mihi fecere quaestiones, vt, quid amplius dicerem, in promptu non esset, adeo, vt vera falsis miscere tandem coactus, curiositatem tamen eorum satiare nequirem.

Tandem reuersus hospes indicat, inter Excellentiae suae aulicos me locum accepisse. E praecedenti Syndici sermone coniicere quodammodo poteram, munus istud, mihi destinatum, non magni ponderis fore. Ominabar, aut custodis aulici, aut dispensatoris officium, mihi conferendum, at, roganti hospitem, quodnam istud esset munus, respondet: *Excellentia sua gratiosissime te constituit vehiculi sui batulum primarium (Porteur) cum annuo sti-*

pendio

pendio viginti quinque ſtercolatarum, (quaeuis ſtercolata *Martiniana* reſpondet duobus thaleris noſtrae monetae). *Pollicitus eſt inſuper, nemini hanc operam te praeſtiturum, niſi ſibi ipſi, et nobiliſſimae coniugi.* Hoc reſponſo, tanquam fulmine percuſſus, pathetice expoſui, quam indignum hoc eſſet ingenuo homine, et honeſtis parentibus nato. At, loquentem interruperunt aulici, cateruatim accurrentes, ac ineptis gratulationibus ſeminecem conficientes. Nam *Martiniani* omnes leues, futiles, ac importuni locutores, nullo rerum pondere nixi, verbis humidis et lapſantibus diffluunt. Tandem in dormitorium introducor, vbi coena parata ſtabat, et poſtquam modice coenaueram, cubile mihi monſtratur, vbi quieſcerem.

In lectum me ſubito conieci, ſed in iſto animi aeſtu ſomnum capere nequibam. Faſtus, quo a ſimiis his exceptus fueram, mentem mihi paene excuſſerat, et ſane Spartana opus erat patientia ad concoquendam inſignem adeo contumeliam. Deplorabam ſortem meam, quam in hac regione duriorem videbam illa, quam expertus fueram in planeta *Nazar*,

moxque mecum ita loquebar: „Quid si „in has oras delatus fuisset magnus prin„cipatus Potuani *Kadokus*, vir graphicus „et quantiuis pretii, perexigua sane ratio „haberetur viri, cui integro opus est „mense, edictum scripturo? Quamnam „sibi sortem promitteret *Palmka* in hac „regione, vbi inter coenandum edicta „meditantur, et conscribunt senatores?„ Animaduertebam post seriam meditationem, a terra sapientum in histrionum domicilium me esse translatum. Tandem his curis fatigato somnus obrepsit. Incertum est, quamdiu dormiuerim, cum nullum hic dierum ac noctium sit discrimen; nam tenebrae non sunt, nisi quae fiunt stato tempore, quando, per interpositionem planetae *Nazar*, eclipsin patitur sol subterraneus. Notabilis maxime haec eclipsis est, cum planeta *Nazar*, qui haud procul a firmamento natat, vmbra sua solem plane offuscet. Est quoque ob sideris perpetuam praesentiam eadem semper anni tempestas. Hinc variis inuentis, lucorum scilicet vmbra, ambulacris refrigerantibus, et cellis subterraneis, caloris incommoda propulsant incolae.

Vix

Vix somno experrectus eram, cum intrat cubiculum cercopithecus quidam, qui se collegam meum profitetur, cum restibus, ac cauda fictitia, quam natibus meis applicuit, vt ad figuram aliorum simiorum effingerer: iubet deinde me paratum esse, quoniam Syndicus, intra horae spatium, ad Gymnasium, quo, inuitatus publico programmate, cum aliis senatoribus fuerat, esset portandus. Promotio erat Doctoralis, hora decima quarta ante meridiem. Notandum hic est, quanquam ob perpetuam lucem, dies a noctibus discriminari nequeant, dies tamen in certas descriptos esse horas, semihoras, et quadrantes, idque ope horologiorum, siue clepsydrarum, adeo, vt dies cum nocte viginti duas horas Martinianas complectatur. Hinc, si cuncta ciuitatis horologia simul deficerent, impossibile esse oppidanis, horas restituere, antequam e locorum vicinorum horologiis defectum suorum emendarent. Solaria enim nec sunt, nec esse possunt, ob perpetuam vmbrarum absentiam, rectos semper, et supra verticem fidere vibrante radios. Hinc, vbicunque puteum foderis, totus illuminatur. Quod

vero ad annum attinet, is ad curſum planetae *Nazar* dirigitur, ac ordinatur, qui altero tanto citius, quam firmamentum ſubterraneum, periodum circa ſolem abſoluit.

Hora decima quarta vehiculum auratum ſuccollantes, ad Gymnaſium portamus Excellentiam ſuam. Intrantes in auditorium, ordine ſedentes conſpicamur Doctores ac Magiſtros, quorum quisque praetereunti Syndico aſſurrexit, ac caudam illi obuertit. Reuerentiae hoc ſignum eſt. Hanc ob cauſam adeo ſtudioſe caudas exornant. Mihi vero ſtultae, ac ridiculae viſae ſalutationes hae inuerſae. Nam tergum alicui obuertere, aut frigoris, aut indignationis indicium apud nos eſt: at ſuus cuique genti guſtus. Praedicti Doctores ac Magiſtri ab vtroque auditorii latere ſedebant. Et in extrema auditorii parte poſita erat cathedra, quam Doctorandus ornabat. Ante promotionis actum habita fuit diſputatio, cui hic titulus: *Diſſertatio phyſica inauguralis, in qua examinatur, ac diſcutitur grauiſſimum iſtud Problema: An ſonus, quem reddunt muſcae, aliaque inſecta, per os, vel per poſteriora egre-*

egrediatur. Praeſes priorem ſententiam defendendam in ſe ſuſcepit, quae tanto ardore ab opponentibus impugnata eſt, vt periculum eſſet, ne iurgium iſtud in pugnam cruentam abiret. Et ſane ad manus res veniſſet, niſi Senatus aſſurgens, auctoritate ſua aeſtum hunc temperaſſet. Durante diſputatione, tibiis canebatur: Nam aderat moderator certaminis tibicen, qui ſonis tum placidis, tum citatis, aut demiſſam, iacentemque orationem erigeret, aut ſaeuientem, ferocientemque cohiberet. At, his et aliis mediis ſaepe nihil effectum eſt. Difficile enim eſt modum tenere, cum de rebus grauiſſimis diſceptetur. Id quod in noſtro orbe ſaepe ſumus experti, vbi, non minori animorum motu, controuerſia multiiugae et ſinuoſae quaeſtionis feruet. Verum rixa haec, quae caedem ac ſanguinem minari viſa eſt, terminatur ſubito mutuis encomiis ac gratulationibus: haud ſecus ac in Academiis noſtri orbis, vbi ſecundum conſuetudinem paſſim receptam, e cathedra victor deſcendit Praeſes.

Finita diſputatione, actus creationis procedit his ritibus: Candidatum in me-

dio auditorii positum, compositis gradibus adeunt tres pedelli, siue ministri academici, integrumque aquae frigidae modium super caput eius effundunt, mox thuris fumo asperguut, ac vomitorium hauriendum porrigunt. Ministerio hoc, summa cum veneratione, ac capitum inclinatione, defuncti, tandem legitime creatum Doctorem pronuntiant. Obstupescens ego ad tot miras et ignotas caeremonias, cercopithecum quendam literatum, prope me stantem, quid rei esset, rogabam. Idem ignorantiam meam miseratus: per aquam, ait, thus et vomitorium innui, diluendas esse veterum vitiorum maculas, ac nouos mores, a vulgo distinctos, esse induendos. Hoc audito, damnaui stuporem meum, et admiratione satur, nihil amplius interrogaui, ne viderer, nunquam inter honestos vixisse.

Tandem tympanorum, tibiarum, ac tubarum strepitu omnia personabant: egressusque ex auditorio nouus Doctor, prasinatus et cingulo succinctus, comitem habuit totum Heliconem, vsque ad domum suam. At, cum plebeiae tantum sortis esset, non sella vehebatur, sed chiramaxio trahe-

trahebatur, praecedentibus togatis curſoribus. Actus, vti vulgo fieri ſolet, terminatus eſt lautiſſimis epulis, et temulentia conuiuarum. Nam tantum vini effuſum fuit, vt plerique ebrii domum abstraherentur, nec, niſi ope medicaminum, poſt aliquot dies conualeſcere poſſent, adeo, vt in toto iſto actu nihil deſideraretur, quin ab initio ad finem valde ſolennis fuerit, et teſtor, me nullam promotionem magis academicam, nec vllum Candidatum magis legitime creatum Doctorem, in noſtro orbe vnquam vidiſſe.

In Curiis iuſtitiae cauſae mira celeritate diiudicantur, adeo, vt non poſſem non ingenii velocitatem, et facilem iſtam apprehenſionem, huic genti peculiarem, admirari. Nam, antequam telam actionis abſoluerint aduocati, conſurgunt ſaepe iudices, et ſuffragia non minus expedite, quam eleganter ferunt. Curias has identidem frequentaui, auditurus modum procedendi *Martinianum*. Sententiae mihi initio videbantur ſolidae, et aequitate naturali nixae: at, paulo curatius examinanti, iniquae, ſtultae, ac contradictoriae apparuere, adeo, vt luſui aleae rem committere,

mittere, quam ſententiis iudicum *Martinianorum* cauſam ſubiicere ſatius duxerim. De legibus huius gentis nil dicere poſſum, ob ingentem, cui obnoxiae ſunt, viciſſitudinem; nam leges, ac iura hic veſtium inſtar, quouis anno mutantur. Hinc multi ob crimina puniuntur, quae non crimina erant eo tempore, quo committebantur: multi etiam ob id ſolum condemnantur, quod actiones eorum, quae ſecundum leges licitae erant, poſtea, noua edita lege, factae ſunt illicitae. Eo intuitu a Tribunalibus inferioribus ad ſuperiora appellant omnes, ſperant quippe, lite pendente, antiquatum iri legem priorem. Vitium hoc naſcitur ex prompta nimis legum conceptione. Huc adde, quod gens haec nouitatis auidiſſima, ob ſolam antiquitatem, vtiliſſimas leges et conſuetudines nauſeet. Nec minorem in cultu corporis, ac veſtibus notaui leuitatem. Aduocati hic magni aeſtimantur ob diſputandi ſubtilitatem: et ſunt inter illos, qui rota, vt aiunt, figulari verſatiores, non niſi dubiae, aut iniuſtae cauſae patrocinium in ſe ſuſcipiunt, monſtraturi, quanta illis in diſputando ſit dexteritas,

et

et qua arte atrum in candidum vertere valeant. Ob istam ingenii subtilitatem, saepe iniquae causae patrono fauent iudices, quibus sufficit, logice ac methodice ventilatam esse litem. Hinc dicere solent: „ Causae quidem iniquitatem perspici-„ mus, attamen, cum tanta arte, ac metho-„ do sit defensa, non possumus, quin ob„ patroni dexteritatem, ab aequo paulisper„ discedamus. „ Iura hic a Doctoribus, diuerso pretio, pro causarum natura, docentur: ex. gr. qui docent auditores malam et iniquam causam tueri, aut, vt Graeci aiunt, τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν, viginti stercolatas, qui vero aequam, decem tantum stercolatas pro labore exigunt. Formalia iuris tot ac tanta sunt, vt in immenso aliarum super alias aceruatarum legum cumulo, fundum perspicere non liceat. Nam cum *Martimani* indolis maxime sublimis, et celerrimae perceptionis sint, omne, quod simplex ac nudum est, nauseant, subtilia tantum, nodosa, atque implicita suspicientes.

Eadem est religionis facies, quae non in praxi, sed vanis speculationibus consistit. Ita ducentae ac triginta sunt opiniones

niones diuersae de forma, quae Deo sit attribuenda, et 396 de animarum natura et qualitate. Templa, siue auditoria sacra, in quibus Theologia docetur, non frequentant *Martiniani*, vt audiant, quid vsui esse possit, et vt discant praecepta bene viuendi, ac moriendi, sed tantum vt audiant, qua arte, et qua ingenii subtilitate se exprimant oratores sacri, qui, quo obscurius loquuntur, eo ardentius applauduntur, adeo, vt aegre audiant *Martiniani*, nisi ea, quae non intelligunt. Maior verborum cura est, quam rerum, oratoribus comptam magis phrasin, et teretem periodum, quam rationum neruos, ac iudicii limam affectantibus, et auditoribus non nisi blandimentis, ac sonantibus verbis attentionem commodantibus. Hinc nihil ausus sum dicere de religione christiana, quae nuda ac simplex est, et quam maxime commendat veritas non fucata.

Nusquam pluris aestimantur nouatores, quam in hac republica: quo difficilius, ac absurdius sit commentum, eo commendatius. Cum certo cuidam cercopitheco semel exposuissem naturam orbis terraquei, monstrasseмque, superficiem eius-

eiusdem inhabitatam esse, consilium mox ille proposuit de perfodienda telluris crusta, et via ad superterraneos aperienda. Commentum istud mox omnium applausum tulit, et instituta est societas, siue *superterranei commercii consortium*, ad quod cateruatim mox accurrebant incolae, collatisque symbolis, *Actiones*, vti mercatores loqui amant, emercati sunt. At, turbata his motibus tota regione, variisque familiis per hasce *Actiones* ad extrema redactis, stoliditatem commenti tandem perspicientes, ab incepto destiterunt. Ob istam tamen stultitiam, quae reipublicae tanti steterat, nil mali passus est nouator, quin insuper, ob nobilitatem facinoris, omnium laudes emeruerit, adeo, vt dicere solerent Martiniani: *quamuis conatus successu destitutus fuerit,*

magnis tamen excidit ausis.

Perscrutatus indolem huius gentis, conabar iisdem mediis aestimationem mihi aliquam apud *Martinianos* parere, nouoque commento sortem meam paulo meliorem reddere. Igitur postquam statum reipublicae huius examinaueram, vitia non pauca detexi. Videbam artificum sub-

subtiliorum omnia esse plena, opificiorum vero inopia regionem hanc laborare. Hinc legem proposui, de instituendis quibusdam opificiis, quae vsui essent publico. At, cuncta huius indolis commenta, nil, nisi risum et contemptum, apud vanam istam gentem, quae crepundiis solis delectatur, pepererunt. Hinc ego in propriam meam stupiditatem inuectus sum his verbis: *Stupidus ac iners es, ac dignus, qui in facultate baiulorum ignobili canescas.* Animum tamen non plane despondebam, et cum animaduerterem, consiliis salutaribus me nil proficere, statui tentare, stultone an inepto aliquo commento difficultatem hanc eluctarer. Consilium aperio prudenti cercopitheco, qui sponte currentem stimulat his verbis:

Aude aliquid breuibus gyaris ac carcere dignum,
Si vis esse aliquid. - - -

Et cum monstraret, non paucos hic fuisse, qui per solas nugas, ac per ea, quae pueri in faba se reperisse clamant, se commendabiles reddiderant, maxime vero per nouas quasdam vestimentorum formas, statui necesse mihi esse cum insanientibus furere.

furere. Igitur omnes artes ad signa vocans, Europaeorum stultissima commenta sedulo examinabam, tandemque, habito eorundem delectu, capitum ornamenta, quae nos *Peruccas* vocamus, hic commendare decreui. Videbam, caprarum in hac regione esse magnam copiam, e quarum lana *peruccae* quodammodo effingi possent. Et cum istud opificium beatus meus tutor diu exercuisset, artis eiusdem non plane rudis eram. Comparatis igitur lanis caprinis, effinxi *peruccam*, capiti meo conuenientem, ac ita ornatus, Syndico me sistebam. Obstupescens ille ad nouum et insolitum phaenomenon, quid rei esset, rogat, moxque capiti meo ademptam, suo imponit, ad speculum properans, vt se ipsum eo ornatu intueretur. Tantum sibi ipsi tunc, cum nouo isto capitis tegmento, placuit, vt prae gaudio alte exclamauerit: *Diis proximus sum!* Coniugem suam mox arcessiuit, vt gaudii sui participem faceret. Illa non minori laetitia exultans, maritum amplexa, testatur, nil lepidum magis, ac gratum oculis suis fuisse, cui sententiae tota etiam familia suffragatur. Tunc ad me conuersus Syndi-

cus: *Si istud tuum commentum*, inquit, *o Kakidoran! Senatui aeque arriserit, ac nobis, summos in nostra republica honores tibi polliceri poteris.* Ego vero gratias humillimas agens, Excellentiae suae petitionem mox obtuli, ad Senatum deferendam. In eadem petitione commenti mei nobilitatem exaggeraui his verbis:

EXCELLENTISSIMI, GENEROSISSIMI, ILLVSTRISSIMI, NOBILISSIMI, CONSVLTISSIMI

SENATORES,

„Naturalis ista propensio, qua feror in „vtilitatem publicam promouendam, im„pulit me, ad excogitandum, et effingen„dum nouum istud, et adhuc ignotum ca„pitis tegmentum, quod hic humillime „offero, et examini grauissimi vestri tri„bunalis subiicio, nullus dubitans, quin „gratiose excipiatur, maxime, cum com„mentum istud, ad gentis gloriam, ac or„namentum tendat, efficiatque, vt toti „orbi innotescat, inclytam Nationem „Martinianam, quantum inter omnes mor„tales virtute, ac animi dotibus eminet,

tantum

tantum cultu quoque, et veſtimentorum„
ornatu, qui corpori venerationem ac„
maieſtatem conciliat, diſtingui. Teſtor„
ſancte, proprio me commodo non ve-„
lificari, ac proinde nullam laboris mer-„
cedem exigere: ſat mihi erit, vtilitatem„
publicam, ac gloriam gentis, pro modulo„
virium mearum, promouiſſe. Si vero„
hanc meam operam praemio aliquo di-„
gnam decernat Per-illuſtris Senatus, fa-„
uorem in me collatum, grato animo lae-„
tus amplectar, quo toto orbe munificen-„
tia eiusdem eniteſcat, aliique ad ſimilia,„
aut maiora opera excudenda, acuantur.„
Eo ſolo intuitu liberalitati Senatus popu-„
lique Martiniani non obnitor. Quod„
reliquum eſt, fauori excellentium viro-„
rum me commendo.

PERILLVSTRIS SENATVS

Martiniae,
die 7mo
Menſis Aſtral.

Seruus humillimus

Kakidoran.

Traditam hanc petitionem vna cum capitis tegmento, in Senatum iturus, secum portabat Syndicus. Audiui, eodem die cessasse omnes res forenses, tantum huius commenti examen omnium animos occupauerat. Cum suffragia ferrentur, laudatur species operis, commendatur manus artificis, acceptatur deuotio donantis, et praemium statuitur. In toto senatu tres tantum senatores erant, qui huic sententiae refragabantur: at male eo nomine audiebant, ac tanquam indocti, et inurbani, munereque senatorio parum digni, notabantur.

Facto senatusconsulto, in curiam arcessor, vbi senior cercopithecus assurgens, postquam nomine totius reipublicae gratias mihi egerat, simulque indicauerat, remunerandam pro merito fore operam meam, rogabat, quanto temporis spatio mihi opus esset, ad effingendum simile capitis ornamentum. Respondebam ego, sat mihi mercedis esse, quod artificium tantorum virorum applausum, et totius Senatus niueos emeruerit calculos: pollicitus sum aliam *peruccam* bidui spatio perficiendam, et, modo alii, in opere manuario exercitati simii, quos artem

tem docerem, mihi adiungerentur, posse vnius mensis intercapedine formari *peruccas*, quae toti ciuitati sufficerent, asseuerabam. At, hoc responso commotus, in haec verba prorupit Syndicus: „Absit, Ka-„ kidoran, vt ornatus hic, toti ciuitati sit„ communis, et ob vsum nimis frequen-„ tem vilescat! necesse enim est, vt eo„ nobilitas a plebe distinguatur. „ Iudicio grauissimi viri omnes adstipulantur, ac iubentur ciuitatis censores curam agere, ne senatusconsultum violetur, neue promiscuo *peruccarum* vsu, nobilitas quid detrimenti capiat, et insigne adeo ornamentum plebeio contagio polluatur. At, edictum hoc eundem habuit effectum, quem cunctae sumptuariae leges, cum discrimine ciuium latae; nam eo maiorem transgrediendae legis ardorem in plebe concitabat. Et cum ornatus hicce mire omnibus placeret, ciues e plebe ditiores, aut commendatione amicorum, aut pecunia, titulos ac diplomata nobilitatis a Senatu sunt emercati, adeo, vt dimidia ciuitatis pars breui nobilitaretur. Tandem, cum e prouinciis etiam supplices libelli afferrentur, consultum duxit Senatus, edictum antiquare, et vni-

cuique *peruccarum* vsum permittere, adeo, vt cum voluptate totam gentem *peruccatam* (sit venia verbo!) viderem, antequam Martinia egressus sum. Lepidum sane spectaculum erat, crinitos hos simios intueri. Tantum toti genti placuit commentum, vt nouam epocham statuerit; nataque inde est aetas crinita in annalibus Martinianis.

At, vt ad me ipsum redeam, encomiis cumulatus, ac purpureo tectus pallio, vehiculo Syndici domum reportor; adeo, vt baiulus iste, qui nuper collega meus fuerat, iam equi officium mihi praestiterit. Ex eo quoque tempore ad propriam Syndici quadram fui admissus. Post laetum istud fortunae meae praeludium, inceptum opus perficere aggressus sum, sociaque eorum opera, qui mihi adiuncti erant, tot breui adornaui *peruccas*, quot toti Senatui erat opus: et, postquam integrum mensem in isto opere desudaueram, affertur mihi Nobilitatis Diploma, his verbis conceptum:

„Ob praeclarum istud, et reipublicae „salutare commentum, quo sibi totam „Martinianam gentem deuinctam reddi-

dit

dit Kakidoran, e ciuitate, Europa dicta,„
oriundus, decreuimus, eundem nobili-„
tate donare, adeo, vt ipſe cum haeredi-„
bus ſuis, ex hoc tempore, veri et genuini„
Nobiles cenſeantur, cunctisque priuile-„
giis, iuribus, ac immunitatibus, Nobili-„
tati Martinianae propriis, fruantur. Porro„
ſtatuimus, nouo auctorem nomine orna-„
re, adeo, vt loco Kakidoran, nominetur„
Kikidorian. Denique, cum nouus iſte„
ſtatus, nitoris quandam neceſſitatem im-„
ponat, annuum ſtipendium 200 Pataro-„
rum, quo nouam dignitatem tueatur,„
ſtatuimus. Datum in Senatus Curia,„
Martiniae, 4to die menſis Merian, ſub„
maiori Senatus ſigillo.„

Ita a vili baiulo in virum nobilem transformatus, in ſummo honore, et felicitate aliquandiu viuebam. Et cum animaduerterent *Martiniani*, gratia me apud Syndicum valere, amicitiam meam, ac fauorem, omnes venabantur. Adulatio captantium eo vsque progrediebatur, vt carmina panegyrica mihi certatim offerrent, ignotasque mihi virtutes affingerent. Nonnulli, quamuis ſcirent, me ignoti orbis ciuem eſſe, maiores meos longa

deducere virga, ac genealogiam a primis saeculis deriuare non dubitarunt. At, parum gratae mihi erant eiusmodi computationes, cum glorioſum non putarem, a ſimiis deſcendere. Porro, cum ſolitum ſit *Martinianis*, caudas optimatum laudibus celebrare, eodem fere modo, quo Poëtae noſtri formas virginum praedicare ſolent, vates quidam, gratiam meam aucupantes, caudae meae praeſtantiam, quamuis nulla mihi eſſet, carminibus celebrarunt. Breuis ero: adulatio eorum in tantum excreuit, vt quidam non infimi ordinis vir, quem tamen reſpectu familiae nominatim indicare ſuperſedeo, vxorem ſuam vtendam, fruendamque mihi offerre non erubuerit, ſtipulatus pro iſta liberalitate interceſſionem meam apud D. Syndicum. Sordida haec aſſentatio, cui tota gens dedita eſt, efficit, vt annales Martiniani legi vix mereantur ratione materiae, quae nil niſi encomiorum inſulſam farraginem complectitur, quamuis dictio nitida vbique ac elegans ſit: Hinc terra haec meliores Poëtas quam Hiſtoricos producit. Et conſtat, nusquam dari Poëtas ſublimiores; id quod inſigni *Martinianorum* imaginationi adſcribitur. Pro-

Prospera satis valetudine in hac terra diu vsus fui, quamuis aestus, quem perpetua solis praesentia parit, haud parum mihi molestus esset. Aluo quidem cita, et accedente febri rapida, semel decumbebam; at exiguae durationis erat febris: et testari possum, Medicum, cuius opera tunc vsus sum, ipso morbo molestiorem mihi fuisse, ob garrulitatem, quae huic genti propria est. Cum in isto statu opus mihi esset Medico, sponte mihi officium obtulit Doctor quidam medicinae, ad cuius adspectum risum continere nequibam, cum idem esset, quo tondente nuper mihi barba sonuerat. Roganti mihi, qui tam subito e tonsore in Doctorem medicinae transformari potuisset, respondet, se ex vtraque arte quaestum facere. Hoc audito, cum dubius essem, an salutem meam tali polyhistori tuto committerem, diceremque, malle me Medicum, qui solam medendi artem profitetur, sancte ille iurabat, talem Medicum in hac ciuitate non dari. Hinc curationi eius me subiicere cogor. Auxit admirationem meam Medici festinatio, nam potione, quam haurirem, mihi praescripta, subito semel

abiit, indicans, se diutius mecum commorari non posse, cum aliis negotiis, quibus distractus, eodem tempore tenebatur, auocaretur. Cum rogarem, quaenam essent negotia, tantam festinationem poscentia, respondit, adesse iam horam, qua in curia ciuitatis minori solitum munus obiret, cum simul Notarius aut scriba esset. Istam polymathiam passim in hac terra exerceri videbam, vbi nemo dubitat, multa simul opposita munera suscipere. Confidentiam istam dat mira ista ingenii velocitas, qua negotia celeriter expediunt. At, e variis erroribus, ac soloecismis hic commissis, didici, ignea haec ingenia reipublicae ornamento potius quam vsui esse.

Postquam biennii tempus in hac regione, qua baiulus, qua Nobilis, transegeram, incidi in casum quendam inopinatum, qui paene exitialis mihi fuit. In palatio Excellentiae suae mirum fauorem adhuc expertus eram, et singulari beneuolentia me prosecuta fuerat coniux Syndici, adeo, vt inter amicos eius primum locum tenere viderer. Saepe me priuato colloquio dignata erat, et, licet praesentia mea videretur mire delectari, attamen

ea

ea me semper allocuta erat verecundia, vt officia eius non nisi in bonam partem interpretarer, nec suspicari possem, fomitem huius beneuolentiae impurum esse amorem, maxime in matrona, quae inter simias non minus virtute, quam maiorum imaginibus spectabilis erat. At, procedente tempore, e sermone eiusdem aequiuoco nonnihil suspicionis mihi natum est: hanc auxerunt

Et color, et macies, et vultus, et humida saepe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti.

Tandem oculorum caligo discutitur, cum virgo quaedam epistolam mihi afferret huius sententiae:

DVLCISSIME KIKIDORIAN!

„Praeclari natales, ac insita sexui no„stro verecundia, amoris scintillas sub cor„de meo diu latitantes, ne in incendium „prorumperent, adhuc cohibuerunt. Iam „vero penitus oppressa, amoris violentiae resistere vlterius non valeo.

- - Miserere fatentis amorem,
Et non fassurae, nisi cogeret vltimus ardor.

PTARNVSA.

Haud

Haud verbis exprimere possum, in quantum me aestum coniecerit inopina haec amoris testatio. At, cum satius ducerem, vindictae furentis matronae exponi, quam infami, cum creatura heterogenea, commercio, iura naturae turbare, responsum dedi his fere verbis:

CLEMENTISSIMA DOMINA!

Perpetuus iste fauor, quo me prose-„
cutus est excellentissimis Syndicus, am-„
pla, quae in immerentem contulit bene-„
ficia, petiti moralis impossibilitas, et in-„
numerae aliae causae, quas enumerare„
superfedeo, exposcunt, vt irae et indi-„
gnationi Dominae meae potius me sub-„
iiciam, quam, vt in rem consentiam,„
omnium bipedum nequissimum, et im-„
probissimum me reddituram. Solicitor„
ad ea, quae morte mihi acerbiora sunt;„
officium mihi iniungitur, quod absque„
ignominia illustrissimae Familiae praestari„
nequit: Nam officium est, quod ipsi im-„
peranti maxime officit. Testor igitur„
sancte, voto Dominae me annuere non„
posse, quamuis in omnia alia caecam„
obedientiam pollicear *Kikidorian.*

Finitae

Finitae epistolae hoc monitum subnexui:

- - - Aspice, quantum
Aggrediare nefas; et, dum licet, effuge crimen.
Ante oculosque tuos rectum, pietasque pudorque
Consistent, et terga dabit deuicta Cupido.

Responsum hoc, annulo meo signatum, eidem virgini referendum Dominae tradidi. Effectum habuit, quem ominabar; nempe quod amor in acerbissimum odium fuerit versus,

- - - Dolor ora repressit,
Verbaque quaerenti satis indignantia linguae
Defuerunt: nec flere vacat, sed fasque nefasque
Confusura ruit, poenaeque in imagine tota est.

Aliquamdiu tamen vindictae tempus distulit, donec epistolam amatoriam, quam mihi scripserat, reciperet. Reddita epistola, subornauit nonnullos, qui iureiurando testarentur, absentis me Syndici thalamum

lamum polluere voluisse. Fabula haec tanta arte, ac verisimilitudine acta fuit, vt Syndicus de rei veritate non dubitans, in carcerem me coniici iusserit. In isto rerum articulo vnica mihi salutis via erat falsi criminis confessio, ac misericordiae dominicae imploratio, qua aut iram frangendam, aut poenam mitigandam sperabam. Nam cum domo potentissima litigare, praesertim in ea regione, vbi non merita causae, sed sola personarum qualitas respicitur, stultum mihi videbatur. Hinc omissa omni defensione, in fletus et abiectissimas preces me conieci, non poenam deprecatus, sed mitigationem poenae implorans.

Ita confessione criminis, quod nunquam somniaueram, a poena capitali liberatus, ad perpetuam captiuitatem damnabar. Diploma Nobilitatis mox mihi ademptum, a carnifice discerptum fuit, ipse ergastuli naualis candidatus, in triremem abstrahor, seruilibus ministeriis initiandus. Nauigium publicum erat, quod paratum stabat itineri in *Mezendores*, siue terras paradoxas; quod iter stato anni tempore, scil.

ſcil. menſe *Radir*, ſuſcipi ſolet. Aduehuntur ex his terris merces, quas Martinia non patitur; adeo, vt terrae iſtae Mezendoricae Martinianis quaſi Indiae quaedam ſint. Societatem commercii Mezendorici componunt mercatores, tam nobiles, quam plebeii, inter quos merces redeuntis nauigii pro rata, ſiue pro numero *Actionum*, ſiue ſymbolarum diuiduntur. Nauigia velis ac remis impelluntur, et biga captiuorum vnicuique remo aſſignatur. Ad tale ego miniſterium in hoc itinere damnabar. Quo animo iugum iſtud ſubirem, facile eſt coniicere, maxime, cum nulla noxa commeruerim inter ſceleratos, ſeruili labori, ac flagris exponi. Inter *Martinianos* varia, pro diuerſis animorum motibus, de hoc caſu erant iudicia. Hi meruiſſe me quidem poenam credebant, at, quem premebat atrocitas criminis, peractae damnationis miſeratio tuebatur. Illi meritorum meorum aliquam rationem habendam, eoque nomine poenam ſaltem mitigandam iudicabant. Honeſtiſſimi ſimii, falſo me accuſatum, inter ſe muſſitabant, at, nemo auſus eſt, palam cauſae meae patrocinari, metu potentium accuſatorum. Calamitatem

tem igitur patienter ferre decreui, et maximum afflicto solatium erat futura nauigatio, cum nouitatis auidissimus sperarem, in hoc itinere miras ac stupendas res visurum, quamuis cunctis, quae a nautis narrabantur, fidem non haberem, nec in animum inducere possem, tot ac tanta in rerum natura dari portenta. In naui nostra diuersi erant interpretes, quorum opera societas Mezendorica in hisce expeditionibus vtebatur; nam horum ministerio emptionis venditionis contractus fiebant.

CAP.

* *

CAPVT XI.

NAVIGATIO IN TERRAS PARADOXAS.

Antequam ad descriptionem huius nauigationis progredior, censores tetricos, ac rigidos moneo, ne frontem nimis contrahant ad narrationem rerum, quae naturae aduersari, ac proinde omnem fidem excedere videbuntur.

Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat; dare pondus idonea sumo:

Refero incredibilia, sed vera, et quorum ipse oculatus testis sum. Rudes ac indocti, qui extra limina patriae pedem non protulerunt, cuncta iudicant fabulosa, quibus ab infantia non assuecuerunt. Docti vero, maxime rerum Physicarum gnari, qui experientia didicerunt, quam ferax varietatum sit natura, aequiora de rebus, quae narrantur, insolitis, ferunt iudicia.

Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso maiorem infante mamillam?
Coerula quis stupuit Germani lumina, flauam
Caesariem, et madido torquentem cornua cirro?
Nempe, quod hoc illis natura est omnibus vna.
Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram
Pygmaeus paruis currit bellator in armis;
Mox impar hosti, raptisque per aëra curuis
Vnguibus a saeua fertur grue. Si videas hoc,
Gentibus in nostris risu quatiare: sed illic,
Quanquam eadem assidue spectentur praelia, ridet
Nemo, vbi tota cohors pede non est altior vno.

Inuenti sunt olim in Scythia homines, vnum oculum in medio frontis habentes, dicti *Arimaspi*. Alii sub eadem coeli plaga vesti-

vestigia pedum habentes retro porrecta. In Albania nati fuere homines, qui in pueritia canescebant. Sauromatae tertiis semper diebus cibum capiebant, medio abstinentes. In Africa celebrantur certae familiae hominum, voce, ac lingua effascinantium. Fuere in Illyriis, qui interimebant videndo, quos diutius irati aspiciebant, quique pupulas in singulis oculis binas habebant. In montibus Indiae reperti sunt homines canis capitibus, et latrantibus, aliique, oculos in humeris habentes. In extremis Indiae detecti sunt quidam, corporibus hirtis, et auium ritu plumantibus, nullo cibatu vescentes, sed spiritu florum, naribus hausto, victitantes. Quis haec et similia credidisset, nisi Plinius, autor grauissimus, non audisse, neque legisse, sed vidisse se omnia, sancte testatus fuisset? Ecquis denique credidisset, terram esse concauam, ac in visceribus eiusdem contineri solem, et planetas, nisi experientia mea mysterium istud fuisset detectum? Quis credidisset, terram dari, ab arboribus ambulantibus, ac ratione praeditis, inhabitatam, nisi eadem experientia omnem dubitationem excussisset?

Nemini tamen ob incredulitatem dicam ſcribam; nam fateor, eundem mihi ipſi, ante ſuſceptum hoc iter, fuiſſe ſcrupulum: ſplendidas eſſe fabulas, et meras credebam nugas, quae a nautis narrabantur.

Initio menſis Radir

Vela damus, vaſtumque caua trabe curruus aequor,

proſpero aliquot dies vento vſi; quocirca ferias egimus remiges, cum plenis euntibus velis, remigio non eſſet opus. Quarto vero die

Vela cadunt, remis inſurgunt haud mora nautae,
Adnixi torquent ſpumas, et coerula verrunt.

Laborem hunc valde mihi eſſe moleſtum cum animaduerteret nauclerus, vacationem mihi per interualla conceſſit, et tandem a ſeruili hoc miniſterio me penitus liberauit. Cur iſtam exercuerit humanitatem, an, quia inſontem me credebat, an vero, quod ob inſigne *peruccarum* inuentum, meliori me ſorte dignum iudicabat, dicere nequeo. Ipſe tres *peruccas* ſecum

secum duxerat, quas mihi crispandas, et comendas tradidit, adeo, vt subito e remige in crinium concinnatorem transformarer. Ista naucleri in me humanitate effectum est, vt quoties portum quendam intrauimus, in eorum semper numero essem, qui exscensionem in terram fecerunt. Quo facto, data mihi fuit occasio curiositati meae abunde satisfaciendi.

Sulcantibus mare, diu nihil memorabile obuium fuit; at, postquam conspectum litoris amisimus,

Emersere feri cano de gurgite vultus.

Sirenes erant, quae, quoties venti posuerant, et subsederant vndae, rati adnatabant, eleemosynam petentes:

Prima hominis facies, et pulcro corpore virgo
Pube tenus, postrema immani corpore Pristis.

Lingua earum Martinianae erat confinis, adeo, vt nautarum nonnulli, absque interprete, cum iisdem fabulari potuerint. Vna earum, cum offam carnis petenti

dediſſem, attentius me aſpiciens, exclamabat:

Heros euades, cunctis dominaberis oris!

At, ad omen iſtud, tanquam ad vanam adulationem, ſubridebam, quamuis ſancte teſtarentur nautae, in praedictionibus raro falli ſirenes. Poſt iter octidui tandem conſpicati ſumus terram, quam nautae *Picardaniam* vocabant. Intrantes portum, circumuolabat pica, quam telonii inſpectorem generalem aſſeuerabant, et virum quidem grauiſſimum. Vix ego riſum continui, cum audirem picam tanto munere fungentem, cumque viderem, aerarii miniſtrum

- - *per liquidum ſublimibus aëra pennis*
Currere, et aethereo corpus librare volatu.

E forma telonii praefecti iudicabam, muſcas fore cuſtodes, ac telonii miniſtros.

Poſtquam nauim noſtram ter circumuolauerat, terram repetens, mox cum tribus minoribus picis reuertitur, ac in proram nauis ſe demittit. Cachinnis mihi ilia

ilia fere soluebantur, cum viderem, vnum ex interpretibus nostris cum veneratione has picas accedere, et longos cum iisdem sermones serere. Aduentus earum causa, erat mercium examen; ex more enim inquirere debebant, ecquid mercium prohibitarum, in primis herbae vulgo dictae *Slac*, sub sarcinis lateret. Herbae huius inuestigandae causa omnes nauigii angulos perreptare, sarcinasque, ac loculos excutere solent, quoniam inuectio eiusdem a magistratu seuere prohibita est. Nam cum hac herba multas egregias, et necessarias merces commutare solent incolae, quo fit, vt herbarum *Picardanarum*, quae tamen eidem vsui inseruire possunt, pretium diminuatur; adeo, vt *Picardani* in eo Europaeis nostris sint similes, qui res appetunt, ob id solum, quod e remotis terris apportantur, ac sub alio coelo nascuntur. Telonii inspector generalis, postquam cum interpretibus nostris diu fabulatus erat, sub nauis tabulata cum reliquis, quae aderant, picis descendit, indeque reuersus, torue nos adspexit, indicans, commercium nobis cum *Picardanis* prohibitum fore, quoniam contra foedera

egimus, merces vetitas asportando. At, nauclerus experientia edoctus, quibus mediis ira inspectorum telonii mitigetur, frementi aliquot libras herbae *Slac* dono dedit, moxque deferbuit bilis, et licentiam nobis concessit exonerandae nauis.

Hoc facto, ingens picarum caterua aduolat. Mercatores hae omnes erant. Nauclerus vero exscensionem in terram facturus, me cum nonnullis aliis sequi iubet, adeo, vt quatuor numero fuerimus, qui naui egrediebamur, nempe ipse nauclerus, ego, et duo alii simii, quorum alter erat Consiliarius commercii, alter vero interpres. Ad prandium inuitati fuimus ab inspectore generali; at nulla erat mensa, cum sedilibus vti nequeant *Picardani*, quocirca in medio pauimento mappae sternuntur. Lauta et magnifica apponebantur fercula, sed patinis minutissimis, et, cum culina posita esset in superiori aedium contignatione, cum singulo ferculo picarum quadriga, quasi per impluuium descendebat. Finito prandio, Praefectus vectigalium ad bibliothecam suam nos ducit. Ingens erat librorum appa-

apparatus, sed minuti omnes, adeo, vt volumina maiora, et in folio, calendaria nostra vix magnitudine exaequarent. Vix mihi temperabam, cum viderem Bibliothecarium ad superiores loculos euolare, vt libellos in octauo, ac duodecimo depromeret. Quod reliquum est, parum ab aedibus nostris, structura et apparatu, differunt aedes *Picardanae;* cubilia vero prope tectum suspensa, veluti auium nidi stant. Quaeret hic quispiam, qui fieri possit, vt a picis, quae inter aues minorum gentium sunt, tantae molis aedificia exstruantur? At patuit e domo, tunc temporis e fundamentis exstruenda, rem fieri posse; nam opus simul vrgebant aliquot operariorum millia, adeo vt multitudo ac facilitas volandi, virium defectum quodammodo supplerent. Hanc ob causam eadem fere celeritate, qua domus nostrae, *Picardana* aedificia eriguntur. Vxor inspectoris non apparuit, vtpote puerperio impedita; nam non egrediuntur puerperae, quam diu inuolucres adhuc sunt infantes, sed breui, plumantibus iam iam pullis, in publicum prodituram ait maritus.

Haud diu in hac regione haesimus, quo circa statum regionis, incolarumque indolem ac mores delineare nequeo. Ingens tunc temporis animorum erat motus, ob bellum, inter *Picardanos* et vicinos Turdos, nuper conflatum, maxime cum postridie aduentus nostri nunciaretur, ingenti praelio aërio a Turdis fusos fuisse Picardanos; quocirca dux exercitus, cognita causa, sententiam tulit, vt alarum sectionem pateretur, quae poena hic grauis existimatur, et parum a capitali supplicio differt. Facta mercium permutatione, vela ventis damus. Vidimus haud procul a litore plumis constratum aequor, ac, e pennis, quas per maria inanis spuma torquebat, coniecimus, locum eum esse, vbi praelium habitum fuit inter Picas et Turdos.

Post tridui prosperam nauigationem, adpulimus litori terrae musicae. Iacta ancora, terram petimus praeeunte interprete nostro cum instrumento musico, quod vulgo dicimus *Bassam*. Valde ridiculum id mihi videbatur, cum, quem in finem hac sarcina se oneraret, non caperem. Cum omnia deserta videremus, et nullum

nullum creaturae veſtigium vsquam appareret, iubet nauarchus aere canoro aduentum noſtrum incolis indicare, moxque ad tubae ſonitum accurrebant circiter triginta inſtrumenta muſica, ſiue *Baſſi* vnipedes. Vera mihi incantatio hoc videbatur, cum nihil in toto itinere ſtupendum magis vidiſſem. *Baſſi* iſti *Violini*, quos eſſe incolas huius terrae comperiebam, hunc in modum formati erant. Superne collum erat oblongum cum capite minuto, ipſum corpus anguſtum et contractum, cortice quodam laeuigato erat obductum, adeo, vt inter corticem iſtum ac corpus, vacuum eſſet relictum ſpatium. Supra ventris vmbilicum natura poſuerat pectinem, ſiue ſellam cum quatuor chordis. Tota machina vno tantum pede nitebatur, adeo, vt cuncti ſingulis cruribus ſaltuatim currentes, viuaciſſima pernicitate campos transmitterent. Vt verbo me expediam: vera crederes inſtrumenta muſica, ob figurae ſimilitudinem, niſi quod duas haberent manus ac brachia. Altera manu tenebant plectrum, altera chordas pulſabant. Interpres noſter ad colloquium incolas prouocans, inſtrumentum, quod ſecum portauerat,

Suſti-

Sustinet a laeua, tenuit manus altera plectrum,
Artificis status ipse fuit: tum stamina docto
Pollice sollicitans,

mox responsum e chordis sonantibus tulit, adeo, vt alternis vicibus, diu modulando, sensus exprimerent. Initio non nisi *Adagio* modulantur, idque satis harmonice, mox vero ad dissona dilabuntur, quae auribus obstrepunt. Tandem vero musica in dulcisonum, et gratum *Praesto* terminatur. Id quod cum nostri audirent, gaudio exultabant, dicentes, de pretio mercium iam esse conuentum. Patuit mox, primum *Graue* nil nisi sermonis denotasse praeludium, ac in mutuis salutationibus constitisse. Durantibus vero dissonantiis, de pretio fuisse disputatum, ac tandem dulcisonum *Praesto* significasse negotiorum felicem transactionem: nam paulo post exonerata fuit nauis. Inter merces, quae huc afferuntur, maximi momenti est colophonium, quo plectra, siue arcus, loquelae instrumenta, oblinunt terrae musicae incolae. Hinc criminis con-

conuicti, plectri priuatione ex iudicis sententia mulctari solent, et perpetua plectri priuatio instar poenae capitalis est. Cum litem, foro nobis vicino, iudicari audirem, eo accurrebam, processum iuris musici auditurus. Causidici loco sermonis plectra mouebant, e chordis ventri impositis sonum elicientes. Durante actione, non nisi dissonantiae exaudiebantur, adeo, vt in argutis, ac gestuosis manibus omnis eloquentia resideat. Finita vero litis disceptatione, exsurgens iudex, arrepto plectro, *Adagio* modulabatur, quod idem est, ac sententiam pronuntiare; nam aduolarunt subito sententiae executores, damnato plectrum adempturi. Pueri hic speciem praebent instrumentorum, quae nos vocamus *Stokviolen*. Iisdem nulla dantur plectra, antequam tertium annum impleuerint. Quartum annum ingressi, in scholas mittuntur, vt a praeceptoribus discant, plectrorum reciprocatione sonos chordarum elicere, hoc est, quod nos dicimus, in literis erudiri, manentque sub informatorum ferulis, donec rite modulari, ac absque chordarum stridore plectra reciprocare didicerint. Mire passim ab his

his pueris, modulando nos perſequentibus, vexabamur. Interpres noſter loquelae muſicae gnarus, colophonium emendicare aſſeuerabat ſymphoniacos pueros. Dum mendicabant, ſonum *grauem* ſiue *Adagio*; cum vero compotes votorum facti eſſent, celerem et acutum ſonum, ſeu *Praeſto* ediderunt: nam ita gratiarum actio exprimi ſolet. Repulſa vero omnem iſtum Heliconem exanimat.

Rebus noſtris bene, et ex voto peractis, circa finem menſis *Cuſan*, terram muſicalem relinquimus, ac poſt aliquot dierum nauigationem conſpicamur noua litora, e quorum foetido odore coniecimus, *Pygloſſiam* eſſe. Incolae huius terrae hominibus haud ſunt diſſimiles; diſtant in eo, quod ore deſtituti, per poſteriora loquantur. Primus, qui ad nauim noſtram acceſſit, opulentus erat mercator. Ille, ſecundum gentis conſuetudinem, per poſteriora nos ſalutabat, moxque de pretio mercium paciſci incipiebat. At, magno meo malo tunc aegrotabat tonſor noſter, quocirca Pygloſſiani tonſoris opera vti cogebar. Nam, cum tonſores hic loquaciores fere

ſint

sint Europaeis, tetro, dum barbam radebat, odore stabulum repleuit, adeo, vt post discessum eiusdem thura adolere coacti fuerimus. Adsuetus iam adeo eram rebus stupendis, ac naturae aduersis, vt nihil paradoxon amplius videretur. Cum ingrata ac molesta ob hoc vitium nobis esset conuersatio cum *Pygloſſianis*, iter maturantes, paulo ante tempus definitum ancoras soluimus, maxime, cum a diuite quodam Pygloſſiano ad coenam inuitati fuerimus. Ad inuitationem enim humeros contraximus omnes, et nemo condicere voluit, nisi sub lege perpetui, dum coenaremus, silentii. E portu abeuntibus, Pygloſſiani in litore stantes, felicem nauigationem per posteriora optabant, et cum ventus e litore fiaret, nutu et manuum signis, vt salutationibus parcerent, monebamus. Nam et nimia vrbanitas molestiam parere potest. Merces, quas huc afferunt *Martiniani*, sunt aquae rosarum, balsamum, et diuersa aromatum fragrantium genera.

Cursum hinc dirigimus ad terram glacialem, foedam adeo horrendamque adspectu, vt nulla vnquam regio infelicior

ac

ac miseratione dignior mihi sit visa, cum non nisi montes, perpetua niue tecti, oculis sistuntur. Inter montium cacumina, vbi nullus admittitur sol, sparsim habitant incolae, qui omnes e glacie sunt formati. Nam quicquid inter vertices rupium est, infesto rigore, et aeterno gelu premitur omne. Hinc quoque perpetua est caligo; et, si qua lux detur, sola pruina albicans est. At, subiectae valles exustae flammis, et crematae vapore torrentur. Hinc incolae in valles descendere, nisi turbido et caliginoso coelo, non audent; et quam primum minimum solis radium conspicantur, aut ad montes reuertuntur, aut in cauernas se praecipites dant. Saepe vsu venit, vt e montibus descendentes, in itinere aut liquescant, aut aliud malum subeant. Hinc legum ruptores, aethere caligante, in planitiem deducti, palo alligantur, incendio sideris exponendi. Terra haec omnigena producit mineralia, excepto auro. Mineralia haec cruda ab aduenis mercatoribus auferuntur; nam indigenae caloris impatientes, metalla excudere nequeunt. Creditur commercium glaciale omnium *Mezendoricorum* maxime fructuosum. Omnes

Omnes hae terrae, quarum conſpectum dedi, parent magno Imperatori regionis *Mezendoricae* proprie ſic dictae; vnde reliquae a nauigantibus vulgo cognominantur inſulae Mezendoricae, quamuis propriis nominibus a ſe inuicem diſcriminentur, vti in itinerario hoc monſtratum eſt. Iſtud non minus amplum, quam mirabile imperium, huius itineris terminus eſt ac centrum. Poſt nauigationem octidui, ad metropolin imperialem peruenimus, vbi, quicquid de ſocietatibus animalium, arborum, ac plantarum cecinerunt Poëtae, hic reuera exiſtere deprehendimus. Nam *Mezendoria* tanquam communis patria eſt animalibus, arboribus, ac plantis, ratione praeditis. Quoduis ibi animal, quaeuis arbor, ius ciuitatis acquirit, modo regimini, ac legibus publicis ſe ſubiiciat. Crederes quidem, mixturam tot creaturarum diuerſae formae, et diuerſae oppoſitaeque naturae, confuſionem ac turbas parere debere. At, ipſa contrarietas feliciſſimum producit effectum, virtute prudentiſſimarum legum ac conſtitutionum, quae miſcellaneis his ſubditis, pro naturae ac ingenii modulo, ne-

gotia ac munera, vnicuique apta et conuenientia assignant. Ita ex. gr. e gente leonum, ob insitam magnanimitatem, desumuntur imperantes: Elephanti, ob iudicii acrimoinam, membra magni senatus fiunt: ad aulica officia admouentur chamaeleontes, cum variabiles sint, ac temporarii. Militiam terrestrem componunt vrsi, tigres, et id genus bellicosa animalia: in militiam vero naualem cooptantur boues et tauri. Nam cum simplices ac honesti, at parum simul morati, duri, et inflexibiles sint nautae, cumque vitam sectentur, rudi elemento, cui subsunt, conformem, nautica ministeria iisdem assignantur. Seminarium quoque est vitulorum, siue tyronum militiae nauticae (*Zee-Cadetten*), e quibus nauarchi ac praefecti maritimi desumuntur. Arbores, ob natiuam temperiem, vulgo fiunt iudices: Anseres summorum tribunalium sunt aduocati, et picae in curiis inferioribus causas agunt. Vulpes plenipotentiarii, legati, consules, agentes, ac secretarii legationum fiunt. Corui bonorum haereditariorum, siue iacentis haereditatis administratores vulgo fiunt. Capri sunt Philosophi, in primis vero Grammatici,

matici, idque respectu qua cornuum, quibus aduersarios, ob res leuissimas impetere, ac arietare solent, qua barbarum venerabilium, quibus inter omnes creaturas sunt spectabiles. Equi sunt consules ac senatores ciuitatum: Proprietarii, siue fundorum ruralium domini, ac agricolae serpentes, talpae, glires ac mures. Aues cursorum et nuntiorum munera implent. Asini, ob vocis stridorem, sunt diaconi. Luciniae cantorum ac tibicinum officiis funguntur. Galli gallinacei vrbium sunt vigiles, qui excubias agunt. Canes portarum custodes. Lupi sunt quaestores aerarii, teloniorumque inspectores, et accipitres eorundem sunt ministri.

Egregiis his institutis efficitur, vt muneribus publicis optime sit prospectum, ac, vt omnia strenue, et concinno ordine agantur. Debet igitur hoc imperium exemplar esse, quod in rebus publicis constituendis exscribant Legislatores. Nam, quod tot alibi dentur miseri, et muneribus impares viri, oritur non tam a subditorum hebetudine, quam a prauo ac peruerso ingeniorum delectu: hoc vero rite ac solicite habito, ac viris prudentibus et stre-

nuis, non ob quoduis meritum, sed ob singularem, ad certa munera aptitudinem, promotis, publica passim munera egregie administrabuntur, et aeternum florebit respublica. Quam salutare hoc institutum sit, imperii huius exemplum euincit. Testantur annales *Mezendorici*, trecentis abhinc annis, ab imperatore *Lilako*, antiquatam hanc legem, muneraque publica promiscue collata in omnes, modo praeclari aliquid feciſſent, aut virtute aliqua conspicui essent. At, promiscua haec munerum distributio, tot tantasque turbas ciebat, vt actum breui de republica videretur. Ex. gr. Lupus rebus aerarii egregie administratis, ob meritum istud maiorem sibi dignitatem deberi contendens, fit senator: arbor vero, ob vim iudicandi spectabilis, idem ob meritum, aerario praeficitur. Promotione ista praepostera, duo simul strenui viri, reipublicae prorsus inutiles redditi sunt. Porro caper, siue Philosophus, qui ad coelum a scholasticis, ob constantiam in defendendis mordicus thesibus suis, tollitur, laudibus his inflatus, splendidum aliquod munus aucupatur, et primum in aula vacantem locum petit, ac obtinet.

obtinet. Chamaeleon vero, ob morum vrbanitatem, et quod tempori obſecundare nouerit, ob iſtud meritum profeſſione academica, quam ambit ob lucrum, donatur. Hoc efficitur, vt ille non minus abſurdus fiat aulicus, quam ſtrenuus fuerat Philoſophus: hic vero ex optimo Philoſopho, in aulicum ineptiſſimum transformetur. Nam conſtantia iſta in defendendis opinionibus, quae philoſophum ornauerat, aulicum deformat, cum leuitas ac fluctuatio in aulis ſint virtutes cardinales, et aulicus, non tam id, quod verum eſt, quam id, quod tutum, ſectans, prout adſpectus aulici ſunt, varias induit formas. At, quod vitium eſt in aulis, virtus audit in ſcholis, vbi ardor iſte ſententiam mordicus propugnandi, ſtrenui ac gnaui viri ſit nota. Vt breui praecidam: cuncti ſimul ſubditi, etiam ii, qui ob certas animi dotes inter alios eminuerant, hac legis mutatione redditi ſunt nauci, ac nullius vſus, ac respublica nutare coepit. Quocirca, cum in praeceps omnia ruerent, prudentiſſimus quidam elephas, ſiue ſenator, nomine *Baccari*, malum iſtud Imperatori pathetice expoſuit. Impera-

tor de rei veritate conuictus, vitio huic mox obicem ponere decreuit. Reformatio hunc in modum proceſſit: non omnes ſimul officiis remouebantur; nam ita agendo, remedium morbo peius fuiſſet: at, vacantibus officiis, vnusquisque, relicto, cui impar erat munere, ad nouum, cui aptior erat, transferebatur. Ob hanc patriae praeſtitam operam, cuius egregius mox innotuit effectus, *Baccari* poſita fuit ſtatua, quae adhuc in foro *Mezendorico* conſpiciendam ſe praebet. Ex eo tempore antiquae leges ſancte obſeruantur.

Teſtatus eſt interpres noſter, hiſtoriam hanc narratam ſibi fuiſſe ab anſere quodam, quem arcta familiaritate complectebatur, quique inter conſultiſſimos totius vrbis cauſidicos numerabatur. Multa in hac regione inſolita, imo prorſus ſtupenda occurrunt phaenomena, quae alienigenarum, ac peregrinantium oculos in ſe conuertere queant. Solus iſte adſpectus diuerſi generis animalium, ſcil. vrſorum, luporum, anſerum, picarum etc. regionibus ac vicis vrbis inerrantium, ac ſermones

mones ferentium, admirationem simul ac voluptatem apud insuetos id genus spectaculorum excitat. Primus, qui nauem nostram ingressus est, lupus erat macilentus, siue telonii inspector, stipatus quatuor accipitribus, siue ministris, quos Europaei *Visitatores* nominant. Hi e mercibus auferebant, quicquid ad palatum erat, eoque satis indicabant, in arte, quam profitebantur, bene esse institutos, ac ad vnguem omnia scire. Nauarchus, pro solita sua benignitate, quoties naui egrediebatur, me sibi comitem adiunxit. In terram exscendentibus, primus obuius fuit gallus gallinaceus, qui, postquam pro more causam itineris, ac patriam sciscitatus fuerat, aduentum nostrum telonii prafecto indicabat. Humaniter ab eodem excepti, ad coenam inuitamur. At, vxor illius, cuius formam inter lupas celebrari audiuimus, non aderat. Absentiae causa, prout ab aliis accepimus, erat zelotypia mariti, qui non consultum duxit, tantae formae mulierem conspiciendam praebere aduenis, maxime vero nautis, qui longa continentia exhausti, ac esurientes, matronas ac virgines, in portum delati, ardenter ve-

nari solent. Variae tamen aliae matronae ad coenam admittebantur: inter easdem erat vxor cuiusdam nauarchi (Commendeur) quae vacca erat, candida, atris maculis interstincta. Proxima huic accumbebat felis nigra, vxor scil. venatoris regii, quae nuper e prouincia in vrbem venerat. Inter conuictores proxima mihi erat scropha versicolor, vxor inspectoris cloacarum (*Renouations-Inspecteur*) nam, qui eiusmodi munera obeunt, e gente porcia vulgo sumuntur. Erat illa sordida quidem, ac illotis manibus vescebatur, id quod in ista gente frequens: at officiosa admodum mihi simul videbatur; nam cibum e patina communi identidem mihi porrigebat. Mirabantur omnes insolitam istam humanitatem, in primis cum scrophis morum elegantiae non sint gentilitiae. At, mallem ego, minus cultam, cum e scrophae manibus cibum capere valde esset molestum. Notandum hic est, incolas Imperii *Mezendorici*, quamuis brutis, quoad corporis formam, sint similes, manibus tamen esse praeditas et digitis, qui e pedibns anterioribus prominent, in quo solo a quadrupedibus nostris differunt, et

cum

cum obsita sint corpora aut pilis, aut pennis, vestibus non indigent. Tantum diuites a pauperibus distinguuntur certis ornamentis, ex. gr. collaribus, ex auro vel margaritis confectis, siue fasciis, cornua tortuoso volumine ambientibus. Tot fasciarum compagibus ornatum erat caput vxoris nauarchi, vt cornua eiusdem vix discernere liceret. Excusabat illa absentiam mariti, dicens, lite, qua nuper implicitus erat, distentum, domi teneri, senatumque habere cum duabus picis, siue causidicis, qui postridie causam illius in foro agerent.

Coena finita, varia ista porca, vxor inspectoris cloacarum, cum interprete nostro secretum habuit colloquium, in quo amore se mei captam testatur: patientem ille solatur, ac remedium amoris pollicitus, me expugnare aggreditur: et, cum verbis se nihil proficere cerneret, fugam hortatur, cum sciret, omnem lapidem moturam matronam, vt voti compos fieret. Ex eo tempore in naui me continui, maxime, cum audirem, veterem huius matronae amasium, scil. philosophiae quendam studiosum, zelotypia accensum

vitae meae insidiari. At, ipsum nauis munimentum, aduersus matronae iteratos impetus, me vix tutabatur, quippe iam per internuncios, iam per epistolas, ac amatoria carmina, cordis mei duritiem emollire tentabat. Nisi subsequenti naufragio perditae fuissent literae istae, specimen poëseos porcinae exhibere potuissem. At, memoria mea cuncta exciderunt, nihilque retinui, praeter carmina ista, quibus formam suam semel ita praedicat:

Nec, mihi quod rigidis horrent densissima setis
Corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbor;
Turpis equus, nisi colla iubae flauentia velent:
Pluma tegit volucres; ouibus sua lana decori est;
Barba viros, hirtaeque decent in corpore setae.

Mercium permutatio tanta celeritate facta est, vt intra paucos dies vela facere potuerimus: at, iter nostrum non nihil remorabatur, exorta eodem tempore lis, inter

inter nautas noſtros, in procinctu iam ſtantes, et ciues quosdam *Mezendoricos*. Cauſa litis haec erat: nautam quendam *Martinianum*, forte per vrbem ambulantem, cuculus quidam dicteriis petens, per ludibrium *Peripom* vocitabat, id quod denotat hiſtrionem apud nos. Nam, cum balatrones, et comoedi in hac regione vulgo ſimiae ſint, nautam hunc pro hiſtrione cepit cuculus. Ille vero, iniuriae impatiens, deriſorem fuſtuario ſalutat, ictuque duplicato paene elumbat. Fidem Quiritium mox inclamans cuculus, circumſtantes prouocabat teſtes, quos poſtridie in foro examinandos ſtitit. Teſtibus examinatis, rem ad ſenatum vrbis detulit. Nauta igitur, linguae ac iuris *Mezendorici* ignarus, picam, ſiue cauſidicum, cauſae ſuae patrocinaturum, conducere cogitur. Acta ſic cauſa fuit coram ſenatu, et, poſt vnius horae iurgium, lata eſt ſententia huius tenoris: *Vt cuculus, tanquam aggreſſor, culpae ſuae pretium ferat, ac litis aeſtimationem praeſtet;* quam tamen, vti fieri vulgo ſolet, ſalarium cauſidici abſorpſit. Senatores, qui hanc cauſam diiudicabant, erant equi, quorum duo

duo consules dicebantur, et quatuor senatores. Iudicio aderant totidem pulli, qui vota tantum deliberatiua, non vero decisiua habebant, et ad eiusmodi actus admittebantur tanquam tyrones, ac iuris candidati. Audiui, in aliis collegiis eadem esse seminaria, e quibus desumi solent tyrones maturiores, vt vacua loca impleant.

Negotiis prospere peractis, ac nauigio rebus pretiosissimis onusto, reditum in patriam meditamur. Postquam in altum delati fuimus, repentina tranquillitas intermisit cursum: hinc alius exultantes fuscina quaerebat pisces, alius hamis blandientibus conuellebat repugnantem praedam. Mox modicum ventum nacti,

- - - castra mouemus,
Tentamusque viam, et velorum pandimus alas.

Postquam diu prospera aura, ac ferentibus ventis mare sulcaueramus, nouas conspicamur Sirenes,

- - - quae multa aspergine rorant,
Emerguntque iterum, redeuntque sub aequore rursus,

horren-

horrendum per interualla ac funeſtum eiulatum edentes. Ingenti iſtud terrore affecit nautas, vtpote experientia edoctos, lugubrem iſtam muſicam, procellas ac naufragia portendere ſolere. Hinc ex inſtanti carbaſa maiora demittuntur, et in ſua quisque miniſteria diſtribuitur. Vix defuncti erant hoc opere, cum atris coelum nubibus obduci, ac abruptis procellis aequora intumeſcere coeperint, adeo, vt gubernator nauis, qui annos fere quadraginta maria ſubterranea arauerat, ſancte teſtaretur, horrendam magis tempeſtatem ſe nunquam fuiſſe expertum. Cuncta, quae in tabulatis nauigii ſtrata iacuerunt, iam innatabant aquis, quae partim ex irrumpentibus vndis, partim etiam ex immodico agmine imbrium, cum tonitru ac fulgure cadentium, naſcebantur, adeo, vt cuncta ſimul elementa in perniciem noſtram conſpirare viderentur.

Iactamur gurgite vaſto;

Inuoluere diem nimbi, et nox humida coelum

Abs-

Abſtulit: ingeminant abruptis nubibus ignes.
Excutimur curſu, et caecis erramus in vndis.

Disrumpitur mox media nauis arbor, quam ſecutae ſunt caeterae. Hinc mortis imago omnium oculis obuerſabatur. Hic vxorem et pignora inclamauit, ille amicos ac neceſſarios, totumque nauigium lugubri vlulatu exſonuit. Igitur gubernator nauis, quamuis exſpes ipſe, verbis eosdem demulcere cogitur, ac monere, vt ceſſarent, nil profuturis gemitibus pectora diducere. At, perorantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit ac hauſit. Idem fatum ſubierunt et tres alii, inter quos erat conſiliarius commercii, cum duobus nautis. Vniuerſalem iſtam calamitatem ſolus ego patienter tuli, cum pertaeſus vitae, nullo reuertendi in *Martiniam* ſtudio ducebar, vbi libertatis ac exiſtimationis iacturam feceram, ac proinde in eorum numero eram,

Quos neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Tan-

Tantum miſeratus nauarchum noſtrum, ob praeſtitam mihi, in toto hoc itinere, beneuolentiam, verbis conceptiſſimis demiſſum illius animum erigere conabar: at, fruſtra eloquentiam exercui, nam in gemitibus, et muliebri eiulatu perſeuerabat, donec ab ingruente vnda decumana, in pelagus excuteretur. Ingraueſcente tempeſtate, nulla nauis vlterior erat cura, non arbor erat relicta, non gubernaculum, non funis aut remus, ſed quaſi rudis ac infecta materies ibat cum fluctibus. Integrum triduum, a procellis iſtis ita iactamur, metu mortis, ac ieiunio torpentes. Serenius quidem coelum per interualla apparuit, at eadem ſemper erat tempeſtatis pertinacia. Superſtitibus nautis tandem nonnihil ſolatii attulit conſpecta procul terra, rupibus ac montibus aſpera, et, cum in litora ventus ferretur, ſpes erat, breui nos eo appulſuros. Fieri id quidem nequibat absque naufragio, ob litorum aſperitatem: at, veriſimile erat, ſi non omnes, tamen nonnullos, ope tabularum naufragarum, mortis diſcrimen pro tempore euaſuros. At, dum iſta nos ſpe lactamus, in medio maris latenti ſcopulo alli-

alliditur ratis, idque tanto impetu, vt tota ſoluta compage, in centum fere fragmenta ſcindatur. In hoc aeſtu tabulam ego arripui, comitum meorum ſecurus, nam de propria tantum ſalute anxius eram, et quamnam ſortem illi experti ſint, etiamnum quaero. Veriſimile eſt, omnes miſere periiſſe, cum neminem in hanc terram delatum audiuerim. In litora ego beneficio fluentis, ac vndarum magna celeritate feror, id quod ſaluti mihi fuit; nam, ſi aliquanto diutius in illo ſtatu permanſiſſem, fame ac labore extenuatus ſine dubio periiſſem. Poſtquam intra promontorium quoddam delatus eram, detumuit vnda, turbatique maris ſonus tantum, isque iam languidus ac deſinens audiebatur. Tota haec regio montana eſt: hinc montium flexus crebrique vertices, confracta in humeros iuga, et concaui vallium ſinus, inaequaliter aërem ſcindunt; quae cauſa etiam voces multis in locis reciprocas facit. Cum litus me prope iam attigiſſe cernerem, altum exclamaui, ſperans, ad clamorum excitatos litoris accolas, auxilio mihi venturos. Ad primum clamorem nulla redditur echo: at, cum

cum integrarem, ſonus quidam e litore exauditur, ac procurrere e ſyluarum latebris videbam incolas terrae, ac ſcapha quadam mihi obuiam ire. Facta erat ſcapha ex arbuteis virgis, et vimine querno, id quod ſatis indicabat, non valde moratam et excultam eſſe hanc gentem. At, adſpectus remigantium mero me gaudio affecit; nam quoad formam corporis nihil ab hominibus differebant, et ſoli erant homines, quos in toto hoc itinere ſubterraneo videre mihi contigerat. Similes ſunt hominibus noſtri orbis, ſub zona torrida degentibus; nam barbas habent nigras, et capillos vibratos, et qui flauos et promiſſos habent crines, inter monſtra referuntur. Tandem ad fragmentum nauis, quo ferebar, appellunt, manusque ſuppliciter me tendentem excipiunt,

Et ſale tabentes artus in litore ponunt,

vbi cibo ac potu, quamuis rudi ac plebeio, refocillatus, (nam integrum triduum cum ſiti ac inedia pertinaciter depugnaueram) breui conualui.

* *

CAPVT XII.

APPVLSVS AD LITORA QVAMITICA.

Interea ingens vndique fit hominum confluxus. Iidem ad colloquium me identidem prouocabant, sed ignarus sermonis, quid responderem, nesciebam. Verba, quae saepius repetebant, scilicet *Dank Dank*, cum germanica esse viderentur, respondebam primum germanice, mox danice, ac tandem latine: sed ignotas sibi has linguas esse capitum concussione monstrabant. Tentabam denique linguis subterraneis scilicet *Nazarica* et *Martiniana*, mentem indicare, sed frustra. Hinc coniiciebam, gentem hanc esse insociabilem, ac nullo commercii foedere cum aliis subterraneis iunctam, ideoque necesse mihi esse, etiam in hac regione repuerascere, ac ludo literario rursus initiari.

Postquam diu sermones miscueramus, sed ita, vt alter alterum non intelligeret, deducor ad casulam vimineam: nullae ibi erant

erant sellae, nulla scamna, nullae mensae: nam humi sedentes cibum capiebant, defectuque cubilium, solo interiecto stramento, promiscue pauimento pernoctabant, id quod eo maiorem mouit admirationem, cum densissimis syluis regio abundet. Sola alimenta erant lac, caseus, panis hordaceus, et caro, quam pruinis imponere solebant, rei coquinariae omnino ignari. Breui: tales fere erant, quales primi homines,

Queis neque mos, neque cultus erat; nec iungere tauros,
Nec componere opes norant, aut parcere parto;
Sed rami atque asper victu venatus alebat.

Hinc Cynicam vitam hic diu traduxi, donec in lingua tantum proficerem, vt cum incolis loqui, ac ignorantiae eorum succurrere possem. Et sane minima, quae dabam praecepta, tanquam oracula habita fuerunt. Hinc cuncti, e pagis circumiacentibus nominis mei fama exciti, cateruatim ad me, tanquam ad insignem Doctorem, de coelo sibi missum, confluebant.

Et audiebam, nouam temporis epocham, ab aduentu meo, a nonnullis ſtatui. Haec omnia eo gratiora mihi erant, quoniam in *Nazar* ac *Martinia*, illic ob velox ingenium ac temeritatem, hic ob hebetudinem, omnibus ludibrio fueram. Animaduertebam tunc, verum eſſe tritum iſtud, ſcilicet inter coecos regnare ſtrabones. Nam in terram veneram, vbi triuiali eruditione, ac rebus fere nihili, illuſtrem me reddere, ac ad ſummos honores aſcendere poteram. Et ampla erat occaſio, vires meas experiundi, cum omnia large ad vſus humanos ſuggereret haec regio: nam terra ſponte quam plurima fundit, creditum foenus optima fide reddit, et tam deliciis, quam neceſſariis famulatur. Non indociles quidem erant huius terrae incolae, neque ingeniis plane deſtituti: at, cum nil didiciſſent, in ſpiſſiſſima caligine verſabantur. Narranti mihi genus, patriam, naufragium, et alia, quae in itinere meo expertus eram fata, nemo fidem habuit. Credebant potius, me ſolis eſſe incolam, et ab hoc aſtro deſcendiſſe: quocirca vulgo me *Pikil-Su*, id eſt, legatum ſolis, vocitabant. Exiſtentiam quidem

Dei

Dei non negabant, sed de probatione tanti dogmatis non erant soliciti, sufficere sibi credebant, maiores ita credidisse: hoc solo dogmate tota eorum theologia absoluebatur. In studio morali solum istud praeceptum didicerant: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Nullis suberant legibus, sola Imperatoris voluntas lex erat, ac nulla proinde, nisi publica crimina, puniebantur. Alia si quis facinora perpetrauerat, praesentiam illius fugiebant caeteri, et contemptus iste nocentibus tam grauis ac intolerabilis erat, vt non pauci, aut aegritudine animi, occumberent, aut violentas sibi manus prae taedio vitae inferrent. Chronologiam ac temporum computationes ignorabant, tantum ab eclipsi solis, quae per interpositionem planetae *Nazar* fit, annos computabant: Adeo, vt, cum de aetate alicuius quaereretur, tot eclipses vixisse responderetur. Physica eorum ieiuna admodum et absurda erat: credebant, solem esse auream laminam, ac planetam *Nazar* caseum. Cum quaererem causam, cur statis vicibus crescerent, ac decrescerent planeta *Nazar*, respondebant, istud se nescire. Diuitiae

et facultates maxime in porcis consistebant, quos in syluam missos, notis ac characteribus distinguebant, et aestimabantur vniuscuiusque opes e numero porcorum. Ingratas arbores, ac glandem non ferentes, flagellis caedere solebant, quoniam sterilitatem istam ab inuidia ac malitia earundem fluere stolide credebant.

Talis erat status miserae huius gentis, quam artibus, ac praeceptis ad humanitatem perduci posse mox desperabam, at, ad animum reuocans istud

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit,
Si modo culturae patientem praebeat aurem,

in gentis barbarae cultura omne studium posui, eamque ob operam, tanquam diuinus homo, inter illos habitus sum, tantaque de sapientia mea erat praesumtio, vt nihil mihi impossibile crederent.

Hinc vbi oues furto, morbo periere capellae,
Spem mentita seges, bos est enectus aratro,
Offensi damnis media de nocte ruebant

ad

ad tugurium meum, opem humiliter implorantes. Ante poſtes ianuae meae procumbentem vidi villicum quendam, in lacrimas effuſum, ac manibus, vsque ad articulorum ſtrepitum, contritis, opem meam implorantem. Doloris cauſam me quaerente, de arborum ſuarum contumaci ſterilitate queritur, humillime petens, autoritate mea efficerem, vt glandem illae pro more ferrent. Audiebam, totam hanc terram parere regi, cuius ſedes eodem tempore octo dierum itinere diſtabat a vico, vbi tunc commorabar; dico eodem tempore, quoniam ambulatoria erat metropolis, et pro aedibus fixis tentoria habebat, quae cum familia regia ac ſubditis, ex vna in alteram prouinciam, transferri ſolebant. Rex, qui tunc ſceptra tenuit, erat vir aetate profectus, et dicebatur *Casba*, id quod magnum Imperatorem denotat. Merebatur quidem regio haec, reſpectu terrarum, quas ingenti tractu perreptat, regnum dici, ſed ob ignorantiam incolarum, viribus vti neſcientium, exigui ponderis habita fuit, ideoque vicinorum inſultibus ac ludibriis expoſita, ſaepe gentibus maxime ignobilibus tributum pendere coacta fuit.

Fama nominis mei, ac virtutum mearum, per cunctas breui prouincias diffundebatur. Nihil, nisi me, tanquam oraculo, consulto, ex eo tempore suscipiebant incolae, et quoties res susceptae destituebantur successu, a maleuolentia et frigore meo id oriri credebant. Hinc erant, qui sacrificiis iram meam placare conabantur. Stupidissimae gentis ineptias omnes enumerare superfedeo: sat erit, vnam vel alteram afferre, vnde de caeteris facilis erit coniectura. Grauida mulier effici posse opera mea credebat, vt foetus, quem in vtero gestabat, sexus virilis foret: alius, vt parentibus senio effoetis, aetatem et annos redderem iuueniles, orabat: tertius, vt per aethera se efferrem ad regionem solis, e cuius gremio, auri, quantum opus esset depromeret, ac thesauro onustus inde reuerteretur. His et multis aliis petitionibus eiusdem farinae misere vexatus, seuera oratione stultitiam eorum saepe castigare cogebar; nam verebar, ne nimia ista de potentia et virtutibus meis praesumtio in cultum tandem diuinum terminaretur. Tandem

- - - - *longaeui regis ad aures*
Nun-

Nuntius ingentem peregrina in veſte reportat

Adveniſſe virum, - - -

qui ſolis legatum ſe dixerat, quique ſapientiſſimis, et fere diuinis praeceptis *Quamitas* aliquot (ita vocabantur incolae huius regionis, cui nomen *Quama*) imbuendo, homine ſe maiorem oſtenderat. Hinc legatos illico ablegauit cum mandatis, vt ad regiam vrbem me inuitarent. Erant legati numero triginta, tecti omnes pellibus tigrium, qui ornatus in his terris honoratior cenſetur, quoniam vſus earundem pellium nemini conceditur, niſi praeclare rem geſſerit in bellis contra *Tanachitas*. (Tigres hi erant rationales, et *Quamitarum* infenſiſſimi hoſtes.) Interea temporis in vico iſto, vbi tunc haerebam, ſaxeam domum, duarum contignationum, ad exemplar aedificiorum Europaeorum, exſtrui curaueram. Iſtam domum, tanquam ſtupendam molem, et vires humanas excedentem intuebantur legati, ideoque religioſa eandem veneratione, tanquam ſanctuarium, intrabant, mandatum imperatoris ad me perlaturi. Formula mandati, qua vtebantur, his verbis concepta erat:

„Cum magnus Imperator Casba, clemen-
„tissimus eorum Dominus, maiores suos
„et prosapiam deduceret a Spynko, solis fi-
„lio, qui primus Quamae sceptra tenue-
„rat, nil gratius sibi accidere potuisse hac
„legatione, maxime cum tenderet ad
„summam imperii vtilitatem, et spes es-
„set, sub insigni adeo et coelesti Doctore,
„totius regni mox aliam fore faciem,
„sperabat igitur, eo lubentius in aulam
„regiam venturum legatum, quo maior
„et spatiosior in metropoli daretur campus,
„virtutes suas exserendi.„ Finita ora-
tione, humillimas ego gratias agens, cum
legatis in regiam proficiscor. Itineri huic
quatuordecim dies insumpserant legati:
at, reuertentibus quatridui tempus sat
erat, id quod arte mea effectum est:
Nam, cum animaduertissem, ingentem in
his terris esse equorum prouentum, eos-
demque oneri potius, quam vsui esse in-
colis, cum syluis ferarum instar inerra-
rent, monstraui vtilitatem, quae ex vsu
generosissimorum animantium comparari
potuit, artemque domandi docui. Do-
miti fuere mox aliquot equi, et cum
adessent legati, tot iam habebam paratos

et

et instructos, quot reuersuris in itinere esset opus. Ad equorum adspectum stupentes legati, in eosdem conscendere diu dubitarunt: at, cum me, vna cum aliis, absque metu et periculo eosdem capistris moderari, ac fraenis circumagere viderent, post leue quoddam tentamen animum resumunt, et vecturae huic se accommodant. Et haec erat causa, cur abitu triplo celerior fuerit reditus. Cum prope locum ventum est, vbi regia vrbs credebatur, audiuimus, in aliam prouinciam metropolin esse translatam: hinc iter remetiri, et cursum alio flectere cogimur.

Vix exprimi potest, quanto cum stupore nos, eo ornatu incedentes, intuiti fuerint *Quamitae*. Nonnullos tantus terror inuasit, vt regiam vrbem deserere molirentur. Ipse Imperator intra limina tentorii se trepidus continuit, nec foras egredi ausus est, antequam vnus legatorum, equo descendens, mysterium istud explicuerat. Paulo post in tentorium Imperatoris solenniter, et ingenti comitatu introducor. Sedentem ibi peristromate conspiciebam *Casbam*, aulicorum corona cin-

cinctum. Ingresso tentorium, ac humillimis verbis benignitatem Imperatoriam praedicanti, assurrexit Imperator, rogans, quid ageret solis Monarcha, familiae Quamiticae auctor, et primus parens. Ad quaestionem hanc, cum opus esset, veterem Quamitarum errorem fouere, respondebam: a Monarcha Solis me in terram demissum, vt praeceptis salutaribus rudes Quamitarum mores emollirem, artesque patefacerem, quibus non modo ferociae finitimarum gentium resisterent, sed et fines imperii proferrent, datumque mihi in mandatis esse, perpetuo hic vitam agere. Grata erat Imperatori oratio: iussit illico tentorium mihi erigi, ac prope suum statui, adsignati mihi etiam sunt quindecim apparitores, quorum ministerio vterer, nullaque in re Domini supercilium induebat, sed amici quaerebat obsequium.

CAP.

* *

CAPVT XIII.

PRIMORDIA QVINTAE MONARCHIAE.

Ex eo tempore totus in eo eram, vt regioni huic nouam formam darem, et iuuentutem in re militari erudirem.

Ante vrbem hinc pueri, et primaeuo flore iuuentus
Exercentur equis, domitantque in puluere currus;
Aut acres tendunt arcus, aut lenta lacertis
Spicula contorquent. - -

Ab equis vero domandis, et vsui bellico aptandis, initium sumpsi, sperans, solo equitatu finitimos in officio continendos. Assidua mea cura effectum est, vt breui sex equitum millia Imperatori sisterentur. Et cum eodem tempore, *Tanachitae* nouam inuasionem meditarentur, ob dilationem annui tributi, cuius solutionem frustra vrserant, rogatu Imperatoris, cum nouo

nouo equitatu, cui pedestris exercitus addebatur, hostibus obuiam iui. Copias pedestres hastis armaueram ac iaculis, quibus eminus cum Tanachitis pugnarent: nam breuibus tantum gladiis, aut pugionibus, adhuc vsi fuerant Quamitae; quam ob causam cominus semper cum ferociſſimis hostibus, qui corporis viribus valentiores erant, impari semper marte congressi fuerant.

Dux exercitus iam constitutus, cum animaduerterem, Tanachitas haud procul ab imperii nostri finibus paratos stare, copias in eosdem duxi. Inopinati exercitus adspectu commoti Tanachitae, aliquandiu substiterunt: nostri vero vlterius progressi, quam primum ad teli iactum ventum esset, hastas ac iacula vibrarunt, ac ita pugnando, ingentem hostium stragem ediderunt. Animum tamen non desponderant hostes, sed ingenti impetu in pedites nostros ferebantur: at, cum latera eorum inuaderet nouus equitatus, desertis ordinibus, in fugam se coniiciebant, adeo, vt impetus hic totius praelii fortunam traxerit. Magna tunc hostium

fit

fit caedes, et Dux exercitus Tanachitici, vna cum viginti nobilibus tigribus, viuus capitur, Quamam in triumphum ducendus. Vix exprimi potest, quantam laetitiam insignis haec victoria per totum imperium excitauerit: nam in prioribus bellis vulgo succubuerant Quamitae, et non nisi iniquissimis conditionibus pacem emendicauerant. Iussit mox Imperator, captiuos, pro more, ad capitale supplicium abstrahi: ego vero morem hunc detestatus, in custodia seruandos suasi, quieturos iudicans Tanachitas, quibuscum pro tempore nec pax, nec bellum erat, donec viderent, quid de captiuis statueretur: porro indicabam, opus mihi esse induciis, vt alia, quae meditatus eram, exsecutioni darem. Animaduerteram, nitri feracissimas has terras, ingentemque iam dudum nitri vim coaceruaueram, ex quo puluerem pyrium conficerem. Nemini tamen, nisi soli imperatori, consilium detexeram, cum illius auctoritate mihi opus esset, ad officinas instituendas, in quibus tubi, aliaque id genus tela cuderentur. Et sperabam, hisce instrumentis omnes imperii huius hostes breui debellari posse.

Post-

Postquam aliquot centena sclopetorum, vna cum glandibus confici curaueram, publicum commenti mei specimen edidi summo cum omnium stupore. Certus mox militum numerus huic militiae generi adscriptus, in sclopetis rite tractandis assidue exercetur. Facto hoc experimento, et sclopetariis probe exercitatis, ab imperatore proclamor *Iachal*, siue totius exercitus Dux, cui dicto obedientes essent omnes legionum, cohortium, ac turmarum Praefecti. Dum haec aguntur, cum Duce Tanachitarum, *Tomopoloko*, cuius integritas in familiaris amicitiae adduxit iura, crebra habui colloquia, exploraturus statum, indolem, et mores istius gentis. Comperiebam non sine admiratione, prudentem eum esse, bene moratum, ac in literis probe instructum: audiebam, in terra Tanachitica literas et artes non perfunctorie coli: indicabat porro, versus orientem populum esse bellicosissimum, propter quem perpetuo excubias agere cogebantur Tanachitae. Incolae quidem exiguae erant staturae, ac viribus corporum Tanachitis longe inferiores, at iudicio pollebant, ac dexteritate iaculandi, eamque ob causam

saepe

saepe ad pacem petendam compulerant Tanachitas. Didici mox, gentem istam compositam esse e felibus, eandemque inter totius firmamenti incolas, prudentia politica, ac vi iudicandi esse spectabilem. Ego sane non sine aegritudine animi audiebam, sapientiam, literas, ac morum vrbanitatem in cunctis subterranei huius orbis creaturis inueniri, solos vero homines, nempe *Quamitas*, barbaros esse ac incultos. At sperabam, breui cessaturum hoc opprobrium, ac Quamitas imperium istud, quod hominibus natura in caetera animalia concessit, recuperaturos.

Post nouissimam stragem diu quieti manserant Tanachitae: at, cum per speculatores explorassent indolem, ac statum noui equitatus, quod scilicet Centauri isti, qui tantum nuper terrorem incusserant, nil aliud essent, quam domiti ac exercitati equi, animos obfirmant, nouasque copias contrahunt, quas ipse Tanaquitarum Rex contra Quamitas ducit. Totus exercitus constabat e vicies millenis tigribus, cunctis veteranis, exceptis duabus legionibus, quae nuper conductae erant. At,

subitarii hi milites nomina verius erant, quam auxilia. Hi omnes, spe victoriae inflati, Quamitico imperio ex integro infesta signa inferunt. Obuiam eunt nostri pedites duodecies mille, inter quos sexcenti erant sclopetarii, equites vero quater mille. Et cum de successu pugnae non dubitarem, ne debita victoriae gloria defraudaretur imperator, exorabam senem, vt ipse copiis praeesset. Ea modestiae simulatione nihil existimationi meae detractum est, cum totus exercitus me, tanquam verum ductorem, aspiceret. Consultum mox duxi, a primo impetu sclopetarios arcere, periculum facturus, ecquid absque iisdem, solo equitatu, victoria parari posset. At consilium istud impendio mihi stetit. Nam Tanachitae tanta ferocia pedites nostros aggressi sunt, vt fugam eosdem arripere cogerent. Impetum quoque equitatus dum fortiter sustinent, neutro diu inclinatur pugna, adeo, vt nunquam acrius sit pugnatum.

Iam pendebat adhuc belli fortuna, diuque
Inter vtrumque volat dubiis victoria pennis;

cum

cum sclopetarios in aciem eduxerim. Ad primum tormentorum ictum stupentes Tanachitae substiterunt. Nam, vnde fulgura ista ac tonitrua procederent, capere nequibant: at, cum funestum eorundem effectum cernerent, panico fere terrore correpti sunt. Prima hac salutatione ducentae sternuntur tigres, inter quas duae erant sacerdotes castrenses, quae, dum milites sermone paraenetico ad virtutem acuerent, glandibus sclopetorum perforatae occubuerunt. Casum earum acerbe tulerunt omnes, quoniam inter optimos et disertissimos concionatores numerabantur. Istum hostium terrorem cum animaduerterim, fulmina integrari iubeo. Secundam salutationem maior strages insecuta est: caedebantur tunc plures cum ipso rege. Hinc abiecta omni salutis spe, terga vertunt hostes: insequuntur equites nostri, tantaque fugientium fit caedes, vt prae multitudine cadauerum, quibus campi tegebantur, progredi vlterius nequirent. Finito certamine, cum numerum caesorum hostium inirent nostri, 13000 cadauera inuenta sunt militum, quos praelium et fuga hauserant. Ita fusis

ac profligatis hostibus, regionem Tanachin victor exercitus intrans, post aliquot dierum iter ad metropolin castra posuit. Tantus tunc terror animos omnium occupauerat, vt, quamuis oppidum situ, moenibus, ac munimentis validum esset ac instructum, reque cibaria copiosum, supplex tamen obuiam processit magistratus, claues vrbis victoribus offerens. Vrbem non minus amplitudo, quam platearum, ac aedificiorum nitor, commendabat. Et sane mirum erat, Quamitas, gentibus adeo excultis vndiquaque cinctos, in ista caligine tam diu desidere potuisse. At, idem illis accidisse credo, quod populis nonnullis, qui rerum exoticarum securi, domestica sola extollunt, ideoque ab aliorum commercio remoti, semper in eodem luto haerent, id quod exemplis gentium quarundam Europaearum facile euinci potest. Ab insigni hac clade nouam epocham statuunt Tanachitae: et, cum pugna haec decretoria secundum eorundem computationem habita fuerit, die tertio mensis *Torul*, diem hunc inter atros numerant. Eodem anni tempore, mense, scilicet Torul, ab hac firmamenti regio-

regione, maxime remotus est planeta *Nazar*, cuius circa solem subterraneum cursus tempora ordinat, ac anni tempestates discriminat. Voluitur etiam circa solem totum firmamentum: at, cum motus planetae sit velocior, decrescere et augeri videtur Nazar, prout huic vel illi hemisphaerio propior est. Ex huius planetae diminutione et incremento, item ex eclipsibus solaribus, sumuntur astronomicae obseruationes. Calendaria Tanachitica semel per otium examinata, concinna atque optime digesta mihi sunt visa.

Expugnationem regiae vrbis totius regni deditio secuta est, adeo, vt contemptus iste, quo huc vsque notati fuerant Quamitae, in gloriam sit versus, et imperium Quamiticum, deuictae huius gentis accessione, duplo fere potentius euaserit. Igitur, cum felicitatem hanc, prudentiae ac industriae meae, acceptam omnes ferrent, veneratio, quam erga me iamdudum conceperant, in diuinum fere cultum abiit. Subiugata Tanachitica gente, et praesidiis, quibus populus ferox ac bellicosus in officio contineretur,

passim vrbibus impositis, telam, quam exorsus eram, pertexere, ac barbariem, qua adhuc torpuerant Quamitae, penitus exstirpare conabar. Artium tamen liberalium studium mox introducere arduum erat: nam, quod ego ipse in Europa didiceram, nempe linguam latinam, et centones quosdam linguae graecae, nullius hic vsus esse. Hinc ab hostili terra, scilicet Tanachitica, duodecim literatissimas tigres, arcessere cogor. Professores hi primi constituti, iubentur Vniuersitatem fundare, ad exemplar Scholarum suae gentis. Porro, bibliothecam regiam Tanachiticam, *Quamam* transferri iubeo. Statutum tamen animo erat, vt, quam primum in literis eum Quamitae feciſſent progressum, vt proprio cortice natare possent, aduenas hos rursus dimittere.

Auidus eram regiam bibliothecam Tanachiticam inspiciendi, quoniam a captiuo Duce *Tomopoloko* didiceram, inter eiusdem bibliothecae codices manuscriptos asseruari, librum, compositum ab autore, qui in nostro orbe versatus fuerat, eiusdemque varias regiones, in primis Euro-

Europaeas descripserat, istiusque operis compotes factos fuisse Tanachitas, dum in regione remota bellum gesserant: suppressum tamen esse nomen autoris, nec adhuc sciri, cuias esset, aut qui in loca superterranea esset delatus. Perspectis libris, verum esse, quod de hoc scripto mihi narrauerat Tomopoloko, comperiebam, ideoque candide illi genus meum et patriam detegebam, testatus, id ipsum Quamitis me initio aduentus mei indicasse, at narrationi nullam fidem habuisse stupidissimos homines, qui potius legatum me solis crediderant, ac in eo errore adhuc tenaciter persistere. Addidi porro, cum nefas ducerem, vanum adeo titulum diutius retinere, decreuisse me tandem, veram nascendi sortem omnibus aperire, qua ingenua confessione nil detrimenti existimationem meam passuram iudicabam, maxime cum sperarem, quod e libri huius lectione omnibus innotescceret, quantum caeteris mortalibus virtute ac prudentia, praestent Europaei. Displicuit consilium viro prudentissimo, mentemque suam his verbis patefecit: „ Necesse est,„ *inquit*, Sereniſſime Heros! vt prius in-„

„ſpicias librum, cuius lectio te forſitan „a conſilio iſto dimouebit; nam, aut „mendax ſit autor, aut ſtultis ac ineptis „moribus ſint ſuperterranei, legesque ac „inſtituta ſectentur, riſu potius quam ve„neratione digna; perlecto vero opere, „quod lubitum erit, facias: moneo tan„tum, ne titulum temere abiicias, qui „tantam venerationem animis Quamita„rum impreſſit. Ad mortales enim in offi„cio continendos, nihil eſt efficacius opi„nione iſta, quam de natura ac ſplendidis „natalibus concipit vulgus,

Quod ſtupet in titulis et imaginibus generoſis.

Conſilium iſtud ſecutus, interprete Tomopoloko, librum perlegere decreui. Titulus operis eſt: ITINERARIVM TANIANI (quod nomen creditur fictum) SVPER TERRAM, ſiue DESCRIPTIO REGIONVM AC TERRARVM, MAXIME VERO EVROPAEARVM. At, cum liber iſte diutino ſitu ſqualidus, iniuriaque temporis valde eſſet mutilatus, iſtud, cuius noſcendi maximo ducebar ſtudio, ſcilicet, qua via ad nos aſcende-

rit,

rit, et rursus, quomodo ad inferos redierit, desiderabatur.

Contenta huius operis haec sunt:

FRAGMENTA ITINERARII TANIANI SVPER TERRAM, EX INTERPRETATIONE TANACHITICI DVCIS, PERILLVSTRIS, STRENVI AC GENEROSI DOMINI TOMOPOLOKI.

* * * Regio haec (scil. Germania) dicitur imperium Romanum: sed solus est titulus, cum monarchia Romana aliquot abhinc saeculis plane sit exstincta. Lingua, qua vtuntur Germani, haud facile intelligitur, ob peruersum styli ordinem: nam quod prius in aliis linguis solet esse, hic ponitur posterius, adeo, vt nihil intelligas, antequam ad finem paginae perueneris. Forma regiminis est valde paradoxa. Credunt Germani, se Regem habere, et tamen nullum habent: dicitur Germania vnum imperium esse, et tamen in varios separatos principatus est discerpta, qui omnes sui iuris sunt, adeo, vt alter alteri saepe bellum legitimum inferat. Regnum dicitur semper augustum, quamuis

interdum valde diminuatur: ſanctum, abſque vlla ſanctitate: inuictum, licet vicinorum vexationibus ſaepe expoſitum. Nec minus ſtupenda ſunt gentis iura ac priuilegia, cum multi iuribus gaudeant, quorum exercitium interdicitur. Infiniti editi ſunt commentarii in ſtatum imperii Germanici, at, in re adeo intricata commentatores nil adhuc profecerunt: nam ****

** huius Regni (ſcil. Galliae) metropolis, quae ampliſſima eſt, et dicitur *Lutetia*, poteſt quodammodo totius Europae caput vocari; nam certam exercet iurisdictionem in caeteros Europae populos: ex. gr. ius habet iisdem regulas viuendi, ac veſtium formas praeſcribendi, adeo, vt nullum veſtimenti genus tam ridiculum ſit ac incommodum, quin ad idem, modo Lutetiae incolis placuerit, omnes aliae gentes adſtringantur. Quomodo vero, aut quando ius iſtud acquiſiuerint Pariſini, me latet. Dedici tamen, ad alias res imperium iſtud non extendi; nam gentes aliae Europaeae ſaepe bella gerunt cum Gallis, iisdemque duras nonnunquam pacis conditiones extorquent: at, ſeruitus iſta circa veſti-

veſtitus ac viuendi modos perennis eſt, adeo vt, quicquid in ea re comminiſcitur Lutetia, ad eiusdem obſeruationem tota Europa ſancte teneatur. Celeritate apprehenſionis, nouitatis ſtudio, ac ingenii fertilitate Martinianis admodum ſimiles ſunt *Pariſini*.

* * * Relicta *Bononia*, *Romam* proficiſcimur. Paret haec vrbs ſacerdoti, qui, quamuis regnum illius valde ſit anguſtum, Regum tamen ac principum Europaeorum potentiſſimus habetur. Nam, cum alii Principes tantum in corpora ſubditorum, ac bona eorundem dominantur, hic et animas perdere poteſt. Credunt vulgo Europaei, claues coelorum apud hunc ſacerdotem cuſtodiri. Auidus eram tanti palladii videndi, at operam perdidi; nam quamnam habeant formam, et in quo ſcrinio aſſeruentur, adhuc quaero. Iura, quae exercet, non ſolum in proprios ſubditos, ſed etiam in totum genus humanum, haec praecipue ſunt, vt, quos Deus damnat, abſoluere, quosue abſoluit, damnare poſſit: enormis ſane autoritas! quam ſubterranei noſtri in neminem mortalem

talem cadere posse iurarent. At, facile est, Europaeis pro lubitu imponere, ac absurdissima commenta iisdem obtrudere, quamuis se solos sapere credant, eaque persuasione inflati, reliquos mortales, quorum mores barbari illis sunt, cum supercilio intuentur. Ego sane mores, consuetudines, ac instituta subterraneorum nostrorum tueri nolo. Afferam tantum, mores et consuetudines nonnullas Europaeorum, e quibus patebit, quam immerito aliarum gentium instituta vellicent.

Vsu passim in Europa receptum est, capillos, ac vestes frugibus terrae in farinam tritis, quas in alimentum hominibus dat natura, aspergere. Farina haec vulgo dicitur Puluis, (*Poudre*) quam magno labore ac cura, quauis vespera euerriculo excutiunt, vt nouam farinae portionem ex integro dissemineant. Alia consuetudo, quae non minus ridicula mihi visa est haec erat: Operculis siue pileis vtuntur, quibus capita aduersus vim frigoris muniant, at ista capitum opercula vulgo sub brachiis, etiam tempore hyberno, gestant, id quod aeque ridiculum mihi videbatur,

ac

ac si quem vidissem tunicam, vel femoralia, manu per vrbem portantem, corpore, cui ista velamenta parauerat, iniuriae aëris expositio.

Sacra Europaeorum dogmata sana sunt, ac rectae rationi conuenientia. Libri, quibus credenda ac facienda continentur, iubent diurna nocturnaque manu eosdem versare, ac verum eorundem sensum scrutando elicere: suadent porro indulgentiam in errantes, ac infirmos: at, si quis rem aliter capit, quam maxima ciuium pars, carcere, flagellis, ac nonnunquam ignis supplicio, ob istam iudicii imbecillitatem, punitur. Hoc idem mihi videbatur, ac strabonem siue lippum fustibus caedere, ob id solum, quod obiecta, quae mihi quadrata, illi rotunda apparerent. Didici, hanc ob causam, aliquot hominum millia, iussu Magistratus, iugulata aut combusta.

In plerisque vrbibus ac vicis reperies homines, locis conspicuis stantes, ac peccata, quae ipsi quotidie exercent, in aliis seuere notantes, id quod idem esset, ac si ebrium vidissem in ebrietatem declamantem.

Qui

Qui gibbosus, curuus, aut claudus hic nascitur, titulum optime formati (Wohlgebohrn) ambit: qui sordidos habet natales, titulum nobili loco nati (Edelgebohrn) captat. Id quod non minus absurdum, ac si pumilio gigas, aut senex iuuenis vocari vellet.

In ciuitatibus maioribus passim consuetudo inualuit, vt post prandium ad compotationem iusculi nigri, e fabis combustis confecti, inuitentur amici. Iusculum hoc vulgo dicitur *Caffee*. Ad loca compotationis trahuntur a duabus robustissimis feris, inclusi pyxidi quatuor rotis impositae: nam parum honestum Europaeis existimatur pedibus incedere.

Primo anni die morbo, qui nobis subterraneis ignotus est, corripiuntur Europaei. Symptomata huius morbi sunt animorum mirae turbae ac procellae: nam nemo eodem die vno se loco diu continere potest. Currunt tunc quasi lymphati ab vna domo ad aliam, nescii ipsi, quem in finem. Morbus hic nonnullos quatuordecim integros dies tenet. Tandem vero continuo cursu fatigati et exhausti,

sti, ad se redeunt, et pristinae sanitati restituuntur.

Cum innumeri sint animi morbi, quibus Europaei vexantur, innumera quoque reperta sunt medicamina. Nonnullos inuadit dirus ardor, ita per vrbem ambulandi, vt siniſtra eorum latera dextris aliorum lateribus obuertantur. Quo propius septentrionem accedas, eo maiorem huius morbi vim reperies: vnde patet, ex aëris intemperie nasci istud malum. Tollitur morbus chartis signatis, quibus characteres nonnulli imprimuntur. Chartas has, dum tanquam talismannos gestant aegri, sensim resipiscunt. Alia rabies depelli solet sonitu tintinabulorum, siue campanarum. Ad harum strepitum turbae animorum sistuntur, ac aestus animorum deferuet. At medicina haec exiguae durationis est: nam post duas horas redit ac ingraueſcit malum.

In Italia, Gallia et Hispania, tempore hyemali, infrenis passim furor aliquot septimanas grassatur. Furor hic sistitur cineris aspersione in aegrotorum frontes. In septentrionali tamen Europae parte, cineris

neris huius nulla virtus: ſolo igitur naturae beneficio curantur boreales.

Plerique Europaei, ter vel quater quouis anno, teſtibus adhibitis, ineunt cum Deo pactum ſolenne, mox rumpendum, quod vocant *Communionem*, adeo, vt videantur eum ſolum in finem paciſci, vt monſtrent, ſtatutum ſibi eſſe, ter vel quater quotannis pacta violare.

Cum crimina confitentur, et miſericordiam Dei implorant, certa verborum caeſura, ac modis muſicis, id vulgo fieri ſolet: adhibentur nonnunquam tibiae, tubae, ac tympana, pro magnitudine criminis, cuius poenam modulando deprecantur.

Cunctis fere Europae gentibus doctrinam iniunctum eſt confiteri, quam complectitur ſacer quidam Liber. At, lectio iſtus libri in regionibus meridionalibus penitus interdicitur, adeo, vt ad credenda homines obſtringantur, quae legere ac inſpicere ſine crimine nequeunt.

In iisdem regionibus prohibitum eſt, Deum colere ac adorare, niſi ignota dialecto,

lecto, adeo, vt solae illae preces legitimae, ac Deo gratae censeantur, quae fiunt ab illis, qui nesciunt, quid dicant.

In magnis passim ciuitatibus paralytici fiunt omnes, qui ad honores ac dignitates ascendunt, adeo, vt tanquam clinici, lecticis, ad pyxidum figuras aedificatis, per plateas gestentur.

Plerique Europaei capillos nouacula abradunt, et crinibus peregrinis ac adscititiis caluitiem tegunt.

Controuersiae, quae in Gymnasiis Europaeis vulgo discutiuntur, de rebus sunt, quarum naturam indagare nec interest hominum, nec capit humanae coniectura mentis. Doctissimae vero materiae, in quas commentantur Europaei, sunt de veterum et emortuarum quarundam gentium crepidis, calceis, monilibus, ocreis aut togis. Porro de scientiis, tam sacris, quam profanis, non iudicant plerique, sed iudiciis aliorum subscribunt. Ad quamcunque enim sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam, quasi ad saxum, adhaerescunt. Nam quod dicant, omnia se credere ei,

quem iudicent fuisse sapientem, probarem, si id rudes ac indocti iudicare potuissent: statuere enim, qui sit sapiens, vel maxime videtur esse sapientis.

In regionibus meridionalibus, per vrbes ac vicos portantur collyrides siue placentae, quas sacerdotes dicunt Deos esse: et quod maxime mireris, ipsi etiam pistores, qui farinam monstrant, e qua confectae sunt, collyrides easdem mundum creasse iurant.

Angli libertatis amantissimi sunt, solis vxoribus seruientes. Iidem religionem, quam heri profitebantur, hodie reiiciunt: et quam heri tota gens reiecit, hodie tota amplectitur. Fluctuationem hanc deriuabam e situ regionis, quod Angli insulani, ac maritimi sint, multumque ex indole fluxi et inconstantis elementi hauserint.

Quaerunt solicite Angli de salute ac sanitate hominum sibi occurrentium, adeo, vt Medicos omnes crederem. At, quaestio ista: *How do you do*, siue, quomodo vales? vana tantum est locutio, et sonus nullius significationis.

In

In eadem insula mentem ac ingenii vires tanta cura limant et expoliunt, vt denique perdant.

Versus septentrionem respublica est e septem prouinciis composita. Prouinciae hae vnitae dicuntur, quamuis nullum vnitatis aut concordiae vestigium appareat. Iactat hic potentiam suam plebs, quod penes se tota reipublicae potestas sit, cum tamen plebei nusquam a publicis negotiis magis excludantur, et summa rerum in paucis familiis resideat.

Incolae harum prouinciarum auide ac solicite corradunt opes, quibus tamen non vtuntur, adeo, vt plenae illis sint crumenae, sed vacui ventres: nam viuere videntur e solo fumo, quem per fistulas, siue tubos argillaceos, absorbent.

Dandum est huic genti, quod omnium mortalium sit nitidissima: omnia enim solicite lauat, praeter manus.

In ciuitatibus ac vicis Europaeis sunt nocturni vigiles, qui, dum dormientibus quietem cantando, vel potius rudendo optant, desomnes quauis hora faciunt.

Quaeuis regio ſuas habet leges, ſuas quoque habet conſuetudines, legibus ſaepe e diametro oppoſitas: ita ex. gr. ſecundum leges vxor marito eſt ſubiecta, ſecundum vſum vero in virum dominatur.

Maxime inter Europaeos aeſtimantur ii, qui ſumptuoſiſſime viuunt, et fruges terrae deglutiunt: ſoli terrae cultores, et qui heluones hoſce nutriunt, ſpernuntur.

Quot, et quantae ſint Europaeorum prauae inclinationes, patet ex crucibus, patibulis, et carnificinis, quae paſſim viſuntur. Quaeuis ciuitas ſuum habet carnificem. Excipitur tamen Anglia, vbi nullos dari credo carnifices, cum incolae ſe ipſos ſuſpendant.

Antropophagos ſuſpicor Europaeos; nam ingentem robuſtiſſimorum hominum multitudinem in clauſtra quaedam, quae monaſteria dicuntur, compingunt, idque eum ſolum in finem, vt nitidi fiant, ac pingueſcant: nam dum in iſtis aſſeruantur viridariis, ab omni labore exempti, ſoli fere gulae obſequi iubentur.

Aquam

Aquam mane bibere ſolent Europaei, vt aeſtum ſtomachi temperent: at, vix iſto aquae beneficio deferbuit venter, cum vinum aduſtum hauriant, vt refervesſcat.

Religio Europaea in duas ſectas diuiditur, alia eſt Proteſtantium, alia Romanorum: illi vnum ſolum Deum, hi plures adorant, cum, quot vrbes ac vici ſunt, tot Dii Deaeque ſimul viſuntur. Cunctos hos Deos Deasque creauit ſummus Romae Pontifex: hunc vero creant Presbyteri, vulgo dicti Cardinales. Patet inde, quanta ſint Cardinalium iura, cum Deorum formatores forment.

Itali antiqui totum olim orbem ſubegerunt, vxoribus ſubditi: hodierni vero in vxores ſaeuientes, cunctis populis foede ſeruiunt.

Diſtinguuntur animalia Europaea in terreſtria et aquatica. Dantur etiam amphibia, vt Ranae, Delphini et Bataui; nam in paludibus hi habitant:

- - *Terras atque aequora miſcent*

Eadem Europaeis ſunt alimenta, quae nobis. Hiſpani vero ſola aura veſcuntur.

Passim in Europa floret mercatura, et multa ibi sunt venalia, quae hic in commercium non veniunt: ita Romani vendunt coelum; Heluetii se ipsos; in **** coronae, sceptra, et regia dignitas sub hasta venduntur.

In Hispania honesti hominis nota est desidia, et nihil est, quod nobilitatem magis commendat, quam somnus.

Fideles ac vere credentes dicuntur ii, qui nesciunt, quid credant, quique ea, quae audiunt, ad examen vocare operae pretium non ducunt. Sunt etiam, qui ob solam segnitiem, incuriam, ac neglectum examinis, in numerum sanctorum referuntur: aeternum vero damnati dicuntur ii, qui de salute soliciti, cautius et curatius omnia examinando, a regnante quadam opinione discedunt.

Porro, non ex operibus, et virtutum pietatisque exercitio, aut neglectu, sed e solo natiuitatis loco futuram salutem aut damnationem aeternam fluere, vulgo existimant Europaei. Fatentur enim omnes, si in alio loco, et ex aliis parentibus geniti fuis-

fuiſſent, ſe alia ſacra ſecuturos. Hinc non tam ob ipſam religionem, quam ob locum, ac naſcendi ſortem, damnare mihi ſunt viſi. At, opinionem hanc, cum iuſtitia et bonitare diuina conciliare nequeo.

Inter literarum cultores maxime aeſtimantur ii, qui naturalem vocum ordinem ita inuertunt, vt id, quod in ſe planum et perſpicuum erat, obſcurum ac inuolutum reddatur. Dicuntur hi poëtae, et vocum iſta delocatio Poëſis. At, in ſola ſtyli peruerſitate non conſiſtit virtus poëtae, requiritur, vt ſumme ſimul mendax ſit. Hinc diuino fere honore colitur antiquus Poëta Homerus, cum in vtraque arte excelluerit. Hunc in phraſibus euertendis, ac in veritate peruertenda multi imitantur, nemo vero aſſecutus eſt.

Librorum auidi emptores ſunt literati Europaei, at, libros non tam ob materiam, quam ob formam, ac nitorem emunt. Hinc, cum animaduerterint bibliopolae, meris crepundiis, ac, quae oculos magis quam animum paſcunt, duci doctos emptores, libros alia forma, aliis typis, characteribus, et effigiebus recudunt, ac centuplo

tuplo carius vendunt: artes enim liberales hic in commercium veniunt, et inter mercatores maxime ſubdolos numerantur philoſophi, ac librorum autores. Stulti potiſſimum libros ſcribunt, ac ſi verentur, vt ſtultitiae fama ad poſteros propagetur.

Academiae Europaeae ſunt bonarum artium, ac honorum mercaturae, ſiue tabernae, vbi aequo ac modico pretio proſtant gradus, promotiones, dignitates, eruditionis multiiugae tituli, ac aliae doctae merces, quae non ſine ſudore, ac multorum annorum diurnis nocturnisque ſtudiis, in orbe noſtro ſubterraneo comparantur. Doctores dicuntur ii, qui ſummum eruditionis culmen attigerunt, aut, vt aiunt Europaei, in apicem montis cuiusdam Parnaſſi, quem nouem Virgines incolunt, ſunt enixi. His proximi ſunt Magiſtri, qui ſumptu paulo minori titulos eruditionis acquirunt, ac proinde minus docti cluent. Patet hinc, quanta a ſcholis ſuperterraneis in genus hominum exerceatur benignitas, cum planum adeo ac facile ad doctrinam pandant iter. Paulo moroſiores in eo ſunt ſcho-

ſcholae ſeptentrionales, cum non absque praeuio examine ſummos largiantur honores.

Docti ab indoctis, moribus et cultu, maxime vero religione diſtinguuntur: quippe hi vnum ſolum Deum, illi vero plures Deos Deasque colunt. Praecipua Doctorum Numina ſunt Apollo, Minerua, nouem Muſae, aliique minorum gentium Dii, quos ſcriptores, maxime vero Poëtae, cum furere geſtiunt, inuocare ſolent. Ipſi literati, pro varietate ſtudiorum, in varias claſſes deſcribuntur: ſunt vel Philoſophi, Poëtae, Grammatici, Phyſici, vel Metaphyſici, etc.

Phiſoſophus eſt Mercator literarius, qui certo pretio, praecepta de ſui abnegatione, temperantia, ac paupertate venalia offert, et contra diuitias tam diu declamat, ac ſcribit, donec ipſe diteſcat. Pater Philoſophorum eſt Seneca quidam, qui ita agendo regias cumulauit opes.

Poëta eſt, quem nugae ac furor commendabilem reddunt. Hinc furor praedicatum eſt, quod optimae notae vatibus

dari solet. Omnes enim, qui simpliciter et perspicue mentem exprimunt, laureis coronis indigni iudicantur.

Grammatici componunt certum genus militiae, pacem publicam turbans. Differunt ab aliis bellatoribus in eo, quod pro chlamyde togis, pro gladio stylo vtantur. Aeque pertinaciter hi pro literis ac syllabis, ac alii pro libertate, pro aris, ac focis dimicant. Credo, ab imperantibus eum solum in finem ali, ne tempore pacis nimia tranquillitate genus humanum torpeat. Nonnunquam tamen, cum bella ista internecionem minantur, autoritatem suam interponit senatus, vti non ita pridem Parisiis factum audiui, vbi, ingrauescente de literis Q et K enata inter Doctores controuersia, vsum vtriusque literae indulsit grauissimus senatus Parisiensis.

Physicus est, qui viscera terrae, naturam bipedum, quadrupedum, reptilium, ac insectorum scrutatur, quique omnia nouit praeter se ipsum.

Metaphysicus est, cui soli ea patent, quae alios latent, quique essentiam spirituum,

tuum, animarum, entia, non entia nouit, describit, definit: at, qui prae nimia oculorum acie, quae ante pedes posita sunt, non cernit.

Talis in Europa est reipublicae literariae status. Possem plura afferre: sed sufficit praecipua delibasse. Vnde facile iudicet Lector, iurene an iniuria se solos sapere credant Europaei.

Istud tamen donandum est Doctoribus ac Magistris Europaeis, quod in iuuentute instruenda subterraneis nostris sint longe dexteriores, quippe dantur artium ac linguarum Magistri, qui non modo ea, quae ipsi didicerunt, sed etiam, quae penitus ignorant, alios docent. Magnae res molis est, ea dextre tradere praecepta, quae ipsi nouimus, maioris vero docere, quae ipsi ignoramus.

Sunt inter literatos Europaeos, qui Theologiam ac Philosophiam pari ardore colunt. Iidem, qua philosophi, de omnibus dubitant, qua vero theologi, nihil negare sustinent.

Pari

Pari cum subterraneis nostris studio in literas feruntur Europaei: sed longe celerius docti euadunt, idque ob insigne ac magicum aliquod commentum, (*a*) quo efficitur, vt centena librorum volumina vno die perlegere valeant.

Religiosi admodum sunt superterranei, et in votis precationibusque assidui: tempora vero precationum non motibus cordis, sed sonitui campanarum, horologiis, ac solariis fere accommodant, adeo, vt deuotio eorum plane mechanica sit, vtpote e signis potius externis, consuetudine, et statis dierum horis, quam e cordis penetralibus fluens.

Quanta eorundem in precando sit assiduitas, inde patet, quod plerique lignum caedendo, vasa tergendo, ac alias operas manuarias exercendo, hymnos sacros effundant.

In Italiam delatus, tanquam totius regionis Dominum me intuebar: nam quiuis obuius se mancipium meum (*Schiauo*) testabatur: at, periculum facturus obedientiae

(*a*) Ephemerid.

tiae istius seruilis, quam prae se ferebant, nocte quadam hospitis vxorem mihi afferri iubeo. At, excandescens ille, sarcinas me colligere iussit, morasque nectentem, foras eiecit.

In regionibus Borealibus rerum, quas non possident, titulos auide captant incolae, dextreque incedendi studio omnes fere insaniunt. Porro ***

Hactenus patiens auditor fui: tunc vero indignatione accensus, lectorem interpello, indicans, figmenta esse iniqui et atra bile perciti scriptoris. At, deferuescente primo impetu, paulo clementius iudicium de itinerario hoc ferre coepi, cum autorem, quantumuis in plerisque mendacem et iniquum, non semper a vero deflexisse, sed quaedam acu tetigisse, cernerem. Caetera secutus sum consilium *Tomopoloki*, errores Quamitarum, de natalibus meis solicite fouendo, cum rebus meis conducibilius iudicarem, Legatum solis extraordinarium, quam ciuem Europaeum, salutari.

Postquam vicini omnes diu quieti se tenue-

tenuerant, et beneficio exoptatae pacis rempublicam ex voto ordinaueram, nuntiatur tandem, tres potentissimas gentes arma in Quamitas sociasse. Populi hi erant *Arctonii*, *Kispuciani* ac *Alectoriani*. Gens *Arctonia* ex vrsis, loquela ac ratione praeditis, composita, aspera admodum, ac bellicosa cluebat. *Kispuciani* mirae magnitudinis feles, ob sagacitatem, et vim iudicandi, magni inter subterraneos nominis erant: hinc non tam viribus corporis, quam arte, et bellicis commentis, hostes potentissimos in officio continebant. *Alectoriani*, cum non minus in aëre, quam in terra, bella gererent, hostibus sat negotii facessebant. Hi Galli gallinacei erant, armati arcubus, ac spiculis veneno tinctis, quae mira dexteritate vibrantes, letalia vulnera infligebant.

Haec gentium triga Quamitarum insolito successu, et Tanachitici belli contagione irritatae, inito foedere, glisscentem Quamitarum potentiam, antequam latius serperet, sociis viribus reprimere decreuerunt. Sed antequam ad belli declarationem procedebant, legatos *Quamam* miserunt,

ferunt, libertatem Tanachiticam vindicaturos, bellumque solenne imperatori, si postulatis non annueret, denuntiaturos. Exsequuntur illi mandata, meoque consilio tale responsum tulerunt: Tanachitas, pacis ac foederum violatores, propriae stultitiae ac superbiae acceptum ferre debere, quod in istam calamitatem inciderint: decreuisse imperatorem, totis viribus eam, quam iure belli nactus est, possessionem, contra quemuis aggressorem, constanter tueri, minas denique foederatarum gentium non metuere. Hoc dato responso, dimittuntur feciales, ac nos ad belli ingruentis curam animum vertimus. Breui temporis spatio exercitum 40000 militum, in quibus octies mille equites, ac bis mille sclopetarii numerabantur, coëgi. Ipse imperator, quamuis senio esset confectus, expeditioni tamen huic interesse decreuit, tantaque gloriae cupidine inflammatus erat, vt neque a me ipso, neque a coniuge ac liberis, qui iunctis viribus pertinaciam hanc expugnare conabamur, a consilio dimoueri posset. Quod in isto rerum statu maxime me anxium habuit, erat dubia ac suspecta Tanachita-

chitarum fides, et verebar, ne nouae seruitutis impatientes, iugum data occasione excuterent, ac hostium partibus accederent. Nec falsus opinione fui: quippe paulo post belli solennem indictionem nuntiatum nobis fuit, 12000 Tanachitas, arreptis armis, in castra hostium transgressos. Hinc cum quatuor potentissimis inimicis rem simul nobis fore videbam.

Exercitus noster rebus necessariis instructus, initio mensis *Kilian*, hosti obuiam ire iubetur, occupaturus bellum facere. Iter facienti nuntiant speculatores, Tanachitarum regionem iam ingressas foederatas copias, arcem *Sibol*, in confinio Kispucianorum positam obsidione cingere. Oppugnata fuit arx tanta vi ac impetu, vt deditionem iam moliretur Praefectus. At, cum de aduentu nostro certiores fierent hostes, soluta obsidione, signa nobis inferunt. Pugna habita est in planitie haud procul ab obsesso munimento, vnde dicta fuit praelium Sibolense. *Arctonii*, qui in sinistra ala stabant, in equites nostros irruentes, ingentem eorum stragem ediderunt, et, cum impetum hunc adiuuarent

uarent rebelles Tanachitae, actum fere de nobis videbatur. At, cum laborantibus noſtris adeſſent ſclopetarii, ac binis ſalutationibus ordines hoſtium diſturbarent, mutata mox fuit certaminis facies: adeo vt, qui nuper victores equitatum noſtrum grauiter premebant, iam preſſi ipſi, pedem retrahere, ac denique terga vertere coeperint. Dum haec aguntur, acriter pedites noſtros vrgebant Kispuciani. Iidem tanta arte, ac ſucceſſu ſpicula torquebant, vt breui temporis ſpatio ſexcenti Quamitae aut grauiter vulnerati fuerint, aut lethali ictu rranfisxi occubuerint. At, accurrente ſimul cum ſclopetariis equitatu, fugam arripere cogebantur, ita tamen, vt, ſeruatis ordinibus, potius viderentur cedere, quam fugere, idt quod prudentiae ac peritiae debitum fui. Ducis Kispuciani, *Monſonii*, qui in bellicis artibus, ea tempeſtate, cunctis ſubterraneis ducibus dubiam facile palmam facere credebatur. Supererant iam *Alectoriani*, quibus victoriam extorquere difficile erat: nam, quoties ſclopeta in eosdem dirigebant noſtri, alarum verberibus in altum ferebantur, indeque ſagittas in vertices noſtros

ſtros tanta dexteritate contorquebant, vt paucae inanes in terram caderent. Certos hi ſemper dirigebant ictus, cum procliuior faciliorque iactus ſit ex ſupernis in infima, quam ex infimis in ſuperna: noſtri vero ob hoſtium volatum, ac perpetuam mobilitatem, a ſcopo ſaepius aberrabant. In ipſo certaminis aeſtu, dum imperator tela ſtrenue vibrat, ante ſigna procedit, ac media in pugnae mole verſatur, collum eius ſpiculo venenato transfigitur: hinc equo delapſus, e pugna aufertur, et in tentorium deducitur, vbi paulo poſt exſpirabat. In iſto tam lubrico ſtatu conſultum duxi, omnibus, qui funeſtum hunc caſum viderant, ſilentium indicere, ne pugnantium ardor morte Imperatoris remitteretur. Iubeo igitur bono animo eſſe, ſopitum fuiſſe Regem ſubito ictu: ferrum haud alte in corpus deſcendiſſe, inſpectum vulnus, abſterſo cruore, omnia ſalubria eſſe, confidere, propediem ipſum eos viſuros. Ita ignorantibus plerisque, quid Imperatori accidiſſet, pugna protrahitur vsque ad noctem: at, cum Alectoriani, labore ac vulneribus exhauſti, in caſtra ſua ſe receperint, inducias aliquot

dierum

dierum, quot opus esset ad corpora caesorum humo mandanda, cum hostibus paciscor. Interea temporis, cum animaduertissem, nouo opus esse commento ad debellandos Alectorianos, globulos sclopetorum in grandines refundi curabam. Commentum istud tantum habuit successum, vt Alectoriani, insequenti praelio, muscarum instar ex aëre praecipites caderent, et dimidia exercitus pars misere periret. Hinc superstites arma abiicientes pacem suppliciter petierunt. Exemplum eorum secuti *Arctonii* et *Kispuciani*, se ipsos cum armis ac vrbibus munitis nostrae fidei permisere.

His rebus feliciter peractis,

- *Concilium magnum, primosque virorum*
Imperio accitos, alta intra limina cogo:
Olli conuenere, fluunt ad regia plenis
Tecta viis; postquam sunt facta silentia linguis,
Farier incipio: - - -

Non dubito, Viri Perillustres, Nobilissimi, ac Fortissimi, quin vestrum plerisque, notum sit, quam anxie ac solicite Augu-

„ſtiſſimo noſtro Imperatori hanc expe-
„ditionem diſſuaſerim. At inſita illi for-
„titudo, ac imperterritus animus domi
„deſidem, dum nos pectora hoſtibus op-
„poneremus, manere non permiſerunt.
„Teſtari poſſum, ſolam hanc eſſe petitio-
„nem, in qua ab imperatoria Maieſtate
„repulſam tuli. Vtinam Auguſtiſſimus
„Imperator in concedendis aliis rebus diffi-
„cilior, in hac vero ſola indulgentior fu-
„iſſet! ita in calamitatem iſtam, quam
„inopina eius mors nobis peperit, non in-
„cidiſſemus, ſed reditus noſter in vrbem
„imperatoriam vere triumphans, ac gau-
„dia noſtra, ob tot praeclaras res geſtas
„plena, ac nullo dolore turbata fuiſſent.
„Non poſſum, nec decet diutius celare
„funeſtum illum caſum, quo tantum no-
„bis vulnus inflictum eſt. Scitote igitur,
„fortiter dimicantem Imperatorem ictu
„ſagittae in praelio confixum, paulo poſt
„animam reddidiſſe. Quot non luctus,
„quot non curarum aeſtus excitabit tanti
„Principis amiſſio? Ex meo dolore ſatis
„coniicere poſſum, qualis iam ſit animus
„veſter. At, animum hinc non deſpon-
„dete: nam mors non eſt, qua tanti he-

rois

rois mortalitas magis finita est, quam„
vita; non vobis exstinctus est Impera-„
tor, qui duos reliquit Principes adultos,„
ad exemplar optimi Parentis expressos, ac„
non minus virtutis paternae, quam re-„
gnorum haeredes. Igitur non tam Re-„
gem, quam nomen regis mutabitis. Et„
cum primogenitus Princeps Timuso iu-„
re nascendi ad sceptra paterna sit admo-„
uendus, sub illius auspiciis iam exerci-„
tui impero. Ille est, in cuius verba iu-„
rabimus, cui fidem et obedientiam„
iam praestabimus omnes.„

* *

CAPVT XIV.

KLIMIVS MONARCHA SVBTERRANEVS.

Finita oratione, altum exclamarunt omnes: *Imperatorem volumus Pikilſu!* Quo audito, attonitus ego, et in lacrimas effuſus, ardenter omnes orabam, vt memores eſſent fidei, regiae domui debitae, et beneficiorum, quibus, qua ſingulos, qua vniuerſos, ſibi deuinxerat defunctus Imperator, quorum obliuio exiſtimationi eorum notam inureret nunquam delendam. Addebam denique: ſi quis vſus mei, nihilo minor ex priuato capietur. At verbis nihil proficio.

Namque incenſa meis Procerum ſententia dictis,
Iam magis atque magis, ſerpitque per agmina murmur.

Plebis acceſſione augetur clamor Ducum, adeo, vt verbis his identidem repetitis, tota perſonarent caſtra. In Praetorium hinc obuo-

obuoluto capite me recepi, custodibus imperans, vt nemini aditum permitterent: quippe sperabam, ad saniorem mentem redituros milites, cum aestus primi impetus exsaeuiret. At Duces, vna cum gregario milite in tentorium vi irrumpentes, imperatoriis insignibus frustra obnitentem ornabant, eductumque praetorio, tubarum ac tympanorum sonitu Imperatorem me proclamabant *Quamae*, Regem *Tanaqui*, *Arctoniae*, *Alectoriae*, et Magnum Ducem *Kispucianorum*. Hinc, cum viderem, aliter fieri non posse, fortunae diutius non obluctatus, torrentem sequor, et fateor, non prorsus inuitum me ad hoc fastigium euectum: nam imperium cum tribus Regnis, ac magno Ducatu res sunt, quae vnicuique saliuam mouere queant. Legatos quidem ad Principem statim misi, qui rerum actarum eum certiorem facerent, simulque monerent, vt iura, per natales quaesita, fortiter tueretur, factamque hanc nouam electionem, vtpote legibus aduersantem, irritam pronuntiaret. At, animo simul statutum erat, Imperium, quod mihi sponte oblatum erat, non temere deserere: adeo, vt legatio haec fa-

cta sit eum potius in finem, vt mentem Principis explorarem. Princeps, vt erat egregiae indolis, et acerrimi iudicii iuuenis, satis gnarus, quot latebras, et quot altos receſſus vita hominum habeat, fucatam hanc modeſtiam coniiciens, neceſſitati prudenter ceſſit, exemplum exercitus ſecutus, in regia vrbe me quoque Imperatorem proclamauit. Eo mox Ducibus exercitus ſtipatus, in triumphum, acclamante toto populo, ducor, ac, interiectis aliquot diebus, diadema capiti more ſolenni imponitur. Ita e miſero naufrago in Monarcham transformatus, vt Quamitas, quos veteris proſapiae regiae amore ac veneratione duci animaduerteram, mihi deuincirem, ac non publicis magis quam priuatis conſiliis opes munirem, defuncti Imperatoris filiam in matrimonium adſciui: dicebatur haec *Ralac*, et erat

Iam matura viro, iam plenis nubilis annis.

Tot tantisque rebus perfunctus, nouas meditabar artes, quibus imperium hoc ad eminens, et toti orbi ſubterraneo timendum faſtigium, perducerem. In eo mox totus

totus eram, vt deuictas nuper gentes in fide ac officio continerem, quem in finem arcibus passim munitis, valida imposui praesidia, deuictos humaniter habui, ac nonnullos eorum ad splendida munera in ipsa regia vrbe euexi. Tanto in primis fauore prosecutus sum Duces captiuos *Tonopolokum* ac *Monsonium*, vt apud Quamitarum nonnullos haec beneuolentia inuidiam mouerit, quamuis indignationem pro tempore suppresserint; diu enim latuit scintilla sub cinere, donec tandem, vt mox dicetur, in incendium eruperit. Quod ad domestica attinet, liberalia studia, ac artes bellicas ad summum fastigium perducere conabar. Et cum regio haec densissimis obsita esset syluis, quae ligna affatim suggerebant, ad classem condendam, et bellicas naues, more Europaeo struendas, mentem tanto feruore adieci, vt, quamuis onerum mole distractissimus, huic tamen vni negotio animus vacare videretur. In isto apparatu vsus sum praecipue opera Kispucianorum, cum in rebus maritimis non perfunctorie essent versati, Ducemque *Monsonium* summum Classis Praefectum constitui.

Caeduntur mox ſyluae, inſtrumenta fabrilia cuduntur, tantoque ſtudio inſiſto operi, vt ſexageſimum intra diem, quam caeſa materia fuerat, claſſis viginti nauium in ancoris ſtaret. Cunctis his ex voto confectis, egomet me ipſum, tanquam alterum Alexandrum ſubterraneum intuebar, qui easdem hic turbas mouerem, quas olim ille in noſtro orbe mouerat. Dominandi veſana libido ſe ipſam in infinitum propellit, nec reperit locum conſiſtendi. Aliquot abhinc annis Diaconi, Scribae aut Clerici, tenue munus, ſumma votorum meorum fuerat, nec ad maiora adſpirabam: iam quatuor vel quinque regna nimis mihi anguſta ſunt vita: adeo, vt reſpectu cupidinis, quae cum opibus et potentia augebatur, nunquam magis pauper ac indigus fuiſſem.

Cum a nautis Kiſpucianis ſtatum ac indolem tam marium, quam circumiacentium terrarum edoctus fuiſſem, ac comperiſſem, octidui proſpera nauigatione ad litora imperii *Mezendorici* peruenirì poſſe, vnde per nota mihi et nuper eremigata maria in *Martiniam* facilis foret traiectus, iter accelerari

rari iubeo. Et erat Martinia scopus praecipuus, in quem collineabam. Stimulabant animum tam immensae gentis opes ac diuitiae, quam artes ac rei nauticae studia, in quibus eminebant Martiniani; cum res tantas molienti opus esset magistris. Erat et alius stimulus, nempe vindictae cupido, quae ad subiugandam hanc gentem acuebat. E binis Principibus regiis, natu maiorem huius expeditionis socium mihi adsumsi, fingens, fertilissimum Celsitudini suae fore campum, vbi fortitudinem ac virtutes exereret. At, verus scopus erat, vt in eo obsidem haberem et pignus fidei Quamitarum. Remansit quidem iunior Princeps, sed cura imperii, me absente, commissa fuit imperatrici, iam vterum ferenti. Tota classis bellica e viginti nauibus, tam maioribus, quam minoribus constabat, et structae erant omnes ad formam nauium Martinianarum, ex consilio et directione Ducis Kispuciani, *Monsonii*, cui concessum erat omne rei nauticae arbitrium, quique icones earundem propria manu expresserat. Tales enim inter subterraneos erant Martiniani, quales Tyri ac Sidonii, aut nostro tempore Angli

ac

ac Batâui, imperium marium ſibi vindicantes. At, cum in Martiniam ventum eſt, videbam, quantum in formandis his nauibus ab archetypo aberrauerimus.

Vela dedimus ea anni tempeſtate, vbi planeta *Nazar* mediae magnitudinis eſt. Poſtquam maria triduum ſulcaueramus, ingentem conſpicamur inſulam, cuius incolis, ob diſcordiam, qua in factiones ſciſſi erant, facile erat iugum imponere: et, cum deſtituti eſſent armis, eorundemque vſum ignorarent, ſolis conuiciis ac maledictionibus certabant. Eo omnis poena, omnis ira belli vertit. Legum violatores in carcerem trahuntur, vnde poſt criminis diſcuſſionem in forum pertrahi ſolent, conuiciis ac maledictis exponendi. Certi huic muneri deſtinati ſunt miniſtri, qui dicti ſunt *Sabuti*, ſiue conuiciatores, ſeu maledicentes, iidemque ſunt, qui carnifices apud nos aut lictores. Quod ad formam corporis attinet, in eo tantum ab hominibus diſtant, quod mulieres barbatae, viri vero ſint imberbes: praeterea pedum veſtigia habent retro porrecta, non, vt caeterorum hominum, proſpectantia. Poſtquam

quam exſcenſionem in hanc terram fecerāmus, trecentos circiter *Canaliſcas* (ita vocantur inſulani) obuios habuimus. Hi hoſtiliter nos adorti, ſolitis telis vtebantur, maledictiones ac dicteria euomendo. Tanta acerbitate (prout audiuimus ab Alectoriano quodam linguae Canaliſkae gnaro) concepta erant dicteria, quae eiaculabantur, vt monſtrarent, in iſto pugnandi genere magiſterium ſe adeptos, et orbis noſtri Grammaticis non cedere. At ego ſatis gnarus,

- - *vanam ſine viribus iram,*

genti inermi vim inferre prohibui, tantum, vt terrorem quendam incuterem, tormentum explodi iubebam, quo effectum eſt, vt in genua procumbentes, miſericordiam implorarent. Aderant mox ſupplices praecipui inſulae Reguli, qui ſe ipſos cum ſubditis dedentes, totam inſulam mihi vectigalem faciebant, praefati, non eſſe turpe ab eo vinci, quem vincere eſſet nefas, neque ei inhoneſte aliquem ſubmitti, quem fortuna ſuper omnes extuliſſet. Ita inſula hac, cuius acceſſione aucta quidem fuit potentia mea, ſed nil quic-

quicquam gloriae, ob mollitiem incolarum, adstructum fuit, stipendiaria facta, ancoras soluimus, ac tandem, post aliquot dierum felicem nauigationem, ad litora *Mezendorica* deferimur. In consilium tunc Duces adhibui, perquisiturus, quid factu esset optimum, vtrum consultius foret hostiliter statim agere, an vero, missis legatis, mentem Imperatoris explorare, pacem ac deditionem mallet, an bellum? Plerisque tutius ac honestius visum, vt legati mitterentur: quocirca legationem hanc suscipere iussi sunt quinque viri, scil. Quamita, Arctonius, Alectorianus, Tanachita et Kispucianus. Hos in regiam vrbem intromissos, nomine Imperatoris, interrogat Praefectus vrbis:

Quid petitis? quae causa rates aut cuius egentes
Ad Mezendores tot per vada coerula vexit?

Huic respondent legati:

. . . Nec fluctibus actos,
Atra subegit hyems vestris succedere terris,
Nec sidus regione viae, litusque fefellit:
Consi-

Consilio hanc omnes animisque volentibus
vrbem
Afferimur - - -

Et mox literas Imperatori offerunt, huius tenoris:

Nicolaus Klimius, solis Legatus, Im-„
perator Quamae, Rex Tanachi, Arcto-„
niae, Alectoriae, Magnus Dux Kispucia-„
norum, et Dominus de Canalisca, Me-„
zendorico Imperatori Miklopolatu salu-„
tem! Notum tibi erit, consilio Numi-„
nis immutabili statutum esse, vt cuncta„
orbis imperia ac regna Quamiticae diti-„
oni subiiciantur, et, cum consilium Nu-„
minis sit irreuocabile, necesse est, vt tu-„
um imperium eandem sortem subeat.„
Hortamur igitur ad spontaneam dediti-„
onem, et monemus, ne aleae belli re-„
gna tua subiicias, victricibus nostris ar-„
mis temere te opponendo. Matura obe-„
dientia sanguini innocentum parcas, et„
sortem propriam meliorem reddas. Da-„
tum in classe nostra tertio die mensis Ri-
mat.„

Post aliquot dierum intercapedinem
reuer-

reuertuntur legati cum feroci ac ſuperbo reſponſo. Hinc, abiecto pacis conſilio, exſcenſionem fecimus. Explicatis copiis, et in aciem inſtructis, ſpeculatores mittimus, ſtatum hoſtium exploraturos. Iidem mox reuerſi indicant, ingruere hoſtilem exercitum, compoſitum e 60000 leonibus, tigribus, elephantis, vrſis, toruisque ac praedatoriis auibus. Hinc in loco opportuno conſedimus, aduentum hoſtium ibidem excepturi. Cunctis iam paratis, et dato pugnae ſigno, mittuntur ab hoſte quatuor vulpes, ſiue legati, de foedere ac pace nobiſcum acturi. At, poſtquam aliquot horas cum Ducibus noſtris collocuti fuerant, infecta re diſcedebant. Et patuit mox, ſpeculatores potius, quam legatos fuiſſe, eumque ſolum in finem miſſos, vt ſtatum exercitus noſtri expiſcarentur. Simulabant quidem, cum mandatis mox amplioribus reuerſuros: at, cum paulo poſt totum hoſtilem exercitum, citato in caſtra noſtra gradu tendere cernimus, nullam eſſe pacis ſpem animaduertentes, ſigna conuellimus, citato gradu ad hoſtes tendentes. Pugnatum eſt diu acriter, et mira vtrinque pertinacia. Nam

licet

licet a sclopetariis nostris mox ingens edita fuerit hostium caedes, ordines tamen constanter seruabant elephanti, globorum ob corporis duritiem securi. At, postquam tormentis maioribus fulminari coeptum est, funestumque eorundem effectum viderunt elephanti, immenso perculsi terrore, passim dilabuntur,

Ignauaque fuga pugnam famamque relinquunt.

In hoc praelio caesi fuerunt 33000 Mezendorii, et 2000 viui in manus nostras inciderunt: qui e pugna elapsi sunt, ad metropolin, vrbem munitissimam, se receperunt, terrore omnia implentes. Nos vero victoriam prosecuti, ad regiam vrbem tertiis castris peruenimus, quam terrestribus simul ac maritimis copiis obsedimus. Appropinquantibus nobis occurrit noua legatio, cum pacis conditionibus paulo aequioribus. Petit Imperator, vt filiam, quae omnium leaenarum formosissima erat, nuptiis mihi adiungerem, dotemque pollicetur dimidiam imperii partem. Displicuit mihi conditio, maxime quae de nuptiis filiae erat oblata; nam intutum si-

mul ac turpe mihi videbatur, repudiata Imperatrice, quam grauidam reliqueram, cum leaena sociari. Hinc legati absque responso reuerti iubentur. Tormenta mox maiora dirigimus in moenia vrbis, quae, quamuis lapidea essent, passim lacerantur, ac sternuntur. Et, cum ciuitas diuersi generis animantibus esset oppleta, mirus exauditur stridor rugientium, vlulantium, boantium, rudentium, balantium, ac fibilantium. Serpentes in fissuras terrae se receperunt,

- - *Secretisque diu latuere cauernis.*

Aues pennis se per aëra librantes, vrbe tandem obsessa relicta, rupes ac edita loca petunt. Tremunt arbores, foliisque earum decidentibus plateae vrbis operiuntur. Audiuimus, viginti fere virgines aulicas, quae rosae ac lilia erant, ad primum tormentorum explosionem stupentes, subito exaruisse. Ingens colluuio omnis generis animantium, et vrbanos et agrestes, confertos in arcta tecta aestu et vigiliis angebat, ministeriaque inuicem et contagio vulgabant morbos. Elephantis quidem animus magis constabat: at tandem maiorum tormentorum

Per-

Perculsi sonitu, moerentia tecta relinquunt.

Hinc de salute desperans Imperator *Mezendoricus*, concilio habito, ita dicere exorsus est:

Bellum importunum, ciues! cum gente Deorum
Inuictisque viris gerimus, quos nulla fatigant
Praelia, nec victi possunt absistere ferro:
Consulite in medium, et rebus succurrite nostris.

Tunc omnes vno ore clamabant:

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Hinc Imperator se ipsum, cum cunctis, quibus imperauerat, terris dedidit, adeo, vt vno die amplissimum Imperium, cum decem fere regnis et principatibus, ditioni meae subiecerim. Nam exemplum Imperatoris secuti sunt omnes reguli, ac prouinciarum praefecti, certatimque fidei se nostrae permiserunt.

Post stupendum adeo successum, praesidio sexcentorum sclopetariorum vrbi regiae

giae impositō, captiuum Imperatorem in classem nostram transferri iubeo. Humaniter in hoc itinere habitus fuit, et post reditum in *Quamam*, donatus a me fuit integra prouincia, cuius reditus tanti erant, vt sumptibus captiui Regis quodammodo sufficerent. Solutis ancoris, litora *Mezendorica* radimus, et iter faciendo, e plerisque gentibus, quae Imperatori *Miklopolatu* paruerant, obsides exposcimus, adeo, vt singulis oppidis bellum ostentando, omne nomen *Mezendoricum* breui domuerim. Gentes hae maximam partem eaedem erant, quarum in itinere meo *Martiniano* conspectum dedi. Relictis tandem terris *Mezendoricis*, cursum dirigimus in *Martiniam*, cuius litora tandem post felicem, sed longam nauigationem, conspicamur. Nullius terrae adspectus gratior mihi vnquam fuit; et, cum animo reputarem, Imperatorem me iam ac multarum gentium domitorem redire in terram, vbi inter mancipia ad triremes damnatus fueram, ingenti perfundebar animi laetitia. Decreueram mox, me ipsum profiteri, vt eo maiorem Martinianis terrorem iniicerem: at consilium istud mutaui, cum consultius

sultius iudicarem, antiquum de natalibus meis errorem, inter gentes deuictas semel disseminatum, fouere, ac pro solis Legato me gerere.

Sperabam quidem, breui me ac nullo negotio *Martinianos*, quorum perspecta mihi erat mollities, subacturum. Nam prona semper gens in voluptatem, non ingeniorum modo vitiis, sed et affluenti omnium rerum copia, illecebris omnis amoenitatis, maritimae terrestrisque, longaque felicitate et indulgentia fortunae luxuriabatur. At, experientia didici, rem esse magnae molis: nam respectu commerciorum, quae longe lateque in orbe subterraneo exercebant, immensas cumulauerant opes, quibus auxilia bellicosissimarum gentium ad nutum parata habebant. Huc adde, quod peritia rei naualis nulli genti subterraneae *Martiniani* tunc cederent, nauesque nostrae prae hostilibus inconditae essent, et tardius se mouerent. Nam facile est coniicere, quanti essent momenti machinae istae nauales, a Philosophiae Baccalaureo tumultuario ope formatae, qualeque iudicium subirent, si

examini Batauorum, Anglorum, aut Danorum fuissent expositae. At defectum hunc abunde supplebant tormenta, Martinianis adhuc incognita.

Antequam hostile quid tentarem, legatos ad Senatum misi, iisdem fere pacis conditionibus, quas Imperatori *Mezendorico* nuper obtuleram. At, dum responsum expectamus, plenis in nos velis ferri conspicamur classem instructissimam, et talem, qualem nobis fingere non potuimus. Hinc classe, quantum in ista festinatione fieri potuit, ordinata, pugnae nauālis signum damus. Certatum diu vtrinque fuit pari ardore et constantia. Martiniani pro tormentis machinas habebant, immensi ponderis lapides eiaculantes, quibus haud leue damnum nauibus nostris inferebatur. Aderant porro rates incendiariae, pice, bitumine, sulphure, aliisque ignis fomitibus onustae, a quibus maxima nostra nauis incensa fuit ac deleta. Hinc dubius diu mars, inter pugnae fugaeque consilium trepidantibus nostris. At, horrenda tormentorum nostrorum fulmina animos *Martinianorum* tandem fregerunt,

runt, adeo vt, omissa pugna, in portum refugerent. Nullam tamen hostilem nauem cepimus, cum velocitate nostris longe praestantiores, breui conspectum effugerint. Hac pugna pugnata, terrestres copias in litora exponimus, passibusque rapidis ad metropolin Martiniam tendimus. In hoc itinere obuios habuimus legatos nostros, fastose a senatu exceptos, ac his verbis remissos:

Maturate fugam, Regique haec dicite vestro;
Non illi imperium pelagi saeuumque tridentem,
Nobis sorte datum: tenet ille immania saxa.

Nam imperium maris sibi vindicantes Martiniani, postulata ista montani principis superciliose exceperant. Ingenti tamen cura copias conscribunt; nam praeter milites mercede conductos, omne nomen Martinianum, omnis militaris aetas excitur.

Vix aliquot stadia emensi eramus, cum numerosissimum exercitum, e diuersis

gentibus compositum, recta in nos ferri cernimus. Hostium ista confidentia, etiam postquam improspere mari pugnauerant, non exiguam nobis solicitudinem iniecit. Sed copiae hae meteora tantum erant, quae apparent, ac euanescunt simul; nam

- *ante tubam tremor occupat artus*,

Et mox, ad primam tormentorum explosionem, effuse fugiunt Martiniani. Nos fugientium tergis inhaerentes, ingentem eorum stragem edimus. Quanta hostium tunc caedes facta fuerit, patuit e copia *peruccarum*, quas post pugnam colligimus: nam numero earum quas cepimus inito, quinque fere millia Martinianorum caesa fuisse coniecimus. Formas earundem post abitum meum mutauerant: nam vltra viginti diuersas *peruccarum* figuras notaui, quippe ingeniosissima gens commenta in infinitum propellit.

Post prosperum istud praelium vel potius stragem, metropolin Martiniam, nemine impediente, obsedimus. At, paratis oppugnationi necessariis, ac tormentis

tis dispositis, in castra nostra supplices veniunt ipsi Senatores, vrbem cum tota Republica dedentes. Hinc pace mox facta, triumphantium more vrbem splendidissimam ingredimur. Cum intrauimus portas, non quidem fuit tumultus ille nec pauor, qualis captarum esse vrbium solet, sed silentium triste, ac tacita moestitia ita defixit omnium animos, vt prae metu obliti, quid relinquerent, quid secum ferrent, deficiente consilio, rogitantes alii alios, nunc in liminibus starent, nunc errabundi domos suas, tanquam vltimum illas visuri, peruagarentur. At parsum est deditae vrbi: quo facto, tristitia in gaudium versa est. Aerarium Reipublicae intrans, stupebam ad visum immensi thesauri: huius magnam partem inter milites distribui, quod reliquum erat, aerario meo inferri iubeo. Praesidio Martiniae impositio, obsides aliquot e numero senatorum in classem nostram abducti sunt. Inter hos erat Syndicus vna cum vxore, quae crimen istud, ob quod damnatus eram, mihi affinxerat. Contumeliam tamen hanc non vindicabam, indecorum existi-

mans tanto Monarchae, iniuriam baiuli vindicta persequi.

Debellatis Martinianis, vicinas huic Reipublicae gentes sub iugum quoque mittere decreui. At, in procinctu iam stanti, occurrunt legati quatuor regnorum, ditioni meae se subiicientes. Tot iam regionibus imperabam, vt de nomine deditorum regnorum quaerere operae pretium non ducerem, contentus eadem sub generali titulo Regnorum Martinianorum complecti.

CAP.

* *

CAPVT XV.

CATASTROPHE.

Rebus tot ſtupendis peractis, claſſeque noſtra nauium *Martinianarum* acceſſione inſigniter aucta, vela facimus in patriam, vbi reduces facti, ſumma magnificentia, et qualem nunquam exaequarunt Romani, triumphum egimus. Et ſane, rerum geſtarum magnitudo tanta erat, vt nulla feſtiuitas, nulla pompa nimia videri poſſet. Quid enim praeclarius, quid vero heroïsmo dignius, quam gentem nuper contemptam, et omnium inſultibus expoſitam, in totius ſubterranei Orbis Reginam ac Dominam, exiguo temporis ſpatio, transformaſſe? Quid homini mihi, inter tot creaturas heterogeneas viuenti glorioſius, quam generi humano iſtud aſſeruiſſe imperium, quod natura in reliqua animantia conceſſit? Magnificentia huius triumphi, quo occurſu, quo fauore omnium hominum, aetatum, ordinum exceptus fuerim, ne in operis quidem iuſti materia, nedum huius tam reciſi, digne exprimi poteſt.

potest. Ex eo tempore noua in historiis epocha statui, et quinque Monarchiae numerari possunt, scil. Assyriaca, Persica, Graeca, Romana et Quamitica subterranea: et videtur nouissima haec priores magnitudine ac potentia superare. Hinc titulum *Koblu* siue Magni, qui tam a *Quamitis*, quam a deuictis gentibus certatim mihi oblatus fuit, recusare nequibam. Elatum sane ac superbum fateor nomen istud *Magni*: at, si conferant se veteres illi Cyri, Alexandri, Pompeii, Caesares, qui infra laudes Klimii iacebunt, modicus et demissus hic titulus videri potest. Orientem quidem subegit Alexander, at, quibus copiis? militibus veteranis, perpetuisque bellis induratis, quales erant Macedones tempore patris Philippi. Ego vero longe plures, et Persis ferociores gentes, minori temporis spatio, cum populo nuper rudi ac barbaro, quem ipse formaueram, imperio meo subieci. Titulus, quo postea vsus sum, hic erat: NICOLAVS MAGNVS, SOLIS LEGATVS, IMPERATOR QVAMAE ET MEZENDORIAE, REX TANACHI, ALECTORIAE, ARCTONIAE, REGNORVM MEZENDORI-

DORICORVM ET MARTINIANORVM, MAGNVS DVX KISPVCIAE, DOMINVS MARTINIAE ET CANALISCAE etc. etc.

Ingens iam ſtabat Regnum, poteramque videri
Exilio felix; ſed ſcilicet vltima ſemper
Exſpectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.

Poſtquam enim iam ad eam, quae vix voto humano concipi poteſt, felicitatem et potentiam perueneram, idem mihi accidit, quod iis, qui e ſordidis initiis ad ſumma creſcunt. Nam immemor priſtinae ſortis, ad faſtum dilabor, et pro poplicola et omnis aurae popularis captatore, trux ac ſaeuus omnium ordinum inſectator fio, ſubditos, quos adhuc comitate ac popularitate mihi deuinxeram, tanquam mancipia deſpiciens, adeo, vt nemo, niſi praeuia quadam adoratione, ad colloquium meum admitteretur, et admiſſi conſtricta fronte altoque ſupercilio exciperentur: id quod omnium animos a me breui alienabat, amoremque in frigus ac terrorem mutabat.

mutabat. Quali tunc in me animo fuerint ſubditi, expertus ſum paulo poſt e petitione, ſeu potius mandato, quod literis regiis Quamitis inſinuaueram. Imperatrix, quam grauidam reliqueram, abſente me, Principem enixa fuerat. Principem hunc mihi ſucceſſorem deſignare geſtiens, comitia indixi, Quamitas, vna cum deuictarum gentium praecipuis, ad ſolennem pueri inaugurationem inuitans. Nemo quidem huic mandato obniti auſus eſt, quocirca ingenti pompa celebrata fuit inauguratio. At, vultus ſubditorum in ſimulationem eſſe compoſitos, et ficta eſſe, quae prae ſe ferebant, gaudia, haud difficile mihi erat internoſcere. Confirmabant ſuſpicionem diſſeminati eodem tempore, ab incertis autoribus ſilli, in quibus iniuria, Principi *Temuſo* hac electione facta, falſe monſtrabatur. Tantam iſtud ſolicitudinem ac aeſtum in animo ciebat, vt requieſcere non poſſem, antequam optimum Principem e medio ſuſtuliſſem. Palam tamen filium Regis, de me bene meriti, interficere inconſultum videbatur. Hinc quosdam ſubornabam, qui proditionis eundem arceſſerent. Et cum criminum regiorum nun-

nunquam desint ministri ac adiutores, inuenti sunt, qui iureiurando testabantur, male animatum Principem turbas meditari, ac vitae meae insidias struere. Hinc in carcerem coniectus, a iudicibus, quorum maximam partem corruperam, capite damnatus fuit. Exsecutio tamen clam in custodia, ne turbis ansam daret, facta est.

Quod ad Principem secundo genitum attinet, cum adhuc infra annos pubertatis esset, tempus caedi eiusdem destinatum prorogabam. Tutus sic ad tempus contemptu erat aetatis, cum in iure nihil praesidii esset. Pollutus hoc parricidio, seuere adeo ac impotenter regnare coepi, eoque demum sacuitia mea processit, vt diuersos, tam Quamitas, quam alios, quorum fides dubia mihi videbatur, morti dederim. Nulla fere dies incruenta, ac a caede aliqua immunis erat, id quod rebellionem, quam diu iam machinati erant Proceres, vti mox narrabitur, accelerabat.

Fateor hinc, mala ista, quae postea expertus sum, haud immerito mihi accidisse. Honestius sane, ac Principe Christiano

ano dignius fuiſſet, rudem ac idololatram populum ad veram Dei notitiam perducere, quam bella e bellis ſerendo, innocuarum gentium ſanguine manus cruentare. Et facile mihi fuiſſet, totam gentem conuertere: nam quicquid ſtatuebam, auide amplectebantur, et dictata mea totidem oracula erant. At, Dei ac mei ipſius oblitus, nil niſi vanum ac inanem ſplendorem potentiaeque incrementum cogitabam:

Arma, cruor, caedes, incendia totaque bella
Ante oculos volitare. - -

Praeterea ad peſſima conſiliorum conuerſus, augere cauſas offenſionum quam tollere malui, quaſi quod per iniuſtitiam peccatum fuerat, emendari ſeueritate poſſet. Ad amicorum admonitiones reſpondere ſolebam:

Res dura, et regni nouitas me talia cogunt
Moliri. - - -

Hinc ad malum innumerae res malae ſe agglutinarunt, ac in tantam calamitatem incidi, vt ex meo exemplo diſcant mortales

tales, quanta sit rerum humanarum vicissitudo, et quam exiguae durationis sit durum ac violentum imperium.

Cum seueritate regiminis mei creuit frigus subditorum, tam Quamitarum, quam deuictarum gentium: et cum animaduerterent, vitia ista, quibus deditus eram, absona esse fidei diuinae originis, et homini coelesti, ac legato solis non conuenire, curatius omnia, in primis vero causam aduentus mei, et statum istum, in quo deprehensus eram, cum ad oras has delatus fui, ad examen vocare coeperunt. Videbant stupendas istas res, quas gesseram, ignorantiae potius Quamitarum, quam artibus meis deberi, maxime, cum post discussas veteris ignorantiae nebulas, in multis me erasse offenderant. Seueri inprimis actionum mearum censores fuerant *Kispuciani*, gens perspicax, et viribus iudicii pollens. Notauerant, inter edicta, quae publicaueram, varia cruda adeo ac incondita esse, vt crassam in rebus politicis insciti am manifesto proderent. Nec iniusta erat crisis: nam, cum thronum ac sceptra non somniauerint vitae et studiorum

meorum moderatores, institutionem nactus fueram, candidato potius Ministerii, siue Diaconatus, quam regnaturo Principi conuenientem, et studia mea, quae vltra systema quoddam theologicum, ac terminos quosdam metaphysicos, non extendebantur, parum congrua erant statui praesenti, vbi de duobus imperiis, et viginti fere regnis rite gubernandis agebatur. Porro notauerant *Martiniani*, naues, quas struxeram, bellicas informes adeo esse, vt in praeliis contra ordinatas classes nullus earum esset vsus, ideoque tropaea ista naualia soli tormentorum commento esse adscribenda. Has et alias acerbas crises disseminantes, ad animum simul reuocabant modum appulsus mei in haec litora, nempe quod tabula naufraga, laceris vestibus, et siti inediaque paene enectus, a litoris accolis deprehensus fuerim, qui status in solis Legatum cadere non poterat. Huc adde, quod iidem Martiniani, cum physicae coelestis apprime essent gnari, elementa quaedam astronomica inter Quamitas disseminassent, monstrassentque, solem esse corpus inanimatum, ab omnipotenti Deo in centro coeli locatum, vt

lucem

lucem rebus miniſtret, ac calore creaturas ſoueat, et cum igneae eſſet naturae, animantium terreſtrium domicilium eſſe nequire.

His et aliis ſiniſtris rumoribus quotidie differebar. At, murmura tantum erant, cum nemo, metu potentiae meae, palam loqui, ac mentem aperte detegere auſus ſit. Hinc diu neſciebam, eo vsque maturuiſſe maleuolentiam ſubditorum, vt ſtatus quaeſtionem mihi mouerent, donec tandem omnem mihi dubitationem excuſſit Libellus, lingua Canaliſcana compoſitus, ſub hoc titulo: FELIX NAVFRAGIVM. Nam antea notaui, in dicteriis eiaculandis exercitatiſſimos eſſe Canaliſcas, cum maxima eorum bella ſolis conuiciis gererentur. Complectebatur libellus cunctas iſtas accuſationes, quarum nuper conſpectum dedi, ſcriptusque erat ſtylo arguto ac dentato, ſecundum genium Canaliſcarum, qui in eo ſcribendi genere excellunt.

At, tanta tunc erat animi mei impotentia, tanta virium mearum fiducia, vt nullis admonitionibus flecti, ac ad ſaniorem mentem perduci potuerim. Saluberri-

berrima enim consilia fomites potius, quam sufflamina seueritatis erant. Quocirca quosdam, quos maxime suspectos habebam, arreptos exquisitissimis tormentis, ad prodendum libelli autorem, impellere tentabam. At, cruciatus mira constantia sustinebant omnes, adeo, vt nihil aliud hac crudelitate effectum sit, quam vt odium in furorem verterem. Ita praeualebant fata consiliis, et in praecipitia pronus ibam.

In isto rerum statu, superstiti Principi *Hicoba*, manus iniicere decreui. Consilium istud magno Cancellario *Kalac*, cui maxime fidebam, aperui. Pollicitus quidem ille omnem operam et obedientiam, mox digreditur, exsecuturus quod decreueram. At, consilium istud clam detestans, Principi insidias detexit, amboque in vrbis arcem munitissimam se receperunt, vbi, praesidiariis militibus in concionem vocatis, statum praesentem pathetice exposuit, et, cum lacrymae ac gemitus periclitantis Principis haud leue pondus orationi illius adderent, arma capiunt omnes, polliciti, pro salute Principis pectora oppositu-

posituros. Hinc sagacissimus Cancellarius animis, dum calerent, vsurus, in verba Principis omnes iurare adegit, nuntiosque, clam ad alios, quos in me male animatos nouerat, illico misit, eosdemque ad arma capienda contra tyrannum, qui veterem stirpem regiam penitus exscindere molieba-tur, acuebat. Igitur armati

Conueniunt, quibus aut odium crudele tyranni
Aut metus acer erat,

ac cum praesidiariis arma socia iungunt. Dum reditum Cancellarii exspectabam,

Nuntius ingenti per regia tecta tumultu
Ecce ruit, magnis arcem terroribus implet!
Indicat, armatos totis descendere campis,
Regem ad supplicium praesenti morte petentes.

Suadet tunc *Tomopoloko* maturum in Tanachin receptum: *agedum!* inquit, *conscribamus in patria mea exercitum, et hic, quo nunc omnia ardent, conticescet furor.* Haec audita instabilem animum variae mouerunt, alternantibus timoris ac fidu-

ciae cauſis, Tandem monitis illius obtemperans, *Quamam* ſine obſtaculo, cum cauſa gliſcentis ſeditionis adhuc plerosque lateret, reliqui. Poſtquam ad limites Tanachitarum perueneram, omnes, qui arma ferre poterant, adeſſe iubeo. Hinc exercitu 40000 militum, quorum plerique Tanachitae erant, parato, iter remetior, ſperans ex acceſſione Quamitarum, qui in fide permanſerant, inſigne exercitus mei incrementum. At, vana me ſpe lactabam: nam pro copiis auxiliaribus, quas ſtolide mihi pollicebar, obuium habui ſecialem cum literis, nomine Principis ſcriptis. In hiſce bellum mihi legitimum, tanquam fraudulento inuaſori, indicitur, ſimulque nuntiatur, in vinculis teneri coniugem cum filio ex ea nato. Paulo poſt diſceſſum fecialis exercitum Quamiticum cum principe rebelli conſpicamur. Et cum exercitus hic ingenti tormentorum copia inſtructus eſſet, aleam certaminis ſubire non ſuſtinui, antequam auctae forent vires: quocirca ſubſiſtens, caſtra aggeribus ac munimentis firmaui. At, cum animaduerterem, milites meos ad hoſtes clam transfugere, ac hoſtilem exercitum noua exſpectare ſuppleſ-

plementa, hortantibus Ducibus, nec refragante *Tomopoloko*, confligere decreui. Pugnatum est in eadem planitie, vbi aliquot abhinc annis decretorio isto certamine profligati fuerunt Tanachitae. Hostium tormentis ordines nostri mox turbabantur, doluitque me valde, propriis commentis impugnari, ac armis, quae ipse formaueram, vinci. Aliquandiu tamen milites mei impetum rebellium sustinuerunt, donec Tomopolokus, fortiter dimicans, globo tormenti traiectus caderet. Tunc versis tergis, latebras montium ac syluarum quaerimus. Ipse in rupem enixus, inde in vallem subiectam me praecipitem dedi. Ibi aliquandiu subsistens, calamitatem meam, seu potius stultitiam, seris lacrimis ac suspiriis damnabam. Et tanta tunc erat animi mei perturbatio, vt diadema, seu tegumentum capitis, radiis solaribus interstinctum, et quod me proderet, abiicere negligerem. Postquam dimidiam fere horam in ista conualli trepidus consederam, audiebam voces rupem scandentium, ac cum fremitu fugientem ad poenam deposcentium. Fugam hinc circumspectans, latebras quaerebam.

Sylua fuit late dumis atque ilice nigra
Horrida, quam denſi complebant vndique ſentes.

Illuc properantem

Rara per occultos abduxit ſemita calles

vsque ad cauervam, ante quam paulum ſubſtiti, aegre ex curſu animam reciprocans: mox vero in eandem, more ſerpentis humum corpore verrens, irrepſi, et, cum cauernam valde profundam ac deuexam, licet non praeruptam, animaduerterem, vltima adyta penetrare decreui. At ſpatium centum circiter paſſuum emenſus, in locum abruptum incido, vnde tanquam fulmine deturbatus per ſpiſſas feror tenebras et perpetuam noctem, donec tandem creperum quoddam lumen,

Quale per incertam lunam ſub luce maligna

reddi ſolet, conſpicor. Cum luminis iſtius augmento ſenſim diminuitur cadentis impetus, adeo, vt leui niſu, tanquam ex vndis enatans, inter rupes quasdam ſaluus emerſerim, quas ſummo cum animi ſtupore easdem eſſe videbam, e quibus ante

ali-

aliquot annos in ſubterranea praecipitatus fueram. Cauſam vero langueſcentis impetus, didici poſt aliquam meditationem, naſci e qualitate athmoſphaerae ſuperioris, quae pondere ſuo magis grauis eſt quam ſubterranea: nam niſi grauior eſſet noſtra, eandem ſortem in aſcenſu habiturus fuiſſem, quam in deſcenſu, et ſublimis forſitan per aërem vsque ad regionem lunae delatus fuiſſem. Hanc tamen hypotheſin maturiori Phyſicorum examini ſubmitto.

**** ****************

CAPVT XVI.

REDITVS IN PATRIAM, ET FINIS QVINTAE MONARCHIAE.

Iacebam diu inter rupes omni sensu destitutus, magnas enim in cerebro turbas ciebant tam lapsus ipse, quam mira ista metamorphosis, qua breui me e fundatore quintae Monarchiae in pauperem, et famelicum Baccalaureum transformatum videbam. Et sane casus iste stupendus adeo ac poëticus erat, vt vel optime constituti cerebri compagem facile posset turbare. Interrogare igitur animum coepi, an vera essent, quae videbam, an vero somnium errantes luderet oculos. Defervescente non nihil aestu, postquam paulo ad me redire coepi, stupori succedunt dolor ac indignatio.

Tunc duplices cum voce manus ad sidera tendo:

Omni-

Omnipotens Genitor! tantonˀ me crimine dignum
Duxiſti? et tales voluiſti expendere poenas?
Quo feror? vnde abii? quae me fuga, quemque reducet?

Et ſane, ſi reuoluantur Annales, ac Hiſtoriae tam remotioris, quam noſtri aeui, vix exemplum tanti caſus occurret, niſi forte in Nabocodonoſore, qui e maximo terrae Monarcha, in feram, ſyluis inerrantem, transformatus fuit. Eadem ego fortunae ludibria expertus ſum: extorquentur mihi paucis horae momentis duo magna Imperia, cum viginti fere Regnis, quorum ſolae vmbrae ac vanae imagines ſupererant; Monarcha nuper fueram, iam ſcholarchae aut ludimagiſtri munus in patria vix ſperare poteram: ſolis Legatus vocabar, iam vero ob inopiam famulum Epiſcopi vel Praepoſiti cuiusdam fore verebar: comites me nuper tenebant gloria, ſpes, ſalus, victoria, iam vero cura, miſeriae, aegritudo, lacrymae, lamentatio. Denique quaſi ſolſtitialis herba paulisper fui: repente exorſus ſum, repente occidi. Vt breui praecidam: dolor, indignatio, ſolicitudo, ira,

ira, desperatio, tot in animo fluctus ciebant, vt modo

- - *crudum per costas exigere ensem,*

modo in cauernam, ex qua emerseram, me rursus praecipitem dare non dubitauerim, exploraturus, ecquid melius succederet secunda expeditio subterranea:

Ter conatus vtramque viam, ter vtramque reliqui.

A consilio maxime reuocarunt cura animae, ac religionis Christianae principia, quae prohibent indemnatum spiritum, antequam fata poscunt, effundere.

Descendere igitur de monte per asperum istum et angustum callem, qui in *Sanduicum* ducit, conabar. At, cum profundis meditationibus distracta mens esset, identidem in itinere cespitabam: nam in contemplatione quintae istius Monarchiae totus animus defixus erat. Haec vanis imaginibus, recentibus tamen, pertinaciter adeo animo oberrabat, vt mentem mihi penitus excuteret. Et sane, iactura dignitatis ac potentiae tanta erat, vt nullis in patria

patria emolumentis compensari posse iudicarem. Fingebam, Prouinciae Bergensis, aut, quod maius esset, totius Noruegiae Praefecturam mihi deferendam: at qualis compensatio? quale solatium tot Imperiorum nuper Monarchae, ac Conditori? decreui tamen, praefecturam, si qua forte mihi in patria offerretur, non omnino respuere. Postquam medium itineris emensus eram, pueros quosdam in conspectu habui, quos nutu ad me inuitans, opem eorum implorabam his verbis: *Ieru Pikal Salim*, id quod lingua Quamitica denotat: *monstrate mihi semitam.* At pueri ad visum hominis, vestibus peregrinis amicti, ac pileum radiis solaribus fulgentem gestantis, trepidantes, edito horrendo clamore, e rupibus se praecipitant, adeo, vt tardius me incedentem, ac per rupium fragmenta saucios pedes trahentem occupent, horaque citius in Sanduicum veniant, vbi totum vicum terrore complent, sancte iurantes, vidisse se inter rupes errantem sutorem Hierosolymitanum, solaribus radiis coruscum, et crebris suspiriis vulnus animi prodentem. Quaerentibus paganis, vnde scirent, sutorem esse Hierosolymitanum,

num, respondebant, me ipsum nomen et patriam indicasse. Errorem hunc natum coniiciebam e male intellectis verbis *Ieru Pikel Salim.* Totus hinc vicus commouetur, nemine de rei veritate dubitante, maxime cum nuper recocta esset fabula de isto ambulante sutore, idemque diceretur non ita pridem *Hamburgi* apparuisse.

Inclinante ad vesperam die, cum ipse *Sanduicum* venerim, conglobatos in vnum conspicabar totius tractus incolas, quos insitum mortalibus studium, inusitata noscendi, vndique exciuerat. Hi nouum hospitem excepturi, ad radices montium diu suspensi steterant, statim vero ac loquentem me audirent, panico quasi terrore perciti, diffugiunt omnes, praeter vnum senem, qui caeteris audacior, loco non mouit. Hunc mox alloquor, rogans, velletne hospitio errantem excipere. Quaerebat ille:

\- - - *Quibus orbis ab oris?*
Quid genus? vnde domo?

Ad haec ego:

Suspirans, imoque trahens a pectore vocem:

Si

Si vacet annales noſtrorum audire laborum,
Ante diem clauſo componet veſper olympo,

quam haec abſoluero, intra limina ve-„
ro tecti receptus, ſeriem pandam fato-„
rum, quae fidem ſuperare videntur, et„
quorum exemplum nulla ſuppeditabit„
hiſtoria.“ Nouitatis auidus ſenex, manu tunc prehenſum, me ad tectum ducit, damnans intempeſtiuum popularium metum, qui ad quamuis ignotam faciem, tanquam ad aſpectum cometae, trepidant. Admiſſus intra tecti limina, frigidam poſco, qua ſitim depellerem. Ipſe mihi mox poculum zytho plenum affert, cum nec vxor, nec ancillae prae metu adeſſe ſint auſae. Exhauſto poculo, ac ſitis ardore ſedato, ita loqui exorſus ſum: Vides hic homi-„nem, diris iactatum procellis, ac tot for-„tunae ludibria, quod nemo mortalium„vnquam ſubierit, expertum. Conſtat qui-„dem, puncto temporis maximarum ſae-„pe rerum momenta verti: at ea, quae„mihi acciderunt, omnem fidem exſu-„perant.„

Nam-

Namque meus casus nec multis cognitus est, nec
Tritus, et e medio fortunae ductus aceruo.

Ad haec regessit hospes, sortem hanc esse diu errantium: quot enim vicissitudines, quot casus 1600 annorum peregrinatio non pariat? Non cepi mentem illius, quocirca rogabam, quid per istos mille et sexcentos annos sibi vellet. *Si fides*, inquit ille, *historiis sit adhibenda, iam 1600 anni sunt, ex quibus deleta fuit Hierosolyma: non dubito, vir summe venerabilis, quin tempore istius excidii aetate iam prouectior fueris; nam, si ista, quae de te narrantur, vera sint, possunt natales tui ad principatum Tiberii referri.* His dictis, obmutui, senem delirare putans, moxque indicaui, huic orationi Oedipo opus esse coniectore. At affert ille tabulam, in qua expressa erat imago Templi Hierosolymitani, rogans, ecquid multum ab archetypo abberret pictura. Hinc in summo meo dolore a risu non temperans, causam perplexi adeo sermonis rogo. Respondet ille: „vtrum in „errore versor, necne, ignoro. Testan„tur huius loci incolae, te esse illum in histo-

hiſtoriis decantatum ſutorem Hieroſoly-„
mitanum, qui a Chriſti tempore totum„
orbem pererras. At, quo attentius te in-„
tueor, eo magis ad animum reuoco ve-„
terem amicum, qui duodecim abhinc an-„
nis in apice huius montis periit.“ Ad haec verba diſſipata oculorum caligine, veterem meum amicum *Abelinum*, cuius domum *Bergis* ſaepe frequentaueram, agnoſco. In amplexus mox ruo, collumque ipſius ambobus lacertis inuadens: te-„
neone te, *inquam*, Abeline! vix hoc iam„
oculis meis, vix manibus credo: vides„
iam Klimium tuum, ex orco redeuntem:„
idem ſum, qui ante hos duodecim an-„
nos in cauernam praeceps iuerim.“ Ille inſperato hoc phaenomeno confuſus,

Non aliter ſtupuit, quam qui Iouis ignibus ictus
Viuit, et eſt vitae neſcius ipſe ſuae.

Video, ait, *Klimii mei faciem, nota vox aures meas ferit: nam*

Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat.

At, quamuis neminem Klimio magis ge-„
minum viderim, ſenſibus tamen meis„
fidere nec poſſum, nec debeo, mortui„

enim hodie non resurgunt: efficaciori-„
bus opus est testibus ac argumentis, vt„
verbis tuis fidem adhibeam.

Hinc, vt incredulitatem illius expugnarem, exerte partiteque recensebam ea, quae inter nos acta olim fuerunt. Quo audito, animi tandem nubes remouetur, in amplexus mei ac lacrymas simul ibat, altum exclamans. „Video iam ipsum ho-„
minem, cuius laruam me videre crede-„
bam: at, expone mihi, vbinam gentium„
tanto temporis spatio delituisti, et vbi-„
nam mirum istum et barbarum habitum„
nactus es.“ Tunc ego ordine omnia, quae casum meum insecuta sunt, pandere exorsus sum, attenteque ille perorantem audiuit, donec ad planetam *Nazar* et Arbores, loquela ac ratione praeditas, ventum sit. Tunc impatiens:„ quicquid, *ait*, vel ine-„
„ptire possunt somnia, vel fabricare insania,
„vel delirare temulentia, id omne in te pro-„
„miscue conspicitur: crederem potius cum
„plebe nostra, in manus lemurum te ceci-
„disse: nam verisimiles hae nugae plebeiae
„prae tuo itinere subterraneo videntur. Sup-
pliciter orabam, vt patienter aures praebe-
ret,

ret, donec telam orationis, quam exorsus eram, pertexerem, et, impetrato silentio exponere pergebam, quae in subterraneis mihi porro acciderant, diuersa quae expertus eram fata, et tandem, quod maximae, quae vnquam in terris extiterit, Monarchiae Conditor fuissem. Haec omnia suspicionem, quam de commercio meo cum Faunis aut Satyris conceperat, adauxit, crediditque, praestigiis eorundem me illusum, nubem pro Iunone amplexum. Et, quo certius exploraret incantationis aut veneficii huius effectum, aut quo vsque deliria mea procederent, coepit de statu beatorum et damnatorum, de campis elysiis, aliisque id genus rebus quaerere. Animaduertens ego, quorsum tenderet oratio: non iniquo, inquam, animo istam tuam incredulitatem fero, cum narratio mea cuiuis homini fabulosa ac poëtica videri debeat; ea enim, quae mihi acciderunt, portentosa adeo sunt, vt omnem fidem humanam proscribant. Iureiurando sancte testor, nihil a me fictum aut additum, sed cuncta, prout mihi euenerunt, simpliciter ac ingenue exposuisse." Ille vero in incredulitate sua

perseuerans petiit, vt aliquot dies quieti darem, cum sperarem, interea temporis exsaevituras has in cerebro motas procellas.

Postquam integrum octiduum in domo illius delitueram, sat mihi quietis concessum iudicans hospes, ad lustrandam capitis insaniam, ad historiam itineris subterranei, cuius perpetuum interea temporis indictum fuerat silentium, relabitur. Sperabat tunc, in fumum abiisse quintam Monarchiam, cum subiectis viginti regnis ac principatibus, penitusque adeo euanuisse, vt ne minimi quidem oppidi aut vici imago remaneret. At, cum eadem qua singula, qua vniuersa, et eodem ordine, me repetere audiret, cumque narrationis epilogo pertinacem hanc illi exprobrarem incredulitatem, ac insuper facta quaedam opponerem, quae ipse mihi concedere cogeretur, nempe, quod duodecim abhinc annis in cauernam praeceps iuissem, et quod ignoto ac peregrino cultu tandem in patriam rediissem, animi pendere coepit, nec quid regereret in promptu habuit. Attonitum iam, ac pedem retrahentem acriter

ter vrgeo, monſtrando, longe abſurdius itinere hoc eſſehypotheſin illius, de monſtris ac lemuribus, antra montium inhabitantibus: nam mera haec eſſe ſomnia, ad aniles fabulas releganda, diuerſos vero magni nominis Philoſophos, concauam eſſe terram, et alium orbem minorem noſtro contineri, ſtatuiſſe: veritatem huius ſententiae experientia me edoctum, ſenſibus propriis obniti nequire.

His tandem argumentis victus: tua inquit, conſtantia in affirmandis his, quorum fictio nullum tibi emolumentum aut commodum afferat, indocilem meum animum iam plane expugnauit." Ita de veritate perſuaſus, narrationem hanc fuſius integrare iuſſit. Mire illi placuit, quod de planeta *Nazar* narrabam, in primis de principatu *Potuano*, cuius leges ac inſtituta normas aiebat, ad quas omnes Reipublicae effingi deberent. Animaduerterat, deſcriptionem optime concinnati Principatus, e turbidi hominis cerebro fluere non poſſe: dictata enim diuina verius quam humana videbantur; quocirca, ne, quae audiuerat, animo exciderent, in literas omnia, me dictante, miſit.

Postquam penitus iam conuictum sen-
seram, de me ipso solicitus, quid porro
in isto rerum statu faciendum, aut quam-
nam in patria sortem, post tot in orbe sub-
terraneo res gestas, mihi ominaretur, quae-
rebam. Tunc ille: „ Suadeo, vt nemini
mortalium hos casus aperias,

Queis placeas pueris et declamatio fias.

„ Nostine zelum sacerdotum nostrorum: hi,
„ quoniam proscribere solent eos, qui mo-
„ tum terrae ac quietem solis statuunt, te,
„ de sole ac planetis subterraneis dissertan-
„ tem, impium, ac Christiana ciuitate in-
„ dignum, pronuntiabunt. Quot non la-
„ pides mouebit, quot non fulmina in te
„ vibrabit solus Magister Rupertus? ille,
„ qui anno superiori, ciuem ad publicam
„ damnabat poenitentiam, ob id solum,
„ quod Antipodes statuerat: ignis suppli-
„ cio expiandam iudicabit doctrinam istam
„ de nouo orbe. Suadeo igitur, ac mo-
„ neo, vt aeternum sepulta haec sint, et vt
„ quiete aliquamdiu apud me maneas.“
Vestes mox subterraneas me abiicere iu-
bet, cum nouis commutandas: porro omnes,
qui studio videndi sutoris Hierosolymitani

accur-

accurrebant, ab introitu domus solicite arcebat, indicans, sutorem istum subito disparuisse. Attamen rumor iste per totam regionem breui percrebuit, et omnes templorum suggestus, et pulpita praedictionibus, vaticiniis, et imminentibus malis, hanc apparitionem secuturis, personabant. Nam dicebatur in *Sanduicum* venisse sutor Hierosolymitanus, irae coelestis praeco, populum ad poenitentiam hortaturus. Et cum eundo crescere soleat fama, variis additionibus interpolatur fabula. Ita nonnulli narrabant, mundi interitum praedixisse sutorem, terminumque S. Iohannis posuisse, intra quem omnia, nisi resipiscerent mortales, conflagrarent, et id genus alia. Tantos haec vaticinia motus in certa quadam parochia ciebant, vt rustici agros incultos relinquerent, cum ob mundi interitum nullam exspectarent messem. Hinc parochiae eiusdem Pastor Mag. *Nicolaus*, veritus, ne decimis, aliisque reditibus defraudaretur, paganis indicabat, in annum sequentem prorogatum esse diem extremi iudicii, quocirca non dubitarent, ad solitos labores redire. Et cum solis mihi et hospiti meo causa harum

nugarum nota esset, perpetua nobis risui materia dabatur.

Tandem, cum diutius in aliena domo delitescere nequirem, opusque esset, vt in publicum tandem prodirem, studiosum me *Nidrosiensem*, sanguine sibi iunctum, qui nuper in hanc prouinciam diuerterat, fingit hospes. Mox tanto ardore me Episcopo Bergensi, qua verbis, qua literis commendabat, vt Vir summe venerabilis primum scholae vacantem Rectoratum mihi tandem polliceatur. Munus istud ad palatum maxime mihi erat, cum statui isti, quo excideram, quodammodo conuenire videretur. Nam scholae Rectoratus est imago ac simulacrum regii Imperii. Ferulae scholasticae saepe cum sceptris confunduntur, et cathedra thronus, siue solium non raro audit. At, cum diu nulla esset vacatio, et matura opus esset promotione, quo famem e labris abigerem, statui, quicquid primum mihi oblatum foret, amplecti. Paulo post commodum moritur aedituus Templi Crucis, cui successorem me nominabat Episcopus. Ridicula videbatur promotio tot Imperiorum nuper

nuper Monarchae. At, cum homines nil magis ridiculos faciat, quam paupertas, et ſtultum ſit, aquam turbidam reſpuere, vbi ſitis fauces tenet, munus hoc, gratioſe mihi oblatum non recuſans, quiete ac philoſophice in eodem officio iam conſeneſco. Paulo poſt iſtam transformationem honeſtum mihi matrimonium offertur cum filia mercatoris cuiusdam Bergenſis, nomine *Magdalena*. Placuit mihi virgo: at, cum veriſimile eſſet, adhuc viuere Imperatricem *Quamae*, verebar, ne Magdalenam ducens, polygamiae crimine me polluerem. At Dominus *Abelinus*, in cuius ſinum, quicquid circa praecordia erat, effundere conſueueram, ſcrupulum hunc damnauit, ac ſtoliditatem dubitationis tot argumentis euicit, vt virginem tandem iſtam thalami ſociam mihi deligere non dubitauerim.

Cum hac Magdalena

Coniugium per ſex annos ſine crimine concors
Vnum habeo.

Fata tamen mea ſubterranea eidem nunquam indicaui. At, cum ſplendoris iſtud faſtigium, vnde decideram, animo penitus delere nequeam, ſigna quaedam per interualla emicuerunt et actiones, quae ſtatui praeſenti parum conueniunt. Geniti ſunt ex hoc connubio tres filii, *Chriſtiernus*, *Ianus*, et *Caſparus*, adeo, vt in totum quatuor mihi ſint, modo Princeps Quamiticus adhuc in viuis ſit.

****

HVC VSQVE

MANVSCRIPTVM

NICOLAI KLIMII.

SEQVITVR

ADDITAMENTVM ABELINI.

Vitam protraxit Nicolaus Klimius vsquae ad annum 1695. Interea temporis integritate, ac morum sanctitate omnes sibi deuinctos reddidit. Succensuit illi tantum per interualla Pastor Templi Crucis, ob nimiam grauitatem, quam e fastu ac supercilio venire autumabat. Ego vero, cui fata viri erant perspecta, mirabar potius modestiam, humilitatem, ac patientiam, qua tot imperiorum Monarcha ignobili adeo munere sit functus. At apud alios, quibus stupenda huius viri metamorphosis incognita erat, superbiae notam penitus effugere nequibat. Solebat statis anni temporibus, dum vires permitterent, montem ascendere, ibique cauernam istam, vnde emerserat, auide intuerì. Et notarunt amici, madente lacrymis

mis vultu ac tumidis oculis inde eum redire solitum, integrumque mox diem in museo solum, et a commercio omnium remotum delituisse. Vxor somniantem quoque de exercitibus terrestribus ac naualibus locutum testabatur. Mentis auocatio eo vsque progrediebatur, vt Prouinciae Bergensis Praefectum semel ad se illico venire iusserit. Has animi turbas a nimio studendi ardore fluere iudicans vxor, de sanitate eius, quam dubiam suspicabatur, valde anxia erat. Bibliotheca eius maximam partem e libris politicis constabat, et cum eiusmodi librorum apparatus aedituo parum conuenire crederetur, eo quoque nomine reprehensus a nonnullis fuit. Itinerarii huius, propria autoris manu exarati, vnicum tantum exemplar, quod in custodia mea asseruatur, extat. Saepe typis hoc opus euulgare molientem variae praegnantes causae a consilio auocarunt.

FINIS.

p. 321. lin. 14. lege: transfixi.

Universitäts Bibliothek Rostock
https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1847904122/phys_0398
DFG

ptiſſimae perceptio-„
bliqui adeo iudicii,„
s praecox, vix ad„
referri, nedum ad„
mentoſum admitti„
citate pedum nobis„
ior, curſoris aulici„
poterit. Datum ex„
menſe Veprium, a„
uis humillimis,„

. Rapaſi. Chilac.

effuſus hoſpitem me-
lime obſecrans, vt,
oſita, clementius te-
extorqueret, vtque
teſtimonium meum
o ingenioſus et opti-
utor. Regeſſit ille,
noſtro orbe ſuo ſtare
naior vmbrae quam
icis quam medullae
nullius hic eſſe pon-
rerum penetratur:
rtem meam patienter
eſtimonium reſcindi
Nam nullum hic gra-
uius